

**A LÉNYEGES HIBÁS ÁLLÍTÁSOK,
A SZÁMVITELI BECSLÉSEK
ÉS EGYÉB STANDARDOK
MEGJELENÉSE, VÁLTOZÁSA
AZ EGYES KÖNYVVIZSGÁLATI MUNKAFOLYAMA-
TOKBAN**

**KÖNYVVIZSGÁLÓK KÖTELEZŐ
SZAKMAI TOVÁBBKÉPZÉSE**

2022

MAGYAR KÖNYVVIZSGÁLÓI KAMARA
Budapest, 2022

Szerzők:

Bohus Zoltánné (I. fejezet)
Gábor Gabriella (I. fejezet)
Kissné Fazekas Erika (II. fejezet)
Kilik László (VI. fejezet)
Kőműves Kinga (III.-V. fejezet)
Madarasiné Dr. Szirmai Andrea (II. fejezet)
Tolnai Krisztián (III.-V. fejezet)
Zsoldos-Horváth Andrea (III.-V. fejezet)

Lektorok:

Barsi Éva
Dr. Hegedűs Mihály
Szalai Edit

Szerkesztette:

Dr. Hegedűs Mihály
Szalai Edit

Kézirat lezárva: 2022. november 11.

ISBN 978-615-5832-06-2

Kiadja a
Magyar Könyvvizsgálói Kamara
Budapest, 2022
Felelős kiadó: Dr. Pál Tibor

ELŐSZÓ

A könyvvizsgálókkal szemben folyamatosan nő az elvárás, hogy tudásukat folyamatosan bővítsék, szakmai alkalmasságukat igazolják. A szakmai kompetencia folyamatos fejlesztése és szinten tartása kulcsfontosságúak a szakma állandóan változó környezete miatt.

A folyamatos szakmai továbbképzés az egyik építőkövető lehet ahhoz, hogy a könyvvizsgáló munkája során magas színvonalú szakmai szolgáltatást nyújtson, lehetővé téve a könyvvizsgálók számára a munkájukhoz szükséges szakmai kompetencia fejlesztését és szinten tartását. A könyvvizsgálókra az egész életen át tartó tanulás jellemző, amely magában foglal minden tanulási és fejlesztési tevékenységet, legyen az formális vagy informális, amelyet abból a célból végeznek, hogy továbbfejlesszék a szakmai tevékenységhez szükséges tudást, készségeket, értékrendszert, etikát és hozzáállást.

Az elmúlt időszakban számos standard változott, illetve folyamatosan változik, és ezek készségintű ismerete elengedhetetlen a könyvvizsgálói munka folyamatában.

2019. decemberében a Nemzetközi Könyvvizsgálói és Bizonyosságot Nyújtó Szolgáltatási Standardok Testület (IAASB) elfogadta és kiadta az ISA 315-ös témaszámú, „A lényeges hibás állítások kockázatának azonosítása és felmérése” (2019-ben felülvizsgált) könyvvizsgálói standardot, amely a könyvvizsgálónak azzal a felelősségével foglalkozik, hogy azonosítsa és felmérje a pénzügyi kimutatásokban lévő hibás állítás kockázatait.

A fejezet célja, hogy megértsük a standard legfőbb változásait, útmutatást adjunk arra vonatkozóan, hogy a tervezés során milyen megváltozott követelményekkel állunk szemben a gazdálkodó egység környezetének és belső kontroll rendszerének megismerése során, valamint rávilágítsunk arra, hogy a lényeges hibás állítások kockázatainak felmérése során hogyan határozzuk meg a lényeges hibás állítások kockázatát a felülvizsgált standard megváltozott fogalmi és módszertana alapján.

A változások ismerését, gyakorlati alkalmazását példák bemutatásán kívánjuk elősegíteni.

Az ISA 540 felülvizsgálat célja az volt, hogy erőteljesebb követelményeket és részletesebb útmutatást állapítson meg a könyvvizsgálat minőségének előmozdítása érdekében.

A 2022. évi anyag II. fejezetében arra fókuszálunk, hogy a hivatkozott standard alapján a számviteli becslésekkel kapcsolatos könyvvizsgálói tevékenységeket a teljes könyvvizsgálói munkafolyamatot felölelően mutassuk be, rámutatva arra is, hogy pontosan mely tevékenységekben és hogyan jelenik meg hangsúlyosabban a számviteli becslések témája.

2020 decemberében az IAASB kettő új és egy felülvizsgált minőségirányítási standardot adott ki, amelyek megerősítik és korszerűsítik a könyvvizsgáló társaságok minőségirányítási megközelítését. A három standard: az ISQM 1, az ISQM 2 és a felülvizsgált ISA 220 standard.

A Minőségirányítás pénzügyi kimutatások könyvvizsgálóját vagy átvilágítását, vagy egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló vagy kapcsolódó szolgáltatási megbízásokat végrehajtó társaságok számára (ISQM 1) oktatása ennek és a következő évnek egyik kiemelt feladata.

Az ISQM 1 oktatási anyag célkitűzése, hogy elősegítse az újonnan bevezetésre kerülő 1. témaszámú minőségirányítási standard értelmezését. A standard új alapokra helyezi a könyvvizsgálók minőségbiztosítását, ezért magyarázatokkal, példákkal segítjük az ISQM 1 által megfogalmazott elvárások értelmezését, megértését és a gyakorlatba való alkalmazását.

Az ISQM 2 témaszámú nemzetközi minőségirányítási standard a megbízás minőségének áttekintéséről szól. Jelen oktatási anyagban arra fókuszálunk, hogy rámutassunk arra a szemléletváltásra, ami megfigyelhető a jelenleg hatályos és az új ISQM standard követelmények között. Külön összefoglaljuk az új standard előírásait, segítve annak könnyebb érthetőségét. Továbbá ezen oktatási anyag útmutatóként szolgálhat a megbízás minőségének áttekintése végrehajtására és dokumentálására vonatkozóan.

A szervezeteknek sok esetben nem olyan komplex és összetett vizsgálatra van szükségük, mint a jogszabály szerinti könyvvizsgálat. Globálisan és Magyarországon is egyre fokozódott az igény arra vonatkozóan, hogy a pénzügyi, valamint a nem pénzügyi információk megbízhatóságát valamilyen ismérvek szerint növeljék. Azok a területek, ahol leginkább szükség lehet egy harmadik fél megerősítésére, leggyakrabban a finanszírozás, támogatás vagy valamely jogszabályi kötelezettségnek való megfelelés feltételeinek a vizsgálata.

A 4400-as Megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízások című kapcsolódó szolgáltatásokra vonatkozó felülvizsgált nemzetközi standard tananyaga ismerteti a standard tartalmát, kitérve a fontosabb újdonságokra, változásokra. Bemutatja a 4400-as standard szerinti megbízás és jelentéstétel azon főbb ismérveit, amelyek megkülönböztetik egy bizonyosságot nyújtó szolgáltatási megbízástól és jelentéstételtől.

Az oktatási anyag gyakorlati példákon keresztül szemlélteti az egyes tipikus megbízásokkal kapcsolatos eljárásokat és könyvvizsgálói jelentéseket a felülvizsgált 4400-as standard követelményeinek megfelelően.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy jelen oktatási anyag átolvasása, megértése nem helyettesíti a standardok átolvasását, ezért módszertani szempontból javasoljuk az oktatási anyag és a standardok együttes tanulmányozását.

Egy jól kidolgozott szakmai továbbképzési programnak fontos eleme a mérés, ellenőrzés és értékelés. Jelen oktatási anyagban a megelőző években megszokottól eltérően több ellenőrző kérdést tettünk fel, ezáltal felkészítve a Kollégákat arra, hogy 2023-tól a kötelező oktatási anyag végén lévő vizsgakérdések helyes megválaszolásával lesz teljesített az oktatás.

Budapest, 2022. november 11.

Dr. Hegedűs Mihály
oktatási alelnök

TARTALOMJEGYZÉK

I.	A 315. témaszámú (2019-ben felülvizsgált) standard.....	8
1	ÁTTEKINTÉS	8
1.1	Előzmények.....	8
1.2	A változtatás célja	9
1.3	Oktatási célok.....	10
2	A 2019-ben felülvizsgált standard felépítése	11
2.1	Főbb változások dióhéjban.....	12
2.2	Új fogalmak bevezetése, illetve a már meglévő fogalmak módosítása.....	13
3	A standard változásokról részletesebben	14
3.1	A gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek, valamint a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének megismerése	14
3.2	A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése	50
4	Dokumentálás: szigorodó dokumentálási követelmények	82
5	Ami változott és ami nem	83
6	Mellékletek	84
6.1	Melléklet 1. - Mintaszám példa IT kontrollokhoz.....	84
6.2	Melléklet 2. - IT környezet megismerésére példa.....	85
6.3	Melléklet 3. - Általános IT környezet felmérésére példa témák	89
6.4	Melléklet 4. Példák olyan eseményekre (beleértve ügyleteket) és körülményekre, amelyek a lényeges hibás állításnak a pénzügyi kimutatások szintjén vagy az állítások szintjén fennálló kockázatait jelezhetik.....	91
II.	Az 540. témaszámú (Felülvizsgált) standard: Számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata.....	92
1	Áttekintés	92
1.1	A felülvizsgálati projekt célja	92
1.2	Oktatási célok.....	92
2	A számviteli becslések jellege	93
3	A becslési és kockázatfelmérési eljárások megértése	101
3.1	A gazdálkodó egység és környezetének megismerése.....	103
3.2	A gazdálkodó egység könyvvizsgálat szempontjából releváns belső kontrolljainak felmérése	104
4	A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése.....	112
4.1	Hogyan tudja a könyvvizsgáló meghatározni a számviteli becslési bizonytalanság mértékét?.....	113
4.2	Hogyan értelmezhetőek és mérhetőek az összetettség, szubjektivitás vagy egyéb eredendő kockázati tényezők?.....	113
5	Válaszok a lényeges hibás állítás felmért kockázataira	115
6	Számviteli becslésekhez kapcsolódó közzétételek.....	122

7	A vezetés elfogultságának és a csalás kockázatának értékelése	125
8	Átfogó értékelés	126
9	Írásbeli nyilatkozatok bekérése	127
10	Kommunikáció az irányítással megbízott személyekkel, a vezetéssel vagy egyéb releváns felekkel.....	128
11	Dokumentálás	129
12	Melléklet: A számviteli becslések jellemző területei című részhez.....	131
III.	1. témaszámú nemzetközi minőségirányítási standard: Minőségirányítás pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatát vagy átvilágítását, vagy egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló vagy kapcsolódó szolgáltatási megbízásokat végrehajtó társaságok számára (ISQM 1)	133
1	Áttekintés	133
1.1	Jelen oktatási anyag célkitűzései.....	133
2	ISQM 1.....	133
2.1	Az újonnan bevezetendő ISQM 1 hatóköre és hatálybalépésének napja	133
2.2	A standard célja.....	134
2.3	A társaság minőségirányítási rendszere – elvárások	134
2.4	Legfontosabb ismeretek a MIR egyes komponensei kapcsán.....	137
3	A minőségirányítási rendszer értékelése	144
4	Dokumentálás	145
IV.	2. témaszámú nemzetközi minőségirányítási standard: megbízás minőségének áttekintése ..	147
1	Áttekintés	147
1.1	Oktatási célok:.....	147
2	ISQM 2.....	147
2.1	Hatókör:	147
2.2	A standard célja:.....	148
2.3	Hatályba lépés dátuma:	148
2.4	Átfogó fogalmak és azok összehasonlítása az ISQC 1, valamint ISA 220-as standardban leírtakkal	148
2.5	A megbízás minőségének áttekintését végző személyek kijelölése és alkalmassága	149
3	MEGBÍZÁS MINŐSÉGÉNEK ÁTTEKINTÉSE.....	153
4	DOKUMENTÁLÁS	154
V.	az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard: első alkalommal történő alkalmazás	156
1	Áttekintés	156
1.1	Oktatási anyag célkitűzései	156
2	ISA220	156
2.1	Mivel foglalkozik az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard?	156
2.2	Mikortól hatályos az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard Magyarországon?	

2.3	Mi az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard célja?.....	157
2.4	Méretre szabhatóság:.....	158
2.5	Főbb fogalmak az ISA 220 (felülvizsgált), a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatának könyvvizsgálati standardban:	159
3	Kapcsolat az ISQM 1 és ISQM 2 könyvvizsgálati standardokkal	160
3.1	ISQM 1: Minőségirányítás a könyvvizsgáló cég szintjén.....	160
3.2	ISQM 2: Könyvvizsgálati megbízások minőségorientált áttekintése:	160
4	Minőségirányítás a megbízás és a könyvvizsgáló cég szintjén.....	161
4.1	A könyvvizsgáló cég minőségirányítási rendszerétől való függés:	161
5	AZ ISA 220 (FELÜLVIZSGÁLT) KÖNYVVIZSGÁLATI STANDARD FŐBB VÁLTOZÁSAI	162
5.1	Vezetői felelősségek a könyvvizsgálat minőségének irányításáért és eléréséért	162
5.2	Releváns etikai követelmények, beleértve a függetlenséggel kapcsolatos követelményeket is	163
5.3	Ügyfélkapcsolatok és könyvvizsgálati megbízások ügyfél elfogadása és megtartása	164
5.4	A könyvvizsgálat megbízás végrehajtásával összefüggő erőforrások	165
5.5	Könyvvizsgálati megbízás végrehajtása	166
6	Összefoglalás:	170
VI.	4400. témaszámú (felülvizsgált) „Megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízások” című kapcsolódó szolgáltatásokra vonatkozó nemzetközi standard A standard változásainak összefoglalása.....	171
1	Áttekintés	171
1.1	Oktatási célok:.....	171
1.2	Előszó.....	172
2	4400-as standard	173
2.1	A felülvizsgált standardhoz vezető ötéves út	173
2.2	Hatálybalépés napja	173
2.3	A felülvizsgált 4400-as standard céljai:	174
2.4	Fogalmak és követelmények.....	175
3	Minőségellenőrzés, minőségirányítás	177
4	Esettanulmányok.....	185
4.1	Esettanulmány 1.....	185
4.2	Esettanulmány 2.....	189

I. A 315. TÉMASZÁMÚ (2019-BEN FELÜLVIZSGÁLT) STANDARD

Milyen előzmények vezettek a standard felülvizsgálatához és mi volt a változtatás célja?

1 ÁTTEKINTÉS

1.1 Előzmények

Az ISA 315-ös témaszámú, „A lényeges hibás állítások kockázatának azonosítása és felmérése” standard alapvető fontosságú a könyvvizsgálat szempontjából. A könyvvizsgálat lényege, hogy azonosítsuk azokat a kockázatokat, amelyek lényeges hibás állításokat eredményeznek és ezekre válaszul megfelelő könyvvizsgálati eljárásokat dolgozzunk ki annak érdekében, hogy elegendő és megfelelő bizonyítékokat szerezzünk könyvvizsgálói véleményünk kialakításához. A kockázatok azonosítását és felmérését a könyvvizsgálat tervezési szakaszában végezzük. A minőségellenőrzések során megállapított hiányosságok legnagyobb része a tervezéshez, ezen belül is a kockázatok felméréséhez, annak megfelelő dokumentálásához kapcsolódik. De nemcsak itthon probléma ez, az IFIAR-nak azaz a Független Könyvvizsgálói Szabályozók Nemzetközi Fórumának jelentése - amely összefoglalja a tagországok minőségellenőrzési eredményeit -, vissza-visszatérő megállapításokat tartalmaz a kockázatok, valamint a belső kontrollok felmérésével kapcsolatban.

A jelenleg hatályos standard alkalmazása során az alábbi **nehézségekkel** találjuk szemben magunkat (csak kiragadott példák):

- A belső kontrollok rendszerének megismerése sokszor nehezen alkalmazható a gyakorlatban. A nem kontroll alapú könyvvizsgálat esetén, a szubsztantív (alapvető) eljárásokra épülő vizsgálat során alkalmazandó mintaszám meghatározásának módszere nehézséget jelent főleg a kisebb gazdálkodók könyvvizsgálóinál, ha a munkájukat nem támogatja megfelelő könyvvizsgálati szoftver.
- A jelenleg hatályos standard előírása szerint a könyvvizsgálónak meg kell határoznia a pénzügyi kimutatások szempontjából jelentős ügyletcsoportokat a gazdálkodó egység tevékenységeiben, azonban a hatályos standard nem ad magyarázatot sem az ügyletcsoport sem a jelentős fogalmára. Ez a belső kontrollok kialakításának és működésének felmérésekor okoz problémát.
- Nehezen lehet a hatályos standard követelményeit arányosan alkalmazni a vizsgált gazdálkodó szerv méretének és tevékenysége komplexitásának összefüggésében. Nem véletlenül merült fel az igény módszertani útmutató kidolgozására. A Könyvvizsgálók Nemzetközi Szövetsége (IFAC) 2018-ban aktualizálta a kamara által magyar nyelvre 2020-ban lefordított és a magyar fordítás szerint „Útmutató a nemzetközi könyvvizsgálati standardok használatához a kis- és középvállalkozások könyvvizsgálata során” című kiadványát. Ezen felül a Szakértői Bizottság felkérésére elkészült és 2020-ban elfogadásra került a kisebb gazdálkodók számviteli beszámolójának könyvvizsgálati módszertanát bemutató segédlet. Mindkét anyag megtalálható a Kamara honlapján a Tudástár menüpont alatt.
- Az IFIAR jelentése pedig kiemelte, hogy a gyakorlatban a jelentős kockázatok megállapítása nem konzisztens a kockázat jellegével és a hiba hatásának lényegességével,

azaz általában több jelentős kockázatot azonosítottak a könyvvizsgálók, mint indokolt lett volna;

- A gazdálkodó által bevezetett informatikai rendszereknek, valamint az alkalmazott informatikai kontrollok működésének felmérésére nincs egyértelmű iránymutatás.

A felmerült problémák kezelésére és a könyvvizsgálat minőségének javítása érdekében az IAASB 2018 júliusában adta ki az ISA 315-ös témaszámú, „A lényeges hibás állítások kockázatainak azonosítása és felmérése” standard tervezetet nyilvános véleményezésre. Ebben az IAASB javaslatot tett az ISA 315-ös standard felülvizsgálatára annak érdekében, hogy a felülvizsgált standard világosabb követelményeket és megfelelően részletes útmutatást határozzon meg annak érdekében, hogy a könyvvizsgálókat a gazdálkodó egység méretével és jellegével arányos kockázatfelmérési eljárások végrehajtásában segítse.

Az IAASB szigorúbb követelményeket és részletesebb, érthetőbb **útmutatást** javasolt a következőkre:

- a lényeges hibás állítás kockázatainak következetes és hatékony azonosítására és felmérésére;
- a standard modernizálására, hogy megfeleljen a változó üzleti igényeknek, beleértve az információs technológiát, valamint azt, hogy a könyvvizsgálók az ellenőrzési eljárások végrehajtásához hogyan használjanak automatizált eszközöket és technikákat, beleértve az adatelemzést is;
- a standard alkalmazhatóságának a javítására függetlenül a vizsgált gazdálkodó egység méretétől és tevékenységének összetettségétől;
- arra, hogy a könyvvizsgálók a kockázatazonosítási és felmérési folyamat során helyezzenek nagyobb súlyt a szakmai szkepticizmusra.

1.2 A változtatás célja

A nyilvános tervezetre tett észrevételeken alapuló módosítást követően, 2019. decemberében a Nemzetközi Könyvvizsgálati és Bizonyosságot Nyújtó Szolgáltatási Standardok Testület (IAASB) elfogadta és kiadta az ISA 315-ös témaszámú, „A lényeges hibás állítások kockázatainak azonosítása és felmérése” **(2019-ben felülvizsgált)** könyvvizsgálati standardot, amely a könyvvizsgálónak azzal a felelősségével foglalkozik, hogy azonosítsa és felmérje a pénzügyi kimutatásokban lévő hibás állítás kockázatait.

A standard alapvetően változott meg. Mi volt ennek a lényegi változtatásnak a célja?

- egyértelműbb követelmények és alkalmazandó iránymutatások meghatározása, amelyek ösztönzik a könyvvizsgálókat a megfelelő kockázatazonosítási és kockázatfelmérési eljárások elvégzésére, a gazdálkodó egység méretével és jellegével arányos módon;
- a változó környezet tükrében javítsa a könyvvizsgálói megközelítést a gazdálkodó és környezete (beleértve a belső kontrollt) megismerésénél és a kockázatfelmérésnél;
- a „mit kell vizsgálni” kérdésre való összpontosítás, az alkalmazási eljárások javítása, korszerűsítése, átalakítása révén annak leírása, hogy „miért” és „hogyan” kell elvégezni a szükséges eljárásokat. Ennek érdekében az alábbi szempontokat tartotta szem előtt a standard alkotó:

- a következetesség és a megbízhatóság elősegítése a kockázatok azonosítása és felmérése során alkalmazott eljárásoknál,
- a standard felülvizsgált alapelvei szerint kialakított követelmények arányos alkalmazásának segítése,
- a bonyolultság és a komplexitás csökkentése, a standard alkalmazásának használhatóbbá tétele a könyvvizsgálók számára függetlenül a vizsgált gazdálkodó szerv tevékenységétől vagy összetettségétől,
- a kockázatok alaposabb felmérésének elősegítése annak érdekében, hogy a könyvvizsgáló jobban tudjon összpontosítani a kockázatokra adott válaszok meghatározására,
- a könyvvizsgálók segítése a standardba beépített útmutató anyagokkal, amelyek már figyelembe veszik a változó környezetet, beleértve az informatikával kapcsolatos információkat is.

A hatálybalépés időpontja:

Az ISA 315-ös témaszámú, 2019-ben felülvizsgált standardot a nemzetközi standardok szintjén már 2021. december 15-én vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálata során kell alkalmazni. A magyar nemzeti könyvvizsgálati standardként való hatálybelépése 2023. január 1., tehát a standardot a 2023. január 1-jén vagy azt követően kezdődő üzleti évek könyvvizsgálatára kell alkalmazni.

1.3 Oktatási célok

Jelen oktatási anyag célkitűzései:

- 1) A 2022. évi oktatási anyagban arra fókuszálunk, hogy
  - a. **megértsük**, melyek a standard legfőbb változásai
  - b. célunk továbbá, hogy a felülvizsgált standard alapján útmutatást adjunk arra vonatkozóan, hogy **a tervezés során milyen megváltozott követelményekkel állunk szemben a gazdálkodó egység környezetének és belső kontroll rendszerének megismerése során**, valamint
  - c. rávilágítsunk arra, hogy a lényeges hibás állítások kockázatainak felmérése során **hogyan határozzuk meg a lényeges hibás állítások kockázatát a felülvizsgált standard megváltozott fogalmai és módszertana alapján**.
- 2) Példák segítségével a fentiek megértésének és alkalmazásának segítése.
- 3) Az egyes témáknál kérdéseket fogalmaztunk meg, ezzel is segítve az áttekinthetőséget és a megértést.

Hogyan változott meg - a jelenleg hatályos standardnál jóval terjedelmesebb – standard felépítése és dióhéjban melyek a legfontosabb változások?

2 A 2019-BEN FELÜLVIZSGÁLT STANDARD FELÉPÍTÉSE¹

- A követelmények száma nagyjából azonos, de sokkal részletesebb;
- Sokkal több a magyarázó megjegyzés (156 volt, most 241);
- Az alkalmazási magyarázatokat rengeteg példa teszi érthetővé;
- 6 függelék tartalmaz a standard, amelyek sokkal részletesebbek a korábbiaknál:
  - 1.sz. függelék: Szempontok a gazdálkodó egység és üzleti modellje megismeréséhez
  - 2. sz. függelék: Az eredendő kockázati tényezők megismerése
  - 3. sz. függelék: A gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének megismerése
  - 4. sz. függelék: Egy gazdálkodó egység belső audit funkciójának megismerésére vonatkozó szempontok
  - 5. sz. függelék: Szempontok az informatika (IT) megismeréséhez
  - 6. sz. függelék: Az általános IT-kontrollok megismerésére vonatkozó szempontok
- A standarddal együtt, egyidőben publikálta az IFAC a standard módosításai kapcsán a többi standardokban tett kapcsolódó módosításokat (angolul: conforming amendments), melyeket a kamara a standarddal együtt szintén lefordított.
- Ez tartalmazza a kapcsolódó standardok módosításait: ISA 200 ,210, 240, 260, 265, 330, 500, 501, 530, 540, 550, 600, 610, 620, 720.

---

¹ Ahol jelen oktatási anyagban a felülvizsgált standard kifejezést használjuk, ott mindig a 2019-ben felülvizsgált standardot értjük

2.1 Főbb változások dióhéjban

A gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek, valamint a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének a megismerése

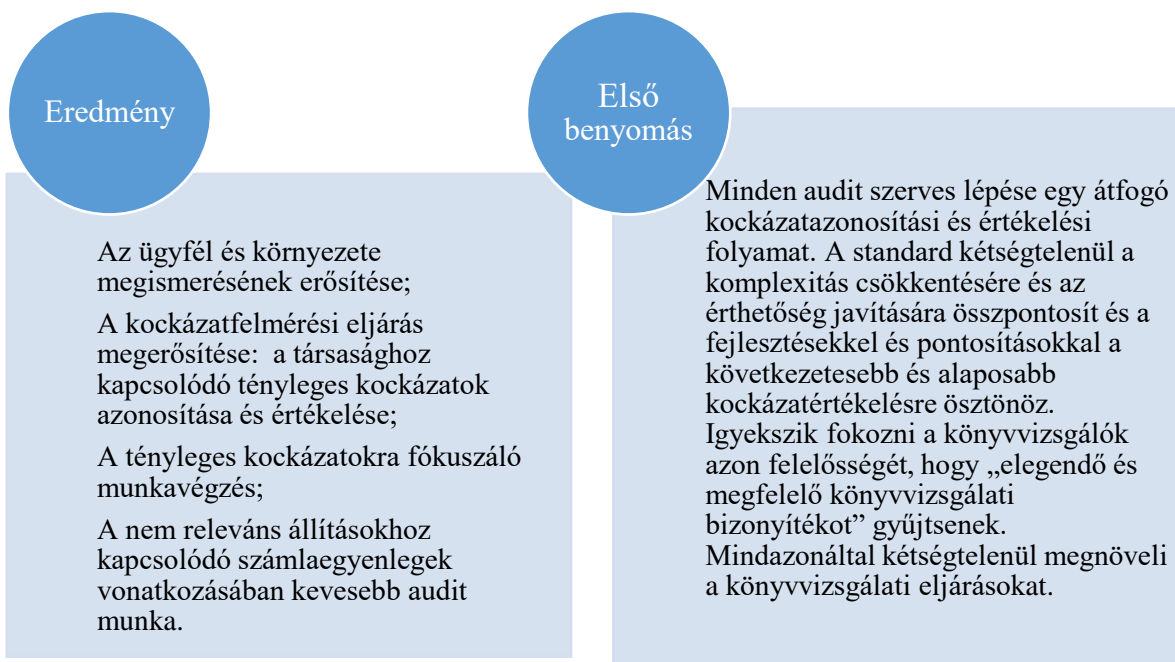
- Egyértelműbbé tétele annak, hogy miért kell alapos ismereteket szerezni a gazdálkodó egységről,
- A gazdálkodó egységre vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek megismerésének kiemelése,
- Kockázatfelmérési eljárások meghatározása, részletezése (megfigyelés, szemrevételezés, elemző eljárások, interjúk),
- A kontrollok fogalom meghatározásának pontosítása,
- **Nagyobb hangsúlyt kap az IT környezet felmérése, az IT alkalmazások használatából eredendő kockázatok azonosítása.**

A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése

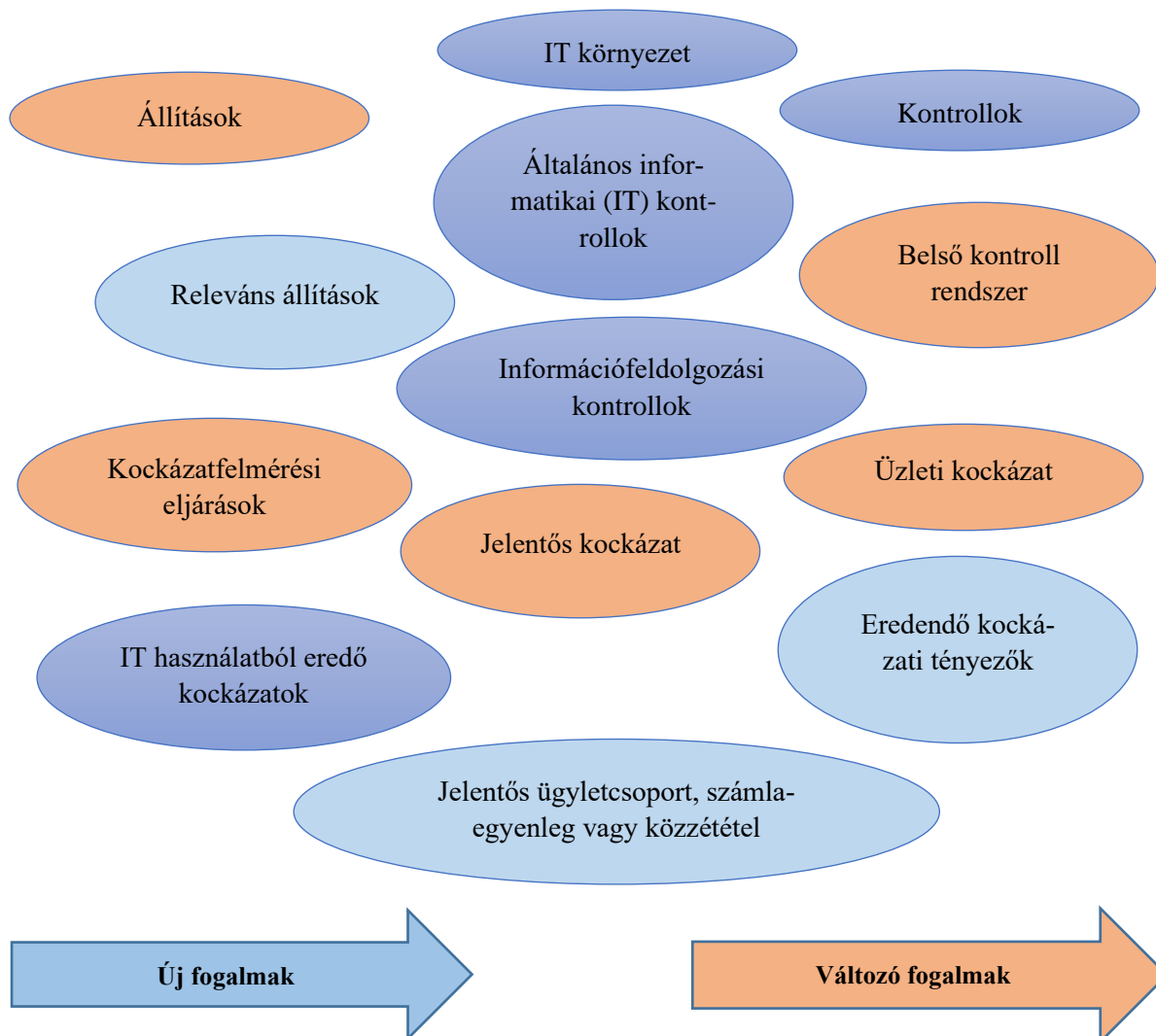
- Az eredendő kockázat fogalmának megváltozása, **a kockázatok azonosítása a kockázatbecslést megelőzően és nem egyszerre,**
- Automatizált eszközök és technikák alkalmazása a kockázatfelmérési eljárásokban,
- A belső kontrollok felmérésénél a "mi nem működik megfelelően" "mi romolhat el" kérdésre fókuszálás,
- Abban az esetben ha a könyvvizsgáló nem végez a kontrollok működésének hatékonyságára vonatkozó tesztet, akkor a lényeges hibás állítás kockázata megegyezik az eredendő kockázattal.

Hatás a könyvvizsgálói eljárásokra

- Hangsúly a jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek kijelölésére
- Nem minden állításra kell alapvető vizsgálati eljárásokat elvégezni a jelentősnek megjelölt ügyletsoportokra, számlaegyenlegekre, közzétételekre, **csak a releváns állításokra.**
- A végrehajtási lényegesség feletti, lényeges, de nem jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek, közzétételekre alapvető könyvvizsgálói eljárásokat kell végezni, de ezek nem kapcsolódnak állításokhoz.
- **Visszamérés** (stand back requirement), mint követelmény - az elvégzett alapvető vizsgálati eljárással győződünk meg az adott számlaegyenleg kijelölésének helyességéről.

2.2 Új fogalmak bevezetése, illetve a már meglévő fogalmak módosítása

A fogalmi magyarázatokat a standard 12. pontja tartalmazza. A fogalmak jelentésére az adott témánál térünk ki részletesen.

3 A STANDARD VÁLTOZÁSOKRÓL RÉSZLETESEBBEN

A standard változásait 3 részre bontottan kívánjuk bemutatni.

Az 1. részben bemutatjuk **a gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek, valamint a gazdálkodó egység belső kontroll rendszere megismerésének** folyamatát.

A 2. részben **a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításával és felmérésével**, míg a 3. részben a **dokumentációs követelményekkel** foglalkozunk.

I.rész 1. blokk

3.1 A gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek, valamint a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének megismerése

3.1.1 A gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek megismerése

Melyek a gazdálkodó egységnek és környezetének megismerésére vonatkozó követelmények legfontosabb változásai?

3.1.1.1 Főbb változások összefoglalása

Fokozott hangsúlyt fektet a felülvizsgált standard a vizsgált gazdálkodó egység megértésére

- az általa alkalmazott üzleti modellre
- az IT környezetre (IT infrastruktúra, IT alkalmazások, IT folyamatok)
- a fentiek megismerése által pedig az eredendő kockázatok azonosítására

Nagyobb hangsúly van a pénzügyi beszámolási keretelvek fontosságán a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításában. Kiemeli annak fontosságát, hogy megértsük a gazdálkodó egység gyakorlatát az ágazatspecifikus ügyletsoportokra, számlaegyenlegekre, és közzétételekre, az árbevétel megjelenítésére, a pénzügyi instrumentumok elszámolására stb.

A számviteli politika kiválasztásának és alkalmazásának megismerésére vonatkozó követelmény nem változott.

Miért fontos a gazdálkodó egységnek és a környezetének, valamint a pénzügyi beszámolási keretelveknek a megismerése?

A tervezési folyamat során a gazdálkodó egységnek és a környezetének, valamint a pénzügyi beszámolási keretelveknek a megismerése kulcsfontosságú ahhoz, hogy azonosítsuk mind a pénzügyi kimutatások mind az állítások szintjén akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítás kockázatait. Meg kell ismernünk a gazdálkodó egységet és környezetét, valamint az alkalmazandó pénzügyi beszámolási keretrendszert az eredendő kockázati tényezők azonosítása érdekében. Az eredendő kockázati tényezők hatással lehetnek az állítások hibás állításra

való fogékonyságára azáltal, hogy befolyásolják a hibás állítás előfordulásának valószínűségét vagy a hibás állítás nagyságrendjét, ha az felmerülne.

Milyen eljárásokat alkalmazunk a megismerés során?

A megismerést kockázatfelmérési eljárásokkal (korábban kockázatbecslési eljárások) végezzük. A kockázatfelmérési eljárásoknak a következőket kell tartalmazniuk:

- A vezetéssel és a gazdálkodó egységen belüli egyéb megfelelő személyekkel, beleértve a belső audit funkción belüli személyeket (ha van ilyen funkció), készített interjúkat,
- Elemző eljárásokat,
- Megfigyelést és szemrevételezést

A kockázatfelmérési eljárás során a felülvizsgált standard felhívja a figyelmet, hogy a könyvvizsgáló nem lehet annyira elfogult, hogy

- csak olyan bizonyítékokat szerezzen, amelyek alátámasztják a lényeges hibás állítás kockázatai azonosításának és felmérésének az eredményét, és
- kizárja az egymással ellentmondó információkat.

A felülvizsgált standard felhívja továbbá a figyelmet arra is, ha a könyvvizsgáló olyan információkat szándékozik használni, melyeket a gazdálkodó egységgel kapcsolatos korábbi tapasztalataiból, valamint korábbi könyvvizsgálatok során végrehajtott könyvvizsgálati eljárásokból szerzett, a könyvvizsgálónak értékelnie kell, hogy az ilyen információk relevánsak és megbízhatók maradnak-e a jelenlegi könyvvizsgálat könyvvizsgálati bizonyítékeként. Ez különösen igaz a gazdálkodó egységnek és környezetének a megismerése során.

Az alábbi ábra bemutatja, hogy mely területekre kell kiterjednie a megismerésünknek:

A gazdálkodó egységnek és környezetének, valamint a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek a megismerése

(ai) A gazdálkodó egység szervezeti felépítése, tulajdonlása és irányítása, valamint üzleti modellje, beleértve, hogy az üzleti modell milyen mértékben integrálja az IT használatát; (Hiv.: A56–A67. bekezdések)

(aii) Ágazati, szabályozási és egyéb külső tényezők; (Hiv.: A68–A73. bekezdések)

(aiii) A gazdálkodó egység pénzügyi teljesítményének értékeléséhez a szervezeten belül és azon kívül használt mérőszámok; (Hiv.: A74–A81. bekezdések)

(b) A vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek, valamint a gazdálkodó egység számviteli politikái és azok bármely változtatásának okai; (Hiv.: A82–A84. bekezdések)

c) Azoknak az eseményeknek és körülményeknek az azonosítása, amelyeknek a jellemzői (eredendő kockázati tényezők) lényeges hibás állítások kockázatát jelenthetik a pénzügyi kimutatások szintjén.

d) Annak megállapítása és felmérése, hogy az eredendő kockázati tényezők vajon lényeges hibás állítás kockázatát jelentik-e az állítások szintjén.

Megjegyzés: A felülvizsgált standard **1-6. sz. függelékei** tartalmazzák a gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek és a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének megismerésére vonatkozó további szempontokat.

A megismerendő területek közül a felülvizsgált standard jobban fókuszál a gazdálkodó egység üzleti modellje megismerésének fontosságára. Mit foglal magában ez a megismerés az üzleti modellel kapcsolatban?

3.1.1.2 Üzleti modell megismerése

Egy üzleti modell leírása jellemzően magában foglalja:

- A gazdálkodó egység tevékenységeinek körét, és hogy miért végzi azokat a tevékenységeket;
- A gazdálkodó egység felépítését és működésének nagyságrendjét;
- A piacokat és azt, hogy hogyan foglalkozik ezekkel a piacokkal (fő termékek, vevőszegmensek és forgalmazási módok);
- A gazdálkodó egység által tevékenységeinek végzése során alkalmazott üzleti vagy működési folyamatokat (például befektetési, finanszírozási és működési folyamatok);
- Az erőforrásokat (például pénzügyi, emberi, intellektuális, környezeti és technológiai) és egyéb inputokat és kapcsolatokat (például vevők, versenytársak, szállítók és munkavállalók), amelyek szükségesek vagy fontosak a sikere szempontjából;
- Azt, hogy a gazdálkodó egység üzleti modellje hogyan integrálja az IT használatát a vevőkkel, szállítókkal, hitelezőkkel és egyéb érdekelt felekkel folytatott tranzakcióival kapcsolatban.

A felülvizsgált standard 1. sz. függelék tartalmaz példákat olyan kérdésekre, amelyeket a könyvvizsgáló mérlegelhet a gazdálkodó egység (a gazdálkodó egység üzleti modelljében foglalt) tevékenységeinek megismerésekor.

Miben segíti a munkánkat a gazdálkodó egység üzleti modelljének megismerése?

A gazdálkodó egység céljainak, stratégiájának és üzleti modelljének megismerése segít megérteni azokat az üzleti kockázatokat, amelyeket a gazdálkodó egység vállal, és amelyekkel szembesül. A felülvizsgált standard 1.számú függeléke kifejti a gazdálkodó egység üzleti modelljének céljait és hatókörét, valamint példákat ad a gazdálkodó egység olyan tevékenységeinek a megismerésére, amelyeket az üzleti modell tartalmazhat (például befektetési, finanszírozási és működési folyamatokat, piacokat, ahol működik stb.). Az üzleti modell megismerésének nem minden aspektusa releváns számunkra. Nem vagyunk felelősek azért, hogy minden üzleti kockázatot megismerjünk vagy azonosítsunk, mert nem minden üzleti kockázat eredményezi a lényeges hibás állítás kockázatait. A pénzügyi kimutatásokra hatást gyakorló üzleti kockázatok megismerése segít azonosítani a lényeges hibás állítás kockázatait, mivel a legtöbb üzleti kockázatnak végső soron lesznek pénzügyi következményei, és így hatása a pénzügyi kimutatásokra.

Mit jelent pontosan az üzleti kockázat, milyen típusai vannak?

3.1.1.3 Üzleti kockázat

Az üzleti kockázat minden olyan, általában előre nem látható esemény miatti kockázatot jelent, amely az üzleti tevékenységet negatívan befolyásolja, akár veszteséget is okozhat. Az üzleti kockázatok felmérésekor arra kell figyelniük, hogy csak azokat vegyék számításba, amelyek lényeges hibás állítás kockázatát eredményezhetik a pénzügyi kimutatásokban.

Az üzleti kockázatok típusai

Az üzleti kockázatnak általában öt fő típusát különböztetjük meg. Ezek:

- **Stratégiai kockázat**

A stratégiai kockázat minden olyan kockázat, amely kihívást jelent az alapvető üzleti tevékenységre. Pl. az ügyfelek ízlésének és preferenciáinak változása, amely a vállalat termékeit és szolgáltatásait elavulttá vagy kevésbé kívánatossá teszi, olyan új termékek vagy szolgáltatások kifejlesztése, amelyek sikertelenek lehetnek, olyan piac, amely, még ha sikeresen alakítják is ki, nem elegendő a termék vagy szolgáltatás támogatására.

- **Pénzügyi kockázat**

A gazdálkodó egység pénzügyi irányításában rejlő kockázat. Ez lehet árfolyamkockázat, vagy annak kockázata, hogy a gazdálkodó nem rendelkezik elegendő likviditással kötelezettségeinek rövid távú teljesítéséhez (likviditási kockázat).

- **Működési kockázat**

Pontosan nehéz behatárolni, hogy mely tevékenységek milyen kockázatai tartoznak ebbe a csoportba, mivel az függ az adott vállalat iparági sajátosságaitól is. A működési kockázat általában a működés belső elégtelenségekből fakadó kockázat, mint pl. egy új IT-rendszer bevezetése, vagy leállása, tárolókapacitás hiánya, szakképzetlen munkaerők felvétele, a számviteli politikák nem következetes alkalmazása, a pénzügyi beszámolási keretelveknek és az adótörvények figyelembevételének hiánya. A működési kockázatok olyan előre nem látható külső eseményekből is fakadhatnak, mint pl. természeti katasztrófa, közműszolgáltatás kiesése, vagy a nyersanyagok szállítási késései. Ez utóbbit például kielezi az orosz-ukrán háború.

- **Reputációs kockázat**

A gazdálkodó egység hírnevét csorbító kockázat, amely kedvezőtlen fogyasztói, üzletpartneri, befektetői, hatósági vagy negatív nyilvánossági véleményből származhat. A reputációs kockázatot okozhatja pl. az ügyfélpanaszok megnövekedett száma, kedvezőtlen hatósági vélemény, nem megfelelő üzleti viselkedés stb.

- **Egyéb kockázatok**

A fenti kategóriákba nem sorolható kockázatok szerepelhetnek ebben a kategóriában. Mint pl. környezeti kockázat, politikai kockázat, jogi kockázat.

Üzleti kockázat a gyakorlatban

- A Covid az autópári, illetve elektronikai területen gyártó és kereskedő cégeket erősen érintette. Egyik hatása a chiphiányban jelentkezett. Ez idő alatt a vállalatok nem tudtak termelni, nem volt mit eladni, amíg a szállítás helyre nem állt.
- Azok a vállalkozások, akik külföldről szállítottak be alapanyagot, a szállítási határidő növekedésével kellett számolniuk, amit tovább súlyosbított a szállítóeszköz, a konténer hiánya. A vállalatoknak alternatív szállítókat, útvonalakat, más megoldásokat kellett keresniük, vagy nem tudták a tevékenységüket folytatni, vagy legalábbis nem azon a szinten, mint korábban.
- A gázárak már az orosz-ukrán konfliktust megelőzően erősen megnövekedtek, ez tovább erősödött, amit súlyosbított a magyar vállalkozásoknál az EUR árfolyam elszabadulása. Bizonyos gyártó cégek le is állították a termelésüket, mert csak jelentősen önköltség felett tudtak volna termelni, viszont olyan áron nem tudták volna értékesíteni termékeiket.
- A Bankok esetében az IFRS 9 előírásainak alkalmazása során az ECL (hitelezési kockázat) növekedését lehetett tapasztalni. A moratóriumok bevezetésével a futamidő kitolódása nettó jelentéérték változást okozott, így növelve a veszteségeket, míg a hitelkártya piacon jelentős banki jövedelem csökkenést okozott például a kamatmaximalizálás.
- Akik az orosz piacra termelnek, vagy akiknek ukrán beszállítóik vannak, teljesen újra kellett tervezniük működésüket a fennmaradás érdekében.
- Több vállalkozás nem talál elegendő és megfelelő munkaerőt, amit még súlyosbít, hogy ha állami támogatott beruházást valósított meg, a létszám növelése néhányuknál támogatási feltétel is egyben.
- Hitel igénybevétele esetén gyakori, hogy a hitel kovenánsok között vannak, amik nem teljesülnek a mostani környezetben. A likviditási kockázat jelentősen megnövekedett számos gazdálkodó egységnél.

A felülvizsgált standard előírja gazdálkodóra vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek, valamint a számviteli politikának a megismerését. Ez utóbbit a jelenleg hatályos standard is előírja. Mit ért a standard pontosan a pénzügyi beszámolási keretelvek alatt?

3.1.1.4 Pénzügyi beszámolási keretelvek

Általánosságban a pénzügyi beszámolási keretelvek az alapfogalmakat kívánják tisztázni. A keretelvek az elméleti alapot jelentenek a számviteli standardok alkalmazói számára, és segítik az egységes értelmezést a legfontosabb fogalmak, eljárások, módszerek leírásával. A keretelvek tehát leírják azokat a kifejezéseket, amelyeket a számviteli szakemberek elfogadnak és egységesen kezelnek a beszámolók összeállításakor.

Nálunk a gazdálkodó egységek vagy a számviteli törvény, vagy az IFRS alkalmazásával állítják össze pénzügyi kimutatásaikat. Az IFRS tartalmaz keretelveket, amely 8 fejezetet tartalmaz. A számviteli törvény nem külön fejezetben tartalmazza a keretelveket, de fontos megemlíteni, hogy felhatalmazást ad arra, hogy kormányrendeletek szabályozzák bizonyos gazdálkodó egységek, mint pl. hitelintézetek, biztosítók, egyéb szervezetek stb. könyvvezetésének és éves beszámoló elkészítésének sajátosságait. A számviteli törvény tehát egyfajta ötvözet a keretelvek lefektetésének és a tételes előírásoknak. Ezért a számviteli törvény szerinti beszámoló esetében a törvény és a releváns számviteli kormányrendelet együttese tekinthető a beszámolási keretelveknek.

Méretre szabhatóság

A jelenleg hatályos standard a kisebb gazdálkodó egységekre jellemző szempontokat sorol fel annak bemutatására, hogy az adott követelmény alkalmazása komplexitás szempontjából különböző lehet. Milyen útmutatást ad a felülvizsgált standard a kevésbé összetett gazdálkodó egységeket (megváltozott fogalom) vizsgáló könyvvizsgálók számára, hogy milyen mélységű legyen a gazdálkodó egységnek és környezetének, valamint a beszámolási keretelvek megismerésének jellege és terjedelme?

A felülvizsgált standardban a „Méretre szabhatóság (Scalability)” cím alatt tárgyalja a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre alkalmazandó szempontokat, ezáltal szélesítve azt a kört, ahol egyszerűsíteni lehet a megismeréssel kapcsolatos eljárásokat és ezáltal a dokumentációt. A gazdálkodónak és környezetének megismerése kapcsán a standard kifejti, hogy

- Az elvárt megismerés jellege és terjedelme a könyvvizsgáló szakmai megítélésének kérdése és gazdálkodó egységenként változik annak jellege és körülményei alapján, beleértve pl: a gazdálkodó egység méretét és összetettségét. Kifejti, hogy a gazdálkodó egység IT környezete, informatikai rendszere szintén befolyásolhatja a speciális készségeket, amelyek szükségesek az elvárt megismerés elősegítéséhez;

Fontos: A gazdálkodó egység jellege, komplexitása, mérete nem menti fel a könyvvizsgálót annak felelőssége alól, hogy megismerje a gazdálkodó egységet és környezetét, valamint a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveket, ahogyan azok a gazdálkodó egységre vonatkoznak.

Pénzügyi beszámolási keretelvek

Kérdés 1

Munkavállalókkal kapcsolatosan képzett céltartalék

Létszámleépítéshez kapcsolódó végkielégítésekre képzett céltartalékok akkor kerülnek megjelenítésre, ha a mérlegfordulónapig a létszámleépítésről szóló tervet az igazgatóság jóváhagyja és a terv az érintettek felé kommunikálásra kerül.

A céltartalék mértékének megállapítása a felmerülő költségekre vonatkozó legjobb becslés alapján történik. Ahol a kötelezettség több év múlva kerül rendezésre, az elszámolt összeg a várható jövőbeli költségek jelenértéke.

Céltartalékot képez továbbá a Társaság a munkavállalókkal kapcsolatos törzsgárda jutalom és ki nem vett szabadság várható, a Társaságot terhelő kiadások fedezetére az érvényes járulékok alkalmazásával.

Környezetvédelmi kötelezettségekre képzett céltartalék

Környezetvédelmi költségek miatti céltartalék akkor kerül megjelenítésre, ha a környezetvédelmi kármentesítés valószínű és a kapcsolódó költségek megbízhatóan számszerűsíthetők. A céltartalék elszámolása általában egybeesik egy erre vonatkozó formális terv vagy feladat elfogadásával, ha az korábbi, az inaktív helyek értékesítésével vagy bezárásával. A céltartalék mértékének megállapítása a felmerülő költségekre vonatkozó legjobb becslés alapján történik. Ahol a kötelezettség több év múlva kerül rendezésre, az elszámolt összeg a várható jövőbeli költségek jelenértéke.

A gazdálkodó egység számviteli politikájában a következő olvasható:

Miért kell megértenie a könyvvizsgálónak a gazdálkodó egység pénzügyi kimutatásaiban szereplő céltartalékok képzésének politikáját?

Azért mert,

- értékelni kell azokat a területeket, amelyek nyomást gyakorolhatnak a menedzsmentre.
- értékelni kell a pénzügyi beszámolási gyakorlat megfelelőségét.
- értékelni kell azokat a tényezőket, amelyek beletartoznak a gazdálkodó egységnek és környezetének megismerésébe.

Helyes válasz a b): értékelni kell a pénzügyi beszámolási gyakorlat megfelelőségét

A standardban meghatározottak szerint a könyvvizsgálóknak értékelniük kell és dokumentálniuk kell, hogy a gazdálkodó egység számviteli politikái megfelelőek-e az üzletmenet számára, és összhangban vannak-e a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel és az adott iparágban alkalmazott számviteli politikákkal.

Kérdés 2

A számviteli törvény lehetővé teszi – bizonyos kritériumok teljesülése mellett, hogy a gazdálkodó egység egyszerűsített éves beszámolót készítsen. Az egyszerűsített éves beszámoló készítését választóknak nem kötelező üzleti jelentést készíteni. Az egyszerűsített éves beszámolót készítő gazdálkodó egység könyvvizsgálója mentesül annak a követelmények való megfeleléstől, hogy megismerje a gazdálkodó egységet és környezetét, valamint a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveket, ahogyan azok a gazdálkodó egységre vonatkoznak.

A fenti állítás: Hamis vagy Igaz?

Helyes válasz: Hamis

A felülvizsgált standard A 54. pontja kimondja:

Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek lehetővé teszik kisebb gazdálkodó egységek számára, hogy egyszerűbb és kevésbé részletes közzétételeket tegyenek a pénzügyi kimutatásokban. Ez azonban nem menti fel a könyvvizsgálót annak felelőssége alól, hogy megismerje a gazdálkodó egységet és környezetét, valamint a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveket, ahogyan azok a gazdálkodó egységre vonatkoznak.

Kérdés 3.

A gazdálkodó egységnek 100%-os leányvállalata van Spanyolországban. A termékgyártáshoz szükséges alapanyagot leányvállalatától szerzi be euróért. A gazdálkodó egység Ft-ban vezeti könyveit, az árfolyamkockázat kivédésére nem rendelkezik határidős devizaügylettel.

A könyvvizsgáló a helyszíni vizsgálat során megkérdezi az ügyvezető igazgatót, hogyan kezeli az árfolyamkockázatból származó esetleges veszteségeket és rákérdez arra is, kötött-e a vállalkozás határidős ügyletet a bankjával vagy más pénzintézettel?

Az ügyvezető igazgató elmondta, hogy nem kötött határidős devizaügyletet sem a bankjával, sem más pénzintézettel.

Melyik állítás a helyes?

- a) A határidős devizaügyletek nem gyakoriak azoknál a csoportoknál, ahol a leányvállalatok különböző devizákban kereskednek. A könyvvizsgálónak vezetői levélben kell a felhívni a figyelmet az árfolyamkockázat kezelésére.
- b) A gazdálkodó egységre esetlegesen hatással lévő egyéb külső tényezők ismerete segíti a könyvvizsgálót azon lehetséges területek megértésében, ahol nagyobb a lényeges hibás állítás kockázata.

Helyes válasz: b)

A gazdálkodónak és környezetének megismerése során információkat kell szereznünk az ágazati és szabályozási tényezők mellett az egyéb külső tényezőkről is. A gazdálkodó egységre hatással levő egyéb külső tényezők megismerése során foglalkoznunk kell:

- az általános gazdasági feltételekkel, amelyben a gazdálkodó működik (ország versenyképessége, adózási szabályok stb.),
- a finanszírozási forrásokkal, azok rendelkezésre állásával,
- az aktuális kamatlábakkal,
- az infláció mértékével,

- az árfolyamok alakulásával stb.

1.rész 2. blokk

3.1.2 A gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének megismerése

Melyek a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének megismerésére vonatkozó követelmények legfontosabb változásai?

3.1.2.1 Főbb változások összefoglalása

Új fogalmak és a már meglévő fogalmak jelentésének változásai

FOGALMI MEGHATÁROZÁSOK	
ÚJ	FELÜLVIZSGÁLT
IT környezet	Kontrollok
Általános informatikai (IT) kontrollok	Jogosultság feletti kontrollok (ISA 240-ből)
Információfeldolgozási kontrollok	

Az új fogalmak jelentését és a már meglévő fogalmak jelentésének a változásait a gazdálkodó egység belső kontrollrendszere „kontrolltevékenységek komponensénél” tárgyaljuk részletesen.

A belső kontroll rendszerének öt komponense

A felülvizsgált standard megtartotta a belső kontroll rendszer öt komponensét, azonban az egyes komponensek jelentésének leírása sokkal részletesebb, érthetőbb.

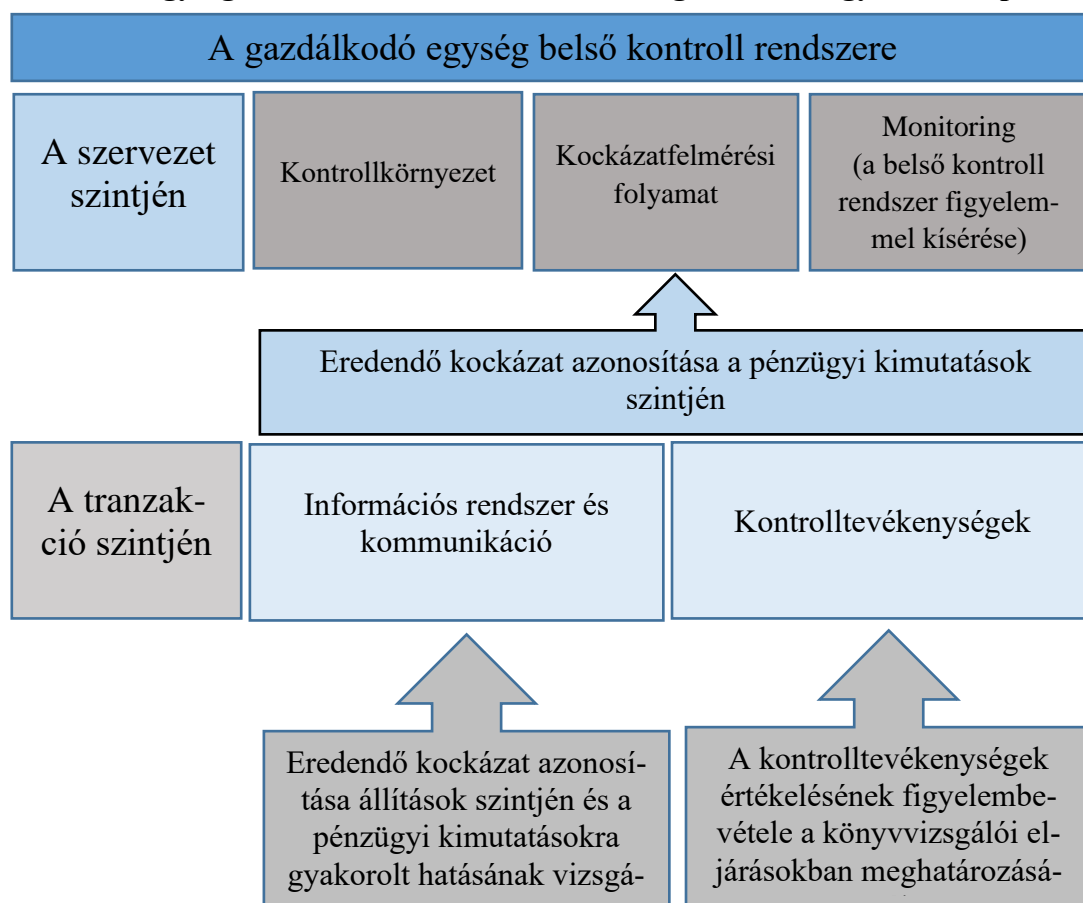
A belső kontroll rendszer 5 komponense

1. kontrollkörnyezet
2. a gazdálkodó kockázatelemzési folyamata
3. a belső kontroll rendszer figyelemmel kísérése (monitoring)
4. információs rendszer és kommunikáció
5. kontrolltevékenységek

- Kiemeli, hogy a gazdálkodó egység belső kontroll rendszere kialakításának, bevezetésének és fenntartásának módja a gazdálkodó egység mérete és összetettsége szerint változik. Kevésbé összetett gazdálkodó egységek például használhatnak kevésbé struktúrált vagy egyszerűbb kontrollokat (vagyis politikákat és eljárásokat) céljaik elérése érdekében.
- Pontosítja, hogy mit jelent a könyvvizsgálat szempontjából a kontroll (korábban releváns kontroll).
- Világosan fogalmazza meg, hogy mikor kell a kontrollok kialakítását és bevezetését felmérni.
- Részletes útmutatást ad a gazdálkodó információs rendszerének megismerése szempontjaihoz, az IT kontrollok felméréséhez.

A gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének megközelítése egy másik aspektusból

Méretre szabhatóság

A gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének megismerése és ennek dokumentálása az ügyfél méretétől vagy összetettségétől függetlenül kihívás a könyvvizsgáló számára. Kisebb, kevésbé összetett vállalkozásoknál az ellenőrzések általában informálisak és nem dokumentáltak.

Mit mond a felülvizsgált standard az egyes komponensek megismerésére és értékelésére a kevésbé összetett gazdálkodó egységek könyvvizsgálata során?

A felülvizsgált standard kiemeli, hogy a gazdálkodó egység belső kontroll rendszere kialakításának, bevezetésének és fenntartásának módja a gazdálkodó egység mérete és összetettsége szerint változik. Vannak olyan szempontok, amelyek egy kevésbé összetett gazdálkodónál egyáltalán nem értelmezhetők vagy kevésbé relevánsak a belső kontroll rendszer egyes komponenseinek megismerésekor. Ettől függetlenül **a könyvvizsgálónak a belső kontroll rendszer minden egyes komponensét meg kell ismernie, mivel ez a megismerés előzetes ismereteket ad arra vonatkozóan, hogy a gazdálkodó egység hogyan azonosítja az üzleti kockázatokat, és hogyan válaszol azokra.**

3.1.2.2 A gazdálkodó egység belső kontroll rendszere komponenseinek a megismerése

3.1.2.2.1 Kontrollkörnyezet

Mi a kontrollkörnyezet?

A kontrollkörnyezet az irányítási és vezetési funkciókat, valamint az irányítással és vezetéssel megbízott személyeknek a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerével kapcsolatos hozzáállását, tudatosságát és intézkedéseit foglalja magában. A kontrollkörnyezet megadja a szervezet alapszellemét, befolyásolva az ott dolgozók ellenőrzéssel kapcsolatos tudatosságát.

Milyen elemeket foglal magában a kontrollkörnyezet? Mit kell megismernie a könyvvizsgálónak?

1. A gazdálkodó egység kultúrájának kialakítását és fenntartását, valamint a vezetésnek a tisztességesség és etikai értékek iránti elkötelezettségének a demonstrálását;
2. Hogyan tanúsítanak az irányítással megbízott személyek a vezetéstől való függetlenséget, és hogyan gyakorolnak felügyeletet a gazdálkodó egység belső kontroll rendszere felett. Pl. felügyelőbizottság felügyeleti jogköre és annak gyakorlása
3. Hogyan jelölik ki a hatásköröket és felelőségeket;
4. A kulcsfontosságú alkalmazottak hozzáértését, szakmai tudásuk fejlesztését, megtartásukra kidolgozott politikát. Pl. képzett pénzügyi, számviteli és IT-munkatársak felvételét célzó emberi erőforrás politikák és eljárások csökkenthetik a hibák kockázatát a pénzügyi információk feldolgozása és rögzítése során;
5. A számonkérés formáját: teljesítményértékelések, ösztönzők és jutalmak bevezetését, beleértve az értékelés módszerét;

Miért kell megismerni a kontrollkörnyezetet?

A kontrollkörnyezet átfogó alapot nyújt a belső kontrollrendszer többi komponensének működéséhez, befolyásolja azok hatékonyságát. Nem előz meg, vagy tár fel és helyesbít hibás állításokat, **viszont befolyásolja a lényeges hibás állításoknak a pénzügyi kimutatások szintjén fennálló kockázatait.**

Mit kell értékelnie a könyvvizsgálónak?

1. a vezetés – az irányítással megbízott személyek felügyelete mellett – létrehozta-e és fenntartja-e a becsületesség és etikus viselkedés kultúráját;
2. a kontrollkörnyezet megfelelő alapot nyújt-e a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének egyéb komponensei számára, figyelembe véve a gazdálkodó egység jellegét és összetettségét; és
3. a kontrollkörnyezetben azonosított hiányosságok aláássák-e a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének egyéb komponenseit, pl. a kontrolltevékenységet
4. az informatikai rendszerrel kapcsolatban annak szervezeti felépítését, az ahhoz rendelt erőforrásokat, a rendszer összetettségét, fejlettségét.

Méretre szabhatóság

Melyek a kevésbé összetett gazdálkodó egységek kontrollkörnyezetének jellemzői?

A kontrollkörnyezet elemeivel kapcsolatos könyvvizsgálati bizonyítékok kevésbé összetett gazdálkodó egységeknél lehet, hogy nem állnak rendelkezésre dokumentumok formájában, különösen ott, ahol a vezetés és a többi munkatárs közötti kommunikáció informális, ennek megfelelően a gazdálkodó egység kontrollkörnyezetével kapcsolatos egyes szempontok kevésbé relevánsak lehetnek vagy lehet, hogy nem értelmezhetők.

Ha az irányítási szerepkört közvetlenül a tulajdonos-vezető tölti be, a könyvvizsgáló lehet, hogy azt állapítja meg, hogy az irányítással megbízott személyek függetlensége nem releváns. Lehet, hogy kevésbé összetett gazdálkodó egységek nem rendelkeznek írásos magatartási kódexszel, hanem ehelyett olyan kultúrát fejlesztenek ki, amely a tisztességesség és etikus magatartás fontosságát szóbeli kommunikációkon és a vezetés példamutatásán keresztül hangsúlyozza.

3.1.2.2.2 A gazdálkodó egység kockázatelemzési folyamata

Mit értünk a gazdálkodó egység kockázatelemzési folyamata alatt?

A pénzügyi beszámolás szempontjából a gazdálkodó egység kockázatelemzési folyamata magában foglalja azt, hogy a vezetés hogyan azonosítja a releváns üzleti kockázatokat, hogyan méri fel a jelentőségüket, hogyan méri fel a bekövetkezésük valószínűségét, és hogyan dönti el, hogy milyen intézkedéseket tesz a kockázatok kezelésére. A gazdálkodó egység kockázatelemzési folyamata például foglalkozhat azzal, hogy a gazdálkodó egység hogyan mérlegeli a nem rögzített ügyletek előfordulásának lehetőségét, vagy, hogy hogyan elemzi a pénzügyi kimutatásokban rögzített jelentős becsléseket, hogy azok pl. mentesek-e a szubjektivitástól.

Melyek a megbízható pénzügyi beszámolás szempontjából releváns kockázatok, melyek a felmerülésük forrásai, körülményei?

Az üzleti kockázatok főbb típusai már ismertetésre kerültek (stratégiai, pénzügyi, működési, reputációs, egyéb).

A kockázatok felmerülhetnek vagy megváltozhatnak olyan körülmények miatt, mint például a következők:

- *A működési környezet változásai:* pl. a COVID miatti home office-os munkavégzés hatása a pénzügyi beszámolási folyamatra, a kontrollok működésére, a hitelintézeteknél a szabályozási környezet megváltozása a moratórium bevezetésével, vagy most az extra adó bevezetésével, az orosz – ukrán háború hatásai, úgymint az energia drágulása, beszállítói problémák stb.
- *Új és meglévő munkatársak:* pl. alkalmatlan munkatársak kulcsfontosságú pozíciókban.
- *Új vagy modernizált információs rendszer:* Az információs rendszerben végrehajtott jelentős és gyors változások módosíthatják a gazdálkodó egység belső kontroll rendszeréhez kapcsolódó kockázatot.
- *Gyors növekedés:* A tevékenységek jelentős és gyors bővülése növelheti a kontrollok összeomlásának kockázatát, ha a kapcsolódó tevékenységek mint. Pl. IT rendszer, belső folyamatok újraszabályozása, munkaerő felvétel nem kapcsolódik hozzá.
- *Új üzleti modellek, termékek vagy tevékenységek:* Pl., ha a gazdálkodó egység olyan üzleti területekre vagy ügyletekbe lép be, amelyekkel kapcsolatban kevés tapasztalattal rendelkezik, új kockázatok merülhetnek fel.
- *Vállalati átszervezés:* az átszervezéseket kísérhetik elbocsátások, valamint a felügyeletnek és a feladatkörök szétválasztásának a változásai, ami módosíthatja a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerével kapcsolatos kockázatot.
- *Új számviteli szabályok:* Az új számviteli alapelvek vagy a változó számviteli alapelvek bevezetése befolyásolhatja a pénzügyi kimutatások elkészítésében lévő kockázatokat pl. IFRS 9 bevezetése és alkalmazása, a számviteli törvényben a projektek számviteli elszámolása szabályainak a bevezetése.
- *Az IT használata:* Az alábbiakra vonatkozó kockázatok:
  - Az adat- és információfeldolgozás integritásának fenntartása, azaz annak a feltételnek a megléte, hogy az adat helyes, és semmiféle művelet, mint például adatátvitel, tárolás, visszaállítás nem károsította meg az eredeti adatot;
  - A gazdálkodó egység üzleti stratégiáját veszélyeztető kockázatok, amelyek akkor merülnek fel, ha a gazdálkodó egység IT-stratégiája nem támogatja hatékonyan a gazdálkodó egység üzleti stratégiáját; vagy
  - A gazdálkodó egység IT-környezetének változásai, vagy az IT-munkatársak cserélődése, vagy amikor a gazdálkodó egység nem hajtja végre az IT-környezet szükséges frissítéseit, vagy nem időben kerül sor az ilyen frissítésekre.
  - A cyber támadások.

Mit kell megismernie a könyvvizsgálónak?

Meg kell ismernünk a gazdálkodó egység folyamatát a következőkre vonatkozóan:

1. hogyan azonosítja a vezetés a pénzügyi beszámolás céljai szempontjából **releváns üzleti kockázatokat**;
2. hogyan méri fel ezeknek a kockázatoknak a jelentőségét, beleértve azok bekövetkezésének valószínűségét; és
3. ezeknek a kockázatoknak a kezelését;

Miért kell megismerni a gazdálkodó egység kockázatfelmérési folyamatát?

Az, hogy a gazdálkodó egység hogyan azonosítja üzleti kockázatait és hogyan méri fel és kezeli ezeket, segít megérteni, hogy azokat a gazdálkodó egységre vonatkozó jellemzőknek megfelelően azonosították, mérték fel és kezelték-e. Ez az értékelés segíthet a lényeges hibás állításnak a pénzügyi kimutatások szintjén és az állítások szintjén fennálló kockázatainak azonosításában és felmérésében is. Például jelenleg nagyon sok gazdálkodó egységet érint az árfolyamkockázat. Fontos megértenünk, hogy az ügyfelünk az árfolyamkockázat kezelésére alkalmaz-e például határidős devizaügyleteket. Hatott-e a pandémia ügyfelünk üzleti tevékenységére? Nem okozott-e likviditási kockázatot, ha igen, van-e hitele, moratóriumban van-e, vagy a hitelhez kapcsolódnak-e kovenánsok, áll-e tőkeerős anyavállalat mögötte stb.?

Mit kell értékelnie a könyvvizsgálónak?

Értékelni kell, hogy a gazdálkodó egység kockázatfelmérési folyamata megfelelő-e a gazdálkodó egység körülményei szempontjából, figyelembe véve a gazdálkodó egység jellegét és összetettségét.

Méretre szabhatóság

Melyek a kevésbé összetett gazdálkodó egységek kockázatfelmérési folyamatának jellemzői?

A kevésbé összetett gazdálkodó egységeknél, és különösen tulajdonos által vezetett gazdálkodó egységeknél, a kockázatfelmérés a vezetés vagy a tulajdonos-vezető révén valósul meg, amikor pl. a vezető vagy tulajdonos-vezető figyelemmel kíséri a versenytársak tevékenységét, a piaci környezetet, folyamatosan elemzi a gazdálkodó egység teljesítményét a pénzügyi mutatókon keresztül. Ezek megtörténteire vonatkozó bizonyítékok gyakran nincsenek formálisan dokumentálva, de a könyvvizsgáló vezetéssel folytatott megbeszéléseiből nyilvánvaló lehet, hogy a vezetés valóban végrehajt kockázatfelmérési eljárásokat.

3.1.2.2.3 A gazdálkodó egység belső kontroll rendszer figyelemmel kísérési folyamata (monitoring)

Mit értünk a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének figyelemmel kísérési folyamata alatt?

A gazdálkodó egység belső kontroll rendszer figyelemmel kísérését szolgáló folyamata egyrészt a belső kontroll rendszer hatékonyságának, másrészt annak értékelését jelenti, hogy hibák, eltérések esetén megtörténnek-e időben a szükséges helyrehozó intézkedések.

Ez magában foglal olyan tevékenységeket, mint

Folyamatba épített monitoring:

- Számlaállományok egyeztetése,
- Banki egyeztetések,
- Likviditási mutatók napi alakulása, bizonyos szint elérésekor automatikus üzenet a vezetőnek,
- Eseményregiszter, incidens napló vezetése, vagyis a rendellenes események adatainak automatikus rögzítése.

Információtechnológiai megoldások alkalmazásával jelentősen növelhető a monitoring hatékonysága, valamint csökkenthető a hiányosságok bekövetkezése és az észlelés közt eltelt idő. A folyamatba épített monitoring technika az ún. folyamatos kontroll monitoring (CCM). Az automatizált kontroll minden olyan ügyletnél megtörténik, ahol teljesülnek az előre meghatározott feltételek pl. szállítói számlák adatainak egyeztetése kifizetés előtt. Az automatizált kontrollok során maga a kontroll tesztelése megy végbe automatikusan, pl. megtörtént-e minden szükséges adat egyeztetése, az egyes kontrolllépések között eltelt idő beleillik -e a szokásos ügyletmenetbe, vannak-e fennakadások a kontroll folyamatban.

Összefoglalva, az információs rendszerhez kapcsolódó kontroll egy konkrét kockázatra válaszol, a figyelemmel kíséresi tevékenység viszont felméri, hogy a kontrollok a gazdálkodó egység belső kontrollrendszerének mind az öt komponensében rendeltetésszerűen működnek-e.

Egyedi értékelések formájában megvalósuló monitoring

Operatív működéstől függetlenül valósul meg és általában szervezetileg is elkülönül.

Példák egyedi értékelésre:

- belső ellenőrzési tevékenység, amely során vizsgálhatóak a gazdálkodó egység folyamatai, a jogszabályoknak, belső szabályzatoknak való megfelelés stb.
- külső ellenőrzések, pl. az MNB által lefolytatott felügyeleti ellenőrzések a hitelintézetknél, biztosítóknál, pénzügyi vállalkozásoknál.

Mit kell megismernie a könyvvizsgálónak?

(a) Meg kell ismernünk:

1. a figyelemmel kíséresi tevékenységek kialakítását, például, hogy az időszakos vagy folyamatos figyelemmel kísérés-e;
2. a figyelemmel kíséresi tevékenységek végrehajtását és gyakoriságát;
3. a figyelemmel kíséresi tevékenységek eredményeinek időben történő értékelését annak meghatározása céljából, hogy a kontrollok hatékonyak voltak-e; valamint
4. azt, hogy az azonosított hiányosságokat hogyan kezelték, beleértve az ilyen hiányosságok időben történő kommunikálását a helyrehozó intézkedésekért felelős személyek felé;
5. a belső audit funkciót, ha van;
6. információfeldolgozási kontrollok figyelemmel kísérését, amelyek IT-használattal járnak.

- (b) Meg kell ismernünk a gazdálkodó egységnek a belső kontroll rendszer figyelemmel kísérését szolgáló folyamatában felhasznált információk forrásait, valamint azt, hogy a vezetés mi alapján tekinti az információkat megbízhatónak pl. vevői reklamációk, felügyeleti észrevételek stb.

Mit kell értékelnie a könyvvizsgálónak?

Azt kell értékelnünk, hogy a gazdálkodó egységnek a belső kontroll rendszer figyelemmel kísérését szolgáló folyamata megfelelő-e a gazdálkodó egység körülményei szempontjából, figyelembe véve a gazdálkodó egység jellegét és összetettségét.

Méretre szabhatóság

Melyek a kevésbé összetett gazdálkodó egységek monitoring folyamatának jellemzői?

Kevésbé összetett gazdálkodó egységeknél, és különösen tulajdonos által vezetett gazdálkodó egységeknél, a belső kontroll rendszer figyelemmel kísérését szolgáló folyamatnak a megismerése gyakran arra összpontosít, hogy a vezetés vagy a tulajdonos-vezető hogyan vesz részt közvetlenül a működésben, mivel lehet, hogy nincs semmilyen egyéb figyelemmel kíséresi tevékenység.

Olyan gazdálkodó egységek esetében, ahol nincs formális folyamat a belső kontroll rendszer figyelemmel kísérésére, ott arra kérdezzük rá, hogy a vezető, vezető tulajdonos milyen gyakorisággal ellenőrzi a vezetői számviteli információkat.

3.1.2.2.4 Az információs rendszer és kommunikáció

Mit kell megismernie a könyvvizsgálónak?

Az információs rendszer megismerése magában foglalja azoknak a politikáknak a megismerését, amelyek definiálják a gazdálkodó egység **jelentős ügyletszortjaira, számlaegyenlegeire és közzétételeire**, valamint az információfeldolgozási tevékenységeinek egyéb kapcsolódó aspektusaira vonatkozó információs folyamatokat.

Ez magában foglalja az alábbiak megismerését:

- azt, hogy az információ hogyan áramlik át a gazdálkodó egység információs rendszerén, beleértve, hogy:
  - **hogyan hozzák létre az ügyleteket, és hogyan rögzítik, dolgozzák fel, javítják szükség esetén, építik be a főkönyvbe és jelentik meg a pénzügyi kimutatásokban; valamint**
  - hogyan gyűjtik, dolgozzák fel és teszik közzé a pénzügyi kimutatásokban az ügyleteken kívüli eseményekkel és körülményekkel kapcsolatos információkat;
- az IT környezetet, azaz
  - Az információs rendszerben lévő ügyletáramlások és az információfeldolgozás szempontjából releváns IT-környezet megismerését, amely során információt gyűjtünk a használt IT-alkalmazások, valamint a támogató IT-infrastruktúra és IT használat jellegéről és összetettségéről.

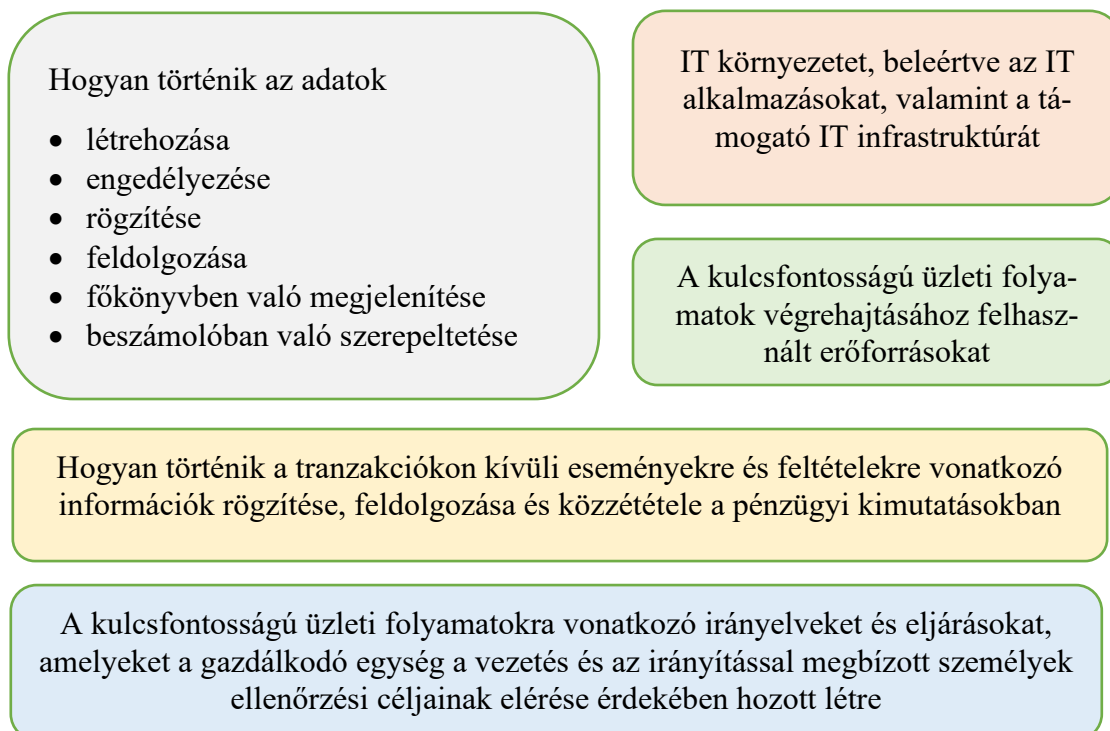
- Annak megismerését, hogy a jelentős ügyletszoportokra, számlaegyenlegekre és közzétételekre vonatkozó információk hogyan áramlanak be a gazdálkodó egység információs rendszerébe, hogyan áramlanak azon keresztül és abból ki;
- a számviteli nyilvántartásokat, a pénzügyi kimutatásokban lévő konkrét számlákat, valamint egyéb alátámasztó nyilvántartásokat;
- a folyamatok során kialakított politikákat és eljárásokat, amelyek relevánsak a könyvvizsgálatunk szempontjából;
- a gazdálkodó egység pénzügyi kimutatásainak, beleértve a közzétételeket, a készítéséhez használt pénzügyi beszámolási folyamatot (zárási folyamat).

A fentiekkel kapcsolatban meg kell ismernünk a gazdálkodó egység erőforrásait:

- a munkát elvégző személyek kompetenciáját;
- azt, hogy megfelelő erőforrások vannak-e;
- azt, hogy megvan-e a feladatok megfelelő szétválasztása, továbbá
- azt, hogy a gazdálkodó egység hogyan alakítja ki a pénzügyi beszámolóhoz kapcsolódó szerepköröket és felelőségeket a gazdálkodó egységen belüli személyek között, a vezetés és az irányítással megbízott személyek között; valamint a külső felekkel, például szabályozó szervekkel.

A folyamat egyes szakaszaiban érintett munkatársak megismerése során megértjük kompetenciájukat, azaz azt, hogy mennyire szakképzettek az adott feladat elvégzéséhez, és azt is, hogy a folyamatokba bevontak-e elegendő és megfelelő erőforrásokat a vezetés által meghatározott politikák és eljárások megfelelő végrehajtásához.

A fentieket, vagyis azt, hogy az információs rendszer és kommunikáció területén mit kell a könyvvizsgálónak megismernie, az alábbi ábra szemlélteti:

Milyen módszerrel ismerhetőek meg a gazdálkodó egység üzleti tevékenységével kapcsolatos folyamatok?

Mind a jelenleg hatályos mind a felülvizsgált standard előírja a könyvvizsgáló számára az üzleti folyamatok megismerését. A gazdálkodó üzleti tevékenységével kapcsolatos folyamatok olyan ügyleteket eredményeznek, amelyeket manuális és számítógépes eljárásokat ötvöző informatikai rendszerek által kezdeményeznek, rögzítenek és dolgoznak fel.

Egy gazdálkodó egységnél általában az alábbi üzleti folyamatokat azonosítjuk:

- Értékesítés
- Beszerzés
- Készletgazdálkodás
- Bérelszámolás
- Tárgyi eszköz gazdálkodás
- Pénzeszköz
- Zárási folyamat

Van-e valami eltérés a felülvizsgált standard szerint a jelenleg alkalmazott módszertanhoz képest?

Az üzleti folyamatok megismerése természetesen nem változott meg alapvetően, de mivel a standard a jelentős kockázatra fókuszál, ezért az üzleti folyamatok megismerése is a jelentős ügyletcsoportokhoz, számlaegyenlegekhez és közzétételekhez kapcsolódik és kiemelésre került az IT környezet megismerése is.

Miért kell megismernünk a kulcsfontosságú üzleti folyamatokat?

A kulcsfontosságú üzleti folyamatok megismerése

Annak érdekében, hogy a könyvvizsgálatot kockázatalapú könyvvizsgálati megközelítés szerint végezhessük, meg kell értenünk azokat az üzleti folyamatokat, amelyeket kulcsfontosságúnak tartunk könyvvizsgálatunk lefolytatása szempontjából.

Azonosítjuk a kulcsfontosságú üzleti folyamatokat annak érdekében, hogy megértsük a folyamatot, amely lehetővé teszi számunkra, hogy megfelelően azonosítsuk és értékeljük a lényeges hibás állítás kockázatát a kulcsfontosságú üzleti folyamatokhoz kapcsolódó ügyletcsoportokra, számlaegyenlegekre vagy közzétételekre vonatkozó állításokon belül.

Mit kell megértenünk a könyvvizsgálatunk szempontjából kulcsfontosságú üzleti folyamatok felmérése során?

A kulcsfontosságú üzleti folyamatokat az alábbiak alapján érthetjük meg:

- a gazdálkodó egységnek és környezetének, valamint az alkalmazandó pénzügyi beszámolási keretnek megértése révén;
- az érintett személyzet megkérdezése által, a tranzakciók kezdeményezéséről, rögzítéséről, feldolgozásáról és a jelentésre használt eljárásokról vagy a gazdálkodó egység pénzügyi beszámolási folyamatáról;

- az adatáramlás megértése által: hogyan áramlanak az adatok a folyamaton keresztül, különös tekintettel arra, hogy az információ hogyan kerül át egyik rendszerből (vagy alkalmazásból) a másikba a folyamat során;
- a gazdálkodó egység információs rendszerére vonatkozó irányelvek vagy folyamatok kézikönyveinek vagy egyéb dokumentációjának ellenőrzése alapján;
- az eljárások alkalmazásának megfigyelése által;
- adatelemzés használatával a lényeges/kulcsfontosságú/szokatlan tranzakciók azonosítására és megértésére, amely magában foglalja a naplótételek nyomon követését vagy egy adott tranzakció, vagy tranzakciók teljes sokaságának a rögzítését a könyvelési nyilvántartásban való kezdeményezéstől egészen a főkönyvi rögzítésig. A tranzakciók teljes vagy nagyobb sorozatának elemzése segít azonosítani a szokásos feldolgozási eljárásoktól való eltéréseket, ami pedig segít a lényeges hibás állítás kockázatának azonosításában;

A fentiek alapján azonosítjuk azokat a „mi lehet hibás” feltételezéseket, amelyek az adatok és információk felhasználásából származhatnak.

„Mi romolhat el”, „mi lehet hibás” feltételezés azonosítása a kulcsfontosságú üzleti folyamatokban

Amikor megértjük a kulcsfontosságú üzleti folyamatokat, azonosítjuk, hogy „mi romolhat el”, „mi lehet hibás”².

A „mi lehet hibás” feltételezés az állítás szintjén fennálló eredendő kockázat. A „mi lehet hibás” feltételezés, a hibás állítás előfordulásának valószínűsége és nagysága, ami akár önmagában, akár egyéb hibás állításokkal együttesen lényeges hibás állítást eredményezne.

A „mi lehet hibás” feltételezéseket azáltal azonosítjuk, hogy megértjük a tranzakciók folyamatát a kezdeményezéstől egészen a pénzügyi kimutatásokban történő megjelenésig.

Amikor megértjük a kulcsfontosságú üzleti folyamatokat, akkor azonosítjuk a hibás állítás kockázatának lehetséges variációit. A hibás állítás minden egyes kockázata esetén mérlegeljük, hogy

- fennáll-e a hibás állítás előfordulásának valószínűsége, és ahol ésszerű a valószínűsége a hibás állítás előfordulásának, megvizsgáljuk
- a hibás állítás lehetséges nagyságát külön-külön és más hibás állításokkal együtt annak meghatározására, hogy a lehetséges hibás állítás milyen mértékű hibát eredményezhet.

A jelentős eredendő kockázatok megállapítása, beleértve a csalás kockázatát is

A kulcsfontosságú üzleti folyamatokon belüli „mi lehet hibás” feltételezés azonosítása és megértése során figyelembe vesszük, hogy azok jelentenek-e jelentős eredendő kockázatokat az állítás szintjén (beleértve a csalási kockázatokat is), mivel ezek a kockázatok megkövetelik, hogy olyan érdemi eljárásokat tervezzünk és hajtsunk végre, amelyek kifejezetten reagálnak erre a kockázatra.³

---

² Angol kifejezése: what could go wrong?

³ ISA 330.21

A kulcsfontosságú üzleti folyamatokkal kapcsolatos ismereteink dokumentálása (rendszerleírások)

Annak bizonyítására, hogy megértettük a kulcsfontosságú üzleti folyamatokat, megértésünket megfelelően dokumentálni kell. Ezt a dokumentációt „rendszerleírásnak” vagy „folyamatleírásnak” nevezzük.

Megjegyzés: A kulcsfontosságú üzleti folyamat megértésének dokumentálására 3 folyamatra található példa a Kisebb gazdálkodók könyvvizsgálatának módszertanában.⁴

Az információs rendszer és kommunikáció megismerését követően mit kell értékelnie a könyvvizsgálónak?

Azt kell értékelnünk, hogy a gazdálkodó egység információs rendszere és kommunikációja megfelelően támogatja-e a gazdálkodó egység pénzügyi kimutatásainak a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel összhangban való készítését.

Méretre szabhatóság

Melyek a kevésbé összetett gazdálkodó egységek információs rendszerének jellemzői?

Az információs rendszer és a kapcsolódó üzleti folyamatok kevésbé összetett gazdálkodó egységeknél valószínűleg kevésbé kifinomultak, mint nagyobb gazdálkodó egységeknél, és valószínűleg kevésbé összetett IT-környezettel járnak; az információs rendszer szerepe azonban épp annyira fontos. Kevésbé összetett, a vezetés közvetlen részvételével működő gazdálkodó egységeknek lehet, hogy nincs szükségük a számviteli eljárások részletes leírásaira, kifinomult számviteli nyilvántartásokra vagy írásbeli politikákra. A gazdálkodó egység információs rendszere releváns aspektusainak a megismerése ezért lehet, hogy kisebb erőfeszítést igényel egy kevésbé összetett gazdálkodó egység könyvvizsgálata során, és nagyobb volumenben tartalmazhat interjút, mint megfigyelést vagy dokumentumok szemrevételezését. A megismerés szükségessége azonban fontos marad ahhoz, hogy alapot nyújtson a további könyvvizsgálati eljárásoknak a 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standarddal összhangban történő kialakításához.

---

⁴ <https://mkvk.hu/hu/tudastar/utmutatok/modszertani-segedlet-kisebb-gazdalkodok-konyvvizsgalatahoz-frissites-20201104>

Kérdés 1

Az alábbiak közül melyik állítás igaz? (több állítás is lehet helyes)

- Azért értjük meg az IT használatát a kulcsfontosságú üzleti folyamatokban, hogy világosan lássuk, hogyan kezeli a gazdálkodó egység az eredendő kockázatokat az IT segítségével.
- Azért kell megértenünk, hogy a társaság hogyan használja az informatikát a kulcsfontosságú üzleti folyamatokban, hogy fel tudjuk mérni az IT használatából és nem használatából eredő eredendő kockázatokat.
- Csak akkor kell megértenünk, hogy a társaság mire és hogyan használja az informatikát a kulcsfontosságú üzleti folyamatokban, amikor tervezzük az általános informatikai kontrollok tesztelését (ITGC-k) és ha támaszkodni kívánunk azokra a könyvvizsgálat során.

Helyes válasz: a) és b)

Annak megértése, hogy a gazdálkodó egység hogyan használja az informatikát egy kulcsfontosságú üzleti folyamatban, lehetővé teszi számunkra, hogy megértsük, milyen eredendő kockázatok („mi lehet hibás”) merülhetnek fel a folyamaton belül. A nagymértékben automatizált folyamatok más eredendő kockázatoknak vannak kitéve, mint egy hasonló, erősen manuális folyamat.

Ha megértjük az IT használatát a kulcsfontosságú üzleti folyamatokban, akkor ez lehetővé teszi számunkra, hogy megismerjük milyen kontrollok lettek bevezetve az azonosított eredendő kockázatok (mi lehet hibás) kezelésére.

Mindig meg kell értenünk, hogy a gazdálkodó egység hogyan használja az IT-t a kulcsfontosságú üzleti folyamataiban, függetlenül a könyvvizsgálati megközelítésünktől.

Kérdés 2

Mely állítás helyes? Több válasz is lehetséges.

A kulcsfontosságú üzleti folyamatok megértése lehetővé teszi számunkra, hogy:

- Azonosítsuk a lényeges hibás állítás(ok) kockázatának lehetséges variációit a „mi lehet hibás” (WCGW) megállapítás formájában.
- Meghatározzuk azokat a kontrollokat, amelyek az azonosított kockázatra reagálnak.
- Elvégezzük a lényeges hibás állítás kockázatának végső becslését az állítások szintjén.
- Meghatározzuk könyvvizsgálati megközelítésünket, azaz az elvégzendő könyvvizsgálati eljárásainkat.

Helyes válasz

A) B) D)

A kulcsfontosságú üzleti folyamatok megértését a könyvvizsgálatunk korai szakaszában, azaz a tervezés során hajtunk végre, ezért nem képezi részét a lényeges hibás állítás végső becslésének. A lényeges hibás állítás végső becsléséhez még a bevezetett kontrollok hatékonysági tesztjének elvégzésével meg kell állapítanunk az ellenőrzési kockázatot, majd az eredendő és ellenőrzési kockázat együttes értékeléséből becsüljük meg a lényeges hibás állítás kockázatát.

3.1.2.2.5 Kontrolltevékenységek

Mit értünk kontrolltevékenység alatt?

A kontrolltevékenységek a kontrolltevékenységek komponensben lévő kontrollok, amelyeket a gazdálkodó egység az ügyletek megfelelő rögzítése és jóváhagyása, valamint az eszközök biztonságának biztosítása érdekében kialakított. A kontrolltevékenységeket a gazdálkodó egységek úgy dolgozták ki, hogy azok mérsékeljék az olyan napi tevékenységekben rejlő kockázatokat, mint az ügyletek feldolgozása és az eszközök védelme. Célja a lényeges hibás állítások előfordulásának közvetlen megelőzése, illetve, ha előfordult, akkor feltárása, majd helyesbítése. Ma a legtöbb gazdálkodó egység az informatika segítségével kezeli, ellenőrzi legalább némely tevékenységét, illetve azzal készíti jelentéseit is. A gazdálkodó egység méretétől függetlenül számos kockázati tényező kapcsolódik az informatikai rendszerek működéséhez és alkalmazásokhoz, amelyeket, ha nem csökkentenek a gazdálkodó egységek, lényeges hibás állítást eredményezhetnek a pénzügyi kimutatásokban. Nem véletlen tehát, hogy a gazdálkodó belső kontrollrendszeréhez kapcsolódóan a legtöbb változás a „kontrolltevékenységek” komponenshez kapcsolódik. Változott a kontroll fogalma - elsősorban azért, hogy a definíció egységes legyen a standardokban – és az informatikához kapcsolódóan új fogalmak kerültek bevezetésre.

Melyek ezek az új fogalmak és hogyan változott meg a „kontrollok” fogalom definíciója?

A kontroll fogalmának változása

Felülvizsgált fogalom:

Kontrollok: Politikák vagy eljárások, amelyeket egy gazdálkodó egység a vezetés vagy az irányítással megbízott személyek kontrollcéljainak elérése céljából alakít ki.

Ebben az összefüggésben:

- A politikák a kontroll megvalósításához kapcsolódó kijelentések, amelyek lehetnek dokumentáltak, kommunikációkban kifejezetten kinyilvánítottak, vagy intézkedéseken és döntéseken keresztül hallgatólagosan értetődők.
- Az eljárások a politikák bevezetését szolgáló intézkedések.

Nem érdemes összehasonlítást tenni a jelenleg használt belső kontroll fogalmával, mert bár a koncepció ugyanaz, a megfogalmazása teljesen eltérő.

Új fogalmak a kontrollok 3 szintje megkülönböztetésével kapcsolatban

1. **Átfogó kontrollok** (gazdálkodó egység szintű kontrollok)

Az átfogó kontrollok általánosságban fogalmazzák meg elvárásokat a szervezet ellenőrzési környezetével szemben és céljuk az általános kontrollkörnyezet vagy „a vezetés szemlélete” megteremtése. A rosszul megtervezett átfogó kontrollok hibára és csalásra ösztönözhetnek. Például egy gazdálkodó egység értékesítési folyamatába beépített kontrollok megfelelőek és hatékonyak, alkalmasak a hibák megelőzésére, feltárására és korrigálásra. Ha azonban a felső

vezetés rosszul viszonyul az ellenőrzéshez, és néha felülírja ezeket a kontrollokat, akkor a beépített kontrollok ellenére, előfordulhat lényeges hiba a pénzügyi kimutatásokban. A vállalati csalások gyakori témája a kontrollok vezetőség általi felülbíráltása, felülírása és a vezetői elhivatottság hiánya. A kevésbé összetett gazdálkodó egységek esetében ezek a kontrollok főként a vezetés tisztességhez és kontrollhoz való hozzáállására vonatkoznak.

Az átfogó kontrollok a következőket tartalmazhatják:

- a kontrollkörnyezethez kapcsolódó kontrollok;
- a gazdálkodó egység kockázatértékelési folyamata;
- monitoring (figyelemmel kísérés)

2. *Általános informatikai (IT-) kontrollok*

A gazdálkodó egységnek az IT-környezet folyamatos és megfelelő működését támogató IT-folyamatai feletti kontrollok, beleértve az információfeldolgozási kontrollok folyamatos hatékony működését és az információk integritását (vagyis az információk teljességét, pontosságát és érvényességét) a gazdálkodó egység információs rendszerében. Az általános informatikai kontrollok rendszerint az alábbiakra vonatkozó kontrollokat foglalják magukban:

- adatközpont és hálózati működés
- rendszerszoftverek beszerzése, módosítása és karbantartása
- programváltoztatás
- hozzáférés-biztonság
- alkalmazásrendszerek beszerzése, fejlesztése és karbantartása.

3. *Információfeldolgozási kontrollok*

Információknak az IT-alkalmazásokban vagy a manuális információs folyamatokban való feldolgozására vonatkozó kontrollok, amelyek közvetlenül az információk integritásával (vagyis az ügyletek és egyéb információk teljességével, pontosságával és érvényességével) kapcsolatos kockázatokat kezelnek. Ezek a kontrollok hozzájárulnak ahhoz, hogy az adatok alkalmazás által történő feldolgozása precíz legyen, azaz sem a folyamatba nem tartozó adat hozzáadása, sem a ténylegesen szükséges adat elvesztése vagy módosítása ne következzen be. Ezek a kontrollok a standard alapján lehetnek beágyazott automatizált kontrollok vagy manuális kontrollok (bemeneti vagy kimeneti), illetve egyéb kontrollokon is alapulhatnak, más információfeldolgozási kontrollokat vagy általános informatikai környezethez kapcsolódó kontrollokat is magukba foglalva. Automatizált beágyazott kontrollok kapcsolódhatnak az ügyletek vagy egyéb pénzügyi adatok létrehozásához, rögzítéséhez, feldolgozásához és jelentésbe foglalásához. Ezek a kontrollok segítenek biztosítani azt, hogy az ügyletek bekövetkeztek, azokat jóváhagyták, és hogy azokat teljesen és pontosan rögzítették és feldolgozták. Ilyen kontroll lehet például amikor az integrált rendszer beszerzési modulja elektronikus jóváhagyási igénylést készít a megfelelő jóváhagyónak az előre beállított jóváhagyási szintnek megfelelően, vagy egy háromoldalú (rendszer által kikényszerített) ellenőrzés: a szállító számla, a szállítólevél és megrendelés egyezőségének ellenőrzése a számla kifizetése előtt.

További új fogalom a standardban az IT-környezet: Az IT-alkalmazások és a támogató IT-infrastruktúra, valamint az IT-folyamatok és az ezekben a folyamatokban részt vevő munkatársak, amelyeket egy gazdálkodó egység használ az üzleti működés támogatása és az üzleti stratégiák elérése céljából. A jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard alkalmazásában:

- Egy IT-alkalmazás egy program vagy programegyüttes, amelyet ügyletek vagy információk létrehozása, feldolgozása, rögzítése és jelentése során használnak.
- Az IT-infrastruktúra a hálózathoz, az operációs rendszerekből, az adatbázisokból és azok kapcsolódó hardvereiből és szoftvereiből áll.
- Az IT-folyamatok a gazdálkodó egységnek az IT-környezethez való hozzáférés kezelését, a programok változtatásának vagy az IT-környezet változtatásának kezelését, valamint az IT-működés kezelését szolgáló folyamatai.

Milyen tevékenységekhez kapcsolódnak a kontrolltevékenységek komponensben lévő kontrollok?

A kontrolltevékenységek komponensben lévő kontrollok az alábbiakhoz tartozhatnak:

- **Engedélyezés és jóváhagyások.** Egy engedélyezés megerősíti, hogy egy ügylet érvényes (vagyis az egy tényleges gazdasági eseményt képvisel).
- **Egyeztetések** – Az egyeztetések összehasonlítanak két vagy több adatelemet. Ha eltéréseket azonosítanak, intézkednek az adatok egyezőségének elérése céljából.
- **Igazolások** – Az igazolások összehasonlítanak két vagy több tételt egymással, vagy összehasonlítanak egy tételt egy politikával,
- **Fizikai vagy logikai kontrollok, beleértve azokat, amelyek az eszközök jogosulatlan hozzáféréssel, megszerzéssel, használattal vagy elidegenítéssel szembeni biztonságát szolgálják.** Olyan kontrollok, amelyek kiterjednek:
  - az eszközök fizikai biztonságára,
  - a számítógépes programokhoz és adatfájlokhoz való hozzáférés engedélyezésére;
  - nyilvántartásokban szereplő összegekkel való összehasonlításra (például: a készpénz-, az értékpapír- és a készletleltárak eredményeinek összevetése a számviteli nyilvántartásokkal).
- **A feladatok szétválasztása.** Az ügyletek engedélyezéséhez, az ügyletek rögzítéséhez, valamint az eszközök megőrzéséhez kapcsolódó felelőségek eltérő személyek számára történő kijelölése. A feladatok szétválasztása azt célozza, hogy csökkenjenek azok a lehetőségek, amelyek lehetővé teszik, hogy bárki olyan helyzetbe kerüljön, hogy a szokásos feladatai elvégzése keretében hibákat vagy csalást egyaránt elkövessen és elrejtse.

Pl. az értékesítési munkatársaknak nem lehet jogosultságuk arra, hogy termékár fájlokat vagy jutalékrátákat módosítsanak.

Néha a szétválasztás nem célszerű, nem költséghatékony vagy nem megvalósítható. Például, kisebb és kevésbé összetett gazdálkodó egységeknek lehet, hogy nincs ele-

gendő erőforrásuk az ideális szétválasztás eléréséhez, a pótlólagos munkatársak felvételének költsége pedig túlságosan nagy lehet. Ilyen helyzetekben a vezetés alternatív kontrollokat létesíthet. Pl., ha az értékesítési munkatárs módosíthat termékár fájlokat, akkor be lehet vezetni olyan ellenőrzést, hogy az értékesítési funkciótól független munkatársak időszakosan ellenőrizzék, hogy az értékesítési munkatárs változtatott-e árakat és milyen körülmények között.

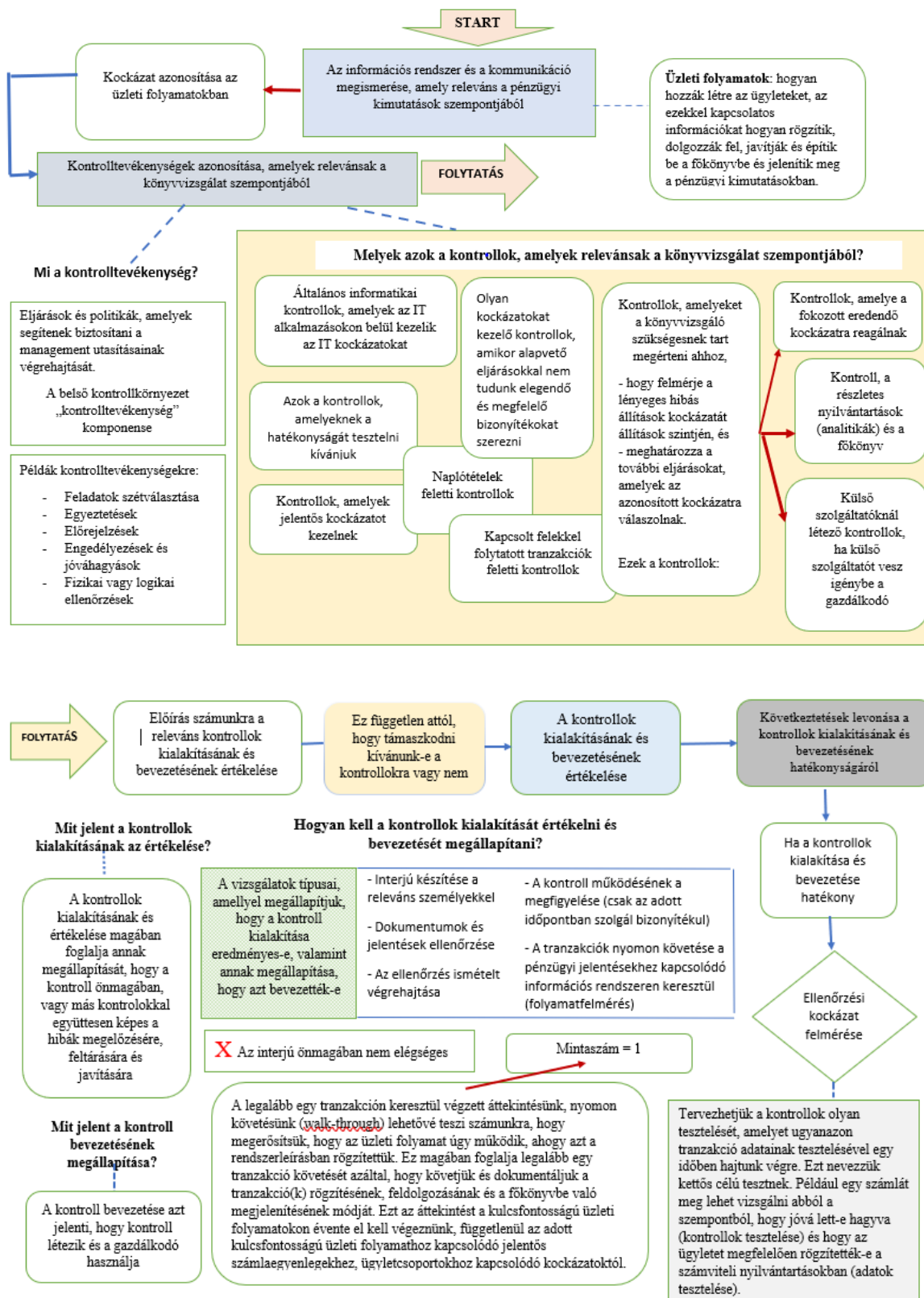
Mit kell megismernie a könyvvizsgálónak?

1. A kontrolltevékenységek komponens vizsgálatakor **azonosítanunk kell azokat a kontrollokat**, amelyek kezelik a lényeges hibás állítás, állítások szintjén fennálló kockázatait. Ezek a könyvvizsgálat szempontjából **releváns kontrollok**.

Melyek ezek?

- olyan kontrollok, amelyek **jelentős kockázatként** meghatározott kockázatot kezelnek;
  - a **naplótételek feletti kontrollok**, beleértve azokat a nem standard naplótételeket is, amelyeket az egyszeri, szokatlan ügyletek vagy helyesbítések rögzítésére alkalmaznak;
  - azok a kontrollok, amelyekre vonatkozóan a **működési hatékonyság tesztelését** tervezzük és amelyeknek magukban kell foglalniuk azokat a kontrollokat, amelyek olyan kockázatokat kezelnek, amelyekre az alapvető vizsgálati eljárások önmagukban nem adnak elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot;
  - **egyéb kontrollok**, amelyeket szakmai megítélésünk alapján megfelelőnek ítélünk ahhoz, hogy lehetővé tegyék akár hibából, akár csalásból eredő lényeges hibás állításnak a pénzügyi kimutatások és az állítások szintjén fennálló kockázatainak kezelését.
2. Az 1. pontban azonosított kontrollok kapcsán azonosítanunk kell azokat az **IT-alkalmazásokat** és a gazdálkodó egység **IT-környezetének** azon egyéb aspektusait, amelyek ki vannak téve az IT használatából eredő kockázatoknak;
  3. A 2. pontban azonosított IT-alkalmazásokra és az IT-környezet egyéb aspektusaira vonatkozóan azonosítjuk:
    - az IT használatából eredő kapcsolódó kockázatokat; és
    - a gazdálkodó egységnek az ilyen kockázatokat kezelő általános IT-kontrolljait.

A releváns kontrollok megértését az alábbi ábrák segítik

Miért azonosítjuk az IT használatából eredő kockázatokat, valamint az azonosított IT-alkalmazásokra és az IT-környezet egyéb aspektusaira vonatkozó általános IT-kontrollokat?

A gazdálkodó egységnél alkalmazott konkrét IT- folyamatok és általános IT kontrollok jellegének és összetettségének megismerése segíthet meghatározni, hogy mely IT alkalmazásokra kívánunk támaszkodni a könyvvizsgálat során, és amelyekre vonatkozóan megvizsgáljuk, hogy megfelelően kialakították és bevezették-e azokat és teszteljük működési hatékonyságukat.

Például amikor az általános IT-kontrollok nincsenek hatékonyan kialakítva vagy megfelelően bevezetve az IT használatából eredő kockázatok kezelése céljából (például, a kontrollok nem előzik meg vagy tárják fel megfelelően a jogosulatlan programváltoztatásokat vagy az IT-alkalmazásokhoz való jogosulatlan hozzáférést), ez befolyásolhatja arra vonatkozó döntésünket, hogy támaszkodjunk-e az érintett IT-alkalmazásokon belüli automatizált kontrollokra.

Azonosított kontrollok, amelyek IT használatából eredő kockázatnak vannak kitéve

- *Automatizált kockázatkezelő kontrollok:* a kulcsfontosságú üzleti folyamatok felmérésekor azonosítunk olyan automatizált kockázatkezelő kontrollokat - pl. szállító számlák kifizetése az arra jogosult jóváhagyásával, vagy például a megrendelés, szállítói fuvarokmány és szállítói számla háromoldalú egyeztetése-, amikre támaszkodni kívánunk, pl. azért, mert alapvető vizsgálati eljárások nem nyújtanak elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot. Mivel ezek a kontrollok ki vannak téve IT használatból eredő kockázatoknak mérlegelnünk kell pl., hogy a gazdálkodó egységnek lehet-e hozzáférése, és milyen mértékben, a forráskódhoz, amely lehetővé teszi a vezetés számára programváltoztatások végrehajtását.
- *Jelentések készítése feletti kontrollok:* könyvvizsgálatunk során sokszor használunk fel könyvvizsgálati bizonyítékként jelentéseket pl. vevőkövetelés-korosítási jelentést vagy készletértékelési jelentést. Lehet olyan eset amikor nem támaszkodunk a jelentések feletti kontrollokra, hanem a bemeneti és kimeneti adatokat vizsgáljuk meg közvetlenül alapvető könyvvizsgálati eljárásokkal. Pl. a megfelelő mintaszámon teszteljük a fizetetlen vevői számlák lejáratí határidő szerinti megfelelő besorolását.
- Más esetekben tervezhetjük a jelentés készítése feletti kontrollok működési hatékonyságának a tesztelését, de tervezhetjük olyan általános IT-kontrollok működési hatékonyságának tesztelését, amelyek a jelentésben végrehajtott nem megfelelő vagy jogosulatlan programváltoztatásokhoz, vagy a jelentésben végrehajtott nem megfelelő vagy jogosulatlan adatváltoztatásokhoz kapcsolódó kockázatokat kezelik.
- *Naplófeladások feletti kontrollok:* a naplófeladásokhoz kapcsolódó kontrollok esetében nem minden, rendszer által generált naplófeladáshoz kapcsolódó kontrollra vonatkozóan kell felmérnünk a kialakítást és a bevezetést. Inkább, az általános IT kontrollokat abból a szempontból vizsgáljuk, hogy hogyan kapcsolódnak a releváns IT-alkalmazások használatból eredő kockázatokhoz, amik az azonosított kontrollokhoz használatosak.

Az IT környezet egyéb aspektusainak azonosítása, amelyek ki lehetnek téve az IT használatából eredő kockázatoknak

Az IT környezet egyéb aspektusai magukban foglalják a **hálózatot, az operációs rendszert és az adatbázisokat, valamint bizonyos körülmények között az IT-alkalmazások közötti interfészeket**. Amikor a könyvvizsgáló azonosított olyan IT-alkalmazásokat, amelyek ki vannak téve IT-ből eredő kockázatoknak, akkor szükséges azonosítani az IT-környezet egyéb aspektusait - például adatbázis, operációs rendszer, hálózat -, mert az ilyen aspektusok támogatják az azonosított IT-alkalmazásokat és kölcsönhatásban vannak azokkal.

Méretre szabhatóság

Hogyan változik az IT folyamatok megismerésének terjedelme a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozóan?

Az IT-folyamatok megismerésének terjedelme a gazdálkodó egység és **IT-környezetének jellege szerint, valamint az általunk azonosított kontrollok jellege és terjedelme alapján változó lesz**. Az IT használatából eredő kockázatoknak kitett IT-alkalmazások száma szintén változó lesz ezeknek a tényezőknek az alapján.

Amikor egy gazdálkodó egységnél összetettebb

- az IT-környezet,
- az IT-alkalmazásoknak és az IT-környezet egyéb aspektusainak azonosítása,
- az IT használatából eredő kapcsolódó kockázatok meghatározása, valamint
- az általános IT-kontrollok azonosítása, akkor ez

valószínűleg **IT szakképzettséggel rendelkező munkacsoporttagok bevonását igényli**.

Milyen IT használatából eredő kockázatok merülhetnek fel a könyvvizsgálatunk során?

Fontos: az IT használatából eredő kockázatok azonosításánál emlékeztet a standard, hogy csak a releváns kontroll tevékenységekkel kapcsolatban azonosított kontrollokhoz kapcsolódó alkalmazásokat, rendszereket szükséges vizsgálni.

Az alábbi példák egyes IT-alkalmazások vagy az IT-környezet egyéb aspektusaihoz kapcsolódó IT használatából eredő kockázatokot mutatnak be:

- Az adatokhoz való jogosulatlan hozzáférés, ami adatok megsemmisülését vagy adatok nem megfelelő megváltoztatását eredményezheti, beleértve a nem engedélyezett vagy nem létező ügyletek rögzítését, vagy az ügyletek nem pontos rögzítését. Különösen ott merülhetnek fel kockázatok, ahol több felhasználónak van hozzáférése egy közös adatbázishoz;
- Annak lehetősége, hogy az informatikai munkatársak a számukra kijelölt feladatokhoz szükséges hozzáféréseken felüli hozzáférési privilégiumokhoz jutnak, lerontva ezáltal a feladatok szétválasztását;
- A törzsállományok adatainak jogosulatlan változtatásai;

- Az IT-alkalmazások vagy az IT-környezet egyéb aspektusainak jogosulatlan megváltoztatásai;
- Az IT-alkalmazások vagy az IT-környezet egyéb aspektusai szükséges változtatásainak elmulasztása;
- A nem megfelelő manuális beavatkozás;
- A potenciális adatvesztés vagy az adatokhoz való szükséges hozzáférés képességének hiánya;

További IT-kockázatokat eredményezhet az is, amikor a gazdálkodó egység **külső vagy belső szolgáltatókat** vesz igénybe. Ilyen pl. a szerver hosting szolgáltatás igénybevétele, vagy közös szolgáltatóközpont igénybevétele az IT-folyamatok központi menedzselésére egy csoporton belül).

Az IT használatából eredő vonatkozó kockázatok a **kiberbiztonsággal** kapcsolatban is azonosíthatók.

Az informatikai rendszerek komplexitása befolyásolja, hogy milyen mértékű informatikai megismerést kell alkalmaznunk könyvvizsgálatunk során. Milyen szempontok alapján kell értékelnünk a gazdálkodó egység által alkalmazott informatikai rendszer komplexitását?

Informatikai komplexitás értékelése

Avagy hogyan döntünk el, hogy milyen mértékű informatikai megismerést kell alkalmaznunk? Ehhez igyekszünk segítséget adni az alábbi táblázattal:

Informatikai komplexitás mértéke	Informatikai környezet	Általános jellemzők
Alacsony	Nem komplex kereskedelmi forgalomból beszerzett szoftver (forráskód nélkül)	Az üzlet nem technológiai irányultságú, minimális a tranzakciószám. Egy standard, polcról levehető pénzügyi és/vagy bérszámfejtő programok tesztelés nélkül, vagy minimális átalakítással. Limitált vagy semmilyen kontroll nincs a fejlesztés és tesztelés felett a használt IT-alkalmazás tekintetében.
Közepes	Közepes és mérsékelt komplex, vagy kisebb integrált ügyviteli rendszer	Ezek a szervezetek általában számvitelre alkalmaznak IT-t, és nem függ működésük más területen az IT rendszerüktől. Általában standard, polcról levehető pénzügyi és/vagy bérszámfejtő programok minimális, vagy nem számottevő átalakítással. Néha házon belül kifejlesztett rendszerekről beszélhetünk, vagy kiszervezik néhány rendszer karbantartását és támogatását. IT szervezet előfordulhat a szervezeten belül, de limitált a legtöbb esetben egy Rendszer Adminisztrátorra és/vagy egy IT menedzserre.
Magas	Nagy vagy komplex integrált informatikai ügyviteli rendszer	Ezek az ügyfelek tipikusan nagyon erős informatikai, vagy IT rendszerektől való függést mutatnak, vagy legalábbis domináns az IT abban a tekintetben, hogy nem tudnának hosszabb ideig működni IT nélkül. A pénzügyi alkalmazások lehetnek polcról levett modellek, de saját fejlesztésűek vagy a gazdálkodó egység speciális igényeit kielégítő testreszabott verziók is lehetnek. Gyakori az integrált ügyviteli rendszer alkalmazása, ami lehet bolti kereskedelemben hozzáférhető is. A változtatásokat, frissítéseket ennél a méretnél általában a társaság maga végzi el a szoftvert értékesítő cég támogatása mellett vagy házon belüli csapat által.

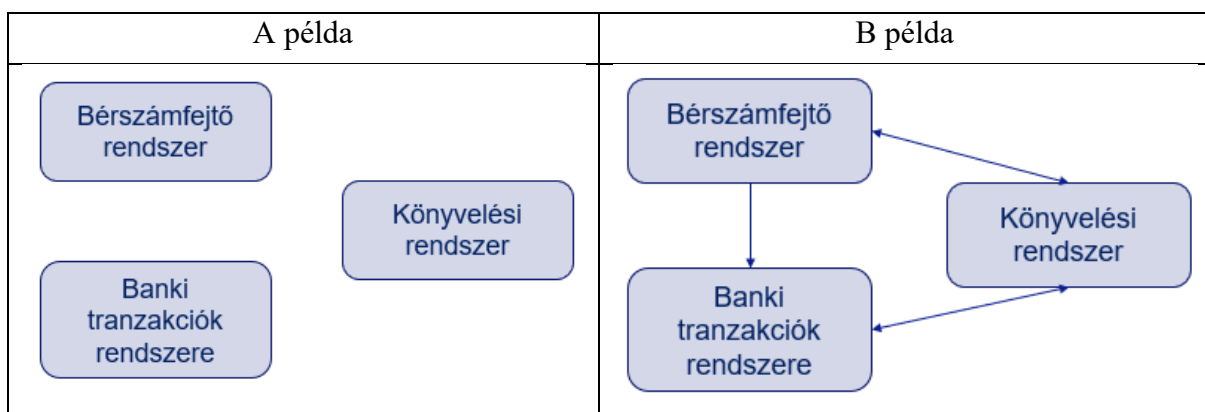
A megismerés részeként el kell kérni, vagy el kell készíteni az adatkapcsolati ábrát. Ebből látjuk, hogy hogyan kapcsolódnak a rendszerek egymással (nincs kapcsolat, automatikus adatátadás van, egyirányú vagy két irányú), vannak-e vizsgálendő interfészek. Mennyire komplex a rendszer, kell-e bevonni IT szakértőt. Meg kell ismerni az IT osztály méretét, ki van-e szervezve a tevékenység, milyen kontrollok vannak felette.

Nézzünk példát az audit stratégiára!

Példa

A Társaság IT rendszerei így néznek ki, ilyen kapcsolódás van közöttük:

Ahogy az ábrák is jól szemléltetik, még ebben a kisebb gazdálkodó egységben is többféle audit stratégia lehetséges az IT használatából eredő kockázatok miatt, hiszen míg az A esetben semmilyen kapcsolódás, adatátadás nincs a rendszerek között, addig a B esetben van, ahol két irányú kommunikáció is előfordul.

Első ránézésre azt mondhatnánk, hogy az A esetben nem fogunk semmilyen IT vizsgálatot végezni, míg a B esetben teljes mélységű IT audit stratégiát alkalmazunk, és még akár szakértőt is kell bevonnunk.

A helyzet azonban az, hogy pusztán az ábra alapján még nem tudjuk meghatározni az IT audit stratégiát, mert a kontroll környezet, a fő folyamatok megértése is szükséges ahhoz, hogy azt ki tudjuk alakítani. Az általános IT környezet vizsgálata során figyelembe kell venni a következőket: applikációk, adatbázisok, operációs rendszerek, hálózat.

- Az A esetben is lehetséges, hogy kockázatot látunk abban, hogy kik rögzítenek adatokat az egyes rendszerekbe, van-e a rögzítés fölött jóváhagyás, működik-e a négy szem elve, a feladatkörök elkülönülnek-e, és hogyan történik a rendszerek verziókövetése, adatok mentése, adatvisszaállítás, változáskövetés egy-egy fejlesztés kapcsán, és az élesbe állítás. Illetve a bérszámfejtő rendszerben magában ellenőrzésre szorulhatnak a beparaméterezett algoritmusok, hogy a mindenkor hatályos jogszabályoknak megfelelően történik-e a bérszámfejtés benne, ez is kérdés, hogy az IT rendszer oldaláról kívánjuk-e megközelíteni, vagy a bevitt és kinyert adatok tesztelésével.

- Ugyanakkor a B esetben is dönthetünk úgy, hogy hatékonyabb szubsztantív módszerrel vizsgálunk a számokat, ha egyébként egyszerű, átlátható tevékenységről van szó, viszont vannak olyan IT audit feladatok, amiket mindenképpen el kell végezni itt is. Ami az A esethez képest plusz kezelést igényel mindenképpen, az az automatikus adatátadások teljességének, pontosságának ellenőrzése az egy, illetve két irányú kapcsolódások, interfészek miatt. Ezt is lehetséges pénzügyi auditorként bizonyos számú bemeneti és kimeneti adat tesztelésével elvégezni, de hatékonyabb lehet informatikai alapon meggyőződni az adatátadásokról.

Választott audit stratégiánk, illetve az informatikai környezet összetettsége dönti el, hogy milyen szintű és típusú általános informatikai környezet ellenőrzést végzünk. Az IT környezet, illetve az üzleti folyamatok megértését arra használjuk, hogy azonosítsuk az informatikai kockázatokat és az informatikai rendszerbe épített kontrollokat, melyeket esetleg tesztelni szeretnénk.

Melyek azok a kontrollok, amelyeket alacsony komplexitás mellett is fel kell mérnünk?

Amit **alacsony komplexitás mellett is** fel kell mérni:

1. Logikai hozzáférés kontroll
  - a. A hozzáférés jogosultság menedzsment formalizált módon, naplózott folyamat során történik
  - b. Az üzleti területekkel együttműködésben a jogosultságok rendszeresen felülvizsgálatra kerülnek
  - c. Kiemelt felhasználói jogosultsággal csak arra engedélyezett felhasználók rendelkeznek
  - d. A jelszó biztonsági beállítások megfelelnek a társaság biztonsági politikájának
2. Változás menedzsment
  - a. Követelmény minősítése és jóváhagyása
  - b. Az informatikai környezetek és feladatok elkülönítése
3. Egyéb vizsgálandó területek
  - a. Szabályzatok létezése, és annak megfelelő működés
  - b. Bármilyen jogszabályi előírás vonatkozik-e rá, és annak megfelel-e
  - c. Csak jogtiszt licensteket alkalmaznak-e
  - d. Biztonsági mentések vizsgálata, benne az adatvisszaállítási teszteléssel.
  - e. Vírusirtás alkalmazása, frissítése a külső támadások ellen
  - f. A munkavállalók oktatása a phishing, cyber támadások megakadályozás érdekében

Ha egynél több informatikai rendszer vesz részt a folyamatokban, azok kapcsolódását is szükséges lehet vizsgálnunk, hogy az adatátadás teljesen és pontosan történik-e meg.

Ha egynél több dolgozó használja a rendszereket, akkor a hozzáférés kontrollokat, a négy szem elvet, feladatkörök szétválasztását is szükséges lehet vizsgálni.

Ha abban látunk kockázatot, a fentiek mellett a fizikai biztonságra, az adatok mentésére, vírusirtó frissítésére, adatok tárolására vonatkozóan is végezzünk vizsgálatot.

Illetve fontos meggyőződni arról, hogy a főkönyv nullára zár, és hogy a kapott főkönyvvel egyezik a rendszerben lévő főkönyv, valamint, hogy az analitikák, amikből dolgozunk az audit során, szintén egyeznek a főkönyvvel. Ha jelentéseket használunk fel, azok helyességéről is meg kell győződnünk, mielőtt felhasználjuk audit evidenciaként (teljesség, pontosság, logikai folyamat, aritmetikai egyezőség).

A közérdeklődésre számot tartó, vagy olyan gazdálkodó egységekre, akik harmadik feles adatokat kezelnek, más jogszabályi előírások is vonatkozhatnak.⁵

Amit itt vizsgálni szükséges még ezen esetekben a fentiek felül (*a lista nem teljes*):

- IT munkaköri leírás
- Rendszer leltár, licenz lejárat dátummal
- IT kockázatelemzés készült-e az adott évre?
- A rendszer zártsága biztosított-e?
- ISO 27001 elvárás-e, és érvényes-e?
- Adatbázis hozzáférést is kell vizsgálni, ahol adatbázisokat alkalmaznak
- Munkavállalókat nevesítve kell vizsgálni
- Active Directory – Windows-os bejelentkezés vizsgálata és mellette a többi rendszerhez való hozzáférések vizsgálata

Mellékletek:

- 1. IT felmérésnél a mintavételre példa,***
- 2. IT környezet megértésére példa, illetve***
- 3. Általános IT környezet felmérés kérdéseire példa***

Mit kell értékelni a könyvvizsgálónak?

- Meg kell határoznunk, hogy a kontrollt kialakították és bevezették-e azáltal, hogy a gazdálkodó egység munkatársaival készített interjúkon felüli eljárásokat hajtunk végre;
- értékeljük, hogy a kontroll hatékonyan van-e kialakítva a lényeges hibás állítás állítások szintjén fennálló kockázatának kezeléséhez, vagy hatékonyan van-e kialakítva, hogy támogatást nyújtson az egyéb kontrollok működéséhez;

A kontrollok értékelése alapján meg kell állapítani, hogy azonosítottunk-e egy vagy több kontrollhiányosságot, amelyről vezetői levélben kell tájékoztatni a vezetést és az irányítással megbízott személyeket.

---

⁵ 42/2015. (III. 12.) Korm. rendelet a pénzügyi intézmények, a biztosítók és a viszontbiztosítók, továbbá a befektetési vállalkozások és az árutőzsdei szolgáltatók informatikai rendszerének védelméről

Milyen információkra van szükségünk ahhoz, hogy megértsük a kontroll működését?

Az olyan információk, amelyek relevánsak lehetnek a könyvvizsgálatunk szempontjából releváns kontrollok kialakításának és bevezetésének a megértéséhez, a következők:

a) Mi a kontroll célja?

Pl. olyan kontroll, amit azért alakítottak ki, hogy áruértékesítéskor a számlát csak akkor állítja ki a rendszer, ha az együtt jár a készletmozgással.

b) Milyen típusú a kontroll?⁶

- Manuális kontroll (Straight manual controls = SMC);
  - Pl. e-mail-ben történő jóváhagyás, vagy egy papír alapú számla aláírása jóváhagyás gyanánt a vezető által
- Informatikai támogatás mellett végzett manuális kontroll (Manual controls supported by IPE = MC-IPE);
  - Pl. egy informatikai rendszerből kinyert lista alapján pipált tételek a bizonylatokhoz, vagy egy korosított vevő analitika alapján számított értékvesztés
- Informatikai rendszertől függő manuális kontroll (IT Dependent Manual Controls = ITDMs); ez egy ITAC és egy SMC együtt (azaz egy vagy több manuális és egy vagy több automatizált kontroll keveréke).
  - Pl. minden 1.000 egység feletti számlát a rendszer továbbít jóváhagyásra az ügyvezető felé (ITAC), aki értékeli és jóváhagyja a rendszerben a számlákat (manuális).
- Alkalmazási kontrollok (Application Controls = ITACs)
  - beviteli adatok validálása – az adatmezők formátálásának köszönhetően a kockázat limitálása, pl. kötelező mezők, meghatározott beviteli formátum (pontoság);
  - jóváhagyás – a konfigurált feltételeknek köszönhetően a kockázat limitálása pl. egy számlát csak akkor fizethetnek ki a rendszeren keresztül, ha a megrendelés, szállítólevél és a számla egyező adatokat tartalmaznak bizonyos tűrészaton belül (pontoság, létezés);
  - számítás – rendszer által kalkulált adatok, pl. súlyozott átlagár (értékelés);
  - interface – két rendszer közötti adatátadási hibák kockázatának csökkentése – pl. éjszakánként kerülnek át az aznapi értékesítési adatok a főkönyvbe (teljeség, pontoság);
  - engedélyezés – hozzáférési jogosultsággal nem rendelkező nem rögzíthet a rendszerbe – feladatkörök szétválasztása, négy szem elv, egy rögzítő egy másik jóváhagyó (létezés, teljesség, pontoság).

---

⁶ Mivel gyakran találkozunk a kontrollok angol nyelvű rövidítésével, ezért a kontrollok megnevezése mellett megtalálhatóak az angol nyelvű megfelelőjük is.

Kontroll kategória, amire az auditor támaszkodni kíván	Releváns az általános IT környezet felmérése?	Az adott IT környezetben belüli valószínűsége		
		Alacsony (nem komplex bolti software)	Közepes (közepes méretű és mérsékelt komplex vagy kisebb integrált ügyviteli rendszer)	Magas (nagy méretű, vagy összetett integrált ügyviteli rendszer)
Közvetlen manuális kontroll (SMC)	Nem	Valószínű	Valószínű, de nem domináns	Nem valószínű, a hangsúly csak a manuális kontrollon
Informatikai támogatás mellett végzett manuális kontroll (MC-IPE)	További tényezőket kell figyelembe venni	Nagyon valószínű, standard reportok a legtöbb esetben	Nagyon valószínű, standard és testreszabott reportok és ad hoc lekérdezések keveréke az alkalmazott IT rendszertől függően	Nagyon valószínű, standard és testreszabott reportok és ad hoc lekérdezések keveréke az alkalmazott IT rendszertől függően
Informatikai rendszertől függő manuális kontroll (ITDM)	Igen, de csak az ITAC részre	Nem valószínű	Valószínű, főként a beszerzési, bér és a bevételek bizonyos aspektusai tekintetében	Nagyon valószínű, minden üzleti folyamatra vonatkozóan
Alkalmazási kontrollok (ITAC)	Igen	Nem valószínű	Valószínű, de gyakran csak a pénzügyi jellegű rendszerekben: megfelelő-e a feladatkörök szétválasztása (jóváhagyás)	Nagyon valószínű és feltehetően minden ITAC célkitűzésre vonatkozóan

c) Mi a kontroll gyakorisága?

Napi, napi többszöri, heti, havi, negyedéves, féléves, éves.

Ettől a mintánk nagysága függ, értelemszerűen a legnagyobb mintát a napi többszöri kontroll esetében kell választanunk, és a legkevesebbet az automatizált kontrolloknál, ha tudunk támaszkodni az általános IT környezetre: ekkor algoritmusonként egy mintát elegendő tesztelnünk.

d) Hogyan került kialakításra a kontroll?

Például, ha egy hiba megelőzésére alakítottak ki egy kontrollt, úgy, hogy egy bizonyos értéket feletti tranzakciókat jelöljön meg, mert ezeket a közvetlen vezetőnek jóvá kell hagynia a tranzakció érvényességének megerősítése érdekében. Ez a kontroll azonban nem kezeli a küszöbérték alatti ügyletek érvényességével kapcsolatos kockázatot.

e) Van-e bizonyíték a kontroll végrehajtására?

Dokumentálásra került-e, akár manuális, akár informatikai alapú. Látszik-e hitelt érdemlően, hogy ki végezte el, és mikor.

Méretre szabhatóság

Melyek a kevésbé összetett gazdálkodó egységek kontrolltevékenységének jellemzői?

A kontrolltevékenységek komponensben lévő kontrollok a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozóan valószínűleg hasonlóak a nagyobb gazdálkodó egységeknél lévő kontrollokhoz, de működésük formalitása változó lehet. Emellett a kevésbé összetett gazdálkodó egységeknél több kontrollt lehet, hogy közvetlenül a vezetés alkalmaz.

Lehet, hogy kevésbé kivitelezhető a feladatok szétválasztása kevesebb munkavállalót foglalkoztató, kevésbé összetett gazdálkodó egységeknél. Azonban egy tulajdonos-vezető által irányított gazdálkodó egységnél a tulajdonos-vezető lehet, hogy hatékonyabb felügyeletet tud gyakorolni közvetlen részvételen keresztül, mint egy nagyobb gazdálkodó egységnél, ami kompenzálhatja a feladatok szétválasztásának általában véve korlátozottabb lehetőségét. Ugyanakkor, ahogyan azt a 240. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálói standard is kifejti, a vezetés egyetlen személy általi dominanciája potenciális kontrollhiányosság lehet, mivel lehetőség van a kontrollok vezetés általi felülírására.

A kontrollok vezetés általi felülírásának kockázatára kialakított könyvvizsgálói eljárás, a nem standard naplótételek (vegyes főkönyvi feladások) ellenőrzése. Hogyan lehet ezt az ellenőrzést elvégezni egy kevésbé összetett gazdálkodó egységnél?

A standard az alábbi választ adja a kérdésre

Egy kevésbé összetett gazdálkodó egység könyvvizsgálata során a könyvvizsgáló lehet, hogy az összes naplótétel teljes listáját ki tudja nyerni egy egyszerű táblázatba. Ezután lehet, hogy a könyvvizsgáló rendezni tudja a naplótételeket különböző szűrők használatával, mint például pénznemösszeg, készítő vagy ellenőrző neve, csak a mérleget vagy az eredménykimutatást kitévő naplótételek, vagy megtekintheti a listát a naplótétel főkönyvbe való feladásának dátuma szerint, hogy segítse a könyvvizsgálót a naplótételekre vonatkozóan azonosított kockázatokra való válaszok kialakításában.

Kérdés 1

Miért kell megértenünk a belső kontroll rendszer mind az öt összetevőjét, akkor is, ha a könyvvizsgálói megközelítésünk csak alapvető vizsgálatokra épül?

Válasz

A belső kontrollrendszer mind az öt összetevőjét meg kell ismernünk és értenünk ahhoz, hogy azonosítani és értékelni tudjuk a lényeges hibás állítás kockázatait a pénzügyi kimutatások és az állítások szintjén. Ilyen megértés nélkül előfordulhat például, hogy

- nem tudjuk azonosítani a lényeges hibás állítás kockázatát, vagy
- nem megfelelően mérjük fel a lényeges hibás állítás azonosított kockázatát, vagy

- nem megfelelő könyvvizsgálati eljárásokat határozunk meg egy azonosított kockázatra a további könyvvizsgálati eljárások tervezése és végrehajtása során.

Kérdés 2

Milyen könyvvizsgálati megközelítést alkalmazunk az informatikai környezet felmérésére, ha a gazdálkodó egység nem összetett kereskedelmi szoftvert alkalmaz, (mint pl. LIBRA, Navision, ABAS stb.) a pénzügyi beszámolási folyamatra?

Válasz

Ha egy kevésbé összetett gazdálkodó egység nem összetett kereskedelmi szoftvert használ a pénzügyi beszámolási folyamatra, az informatikai környezetre vonatkozó kockázatfelmérési eljárások kevesebb erőfeszítést igényelhetnek, mint egy komplex informatikai környezettel rendelkező gazdálkodó egység könyvvizsgálata. Az informatikai környezet kialakításának és bevezetésének megismerésével kapcsolatos könyvvizsgálói eljárások a rendszerhez való hozzáférés (jogosultságok) kezelésére összpontosíthatnak, szemben a változás managementtel vagy az általános informatikai kontrollokkal.

Kérdés 3

Ha a vizsgált gazdálkodó egység információs rendszere nem összetett és nem tervezzük azt, hogy támaszkodunk a kontrollok működési hatékonyságára, továbbá nem azonosítottunk semmilyen jelentős kockázatot vagy a lényeges hibás állítás bármilyen egyéb kockázatát – kivéve a kapcsolódó standardok által meghatározott jelentős kockázatokat, úgy mint a bevétel megjelenítéshez és a kontrollok vezetés általi felülírásához kapcsolódó csalási kockázatokat -, ebben az esetben lehetséges, hogy semmilyen üzleti folyamatra nem vizsgáljuk a kontrollok kialakítását és azt, hogy bevezették-e azokat?

Válasz

A felülvizsgált standardnak pont az az üzenete, hogy jól megismerjük a gazdálkodó egységet és környezetét. Ebbe beletartozik az is, hogy a gazdálkodó egység fő tevékenységéhez kapcsolódó üzleti folyamatot(kat) megismerjük. Tehát pl., ha egy társaság bérbeadási tevékenységgel foglalkozik, akkor meg kell ismernünk ezt az üzleti folyamatot és azt, hogy a vezetés alakított-e ki kontrollokat arra vonatkozóan, hogy pl. minden üzlethelyiség bérleti díja a megfelelő egységáron, a megfelelő időben kerül kiszámlázásra. Ha nincs kialakított kontroll, akkor természetesen a bevezetést már nem kell felmérni, mivel nincs mire.

Ezen kívül a zárási folyamat egy olyan folyamat, amit mindenképpen meg kell ismerni. A könyvvizsgálat során fokozott figyelmet kell fordítani azokra az eljárásokra, amelyekkel az ügyfél automatizált, vagy manuális úton a beszámolót összeállítja. Ez a megismerés rámutat arra, hogy mit kell javítani ahhoz, hogy a beszámoló összeállításának folyamata során növelni lehessen annak megbízhatóságát, pontosságát.

A zárási folyamaton kívül, mivel a pénzeszköz folyamathoz jellemzően kapcsolódhat csalási kockázat, célszerű ezt a folyamatot is felmérni. Ez egyben arra is választ ad, hogy vannak-e kialakítva hozzáférés és jóváhagyási kontrollok, mely kontrollok az IT környezethez kapcsolódnak.

Az I. rész összefoglalása

A gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek, valamint a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének megismerése

Az első részben áttekintettük a gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek, valamint a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének a megismerését.

Összefoglaltuk, hogy a gazdálkodó egységnek és környezetének, valamint a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek megismerésében az egyik fő változás, hogy nagyobb fókuszot kell helyezni a gazdálkodó egység üzleti modelljének megismerésére.

Ezt követően áttekintettük a gazdálkodó egység belső kontroll rendszere megismerésnek felülvizsgált szempontjait. Természetesen a belső kontroll rendszer komponensei nem változtak, azonban a felülvizsgált standard új szempontokat adott meg a megismeréshez, kiemelte a miért kell megismerni, mit kell értékelni, kérdéseket és támpontot adott kevésbé összetett gazdálkodó egységek könyvvizsgálatához.

Mivel a felülvizsgált standard egyik legfontosabb változása az informatikai környezet megismerésével és az IT kontrollok azonosításával kapcsolatos könyvvizsgálati szempontok részletes bemutatása, kitértünk erre a témára is.

2. rész 1. blokk

3.2 A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése

A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése a könyvvizsgálat tervezési szakaszának a kulcsfontosságú eleme, hiszen ez alapján határozzuk meg a kockázatokat és a könyvvizsgálati eljárásainkat.

Hogyan lehetne összefoglalni a főbb változásokat ebben a témában?

3.2.1 Főbb változások összefoglalása

Ez a fejezet arról szól, hogy a könyvvizsgálónak azonosítania kell és fel kell mérnie a lényeges hibás állítások kockázatait:

- (a) a pénzügyi kimutatások szintjén
- (b) az állítások szintjén az ügyletszoptok, számlaegyenlegek és közzétételek tekintetében

Az ehhez kapcsolódó főbb fogalmi változások az alábbiak:

FOGALMI MEGHATÁROZÁSOK	
ÚJ	FELÜLVIZSGÁLT
Eredendő kockázati tényezők	Állítások
Releváns állítások	Jelentős kockázat
Jelentős ügyletszopt, számlaegyenleg vagy közzétételek	

További változások:

- További új fogalom az „eredendő kockázat spektruma”;
- Az eredendő kockázat és az ellenőrzési kockázat elkülönült felmérése (akik eddig is így csinálták, azoknak nem új);
- A lényeges hibás állításnak az állítások szintjén fennálló kockázatának azonosítása és felmérése változott az új fogalmak bevezetésével;
- Ha a könyvvizsgáló nem tervezi a kontrollok működési hatékonyságának tesztelését, akkor a lényeges hibás állítás kockázata megegyezik az eredendő kockázat értékelésével;
- Visszamérés (a kockázatfelmérés megfelelőségéről történő meggyőződés);
- A kockázatfelmérés során alkalmazott szakmai szkepticizmus dokumentálási követelményeinek szigorítása;
- Bár a lényeges hibás állítás kockázatának a fogalma nem változott, az ISA 200 témaszámú „A független könyvvizsgáló átfogó céljai és a könyvvizgálatnak a nemzetközi könyvvizsgálati standardokkal összhangban történő végrehajtása” című nemzetközi könyvvizsgálati standard egy új paragrafusban pontosította a mértéket.

A lényeges hibás állítás kockázata (Hiv.: 13. bekezdés (n) pont)

A15a. A nemzetközi könyvvizsgálati standardok alkalmazásában lényeges hibás állítás kockázata akkor áll fenn, amikor észszerű lehetősége van annak, hogy:

- felmerül egy hibás állítás (vagyis a valószínűsége); és
- lényeges lenne, ha felmerülne (vagyis a nagyságrendje).

Új és felülvizsgált fogalmak:

- 1) Eredendő kockázati tényezők:** Események és körülmények olyan jellemzői, amelyek befolyásolják egy ügyletcsoporttal, számlaegyenleggel vagy közzététellel kapcsolatos állítás akár csalásból, akár hibából eredő hibás állításra való fogékonyságát, a kontrollok figyelembevétele előtt. Az ilyen tényezők lehetnek minőségi vagy mennyiségi, és magukban foglalják az összetettséget, a szubjektivitást, a változást, a bizonytalanságot, vagy a hibás állításra a vezetés elfogultsága vagy egyéb csalási kockázati tényezők miatti fogékonyságot, amennyiben azok befolyásolják az eredendő kockázatot.

A gyakorlatban mit jelentenek az eredendő kockázatnak ezek a minőségi tényezői?

Ezek a jellemzők „visszaköszönnek” a felülvizsgált ISA 540 számviteli becslések standard kapcsán is, ezért kiemelt jelentősége van a megértésüknek.

Összettség: pl. garanciális céltartalék számítása, mert sok tényezőt kell figyelembe venni, és számolni kell a bekövetkezés valószínűségével is, vagy szállítói engedményekre képzett passzív időbeli elhatárolások számítása, a sok különböző szállítóval fennálló, különféle kereskedelmi feltételek miatt.

Szubjektivitás: ismeretek és információk korlátozott elérhetősége miatt szubjektív megítélés alkalmazása. Pl. tőzsdén nem jegyzett pénzügyi instrumentum értékelése, hasznos élettartam

meghatározása tárgyi eszközöknél, építőipari szolgáltatás bevételek számításánál a teljesítési fok meghatározása.

Bizonytalanság: amikor az előírt információkat nem lehet kizárólag elegendően precíz és átfogó, közvetlen megfigyelésen keresztül ellenőrizhető adatok alapján elkészíteni pl. a hitelintézeteknél a várható hitelezési veszteség számítása során a legnagyobb bizonytalanságot a jövőbeli várható cash flow-k becslése, és a becslési forgatókönyvek valószínűséggel történő súlyozása jelenti, vagy peres ügyekre képzett céltartalék számítása az ügy bizonytalan kimenetele miatt.

Változás: ez olyan eseményekből vagy körülményekből ered, amelyek az idő során hatással vannak a gazdálkodó egység üzleti tevékenységére vagy működési környezetének gazdasági, számviteli, szabályozási, ágazati vagy egyéb aspektusaira. Pl. Covid világjárvány vagy az orosz – ukrán háború miatti változások a gazdasági környezetben. De ide tartoznak olyan körülmények is mint pl. jelentős ügyfelek elvesztése, változások a kulcsfontosságú munkatársak személyében, IT környezet változása, új számviteli szabályok alkalmazása (IFRS-re való áttérés), környezetvédelemmel kapcsolatos új jogszabály hatása stb.

A vezetés elfogultsága vagy egyéb csalási kockázati tényezők miatti hibás állításra való fogékonyság: pl. adatok manipulálása, eszközök elsikkasztása, kapcsolt felekkel folytatott szokatlan ügyletek.

A felülvizsgált standard új fogalmat vezetett be, a releváns állítások fogalmát. Mit jelent ez, és miért kell meghatároznunk?

Mint a bevezetőben ismertettük, az egyes állítások tartalmi meghatározása a felülvizsgált standardban pontosításra került. Mielőtt a releváns állítások fogalmi definícióját ismertetjük, nézzük meg hogyan változott az egyes állítások tartalmi meghatározása.

Ügyletcsoportok, közzétételek	Leírás	Számlaegyenlegek, közzétételek	Leírás
Előfordulás	A rögzített vagy közzétett ügyletek és események felmerültek és az ilyen ügyletek és események a gazdálkodó egységgel kapcsolatosak.	Létezés	Az eszközök, a kötelezettségek, és a tőkeérdekeltségek léteznek.
Teljesség	Minden ügyletet és eseményt, amelyet rögzíteni kellett volna, rögzítettek, és minden kapcsolódó közzétételt, amelyet bele kellett volna foglalni a pénzügyi kimutásokba, belefoglaltak.	Jogok és kötelezettségek	A gazdálkodó egység birtokolja vagy ellenőrzi az eszközök feletti jogokat, valamint a kötelezettségek a gazdálkodó egység kötelei.
Pontosság	A rögzített ügyletekre és eseményekre vonatkozó összegeket és egyéb adatokat megfelelően rögzítették, és a kapcsolódó közzétételeket megfelelően értékelték és ismertették.	Teljesség	Minden eszközt, kötelezettséget és tőkeérdekeltséget, amelyet rögzíteni kellett volna, rögzítettek, és minden kapcsolódó közzétételt, amelyet bele kellett volna foglalni a pénzügyi kimutásokba, belefoglaltak.
Elhatárolás	Az ügyleteket és az eseményeket a helyes számviteli időszakban rögzítették.	Pontosság értékelés és felosztás	Az eszközöket, a kötelezettségeket és a tőkeérdekeltségeket megfelelő összegben belefoglalták a pénzügyi kimutásokba, és bármely bekövetkező értékelési vagy felosztási helyesbitést megfelelően rögzítettek, valamint a kapcsolódó közzétételeket megfelelően értékelték és ismertették.
Besorolás	Az ügyleteket és az eseményeket a megfelelő számlán rögzítették.	Besorolás	Az eszközöket, a kötelezettségeket és a tőkeérdekeltségeket a megfelelő számlán rögzítették.
Bemutató	Az ügyleteket és eseményeket megfelelően összevonják vagy alábontják és egyértelműen ismertetik, és a kapcsolódó közzétételek relevánsak és érthetőek a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeinek összefüggésében.	Bemutató	Az eszközöket, a kötelezettségeket és a tőkeérdekeltségeket megfelelően összevonják vagy alábontják és egyértelműen ismertetik, és a kapcsolódó közzétételek relevánsak és érthetőek a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeinek összefüggésében.

Az állítások különböző típusai és azok jelentése nem változott, magának az „állítások” fogalom jelentése változott, pontosabb lett.

- 2) **Állítások:** Kifejezett vagy egyéb módon létező nyilatkozatok, amelyek az információk pénzügyi kimutatásokban való megjelenítésével, értékelésével, bemutatásával és közzétételével kapcsolatosak, és amelyeket magában foglal a vezetés arra vonatkozó nyilatkozata, hogy a pénzügyi kimutatásokat a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretvel összhangban készítették. Az állításokat a könyvvizsgáló a potenciális hibás állítások különböző típusainak mérlegelésére használja a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításakor, felmérésekor és az azokra való válaszadáskor.

A releváns állítások fogalmát pedig így definiálja a felülvizsgált standard:

- 3) **Releváns állítások:** Egy ügyletsoportra, számlaegyenlegre vagy közzétételre vonatkozó állítás akkor releváns, ha abban lényeges hibás állítás azonosított kockázata van. Releváns állítás jellemzően a **kötelezettségeknél a Teljesség**, míg az **eszközök esetében a Létezés**.

Természetesen a releváns állítást is a kontrollok mérlegelése előtt (vagyis az eredendő kockázat szintjén) kell meghatározni.

4) Jelentős ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzététel

A jelenleg hatályos standard nem foglalkozott a jelentős ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzététel fogalmával, de használja a kifejezéseket például a belső kontrollrendszer információs rendszerek komponens felmérésekor, amikor előírja a jelentős ügyletsoportok felmérését, vagy a releváns kontrollok felmérésekor, amelyek jelentős ügyletsoportokhoz, számlaegyenlegekhez kapcsolódnak. A felülvizsgált standard nyilvános tervezetének kibocsátásakor számos észrevétel érkezett a jelentős ügyletsoport fogalma, valamint a jelentős kockázat fogalma jelentésének megfogalmazására vonatkozóan. A gyakorlat fogja eldönteni, hogy az új fogalmak megfelelő alkalmazása mennyiben javítja majd a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítását.

Hogyan határozta meg a felülvizsgált standard a jelentős ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzététel fogalmát és mi lett a jelentős kockázat fogalmának megváltozott definíciója?

Jelentős ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzététel: Olyan ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzététel, amelyre vonatkozóan egy vagy több releváns állítás van.

5) Jelentős kockázat

„Volt” – „lett”

Jelenleg hatályos standard meghatározása: a lényeges hibás állítás olyan azonosított és felmért kockázata, amely a könyvvizsgáló megítélése szerint különleges könyvvizsgálati megfontolást igényel.

A felülvizsgált standard meghatározása: A lényeges hibás állítás egy azonosított kockázata:

- I. amelyre vonatkozóan az eredendő kockázat felmérése közel van az eredendő kockázat spektrumának felső végéhez amiatt, amilyen mértékben az eredendő

kockázati tényezők hatással vannak egy hibás állítás felmerülése valószínűségének és a hibás állítás felmerülése esetén a potenciális hibás állítás nagyságrendjének kombinációjára; vagy

- II. amely az egyéb nemzetközi könyvvizsgálati standardok követelményeivel összhangban jelentős kockázatként kezelendő.⁷

Milyen követelményeket tartalmaznak ezek a kapcsolódó standardok a jelentős kockázattal kapcsolatban?

Az ISA 240-es standard szintén változott a jelen standardhoz kapcsolódóan, de az nem változott, hogy a csalásból eredő lényeges hibás állítás felmért kockázatait jelentős kockázatként kell kezelnie, és azonosítania kell a gazdálkodó egységnek az ilyen kockázatokat kezelő kontrolljait. Csalási kockázatok állnak fel a bevételek megjelenítésében – hacsak a könyvvizsgáló nem jut ellenkező következtetésre –, valamint a kontrollok vezetés általi felülírásában.

Az ISA 550-es standard pedig a következőket mondja: A 315. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítására és felmérésére vonatkozó követelményének teljesítése során a könyvvizsgálónak azonosítania kell és fel kell mérnie a kapcsolt felek közötti viszonyokkal és ügyletekkel összefüggő lényeges hibás állítás kockázatait és meg kell határoznia, hogy ezen kockázatok között vannak-e jelentős kockázatok. Ennek meghatározása során a könyvvizsgálónak úgy kell kezelnie a kapcsolt felek közötti, a gazdálkodó egység szokásos üzletmenetén kívül eső azonosított jelentős ügyleteket, mint amelyek jelentős kockázatokat eredményeznek.

A felülvizsgált standard egy új fogalmat vezetett be a lényeges hibás állítás kockázatának meghatározására, az eredendő kockázat spektrumát. Mi ez az új fogalom?

6) Az eredendő kockázat spektruma, mint új kifejezés

Az eredendő kockázat felmérésekor használatos tartomány, amelybe egy lehetséges hibás állítás valószínűségét és nagyságrendjét helyezi el a könyvvizsgáló. Azt a kérdést teszi fel:

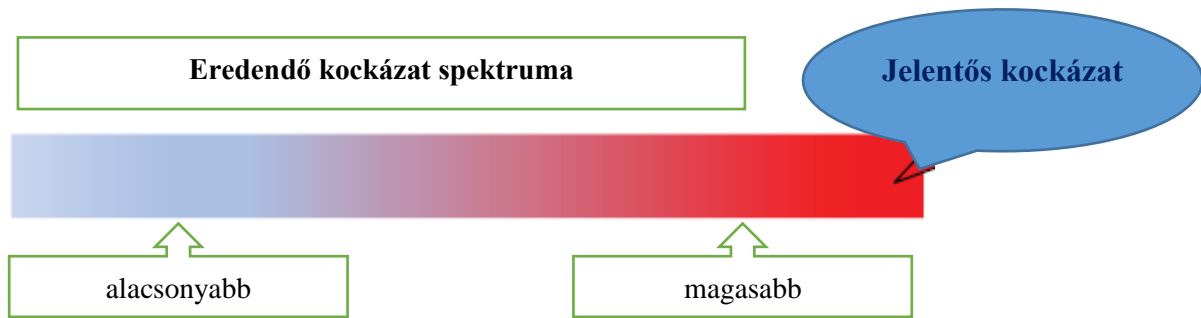
- Mi a valószínűsége annak, hogy a kockázat eredményeképpen hibás állítás fordul elő?
- Milyen nagyságrendet (pénzügyi hatást) jelentene, ha a kockázat (hibás állítás) valóban felmerülne?

Minél magasabb a valószínűség és nagyságrend kombinációja, annál magasabb az eredendő kockázat felmérése; minél alacsonyabb a valószínűség és nagyságrend kombinációja, annál alacsonyabb az eredendő kockázat felmérése.

---

⁷ 240. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 27. bekezdés és 550. témaszámú, „Kapcsolt felek” című nemzetközi könyvvizsgálati standard 18. bekezdés

Az eredendő kockázat spektrumát az alábbi ábra szemlélteti

3.2.2 A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése

A standard változása miatt módosult-e a kapcsolódó kockázatok fogalmi meghatározása?

Kapcsolódó standard változás

A kockázatok felülvizsgált fogalma:

A jelen felülvizsgált standard miatt a kockázatok fogalmi **pontosításra** kerültek az **ISA 200-as témaszámú „A független könyvvizsgáló átfogó céljai és a könyvvizsgálóknak a nemzetközi könyvvizsgáló standardokkal összhangban történő végrehajtása”** című standardban az alábbiak szerint:

„13. A nemzetközi könyvvizsgáló standardok alkalmazásában a következő kifejezéseknek az alábbi jelentésük van:

...

- (n) **Lényeges hibás állítás kockázata** – az a kockázat, hogy a pénzügyi kimutatások a könyvvizsgálat előtt lényeges hibás állítást tartalmaznak. Ez az állítások szintjén két komponensből tevődik össze, a következők szerint: (Hiv.: A15a bekezdés)

„A15a. A nemzetközi könyvvizsgáló standardok alkalmazásában lényeges hibás állítás kockázata akkor áll fenn, amikor észszerű lehetősége van annak, hogy:

- (a) felmerül egy hibás állítás (vagyis a valószínűsége); és
  - (b) lényeges lenne, ha felmerülne (vagyis a nagyságrendje).”
- (i) **Eredendő kockázat** – egy ügyletsoportra, számlaegyenlegre vagy közzétételre vonatkozó állítás hibás állításnak való kitettsége, amely hibás állítás lényeges lehet akár önmagában, akár egyéb hibás állításokkal együttesen, bármely kapcsolódó kontroll mérlegelése előtt.
- (ii) **Ellenőrzési kockázat** – az a kockázat, hogy egy olyan hibás állítást, amely egy ügyletsoportra, számlaegyenlegre vagy közzétételre vonatkozó állításban felmerülhetett, és amely lényeges lehetett akár önmagában, akár egyéb hibás állításokkal együttesen, a gazdálkodó egység belsőkontrolljai nem fognak időben megelőzni vagy feltárni és helyesbíteni.”

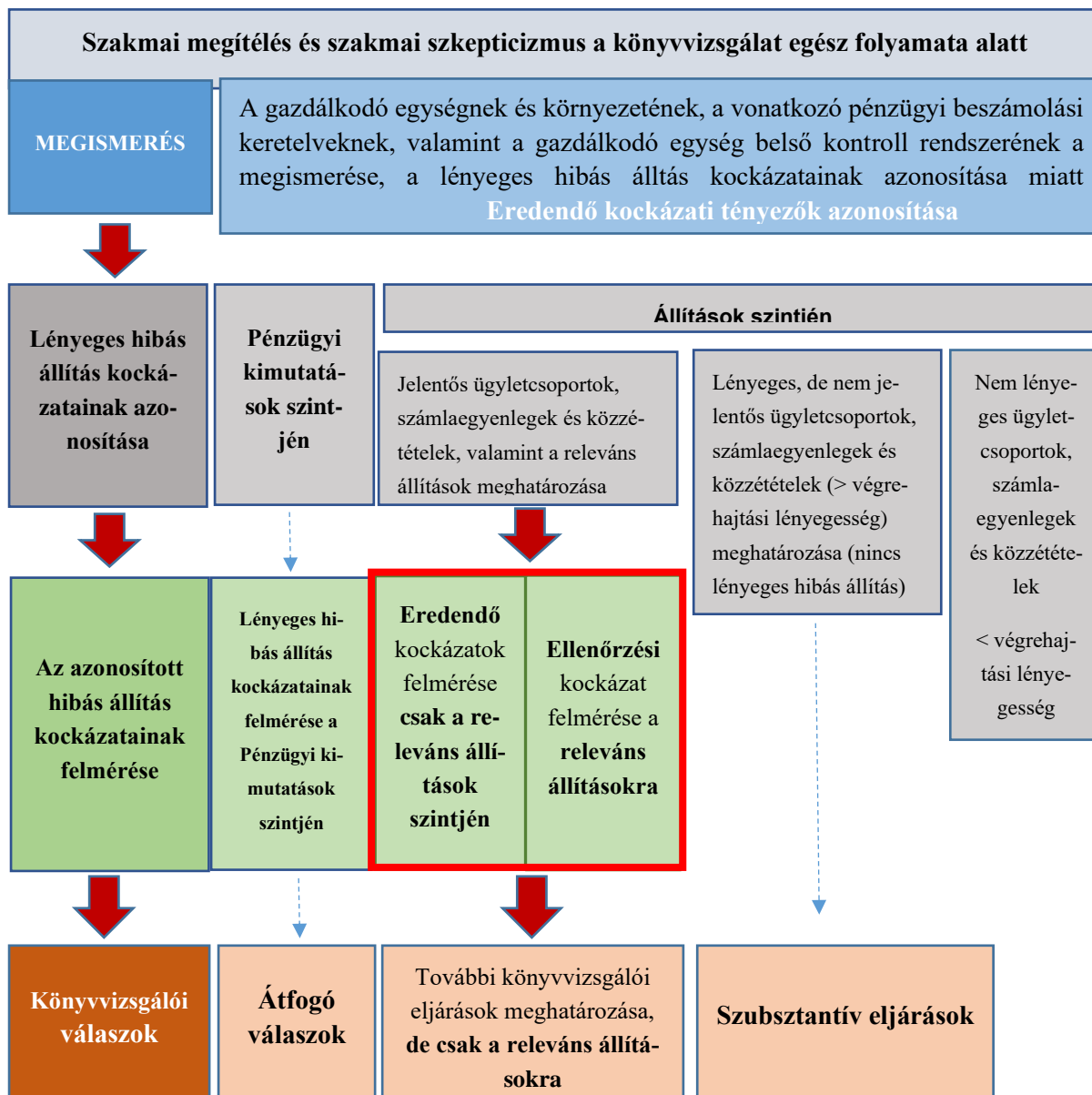
A feltárási kockázat fogalma nem változott.

Emlékeztető

„**Feltárási kockázat** – az a kockázat, hogy a könyvvizsgáló által a könyvvizsgálati kockázat elfogadhatóan alacsony szintre történő csökkentése érdekében végrehajtott eljárások nem fognak feltárni egy meglévő hibás állítást, amely lényeges lehet akár önmagában, akár egyéb hibás állításokkal együttesen. „

Az alábbi ábra átfogó képet ad a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése folyamatának új megközelítéséről

Új megközelítés az ISA 315 (2019-ben felülvizsgált) standard szerint

Első lépés: a lényeges hibás állítás kockázatának azonosítása (a gazdálkodó egységnek és környezetének megismerése során elvégzett kockázatelemzési eljárások során azonosított eredendő kockázatok alapján)

Második lépés: a lényeges hibás állítás kockázatának felmérése az előzőleg azonosított kockázatok esetében (ez azt jelenti, hogy nem kell minden kockázatot felmérni)

További könyvvizsgálati eljárásokat csak a lényeges hibás állítás azonosított kockázataira kell elvégezni, és nem az összes állításra vonatkozóan.

A lényeges, de nem jelentős számlaegyenlegekre elég csak **alapvető eljárásokat** elvégezni. (a lényeges hibás állítás azonosított kockázata nélkül).

Összefoglalva: ami jelentősen változott, az a lényeges hibás állításnak az állítások szintjén fennálló kockázatainak az azonosítása és felmérése a jelentős, a lényeges és az előző kategóriák egyikébe sem tartozó ügyletcsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek, valamint a releváns állítások meghatározása révén.

Fontos a megértés, hiszen ez ad alapot arra, hogy milyen munkaprogramot kell kialakítanunk ahhoz, hogy elegendő és megfelelő bizonyítékokat szerezzünk könyvvizsgálói véleményünk alátámasztásához.

Az alábbi ábra szemlélteti a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítási és felmérési folyamatában bekövetkezett változásokat:

Jelenlegi módszer

A pirossal keretezett mező mutatja a jelenlegi követelményeket, amelyhez képest a felülvizsgált standard jelentős változást mutat. A jelenleg hatályos standard szerint a kockázatfelmérést

a pénzügyi kimutatásokban lévő valamennyi olyan számlaegyenlegre el kell végezni, ami a végrehajtási lényegesség felett van. Minden állításra könyvvizsgálati eljárásokat kell végezni. **A következőkben részletesen és példákon keresztül bemutatva ismertetjük a változásokat.**

Hogyan azonosítjuk a lényeges hibás állítás kockázatait a pénzügyi kimutatások szintjén?

3.2.2.1 A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása a pénzügyi kimutatások szintjén

Ahogy az új megközelítést bemutató ábrából is látható a lényeges hibás állítás kockázatait először a pénzügyi kimutatások szintjén állapítjuk meg.

A pénzügyi kimutatások szintjén azonosítjuk a lényeges hibás állítások kockázatait a „felülről lefelé irányuló” kockázatfelmérési eljárások végrehajtásával, mint például a gazdálkodó egység és az alkalmazandó pénzügyi beszámolási keretrendszer megértése révén. Ezenkívül figyelembe vesszük az átfogó kontrollok megértésének eredményeit (azaz a gazdálkodó egység kontrollkörnyezetének, a gazdálkodó egység kockázatértékelési folyamatának és a gazdálkodó egység belső kontroll rendszer figyelemmel kísérési folyamatát), mivel az átfogó kontrollok valószínűleg hatással lesznek a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítására és felmérésére a pénzügyi kimutatások szintjén.

Például a kontrollkörnyezet és a gazdálkodó egység belső kontroll rendszere figyelemmel kísérési folyamatának megértése lehetővé teszi számunkra, hogy megértsük a vezetés elkötelezettségét a tisztesség és az etikai értékek iránt, és ezáltal segít meghatározni annak valószínűségét, hogy a vezetés például a kontrollok manipulálásával csalást követ-e el.

Ha a gazdálkodó egység működése veszteséges, likviditási gondjai vannak, és rá van szorulva olyan finanszírozásra, amely még nem áll a rendelkezésére (a jelenlegi hitelkondíciók újratárgyalása, anyavállalati kölcsön vagy garancia adása hitel visszafizetésére), akkor vállalkozás folytatásának elvének teljesülése kockázatot jelent.

A vezetéssel készített interjúkból ismereteket tudunk szerezni arra, hogy a vezetés a tervezett eredmény elérése miatt jelentős nyomásnak van-e kitéve, mert pl. a teljesítményértékelése és ezáltal további jövedelemben való részesülése függhet az üzleti terv teljesítésétől. A hitelkovenánsok teljesítése is nyomást jelenthet a vezetés számára, ha pl. az elvárt teljesítménymutatók nem teljesülnek. Ezért lehet, hogy azt állapítjuk meg, hogy az eredendő kockázatot érintő csalási kockázati tényezők miatt a hibás állításra való nagyobb fogékonyság áll fenn (vagyis a pénzügyi kimutatások lényeges hibás állításra való fogékonysága a beszámoló elkészítés során elkövetett csalás kockázata miatt, mint amilyen az eszközök és az árbevétel túlértékelése, valamint a kötelezettségek és ráfordítások alulértékelése a finanszírozás megszerzésének biztosítása céljából).

Az oktatási anyag első része további kockázatokat mutat be az üzleti kockázatokra és az IT használatából eredő kockázatokra.

3.2.2.2 A lényeges hibás állítás kockázatainak a meghatározása állítások szintjén

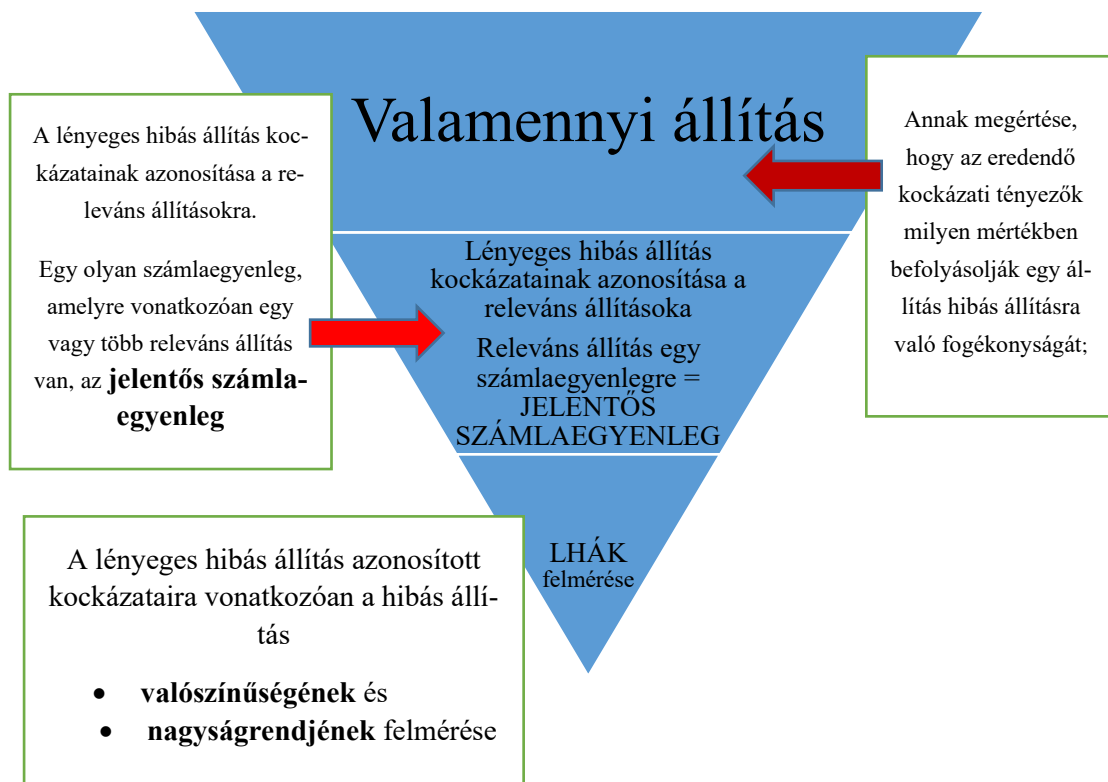
A lényeges hibás állítás kockázatait az állítások szintjén is azonosítjuk az „alulról felfelé irányuló” megközelítésen keresztül, a „mi lehet hibás” (WCGW-k) azonosításával a kulcsfontosságú üzleti folyamatok megértése révén. **A „mi lehet hibás” az állítások szintjén fennálló eredendő kockázat.** A kulcsfontosságú üzleti folyamatok a jelentős számlaegyenlegekhez,

ügyletszoportokhoz vagy közzétételekhez kapcsolódnak, de hogyan határozzuk meg ezeket? Ez többlépcsős folyamat.

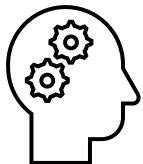
Oktatási anyagunkban eddig ismertettük

- az új fogalmakat és azok definícióját, valamint
- a lényeges hibás állítás kockázatainak és azonosításának lépéseit átfogóan (ábra) valamint
- a gazdálkodó egység belső kontrollrendszere kontrolltevékenységek komponensénél ismertettük a kulcsfontosságú üzleti folyamatok meghatározásának és megismerésének főbb elveit.

Az alábbi ábra szemlélteti átfogóan a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításának és felmérésének lényegi lépéseit

A következőkben gyakorlati példákon keresztül mutatjuk be a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításának és felmérésének a lépéseit

Új koncepciók alkalmazása a gyakorlatban

3.2.2.2.1 Ügyletszoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek

Hogyan határozzuk meg az ügyletszoportokat, számlaegyenlegeket?

Az állítások szintjén fennálló kockázatok azonosítása, felmérése szempontjából fontos szerepe van az ügyletszoportok, számlaegyenlegek meghatározásának. Úgy lehetne definiálni, hogy a számlaegyenlegek és ügyletszoportok a főkönyv egyedi számláinak csoportosítása és/vagy

osztályozása, amely megfelelően reprezentálja azok funkcióját vagy jellegét, és amely figyelembe veszi a számlák érzékenységét a benne rejlő kockázatokra, továbbá figyelembe veszi azt az üzleti folyamatot is, amelyhez kapcsolódóan a mögöttes tranzakciókat kezdeményezik, feldolgozzák, korrigálják és rögzítik az analitikus nyilvántartásokba és a főkönyvbe.

Ahhoz, hogy kockázatalapú könyvvizsgálati megközelítést alkalmazhassunk, kellően ismerünk kell a pénzügyi kimutatásokat alkotó egyes sorok és azon belül a számlák tartalmát. Egyes esetekben azonban célszerű még tovább bontani a számlák tartalmát olyan szintre, amely alkalmas arra, hogy megértsük a számlák jellegét/funcióját, hogy megfelelően azonosíthassuk és megértsük a vonatkozó számlán belül a releváns eredendő kockázatokat. Ez lehetővé teszi számunkra, hogy olyan könyvvizsgálatot hajtsunk végre, amely megfelelően reagál a lényeges hibás állítások kockázatára ezekben a beszámolóknakban.

Azt, hogy milyen mértékben bontjuk szét a számlákat még további szintre, szakmai megítélés kérdése.

Példa

A társaság irodabútorok értékesítésével foglalkozik.

Éves beszámoló

adatok E Ft-ban

		Előző év	Tárgyév
1	01. Belföldi értékesítés nettó árbevétele	6.423.538	7.467.434
2	02. Export értékesítés nettó árbevétele	5.047	5.159
3	I. ÉRTÉKESÍTÉS NETTÓ ÁRBEVÉTELE	6.428.585	7.472.593

A főkönyvi kivonat szerint a belföldi értékesítés

- Online értékesítés Webshop-on keresztül: 5 325 263 e Ft
- Bolti értékesítés: 1 378 956 e Ft
- Raktárról történt értékesítés: 763 215 e Ft

A belföldi értékesítés azt mutatja, hogy a Belföldi értékesítés számlán belül különböző típusú műveletek vannak és úgy gondoljuk, hogy az egyes bevételi források különböző eredendő kockázatoknak vannak kitéve, továbbá az egyes bevételi források feldolgozása más és más üzleti folyamatokon keresztül történik, ezért mind a 3 bevételi forrást külön-külön kezeljük az eredendő kockázat megállapításánál.

3.2.2.2 Jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek meghatározása

Emlékeztető

Jelentős ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzététel: Olyan ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzététel, amelyre vonatkozóan **egy vagy több releváns állítás** van.

Releváns állítások: Egy ügyletsoportra, számlaegyenlegre vagy közzétételre vonatkozó állítás akkor releváns, ha abban lényeges hibás állítás azonosított kockázata van. Azt, hogy egy állítás releváns állítás-e, bármely kapcsolódó kontroll mérlegelése előtt kell meghatározni.

A jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek meghatározásánál figyelembe kell venni a lényegességet?

Ahogy az a 320. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard⁸ kifejti, a lényegességet és a könyvvizsgálati kockázatot figyelembe kell venni az ügyletsoportokban, számlaegyenlegekben és közzétételekben lévő lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése során. A lényegesség könyvvizsgáló általi meghatározása szakmai megítélés kérdése, és hatással van rá az, hogy a könyvvizsgáló hogyan értékeli a pénzügyi kimutatások felhasználóinak pénzügyi információ iránti igényét.⁹ A jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard és a 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 18. bekezdésének alkalmazásában az ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek lényegesek, ha a velük kapcsolatos információk kihagyása, azokban hibás állítás szerepeltetése vagy azok elfedése észszerű várakozások szerint befolyásolhatná a felhasználóknak a pénzügyi kimutatások egésze alapján hozott gazdasági döntéseit.

Mennyiségi szempontok: A fentiek alapján a jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek azonosításának és kijelölésének kiindulópontjaként úgy ítéljük meg, hogy a végrehajtási lényegesség (VL) feletti ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek minősülhetnek jelentősnek, mivel ezek összecszerúségüknél fogva valószínűleg ki vannak téve a lényeges hibás állítás kockázatának, és így releváns állításokat tartalmazhatnak.

A végrehajtási lényegesség felett azonban azonosíthatunk olyan ügyletsoportokat, számlaegyenlegeket és közzétételeket, amelyeknél nem áll fenn a lényeges hibás állítás kockázata, tehát nem felelnek meg a jelentős kritériumnak. Ebből következik, hogy lehetnek olyan ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek, amelyek lényegesek, de amelyeket nem határoztunk meg jelentős ügyletsoportokként, számlaegyenlegekként vagy közzétételekként (vagyis ezekkel kapcsolatban nem azonosítottunk releváns állításokat).

Minőségi szempontok: Amikor ügyletsoportokat, számlaegyenlegeket vagy közzétételeket jelentősnek jelölünk ki, figyelembe vesszük azt is, hogy - a könyvvizsgálat tervezési szakaszában a gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek, valamint az átfogó kontrolloknak megismerése, illetve a gazdálkodó egységgel kapcsolatos korábbi tapasztalataink és az iparágon belüli hasonló vállalkozásokkal kapcsolatban szerzett ismereteink alapján -, eredendő kockázati tényezőket azonosítottunk, amelyek arra utalhatnak, hogy az ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek minőségi jellemzői miatt fennáll

⁸ 320. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard A1. bekezdés

⁹ 320. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 4. bekezdés

a lényeges hibás állítás kockázata a ügyletsoportokon, számlaegyenlegeken és a közzétételeken belül.

Ez különösen fontos annak mérlegeléskor, hogy miként jelöljük meg a végrehajtási lényegesség alatti ügyletsoportokat, számlaegyenlegeket vagy közzétételeket, mivel bár ezek összességükben nem lényegesek, de fennállhat a lényeges hibás állítás kockázata egy adott állítás kapcsán, például bizonyos kötelezettségek esetén a teljesség állításra vonatkozóan, amit a minőségi jellemzők alapján azonosítottunk.

A minőségi szempontokat figyelembe kell venni a végrehajtási lényegesség feletti ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek esetében még akkor is, ha azok összességükben jelentősek, mivel arra vagyunk kíváncsiak, hogy fennáll-e a lényeges hibás állítás kockázata egy állítással kapcsolatban (vagyis minőségi tényezőket), és nem csupán azt, hogy a számla összességükben meghaladja a végrehajtási lényegességet.

Néhány példa a minőségi tényezőkre

Jelentős kockázat azonosítása

Amikor jelentős kockázatot azonosítunk (beleértve a csalási kockázatokat is) akkor a számlaegyenleg mindig jelentősnek minősül, függetlenül annak összességükben.

A kötelezettségek teljességének kockázata

Előzetes analitikus vizsgálatunk során a szállítói kötelezettségek számla jelentős csökkenését azonosítottuk az előző évhez képest és úgy ítéltük meg, hogy nincsenek ésszerű magyarázatok a szállítói tartozások jelentős csökkenésére, és így a szállítói kötelezettségeket jelentős számlaegyenlegként ként jelöljük meg.

A számlán belüli tranzakciók mennyisége és jellege

Az év végén a Pénztár számla végrehajtási lényegesség alatt lehet, azonban figyelembe véve az év során lebonyolított tranzakciók volumenét és a lebonyolított tranzakciók jellegét, a Pénztár számla egyenlegét jelentősnek minősítjük.

Megjegyzés: A bank és a pénztár számla egyenlegét, tekintve azok lényeges hibás állítás kockázatára való fogékonyságára (pl. csalás) célszerű mindig jelentős számlaegyenlegnek tekinteni.

Kapcsolt felekkel folytatott tranzakciók

Mivel a kapcsolt felekkel folytatott tranzakciók érzékenyek a csalásból eredő lényeges hibás állítás kockázatára, jelentősnek minősítjük a kapcsolt felekkel folytatott tranzakciókat tartalmazó számlaegyenlegeket.

Függő kötelezettségek

Előfordulhat, hogy a gazdálkodó egységnek vannak olyan vitái, peres ügyei, amelyek a felek egyezségét, vagy a per lezárását követően jelentős pénzáramláshoz vezethetnek. Az év során felmerült lényeges ügyvédi költségek fennállása jelezheti a kiegészítő mellékletben meg nem jelenített függő kötelezettségekre vonatkozó közzétételek lényeges hibás állításainak kockázatát.

A számlaegyenleg összetettsége

Ha a számlaegyenleg jelentős becslést tartalmaz pl. hitelezési veszteségek, biztosítástechnikai tartalékok stb. akkor a számlaegyenleget jelentősnek jelöljük meg.

Az oktatási anyag 4. számú melléklete további példákat tartalmaz.

3.2.2.2.3 Releváns állítás

A standard előírja számunkra, hogy a lényeges hibás állítás kockázatai azonosítása és felmérése folyamatának részeként meg kell határoznunk a jelentős ügyletsoportokat, számlaegyenleget és közzétételeket, **valamint azok releváns állításait.**

Hogyan határozzuk meg a releváns állítást?

A gazdálkodó egységnek és a környezetének megértése, az alkalmazandó pénzügyi beszámolási keretrendszer, a belső kontrollrendszer, valamint a gazdálkodóval kapcsolatos korábbi tapasztalataink alapján már van egy feltételezésünk a lehetséges kockázatokról. Ezen túlmenően felülvizsgáljuk kockázatértékeléseinket és könyvvizsgálati eljárásainkat a további könyvvizsgálati eljárások végrehajtásából származó könyvvizsgálati bizonyítékok alapján, vagy új információk birtokában.

Előzetes felmérést készíthetünk a jelentős ügyletsoportokhoz vagy számlaegyenlegekhez kapcsolódó kockázati tényezőkről a megismerési folyamat során. Mindazonáltal finomítani fogjuk a lényeges hibás állítás kockázatainak megértését azáltal, hogy megértjük a gazdálkodó egység kulcsfontosságú üzleti folyamatait (azaz az üzleti folyamatokhoz kapcsolódó információs rendszert és a kommunikációt, valamint a kontroll tevékenységeket), és ennek során azonosítjuk és dokumentáljuk a releváns „mi lehet hibás” feltételezéseket (WCGW-k).

A kockázatok azonosítása céljából végzett eljárásaink lehetővé teszik számunkra, hogy megértsük, hogyan befolyásolják az eredendő kockázati tényezők az állítások téves állításra való hajlamát, és lehetővé teszi számunkra, hogy pontosabban felmérjük a hibás állítások valószínűségét vagy nagyságát, ami segít a releváns állítások azonosításában.

Emlékeztető: A gyakorlatban annak megállapításához, hogy egy állítás releváns állítás-e vagy sem, kulcsfontosságú tényező annak felmérése, hogy van-e kapcsolódó feltételezés hibás állításra („WCGW”, azaz mi lehet hibás). A kiválasztott folyamatfelmérések során azonosítjuk, hogy hol keletkezhetnek hibák a pénzügyi kimutatásokban állítások szintjén. A kulcsfontosságú üzleti folyamatoknál már ismertettük ezt a témát.

Fontos:

- NEM MINDEN ÁLLÍTÁS RELEVÁNS ÁLLÍTÁS
- Előfordulhat, hogy egy ügyletsoporton, számlaegyenlegen vagy közzétételen belül van releváns és nem releváns állítás is,
- Audit eljárásokat a releváns állításokra kell elvégezni.

Dokumentálás

- Követelmény, hogy dokumentálnunk kell a releváns állításokat,

Kell azt dokumentálni, hogy egy állítás miért nem releváns?

Nincs ilyen követelmény a felülvizsgált standardban.

Példa 1

A releváns állítás és a jelentős számlaegyenleg meghatározására

Maradjunk az előző társaságnál, amely irodabútorok értékesítésével foglalkozik.

A Társaság az irodabútorokat egy beszállítótól (nem kapcsolt vállalat) vásárolja. Az előző könyvvizsgálat során a beszerzési folyamat fel lett mérve és a könyvvizsgáló a beszerzési és készletezési folyamattal kapcsolatban megállapította, hogy a készletegyenleghez kapcsolódóan a jogok és kötelekhez, a teljességhez, a besoroláshoz és a bemutatáshoz nem áll fenn lényeges hibás állítás kockázata.

Az elmúlt évi leltározás során azonban megállapította a könyvvizsgáló, hogy a Társaság nem különítette el a sérült, meghibásodott bútorokat és bizonyos bútorfajtákból sok a lassan forgó készlet, mivel azok már nem modernnek, nem felelnek meg a vásárlói igényeknek. A vezetés nem helyez hangsúlyt a készletek értékvesztésére ezért a könyvvizsgáló az **értékelést, mint állítást releváns állításként** határozta meg, mivel fennáll a lényeges hibás állítás kockázata. Az elmúlt évi leltározás során a leltározási eljárás sem volt megfelelő (a leltáríveken már a leltár megkezdése előtt szerepelt a mennyiség is, és jelentős volt a leltárhiány és a többlet is), ezért a könyvvizsgáló a **létezést, mint állítást szintén releváns állításként** határozta meg.

Mivel a készletek számlaegyenleghez kapcsolódik releváns állítás, ezért a „Készletek” számlaegyenleg jelentős számlaegyenleg.

Példa 2

Jelentős számlaegyenleg meghatározása

A könyvvizsgáló meghatározta a lényegességet az alábbiak szerint:

- Átfogó lényegesség: 111 543 e Ft
- Végrehajtási lényegesség: 78 080 e Ft
- Egyértelműen elhanyagolható hiba: 3 346 e Ft

A beszámolóban az alábbi mérlegsorokat azonosította a VL alatt:

- Saját tőke: 35 000 E Ft
- Passzív időbeli elhatárolás: 75 000 e Ft

A könyvvizsgáló a passzív időbeli elhatárolások egyenlegéhez kapcsolódóan a teljesség állításhoz állapította meg a lényeges hibás állítás kockázatát.

Tehát függetlenül attól, hogy a passzív időbeli elhatárolások számla egyenlege a VL alatt van, de kapcsolódik hozzá egy releváns állítás, a „teljesség”, ezért a könyvvizsgáló a Passzív időbeli elhatárolás számlaegyenleget a jelentős számlaegyenlegek közé sorolja be.

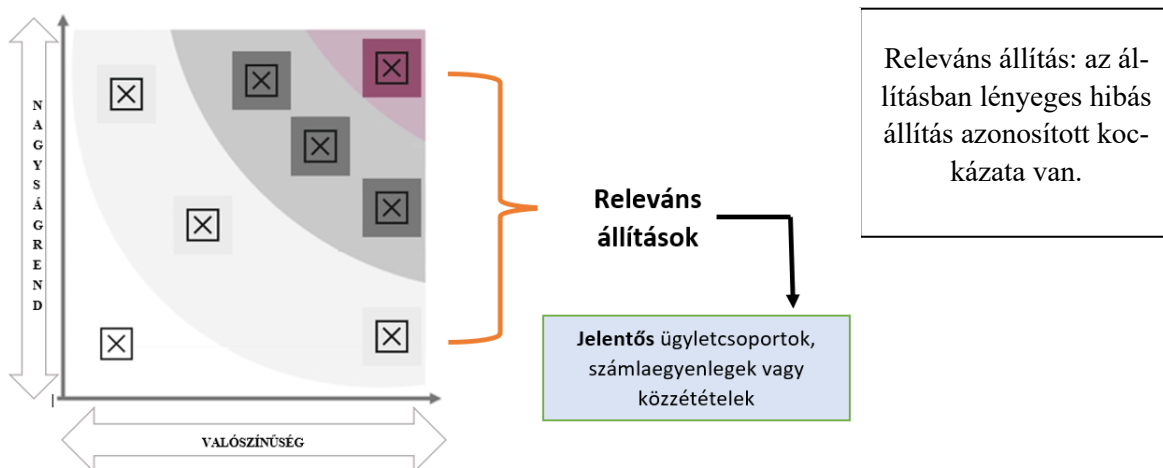
FONTOS

Tekintettel arra, hogy a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása folyamatán belül a jelentős ügyletcsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek kijelölése kulcsfontosságú, fontosnak tartjuk tisztázni, hogy **egy azonosított számlaegyenleg, amely jelentős számlaegyenlegként lett megjelölve, nem feltétlenül jelenti azt, hogy JELENTŐS KOCKÁZAT is kapcsolódik hozzá.** Nem szabad összekeverni a releváns állítást a jelentős kockázattal. Ez utóbbit a kockázatfelmérés során fogjuk meghatározni.

Összefoglalás a jelentős ügyletcsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek kijelölésével kapcsolatos tudnivalókról:

Egy ügyletcsoport, számlaegyenleg, vagy közzététel jelentős, ha

- Amelyre vonatkozóan legalább egy releváns állítás van, azaz van benne eredendő kockázat.
- Ésszerű a lehetősége annak, hogy az állítás hibás,
- Úgy ítéljük meg, hogy fontos a pénzügyi kimutatások felhasználói számára.

Tehát amikor azt keressük, hogy az ügyletcsoportban, számlaegyenlegben, vagy közzétételben van-e releváns állítás, akkor azt gondoljuk át, hogy az ügyletcsoportban, számlaegyenlegben vagy közzétételben van-e lényeges hibás állítás, egyszerűen fogalmazva, tartalmaz-e eredendő kockázatot, lehet-e hibás. A lényeges hibás állítás kockázatát - az eredendő kockázat szintjén - tehát nem szabad összekevernünk a jelentős kockázattal.

Annak kijelölése során, hogy egy ügyletcsoport, számlaegyenleg, vagy közzététel jelentős-e,

- Alkalmaznunk kell a szakmai megítélésünket és a szakmai szkepticizmusunkat,
- Figyelembe kell vennünk mind a mennyiségi mind a minőségi faktorokat.

3.2.2.2.4 A lényeges, de nem jelentős ügyletcsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek meghatározása

Emlékeztető

A lényeges, de nem jelentős ügyletcsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek olyan ügyletcsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek, amelyek a megállapított végrehajtási lényegességet meghaladják, de nem rendelkeznek azonosított releváns állításokkal.

Ez azt jelenti, hogy a lényeges, de nem jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek olyan lényeges ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek, amelyek nem rendelkeznek azonosított eredendő kockázattal.

Mik a jellemzői a lényeges, de nem jelentős ügyletsoportokra, számlaegyenlegekre vagy közzétételekre?

A lényeges, de nem jelentős és a se nem jelentős, se nem lényeges ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek tekintetében arra számítunk, hogy ezeknek az ügyletsoportoknak, számlaegyenlegeknek és közzétételeknek a lényeges hibás állításokra való érzékenysége a hibás állítás valószínűségének és nagyságának kombinációja miatt az alsó részében van az eredendő kockázat spektrumának mivel:

- valószínűleg nem lesz kitéve csalás miatti hibás állításnak;
- nincs kockázat a kapcsolt felekkel folytatott ügyletekből;
- a vonatkozó számviteli és jelentéstételi elvek nem minősülnek összetettnek;
- az üzleti évben az ezen a számlán keresztül feldolgozott tranzakciók nem minősülnek összetettnek, és az összértéke nem éri el lényegesség többszörösét;
- a jellemzőiben nem, vagy csak korlátozott mértékben történt változás az előző időszakhoz képest;
- a gazdálkodó egység megfelelő szervezeti szintű ellenőrzési környezettel rendelkezik, amely megakadályozza vagy észleli és korrigálja a lényeges hibás állítások kockázatát;
- a számlán bonyolított tevékenységekből eredő jelentős függő kötelezettségek előfordulásának lehetősége alacsony vagy nincs.

Nem szabad fordítva ülnünk a „lovon”. Amikor kezünkbe vesszük a mérleget, eredménykimutatást, vagy főkönyvi kivonatot akkor nem azzal kezdjük, hogy kijelöljük a végrehajtási lényegesség feletti tételeket, majd megnézzük, hogy van e bennük kockázat. A céltartalék például a mi esetünkben végrehajtási lényegesség alatti. Egyéb információkból az jutott tudomásunkra, hogy az útépitéssel foglalkozó vállalatnál több használaton kívüli keverőtelep van, amelyek tekintetében a vállalatnak környezetvédelmi, nevezetesen rekultivációs kötelezettsége van. Ez a körülmény céltartalék képzési kötelezettségre ad okot, tehát fennáll a teljességgel kapcsolatos eredendő kockázat. Mivel azonosítottunk egy releváns állítást, ez a számlaegyenleg = jelentős számlaegyenleg, függetlenül attól, hogy csupán csak a lényegességgel számolva nem lenne jelentős számlaegyenleg.

Példa 3

A lényegességünk megegyezik az előző példában megállapítottal:

• Átfogó lényegesség:	111 543 e Ft
• Végrehajtási lényegesség:	78 080 e Ft
• Egyértelműen elhanyagolható hiba:	3 346 e Ft

Az eredménykimutatás „Értékcsökkenési leírás” sorában kimutatott összeg: 93 215 e Ft.

Az eredménykimutatás „Egyéb ráfordítások” során kimutatott összeg: 32 000 e Ft.

A könyvvizsgáló a gazdálkodó egységnek és környezetének megismerése során nem azonosított releváns állítást az értékcsökkenési leírás számlaegyenleghez kapcsolódóan. Tehát függetlenül attól, hogy az egyenleg meghaladja a végrehajtási lényegességet, mivel releváns állítás nem kapcsolódik hozzá, nem jelöljük meg, mint **jelentős** számlaegyenleg, de megjelöljük, mint **lényeges, de nem jelentős** számlaegyenleg.

Az egyéb ráfordításokhoz szintén nem kapcsolódik releváns állítás, és mivel ez a számlaegyenleg a végrehajtási lényegesség alatt van ezért ez **nem lényeges** számlaegyenleg.

3.2.2.2.5 Összefoglalás:

Az előzőekben tárgyalt témák alapján megértettük az alábbiakat:

- az új fogalmakat, mint az eredendő kockázati tényezők, releváns állítások fogalmát továbbá,
- a nem lényeges ügyletszoportokat, számlaegyenlegeket és közzétételeket,
- a lényeges, de nem jelentős ügyletszoportokat, számlaegyenlegeket és közzétételeket,
- a jelentős ügyletszoportokat, számlaegyenlegeket és közzétételeket,
- a jelentős kockázat és a lényeges hibás állítás felülvizsgált fogalmát,
- értelmeztük az eredendő kockázat spektrumát,
- megértettük, hogy a kockázatok azonosítását a pénzügyi kimutatások és az állítások szintjén kell elvégezni.

Előzetes megértésünk alapján azonosítottuk az eredendő kockázatokat, a releváns állításokat és megjelöltük a jelentős, illetve a lényeges, de nem jelentős ügyletszoportokat, számlaegyenlegeket és közzétételeket.

Miután megjelöltük a jelentős, illetve a lényeges, de nem jelentős ügyletszoportokat, számlaegyenlegeket és közzétételeket mi a következő feladatunk?

Ha megjelöltük a **jelentős és lényeges ügyletszoportokat, számlaegyenlegeket és közzétételeket**, akkor ezt követően a következő eljárásokat kell elvégeznünk:

- kulcsfontosságú üzleti folyamatok azonosítása és megértése, amelyekhez jelentős ügyletszoport, számlaegyenleg, és közzétételek kapcsolódik,
- eredendő kockázat felmérése minden releváns állításra;
- jelentős kockázat meghatározása;
- azoknak a kockázatoknak az azonosítása, amelyre vonatkozóan alapvető vizsgálati eljárások önmagukban nem elegendők, mert a gazdálkodó egység nagymértékben automatizált és papírmentes ügyletfeldolgozást használ, amely több integrált IT-alkalmazást foglalhat magában.
- ellenőrzési kockázat felmérése minden releváns állításra;
- a releváns állításokra megállapított lényeges hibás állítás kockázatát követően kell megtervezni a könyvvizsgálói válaszokat úgy, hogy azok kezeljék a releváns állítás vagy állítások lényeges hibás állításainak kockázatát.

Mivel a kulcsfontosságú üzleti folyamatok felmérését már tárgyaltuk, ezért a következőkben a könyvvizsgálat tervezési szakaszának talán legnagyobb kihívást jelentő témáját, a KOCKÁZATFELMÉRÉST ismertetjük a felülvizsgált standard alapján.

2. rész 2. blokk

3.2.3 Kockázatfelmérés

3.2.3.1 Eredendő kockázat felmérése

3.2.3.1.1 Az eredendő kockázat spektruma

Az eredendő kockázat felmérése szakmai megítélést igényel a hibás állítás valószínűsége és nagysága kombinációja jelentőségének meghatározásakor.

Ahogy azt a 200. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard magyarázza, az eredendő kockázat magasabb bizonyos állításokra és kapcsolódó ügyletsoportokra, számlaegyenlegekre és közzétételekre vonatkozóan, mint másokra vonatkozóan. Az eredendő kockázat változásának mértékére a jelen standardban az „eredendő kockázat spektrumaként” hivatkoznak.

Az eredendő kockázat spektrumának megfogalmazása az ISA 540. témaszámú, a „Számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata” című (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard 14. pontja szerint kicsit bővebben:

Ennek megfelelően az eredendő kockázat felmérése függ attól, hogy milyen mértékben érintik az eredendő kockázati tényezők a hibás állítás valószínűségét vagy nagyságrendjét, és az egy olyan skálán belül változik, amelyre az eredendő kockázat spektrumaként hivatkoznak.

Egy adott állításhoz kapcsolódó eredendő kockázat, az eredendő kockázat spektrumának alsó határától a felső határig terjedő tartományon belüli megítélést igényel. Az arra vonatkozó döntés, hogy a tartományban hol kerül értékelésre az eredendő kockázat, a gazdálkodó egység jellegétől, méretétől és összetettségétől függően változhat, és figyelembe veszi a hibás állítás becsült valószínűségét és nagyságát, valamint az eredendő kockázati tényezőket.

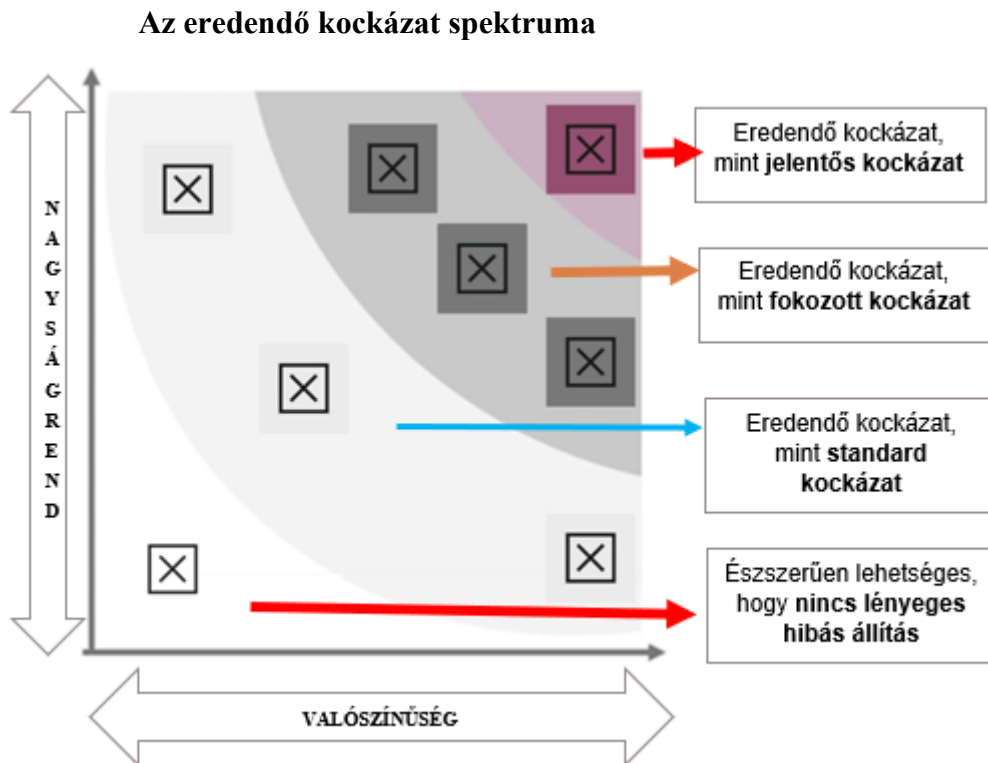
A hibás állítás valószínűségének mérlegelésekor figyelembe vesszük a hibás állítás előfordulásának lehetőségét (vagyis van-e ésszerű esélye annak, hogy hibás állítás fordulhat elő), a „felülről lefelé” és „lentől felfelé” irányuló eljárásaink alapján.

Annak felmérésekor, hogy az eredendő kockázat spektrumán hol értékeljük az eredendő kockázatot, a valószínűség és a nagyság kombinációját vesszük figyelembe, mivel minél magasabb a valószínűség és a nagyság kombinációja, annál magasabb az eredendő kockázat értékelése; minél alacsonyabb a valószínűség és a nagyság kombinációja, annál alacsonyabb az eredendő kockázat értékelése.

Ahhoz, hogy egy kockázatot magasabbnak értékeljünk az eredendő kockázat spektrumán, nem jelenti azt, hogy mind a nagyságrendet, mind a valószínűséget magasnak kell értékelni. Inkább a lényeges hibás állítás nagyságának és valószínűségének metszéspontja határozza meg, hogy a becsült eredendő kockázat magasabb vagy alacsonyabb az eredendő kockázat spektrumán.

Magasabb eredendő kockázatértékelés a valószínűség és a nagyságrend különböző kombinációiból is adódhat, például egy magasabb eredendő kockázatértékelést eredményezhet kisebb valószínűség, de nagyobb nagyságrend.

Az alábbi ábra szemlélteti, hogy az egyes kockázati szintek hol helyezkednek az eredendő kockázat spektrumában:

3.2.3.1.2 Az eredendő kockázat értékelése

Néhány „megfontolás” bemutatása amikor értékeljük az eredendő kockázatot:

- A gazdálkodó egység és környezete. Vannak-e magas kockázatú tényezők a gazdálkodó egységben és környezetében pl. magas kockázatú iparág? A pandémia alatt pl. a szállodaipar, most pl. a műtrágyagyár
- Külső tényezők. Vannak-e magas kockázatú külső tényezők pl. technológiai fejlesztések, amelyek egy adott terméket elavulttá tehetnek? Pl. gépjárműgyártás
- A számítások összetettsége. Tartalmaz-e a nyilvántartott összeg nehezen ellenőrizhető tranzakciókat vagy összetett számviteli problémákat? Pl. hitelezési kockázat becslése
- Hajlamosság lopásra vagy csalásra. Hajlamos-e a nyilvántartott összeg lopásra vagy csalásra, beleértve az eszközök hűtlen kezelését és a csalárd pénzügyi jelentéstételt? Pl. készpénz állomány, készletek
- Feltevések és becslések. Tartalmaz-e a nyilvántartott összeg olyan számviteli becslésekből származó összegeket, amelyek becslési bizonytalanságnak, összetettségnek, szubjektivitásnak vagy más eredendő kockázati tényezőknek vannak kitéve? Pl. Biztosításmatematikai tartalékok, részesedések értékelése, céltartalékok meghatározása.
- Az Ügyfél dolgozóinak kompetenciája. A tranzakciók lebonyolításáért felelős munkatárs nem rendelkezik megfelelő tapasztalattal? Nem ellenőrzik a munkáját?

- Korábbi időszak hibás állításai. Jelentős összegűek-e az előző évi feltárt és lekönyvelt hibák?

A kockázatot jelen anyagunkban mi **standard, fokozott vagy jelentős** kockázatként értékeljük, de ez döntés kérdése.

3.2.3.1.3 Jelentős kockázat

A standard megfogalmazása szerint a jelentős kockázat olyan azonosított kockázat:

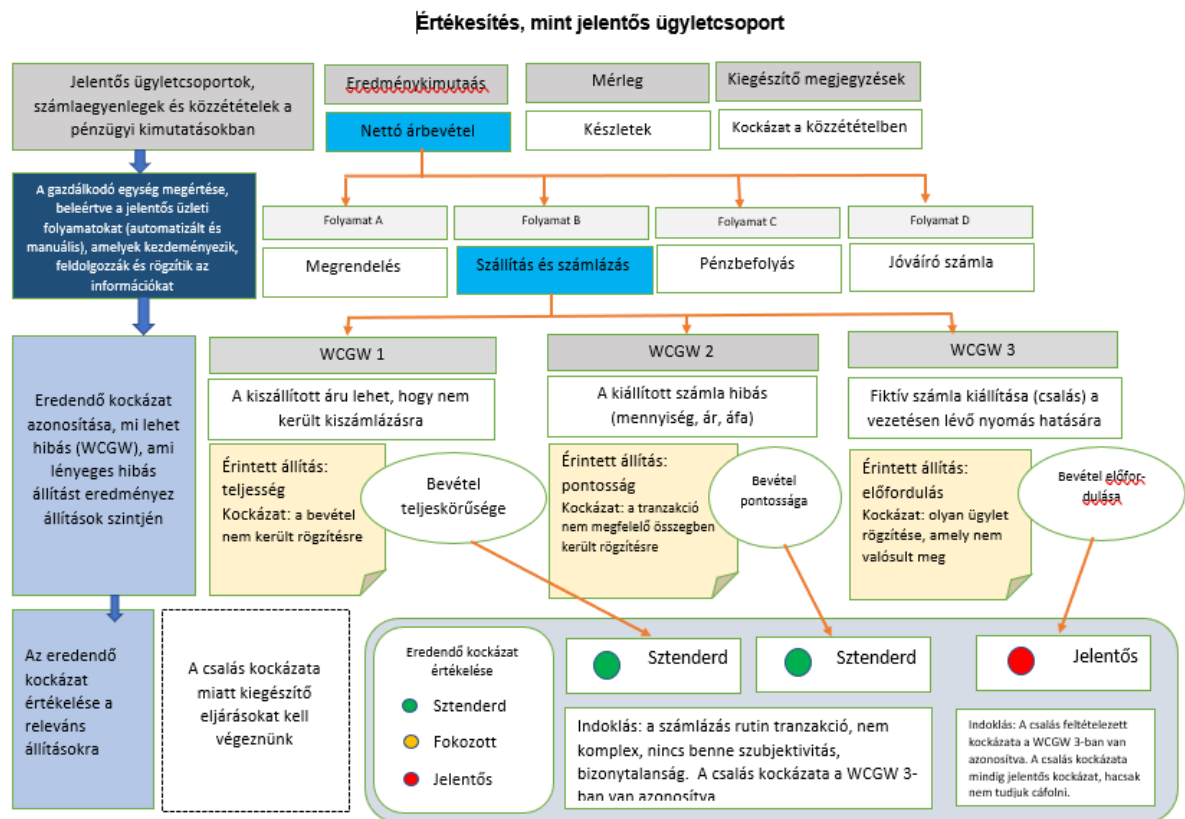
- amelyre vonatkozóan az eredendő kockázat felmérése közel van az eredendő kockázat spektrumának felső végéhez amiatt, amilyen mértékben az eredendő kockázati tényezők hatással vannak egy hibás állítás felmerülése valószínűségének és a hibás állítás felmerülése esetén a potenciális hibás állítás nagyságrendjének kombinációjára;

Minél kisebb az eredendő kockázati tényezők hatása, annál alacsonyabb a becsült kockázat és minél magasabb az eredendő kockázati tényezők hatása, annál magasabb a becsült kockázat, és ezért jelentős kockázatot jelentenek. Az eredendő kockázat tényezőivel már foglalkoztunk, de emlékeztetőül:

- összetettség
- szubjektivitás
- változás
- bizonytalanság
- vezetés elfogultsága vagy egyéb csalási tényezők

A közérdeklődésnek kitett gazdálkodó egységeknek kötelező a jelentésükben közzétenni a kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdéseket, amelyek jelentős könyvvizsgálói figyelmet igényeltek a könyvvizsgálat végrehajtása során. Így például azokat a területeket, ahol a lényeges hibás állítás becsült kockázatai magasabbak, vagy ahol jelentős kockázatokat azonosítottak a standarddal összhangban. Olvasva néhány példát elmondhatjuk, hogy a hitelintézeteknél a hitellezési veszteség számítása, a biztosítóknál a biztosítástechnikai tartalékok számítása, egyéb gazdálkodó szerveknél a goodwill vagy a részesedések értékvesztése, az a terület, ahol általában jelentős kockázatot találunk.

Összefoglaló ábra az eredendő kockázat felmérésére a felülvizsgált standard által előírt „MEGISMERÉS” alapján

A lényeges hibás állítás állítások szintjén fennálló kockázatok két komponensből állnak, az eredendő kockázatból és az ellenőrzési kockázatból. Az eredendő kockázattal már foglalkoztunk.

Hogyan mérjük fel az ellenőrzési kockázatot?

3.2.3.2 Az ellenőrzési kockázat megállapítása

A fogalom megváltozott

„Volt” – „lett”

A jelenleg hatályos standard szerint:

Az ellenőrzési kockázat annak kockázata, hogy valamely belső ellenőrzési rendszer valamely hibát nem előz meg, nem tár fel vagy nem javít ki.

A felülvizsgált standard szerint:

Az ellenőrzési kockázat az a kockázat, hogy a gazdálkodó egység belső kontroll rendszere nem fog időben megelőzni vagy feltárni és helyesbíteni egy olyan hibás állítást, amely egy ügyletszoportra, számlaegyenlegre vagy közzétételre vonatkozó állításban felmerülhetett, és amely lényeges lehetett akár önmagában, akár egyéb hibás állításokkal együttesen.

A 200-as témaszámú, „A független könyvvizsgáló átfogó céljai és a könyvvizsgálóknak a nemzetközi könyvvizsgáló standardokkal összhangban történő végrehajtása” című nemzetközi könyvvizsgáló standard 13. n) ii) pont szerint:

Ellenőrzési kockázat – az a kockázat, hogy egy olyan hibás állítást, amely egy ügyletcsoportra, számlaegyenlegre vagy közzétételre vonatkozó állításban felmerülhetett, és amely lényeges lehetett akár önmagában, akár egyéb hibás állításokkal együttesen, a gazdálkodó egység belső kontrolljai nem fognak időben megelőzni vagy feltárni és helyesbíteni.

A standard előírása:

„Ha a könyvvizsgáló tervezi a kontrollok működési hatékonyságának tesztelését, a könyvvizsgálónak fel kell mérnie az ellenőrzési kockázatot. Ha a könyvvizsgáló nem tervezi a kontrollok működési hatékonyságának tesztelését, az ellenőrzési kockázat könyvvizsgáló általi felmérése az kell legyen, hogy a lényeges hibás állítás kockázatának felmérése megegyezik az eredendő kockázat felmérésével.”

Az ellenőrzési kockázat felmérése (a kontrollok működési hatékonyságának tesztelése)

A kulcsfontosságú üzleti folyamatok felmérésekor azonosítottuk a kontrollokat és értékeltük azok kialakítását és bevezetését. A kontrollok működési hatékonyságának tesztelésére vonatkozó terveink azon a várakozáson alapulnak, hogy a kontrollok hatékonyan működnek, és ez képezi majd az alapját az ellenőrzési kockázat felmérésének.

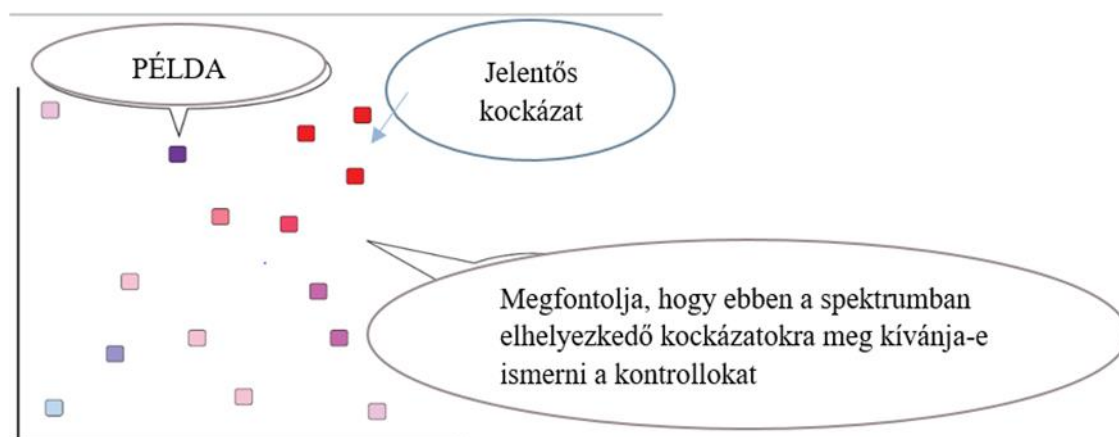
A kontrollok működési hatékonyságának tesztelésekor tervezhetjük mind a **közvetlen**, mind a **közvetett** kontrollok vagy a kettő kombinációjának a tesztelését. A közvetlen kontrollok olyan kontrollok, amelyek elég precízek ahhoz, hogy kezeljék a lényeges hibás állítások szintjén fennálló kockázatait, ilyen kontrollok például a kontrollkörnyezet kontroll komponensében lévő kontrollok. A közvetett kontrollok olyan kontrollok, amelyek támogatják a közvetlen kontrollokat. A kontrollkörnyezetben, a gazdálkodó egység kockázatfelmérési folyamatában, valamint a gazdálkodó egység belső kontroll rendszer figyelemmel kísérését szolgáló folyamatban lévő kontrollok elsősorban közvetett kontrollok.

Például az árbevétel vonatkozásában a teljesség állításra vonatkozó kontroll lehet az egyes üzletekre vonatkozó értékesítési árbevétel régiók szerinti összesítésének az értékesítési vezető általi áttekintése. Ez a kontroll azonban csak közvetetten kapcsolódik lényeges hibás állításnak az árbevételre vonatkozó teljességi állítás szempontjából releváns kockázataihoz, tehát nem alkalmas, hogy kezelje vagy megelőzze a lényeges hibás állítások szintjén fennálló kockázatait. Ennek megfelelően kevésbé lehet hatékony az árbevétel teljességéhez kapcsolódó kockázatoknak a kezelésében, mint az azokhoz közvetlenebbül kapcsolódó közvetlen kontrollok, mint például a fuvarokmányok és a számlázási okmányok összevetése.

Amikor automatizált kontroll működési hatékonyságát tervezzük akkor meg kell győződnünk az általános IT-kontrollok működési hatékonyságáról is, hogy megalapozzuk azt a várakozásunkat, hogy az automatizált kontroll hatékonyan működött az időszak egészében. Amikor az általános IT-kontrollok nincsenek hatékonyan kialakítva vagy megfelelően bevezetve az IT használatából eredő kockázatok kezelése céljából (például, a kontrollok nem előzik meg vagy tárják fel megfelelően a jogosulatlan programváltoztatásokat, vagy az IT-alkalmazásokhoz való jogosulatlan hozzáférést), akkor ez befolyásolhatja az ellenőrzési kockázat könyvvizsgáló általi felmérését. Például, magasabb lehet az ellenőrzési kockázat, amikor az ilyen általános IT-kontrollok várhatóan nem hatékonyak, vagy, ha a könyvvizsgáló nem tervezi az általános IT-kontrollok tesztelését.

A közvetlen kontrollok tartalmazhatnak olyan kontrollokat, amelyeket magasabbnak ítéltünk meg az eredendő kockázat spektrumában, de amelyeket nem határoztunk meg jelentős kockázatnak. Az ilyen ellenőrzések célja lehet például a lenti ábrán a sötét rózsaszín négyzetekben rejlő kockázatok kezelése (azaz a mérsékelt valószínűség / nagy mérték vagy nagy valószínűség / közepes mérték kombinációjával kapcsolatos kockázatok).

Például a gazdálkodó egység információs rendszere számos tételt függő számlákon helyez el. Az eredendő kockázati tényezők alapján a könyvvizsgáló kezdetben úgy határozta meg, hogy a függő számlák nem jelentenek jelentős kockázatot, de úgy értékelte, hogy azok magasabbak az eredendő kockázatok spektrumában. Szakmai megítélése alapján megállapította, hogy a függő tételek időben történő nyomon követésével és tisztázásával kapcsolatos politikák és eljárások fontosak a lényeges hibás állítások megelőzése, felderítése és kijavítása szempontjából. A könyvvizsgáló azonosítja azokat a függő számlákhoz való hozzáférést korlátozó kontrollokat, valamint azokat a tevékenységeket, amelyek ezekhez a számlákhoz kapcsolódnak. Azonosítja továbbá a függő számlákhoz kapcsolódó ellenőrzések gyakoriságát.

A belső kontrollok korlátjai

Az ellenőrzési kockázat annak a hatékonyságnak a függvénye, amellyel a vezetés kialakítja, megvalósítja és fenntartja a belső kontrollokat azoknak az azonosított kockázatoknak a kezelésére, amelyek veszélyeztetik a gazdálkodó egység pénzügyi kimutatásai elkészítése szempontjából releváns céljai elérését. A belső kontroll azonban, bármennyire is jól alakították ki és működtetik, csak csökkenteni képes, nem pedig megszüntetni a pénzügyi kimutatásokban lévő hibás állítás kockázatait, a belső kontrollok eredendő korlátjai miatt. Ezek közé tartozik többek között az emberi hibák vagy tévedések lehetősége, vagy annak lehetősége, hogy a kontrollokat összejátszás vagy a vezetés manipulálásai miatt kijátsszák. Ennek megfelelően bizonyos ellenőrzési kockázat mindig létezni fog.

Az ellenőrzési kockázat becslése

Az ellenőrzési kockázat becslése kifejezhető minőségi kategóriák használatával (például maximálisnak, mérsékeltnek vagy minimálisnak becsült ellenőrzési kockázat).

Az, hogy hogyan fejezzük ki az ellenőrzési kockázatot a saját megítélésünk kérdése. Például nem mindenki használja a mérsékelt, vagy közepes kockázatot, hanem csak a maximális/magas és minimális/alacsony kockázatot.

Ha kontroll hiányosságot észlelünk a kontrollok kialakítása és bevezetése felmérésekor, akkor az adott állításra vonatkozó ellenőrzési kockázatunk MAGAS értékű, és nem mérlegeljük az adott állításhoz kapcsolódó kontroll(ok) tesztelését. A szubsztantív eljárásainkat azonban úgy kell megterveznünk, hogy azok kifejezetten erre a kockázatra válaszoljanak. Tegyük fel például, hogy egy olyan kontroll, amely a számla kifizetése előtt összehasonlítja a rendelést és a fizetendő összeget a számlán szereplővel nincs hatékonyan kialakítva, vagy nem létezik. Arra a következtetésre jutunk, hogy további könyvvizsgálati eljárásokat kell végeznünk (a minta nagyságának növelésével) a létezés állításra a szállítói kötelezettség számlaegyenlegre vonatkozóan, pl. a rögzített kifizetések valódiságának tesztelésével.

3.2.3.3 A lényeges hibás állítás kockázatának becslése

Az eredendő kockázat és ellenőrzési kockázat felméréseivel állapítjuk meg a lényeges hibás állítás állítások szintjén fennálló kockázatainak becslését. Az eredendő kockázatot egy hibás állítás valószínűségének és nagyságrendjének felméréseivel mérjük fel, figyelembe véve, hogy az eredendő kockázati tényezők hogyan és milyen mértékben befolyásolják a releváns állítások hibás állításra való fogékonyságát. Az ellenőrzési kockázatot pedig a kiválasztott kontroll(ok) hatékonyságának tesztelésével állapítjuk meg. Az így felmért kockázatok, beleértve ezeknek a felmért kockázatoknak az okait is, befolyásolhatják a végrehajtandó könyvvizsgálati eljárásoknak mind a típusát, mind pedig azok kombinációját.

Egy lehetséges példa a lényeges hibás állítás becslésére:

Ellenőrzési kockázat	Támaszkodunk a kontrollokra (ellenőrzési kockázat=alacsony)			Nem támaszkodunk a kontrollokra (ellenőrzési kockázat=magas)		
	Standard	Fokozott	Jelentős	Standard	Fokozott	Jelentős
Eredendő kockázat	Standard	Fokozott	Jelentős	Standard	Fokozott	Jelentős
Lényeges hibás állítás kockázata	Standard	Standard	Fokozott	Standard	Fokozott	Jelentős ⚡

A lényeges hibás állítás kockázatának felülvizsgálata (visszamérés)

Az összes kockázatfelmérési eljárás elvégzése után vissza kell lépni és értékelni kell, hogy a kockázatfelmérési eljárások során szerzett könyvvizsgálati bizonyítékok (beleértve az ellentmondásos bizonyítékokat is) megfelelő alapot biztosítanak-e a lényeges hibás állítások kockázatának azonosításához és felméréséhez. Ha nem, további kockázatfelmérési eljárásokat kell végrehajtanunk mindaddig, amíg meg nem szerezzük a szükséges és elégséges könyvvizsgálati bizonyítékot.

Példa 1

A **jelentős számlaegyenlegek** lényeges hibás állítás kockázatának felmérésére. A különbségek bemutatása a jelenlegi és az új megközelítés között.

A Társaság jellemzői:

Vegyünk egy olyan gazdálkodó egységet, amelynek üzleti tevékenysége a tulajdonában lévő szálloda bérbeadása. A gazdálkodó egység fő eszköze az épület. A **végrehajtási lényegesség 800 Mft.**

A jelenlegi könyvvizsgálati módszertan szerint, ha a számla egyenlege VL feletti, minden állításra fel kell mérnünk a lényeges hibás állítás kockázatát.

Jelenleg hatályos standard szerinti lényeges hibás állítás kockázatának becslése

Tárgyi eszközök 5,3 MD Ft				
A számlaegyenleg nagyobb, mint VL → valamennyi állításra meg kell nézni a LHÁK				
Állítások	Eredendő kockázat	Ellenőrzési kockázat	Lényeges hibás állítás kockázata	További könyvvizsgálati eljárások
Értékelés	Közepes	Magas	Közepes	Igen
Létezés	Alacsony	Magas	Alacsony	Igen
Cut-off	Nem értelmezhető a mérleg tételekre			
Teljesség	Alacsony	Magas	Alacsony	Igen
Bemutatás	Alacsony	Magas	Alacsony	Igen

További könyvvizsgálói eljárások: kontrollok tesztelései, ha szükséges és alapvető vizsgálati eljárások

Rövidítések: VL: végrehajtási lényegesség. LHÁK: lényeges hibás állítás kockázata. A jelenlegi módszer szerint használt kategóriák: Alacsony, Közepes, Magas.

Mivel minden állításra megállapítottuk a lényeges hibás állítás kockázatát, minden állításra vonatkozóan eljárásokat kell végeznünk, azaz kontroll tesztek és/vagy alapvető eljárásokat. Ebben a példában nem tervezzük, hogy támaszkodunk kontrollokra, ezért csak szubsztantív (alapvető) eljárásokat hajtunk végre (elemző eljárások vagy adatok tesztelése)

Új megközelítés szerint, azaz a felülvizsgált standard alapján a lényeges hibás állítás kockázatának felmérése

Az állítások lényeges hibás állításra való fogékonysága

A könyvvizsgáló az ingatlanokkal kapcsolatos „értékelés” állítást úgy azonosítja, hogy az fogékony a hibás állításra. Ez hatással lehet az épület mérlegben szereplő könyv szerinti értékére, és az eredménykimutatásban és a kapcsolódó közzétételekben megjelenő elszámolt terven felüli értékcsökkenésre.

A lényeges hibás állítások és a vonatkozó állítások kockázatának azonosítása

A könyvvizsgáló a lényeges hibás állítás kockázatát azonosította az épület piaci értékéhez kapcsolódóan. Az értékelést, mint állítást a könyvvizsgáló releváns állításként azonosítja és a Tárgyi eszközökön belül az Épületek számlaegyenleget, valamint az eredménykimutatásban lekönyvelt terven felüli értékcsökkenést, mint jelentős ügyletcsoporthoz, számlaegyenleget és köztételt jelöli meg.

Számviteli politika

A könyvvizsgáló megismeri a gazdálkodó egység által alkalmazott számviteli politikát.

A gazdálkodó egység vezetése folyamatosan vizsgálja az épület értékelését, mivel ez az eszköz portfólió legjelentősebb eszköze. A terven felüli értékcsökkenés szükségességének vizsgálata évente ismétlődő feladat, amely harmadik fél ingatlanértékelő által elvégzett értékelésen alapul.

Az épület értéke diszkontált cash flow modellen alapult, a következő feltételezésekkel:

- Előrejelzési időszak: 10 év
- Átlagos fogyasztói árindex: 1,5%
- Átlagos diszkontráta: 9%
- Átlagos megtérülési ráta: 7,5%
- Az előrejelzések alapja a 2018-2020 közötti tényleges adatok voltak
- A járvány előtti bevételek és nyereség szintjének helyreállításának várható éve 2024

Az ingatlanértékelés alapján a szálloda piaci értéke alacsonyabb volt, mint a könyv szerinti érték és a két érték közötti különbség jelentős volt. Az elszámolt terven felüli értékcsökkenési leírás összege: 930 M Ft.

A lényeges hibás állítás kockázatának felmérése minden releváns állítás esetében

A könyvvizsgáló felméri az eredendő kockázatot (a valószínűség és a nagyság felmérésevel), és az ellenőrzési kockázatot minden egyes **jelentős** számla és releváns állítás tekintetében.

A könyvvizsgáló olyan könyvvizsgálati stratégiát dolgoz ki, amely CSAK az itt releváns Értékelés állításra terjed ki. A könyvvizsgálati stratégia tartalmazhat kontroll tesztek, de tartalmaznia KELL alapvető vizsgálati eljárásokat is.

Tárgyi eszközök 5,3 MD Ft				
A számlaegyenleg nagyobb, mint VL → azonosítsa a releváns állítást, majd ezt követően mérje fel a LHÁK-át erre az állításra				
Állítások	Eredendő kockázat	Ellenőrzési kockázat	Lényeges hibás állítás kockázata	További könyvvizsgálati eljárások
Értékelés	Fokozott	Magas	Fokozott	Igen
Létezés	Nem releváns	N/É	Nincs LHÁK	N/É
Cut-off	Nem értelmezhető a mérleg tételekre			
Teljesség	Nem releváns	N/É	Nincs LHÁK	N/É
Bemutatás	Nem releváns	N/É	Nincs LHÁK	N/É

További könyvvizsgálói eljárások: kontrollok tesztelései, ha szükséges és alapvető vizsgálati eljárások

Rövidítések: VL: végrehajtási lényegesség. LHÁK: lényeges hibás állítás kockázata. N/É: nem értelmezhető.

Az új megközelítésben használt kategóriák: Standard, Fokozott, Jelentős.

A jelenlegi és az új módszer összehasonlítása

JELENLÉGI MÓDSZER

- A gazdálkodó egységnek és környezetének megértése
- A lényeges hibás állítás kockázatának azonosítása és felmérése MIN-DEN állításra, ha a számlaegyenleg jelentős > VL
- Az üzleti folyamatok megértése, és a kontrollok kialakításának és bevezetésének felmérése (“walkthrough)
- További könyvvizsgálói eljárások végzése minden állításra

ÚJ MÓDSZER

- A gazdálkodó egységnek és környezetének megértése, beleértve az IT rendszert is majd ezt követően az eredendő kockázati tényezők azonosítása
- Kockázat azonosítása: a releváns állítások és jelentős és lényeges számlaegyenlegek kijelölése
- Lényeges hibás állítás kockázatának becslése, de CSAK a releváns állításokra
- A kulcsfontosságú üzleti folyamatok megértése, és a kontrollok kialakításának és bevezetésének felmérése (“walkthrough)
- További könyvvizsgálói eljárások végzése, de CSAK a releváns állításra.

Példa 2

A lényeges (de nem jelentős) számlaegyenlegek lényeges hibás állítás kockázatának felmérésére. A különbségek bemutatása a jelenlegi és az új megközelítés között.

Vegyünk egy olyan gazdálkodó egységet, ahol a bérköltség és a járulékai számlák egyenlegei a végrehajtási lényegességet meghaladják. A hozzá kapcsolódó kötelezettség számlák egyenlegei (munkabérelszámolási számla, adókötelezettségek stb.) végrehajtási lényegesség alattiak. Lényeges ügyletszámolási folyamatot jelöltük meg a munkabérelszámolási folyamatot, lényeges számlaegyenlegnek pedig a bérköltség és járulékai számlát. A munkabérelszámolási folyamatra, mint lényeges ügyletszámolási folyamatra nem végeztük el a kontrollok kialakításának és bevezetésének a vizsgálatát, mivel alapvető vizsgálati eljárással (elemző eljárás) fel tudjuk állítani várakozásainkat, a létszámváltozás és a járulék kulcsok ismeretében.)

Az alábbi táblázatból látható, hogy az ellenőrzési kockázat becslése magas. Ennek az a magyarázata, hogy mivel nem végeztük el a kontrollok kialakításának és bevezetésének a felmérését, ezért az ellenőrzési kockázatot magasra értékeltük.

Jelenleg hatályos standard szerinti lényeges hibás állítás kockázatának becslése

Személyi jellegű ráfordítások >100 M Ft				
A számlaegyenleg nagyobb mint, VL → valamennyi állításra meg kell nézni a LHÁK				
Állítások	Eredendő kockázat	Ellenőrzési kockázat	Lényeges hibás állítás kockázata	További könyvvizsgálati eljárások
Értékelés	alacsony	Magas	alacsony	Igen
Létezés	alacsony	Magas	alacsony	Igen
Cut-off	alacsony	Magas	alacsony	Igen
Teljesség	alacsony	Magas	alacsony	Igen
Bemutatás	alacsony	Magas	alacsony	Igen

További könyvvizsgálói eljárások: kontrollok tesztelései, ha szükséges és alapvető vizsgálati eljárások

Rövidítések: VL: végrehajtási lényegesség. LHÁK: lényeges hibás állítás kockázata.

Új módszer szerint, azaz a felülvizsgált standard alapján a lényeges hibás állítás kockázatának felmérése

Az állítások lényeges hibás állításra való fogékonysága és a lényeges hibás állítás felmérése

A könyvvizsgáló megállapította, hogy nincsenek olyan állítások, amelyeknél fennállna a lényeges hibás állítás kockázata, vagy ha fennállna, a lényeges hibás állítás valószínűsége és/vagy mértéke viszonylag alacsony. A könyvvizsgáló ezért nem azonosított lényeges hibás állítás kockázatát, nincs tehát kockázatfelmérés minden állításra.

- Mindazonáltal, mivel a számlacsoport egyenlege nagyobb, mint a végrehajtási lényegesség, ezért a bérkötség és járulékaira, mint lényeges számlaegyenlegre, alapvető vizsgálati eljárásokat kell végeznünk.
- Ezeknek a könyvvizsgálati eljárásoknak az a célja, hogy megerősítsék azt az előzetes felmérést, amely szerint a könyvvizsgáló nem azonosította lényeges hibás állítás kockázatát.

3.2.3.4 Visszamérés (stand-back procedures)

Ha olyan új információt szerzünk, amely nincs összhangban azzal a könyvvizsgálati bizonyítékkal, amelyre eredetileg alapoztuk a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítását vagy felméréseit, felül kell vizsgálnunk az azonosítást vagy felmérést.¹⁰

A következő lépéseket kell megtennünk:

- Meg kell fontolni, hogy a lényeges, de nem jelentős besorolásunk továbbra is megfelelő-e, tehát valóban nincs releváns állításuk. Ha mégis van, akkor át kell sorolnunk a

¹⁰ A kockázatfelmérés felülvizsgálata (Hiv.: 37. bekezdés)

lényeges, de nem jelentős kategóriából a jelentős kategóriába pl. az adott számlaegyenleget.

- Alapvető eljárásokat kell végezni annak értékelésére, hogy a könyvvizsgálónak a vonatkozó pl. számlaegyenlegre tett lényeges, de nem jelentős megállapítása továbbra is megfelelő-e.

3.2.3.5 A 330-as témaszámú, „A könyvvizsgáló válaszai a becsült kockázatokra” című nemzetközi könyvvizsgálói standard kapcsolódó követelményei a könyvvizsgáló válaszaival kapcsolatban

A becsült kockázatokra adott könyvvizsgálói válaszok, már túlmutatnak a jelen felülvizsgált standard hatókörén. Ez már a 330-as témaszámú standard témája, azonban fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy milyen kötelező könyvvizsgálói eljárásokat kell elvégezni, ha egy ügyletcsoportot, számlaegyenleget, közzétételt lényeges, de nem jelentős ügyletcsoportnak, számlaegyenlegnek, közzétételnek jelöltünk meg.

Ha egy ügyletcsoportot, számlaegyenleget, közzétételt lényeges, de nem jelentős ügyletcsoportnak, számlaegyenlegnek, közzétételnek jelöltünk meg, akkor kellő ismereteket kell szereznünk a lényeges, de nem jelentős ügyletcsoport, számlaegyenleg, közzététel tartalmáról ahhoz, hogy el tudjuk végezni az alapvető eljárásokat. A 330-as témaszámú „A könyvvizsgáló válaszai a becsült kockázatokra” standard előírja a könyvvizsgáló számára, hogy *„A lényeges hibás állítás becsült kockázataitól függetlenül a könyvvizsgálónak alapvető vizsgálati eljárásokat kell terveznie és végrehajtania minden egyes lényeges ügyletcsoport, számlaegyenleg és közzététel tekintetében”.*

Pl. az igénybe vett szolgáltatások számla egyenlege végrehajtási lényegesség feletti, releváns állításokat nem állapított meg a könyvvizsgáló. A számla legnagyobb tétele a bérleti díj. Ahhoz, hogy a könyvelt összeg helyességéről meg tudjunk győződni ismerni kell a bérleti szerződés tartalmát, a kondíciókat és a bérleti díj összegének megfelelőségére alapvető eljárásokat, pl. elemző eljárásokat kell elvégezni.

Kérdés 1

Miért kell az ellenőrzési kockázattól elkülönülten felmérni az eredendő kockázatot az állítások szintjén?

Válasz

Az eredendő kockázat felmérését a gazdálkodó egység kontrolljainak figyelembevétele nélkül végezzük. Ez segít elkerülni például azt, hogy anélkül, hogy értékeltük volna a kontrollok kialakítását és bevezetését és teszteltük volna a működésük hatékonyságát, a szükségesnél alacsonyabb kockázatértékelést állapítsunk meg azt feltételezve, hogy a kontrollok hatékonyan működnek.

Kérdés 2

Az eredendő kockázat elkülönült értékelése során miért fontosak az alábbiak: „eredendő kockázati tényezők”, „a hibás állítás valószínűsége és mértéke” és „az eredendő kockázat spektruma”?

Válasz

Az eredendő kockázati tényezők olyan események vagy feltételek jellemzői, amelyek befolyásolják az ügyletcsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek – akár csalásból, akár hibából eredő – hibás állításra való fogékonyságát a kontrollok mérlegelése előtt. Az eredendő kockázati tényezők közé tartozik az összetettség, a szubjektivitás, a változás, a bizonytalanság, a vezetés elfogultsága vagy más csalási kockázati tényezők miatti téves állításokra való fogékonyság, amennyiben ezek befolyásolják az eredendő kockázatot.

Amikor felmérjük az eredendő kockázatot a lényeges hibás állítás azonosított kockázataira, meg kell értenünk, hogy az eredendő kockázati tényezők hogyan és milyen mértékben befolyásolják a releváns állítások hibás állításra való fogékonyságát.

Az eredendő kockázat felmérése függ attól, hogy milyen mértékben érintik az eredendő kockázati tényezők a hibás állítás valószínűségét vagy nagyságrendjét. Ez egy olyan skálán belül változik, amelyre a standard az eredendő kockázat spektrumaként hivatkozik.

Kérdés 3

Miért van szükség a kockázatfelmérés során a visszamérésre (stand-back procedure) és hogyan kapcsolódik ez a 330. témaszámú standard előírásához, mely szerint a könyvvizsgálónak alapvető vizsgálati eljárásokat kell terveznie és végrehajtania minden egyes lényeges ügyletcsoport, számlaegyenleg és közzététel tekintetében?

Válasz

A kockázatfelmérés egy állandóan ismétlődő folyamat. A visszamérés célja a lényeges hibás állítás azonosított kockázatai teljességének értékelése azáltal, hogy megköveteli tőlünk annak értékelését, hogy kockázatfelmérésünk továbbra is megfelelő-e.

A II. rész összefoglalása

A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése

A második részben áttekintettük a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításával és felméréssel kapcsolatos főbb változásokat. Megismertük az új fogalmakat.

Az új fogalmak gyakorlati alkalmazásával kapcsolatban rögzítettük, hogy:

- Egy jelentős számla (jelentős ügyletcsoportok, számlaegyenlegek, közlemények) esetében többé nem kell minden állításra vonatkozóan értékelni a lényeges hibás állítás kockázatát, mivel munkánkat csak azokra az állításokra összpontosítjuk, ahol úgy gondoljuk, hogy fennáll a lényeges hibás állítás kockázata.
- Lehetnek olyan számlák, amelyek összege végrehajtási lényegesség felett van, de amelyeknél nem azonosítjuk a lényeges hibás állítás kockázatát. Ezek a lényeges számlák (lényeges, de nem jelentős ügyletcsoportok, számlaegyenlegek, közlemények). A jelenlegi megközelítésben, ha egy számla végrehajtási lényegesség felett van, a lényeges hibás állítás kockázatát MINDEN állításra értékelnünk kell. Az ISA

315 (2019-ben felülvizsgált) standard lehetővé teszi számunkra, hogy megfontoljuk, hogy a végrehajtási lényegességet meghaladó számláknál nem értékeljük a lényeges hibás állítás kockázatát, ha nem azonosítottunk releváns állításokat és csak alapvető vizsgálati eljárásokat végezzünk. Azonban figyelniük kell arra, hogy ha az eljárásaink során mégis azonosítottunk releváns állítást, akkor a lényeges számlát át kell sorolni jelentős számlává (visszamérés követelménye).

- Áttekintettük az ellenőrzési kockázat felmérést.
- A lényeges hibás állítás kockázatának új megközelítését összehasonlítottuk a jelenleg hatályos gyakorlattal.

4 DOKUMENTÁLÁS: SZIGORODÓ DOKUMENTÁLÁSI KÖVETELMÉNYEK

A felülvizsgált standard 38. pontja foglalkozik a dokumentációs követelményekkel, melyet további alkalmazási magyarázatok egészítenek ki. A standard szerint a könyvvizsgálónak a következőket kell befoglalnia a könyvvizsgálati dokumentációba:

- a) A megbízásért felelős munkacsoport megbeszélését, valamint a meghozott jelentős döntéseket;
- b) A gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó beszámolási keretelveknek, valamint a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének felmérésével összhangban szerzett megismerés kulcsfontosságú elemeit; az információforrásokat, amelyekből a könyvvizsgáló ismereteinek szerzése történt; valamint a végrehajtott kockázatfelmérési eljárásokat;
- c) Az azonosított kontrollok kialakításának értékelését, és annak meghatározását, hogy bevezették-e azokat a kontrollokat, mindezeket a kontrolltevékenységek komponens megismerésének követelményeivel összhangban; továbbá
- d) A lényeges hibás állításnak a pénzügyi kimutatások szintjén és az állítások szintjén fennálló azonosított és felmért kockázatait, beleértve a jelentős kockázatokat és azokat a kockázatokat, amelyekre vonatkozóan alapvető vizsgálati eljárások önmagukban nem tudnak elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot nyújtani, valamint az alkalmazott jelentős megítélések indoklását.

Méretre szabhatóság

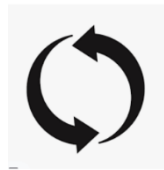
Az, hogy milyen módon dokumentálja a könyvvizsgáló a fent említett követelményeket, a könyvvizsgáló szakmai megítélésétől függ.

„Kevésbé összetett gazdálkodó egységek esetében a dokumentálás formája és terjedelme egyszerű és viszonylag tömör lehet. A könyvvizsgáló dokumentációjának formáját és terjedelmét

befolyásolja a gazdálkodó egység és belső kontroll rendszerének jellege, mérete és összetettsége, a gazdálkodó egységtől származó információk rendelkezésre állása, valamint a könyvvizsgálat során alkalmazott könyvvizsgálati módszertan és technológia. Nem szükséges teljes egészében dokumentálni a könyvvizsgáló gazdálkodó egységről szerzett ismereteit és az ehhez kapcsolódó kérdéseket. Az ismeretek könyvvizsgáló által dokumentált legfőbb elemei azokat foglalhatják magukban, amelyekre a könyvvizsgáló a lényeges hibás állítás kockázatainak felmérését alapozta.

A könyvvizsgáló számára azonban nem előírás minden egyes olyan eredendő kockázati tényező dokumentálása, amelyet figyelembe vettek a lényeges hibás állítások szintjén fennálló kockázatainak azonosítása és felmérése során.” (A241)

Például a kockázatelemzés eredményeit nem szükséges külön dokumentálni, hanem lehet a része a könyvvizsgálói eljárások dokumentálásának is.

5

AMI VÁLTOZOTT ÉS AMI NEM

Ami nem változott:

- Szánjunk időt a könyvvizsgálat kockázati megközelítésére és a tervezési szakaszra: „Tervezze meg a tervezést!”
- MENJÜNK KI AZ ÜGYFÉLHEZ! Ne dolgozzunk csak távolról vagy a számítógépünk mögött.
- Az audit kockázati megközelítést ne egy helyiségben a számítógépén határozzuk meg anélkül, hogy megismertük volna interjúk és egyéb eljárások segítségével az ügyfél gazdasági környezetét, üzleti folyamatait stb.
- Olvassuk el a pénzügyi kimutatások kiegészítő megjegyzéseit, különösen a számviteli elveket, a szegmensinformációkat, ha van stb.
- Értsük meg az ügyfelet (tevékenység, üzleti modell, finanszírozás, részvényesek, stratégia stb.).
- Értsük meg a belső ellenőrzést, ha van, még akkor is, ha nem kívánunk rá támaszkodni.
- Figyeljünk arra, hogy a lényeges hibás állításnak 2 szintje van: pénzügyi kimutatás szintjén és állítás szintjén.
- Mindig az eredendő kockázat a kiindulópont. A lényeges hibás állítás értékelése nem lehet magasabb, mint az eredendő kockázat.
- Ha nem támaszkodunk a kontrollokra, akkor az ellenőrzési kockázat magas.
- Alkalmazzuk mindig a szakmai szkepticizmust.
- Ne használjuk a tavalyi megértésünket változatlanul, figyeljünk a frissítésre.
- Dokumentáljuk a zárási folyamatot, mint kulcsfontosságú üzleti folyamatot.
- Legyünk hatékonyak! Amikor folyamatfelmérést végzünk, azonosítsuk a kontrollokat is.

- A kontrollok kialakításának és bevezetésének a felmérését csak a releváns állításokhoz kapcsolódó kontrollokra végezzük el.
- Időben kommunikáljuk a vezetéssel a kontroll hiányosságokat.
- Alapvető könyvvizsgálói eljárásokra mindig szükség van (egyeztetések, alapadatok teljességének vizsgálata, 3. feles megerősítések).

Ami változott

- Nagy hangsúlyt kapott a gazdálkodó egység és környezete megismerésének fontossága;
- A kockázatfelmérési folyamat a gazdálkodó egység valós kockázatainak azonosítására és felmérésére fókuszál;
- A könyvvizsgálói munka a valós kockázatokra összpontosít, ezáltal növelve a hatékonyságot;
- Kevesebb munka végzése a nem kockázatos számlaegyenlegeken és nem releváns állításokon, csökkentve ezzel a munkaterhelést.

6 MELLÉKLETEK

6.1 Melléklet 1. - Mintaszám példa IT kontrollokhoz

A populáció nagysága melyre a tesztelendő kontrollt alkalmazzák	Kontroll gyakorisága	Minta mérete, ha nem várunk hibát	Minta mérete, ha 1 hibát várunk (maximum)
1 vagy 2	Éves / Féléves	1 (év végén)	Nem alkalmazható
4	Negyedéves	1	Nem alkalmazható
12	Havi	3	5 (további 2)
52	Heti	10	15 (további 5)
Több, mint 250	Napi / Napi többszöri	25	40 (további 15)
Hüvelykujj szabály	Ahogy a körülmények indokolják	10% de maximum 25	További 15, de maximum összesen 40

ITAC-ok tesztelésére az 1 darabos mintát alkalmazzuk.

- Amit ekkor figyelembe kell venni:
  - Ha egyet tesztelünk, akkor azt alaposan tegyük.
    - Például azt teszteljük, hogy a rendszer tényleg automatikusan blokkolja, ha a haszonkulcs 5% alá megy. Ebben az esetben meg kell róla győződnünk, hogy minden terméktípusra ez alkalmazandó-e, illetve technikailag egy számlára, vagy minden egyes számlasorra alkalmazandó-e az 5% haszonkulcs. Meg kell értenünk a pontos szabályt, és a mintát az alapján kell kiválasztanunk, ellenkező esetben nem bizonyítjuk be a működési hatékonyságát ennek a kontrollnak.
  - Tehát algoritmusonként egyet kell tesztelnünk.

- Csak akkor tesztelhetünk egyet, ha nem tártunk fel hiányosságot az informatikai környezet felmérése során, vagy ha tártunk is fel hiányosságokat, azokat tudjuk mitigálni (csökkenteni), vannak helyettesítő kontrollok, amik működnek, tehát megbízható az informatikai környezet.

Informatikai rendszertől függő manuális kontrollok (ITDM) és (IPE), azaz a gazdálkodó egység által előállított információ tesztelése esetén olyan mintaszámot kell alkalmazni, amit a kellő bizonyossági szint megkövetel.

6.2 Melléklet 2. - IT környezet megismerésére példa

1. A gazdálkodó típusa:
  - a. Szektor
    - i. Tőzsdén jegyzett
    - ii. Banki szektorhoz tartozó
    - iii. Biztosító
    - iv. Egyéb
  - b. A tranzakciók száma
    - i. Magas volumenű
    - ii. Alacsony volumenű
  - c. Automatizált folyamatok (a pénzügyi beszámoló szempontjából relevánsak)
    - i. Magas automatizáltság (a legtöbb tevékenységre vonatkozóan)
    - ii. Részben automatizáltak (kézi beavatkozás van a folyamatokba)
    - iii. Nincs automatizálás
  - d. Innovatív technológiák alkalmazása és hatása a beszámolási folyamatra (blockchain, robotika, mesterséges intelligencia stb.)
    - i. Nem alkalmaz innovatív technológiákat
    - ii. Néhány applikáció esetében alkalmaz ilyet
    - iii. Nagy mértékben alkalmaz innovatív technológiákat
2. Menedzsment és irányítással megbízottak – a menedzsment hozzáállása az információ-technológiához
  - a. Üzleti stratégia
    - i. Kritikus a technológia alkalmazása üzleti szempontból, és gyakoriak a változtatási igények
    - ii. Nem kritikus a technológiára való támaszkodás és minimális projektek várhatóak
  - b. Technológiákban való bizalom és rájuk való támaszkodás
    - i. Az adatintegritás biztosítása érdekében bízva a technológiákban rendszerekre támaszkodnak
    - ii. Nem bíznak a technológiában, a manuális kontrollokat preferálják
  - c. Kockázati éberség

- i. Tisztában vannak a kockázatokkal, melyek a technológiát övezik, és az adatintegritás miatti monitoring fontosságával
    - ii. Minimális a kockázati éberség, és a technológiához kapcsolódó kockázatokra szánt figyelem
  - d. Monitoring
    - i. Az IT folyamatok monitoringja folyamatban épített módon megvalósul (logikai hozzáférés, IT-applikációk változtatásai)
    - ii. Az IT folyamatok menedzselése harmadik felek vagy külön IT csapat által történik
- 3. IT szervezet
  - a. IT csapat és kompetenciák
    - i. Kevés, korlátozott informatikai ismeretekkel rendelkező munkatárs a szállítói adatbázisok frissítésének feldolgozásához és a hozzáférés kezeléséhez
    - ii. Korlátozott létszámú informatikai ismeretekkel rendelkező / informatikai szakértelemmel foglalkozó személy
    - iii. Külön informatikai részlegek képzett személyzettel, beleértve a programozási ismereteket
    - iv. A vállalat adatvédelmi tisztviselőt (DPO) nevezett ki
    - v. A cég kinevezett egy Informatikai Biztonsági Vezetőt (Chief Information Security Officer)
    - vi. Kiszervezett informatikai támogatás
  - b. A dolgozók hozzáállása az IT folyamatokhoz
    - i. Az informatikai folyamatok nyomon követése kiemelten fontos, hogy ne veszélyeztessék az adatokat és a biztonságot
    - ii. Az eredményesség érvényesül, fontosabb a kérések/igények teljesítése, mint az informatikai folyamatok követése
- 4. Az ügyfélnek vannak-e informatikai problémái és ellenőrzési hiányosságai, amelyek hatással vannak a pénzügyi kimutatásokra és a problémák megoldására?
  - a. Igen
  - b. Nem
- 5. Kiber biztonság
  - a. Az ügyfél (eredendően) kibertámadások célpontja a vállalat természetéből adódóan
  - b. Az ügyfél rendkívül érzékeny adatokat vagy szellemi tulajdont tárol
  - c. Az ügyfélre konkrét kiberbiztonsági törvények és/vagy szabályozások vonatkoznak

- d. Az ügyfél az üzleti partnereinek rendkívül érzékeny, személyes azonosítására alkalmas adatait vagy az alkalmazottak rendkívül érzékeny adatait dolgozza fel vagy tárolja (nem az általános bérszámfejtési információkkal kapcsolatban)
  - e. Az ügyfélnek szerződéses kötelezettségei vannak üzleti partnerei felé a kibebiztonság tekintetében
  - f. Egyik sem vonatkozik rá
6. Intézkedések az adatok és információs rendszerek elérhetőségének biztosítása érdekében

A biztonsági mentési szabályzat és az adat-helyreállítási terv általában nem befolyásolja az ellenőrzési stratégiát, azonban, ha nincsenek ilyen meglévő eljárások, akkor ezt a belső kontrollok hiányosságaként kell értékelni, és jelenteni kell vezetői levélpontként. Egy gazdálkodótól elvárható, hogy alkalmazza a következő gyakorlatokat, ha nem jelöli be az összes választ, határozza meg, hogy szükséges-e a vezetői levélpont felvétele:

- a. A biztonsági mentési szabályzat dokumentálva van
- b. A biztonsági másolatokat a helyszínen kívül tárolják
- c. A biztonsági mentési feladatokat a rendszer figyel
- d. A megőrzési politika meghatározásra került
- e. Az adatok visszaállítását időszakonként tesztelik
- f. Rendelkezésre áll katasztrófa-helyreállítási terv
- g. A katasztrófa-helyreállítási tervet időszakonként tesztelik

Lényeges események, és változások az IT környezetben a legutóbbi audit óta

1. Ha jelentős változások történtek az audit tárgyához tartozó alkalmazásokban, vagy az ebben a pénzügyi évben bevezetett új alkalmazásban, amelyek hatással lehetnek:
- „az információk integritására (pl. adatbázis-migráció, rendszerfrissítés, új integrációk);
  - az alkalmazások által támogatott kontrollokra (pl. hozzáférés-kontroll, jóváhagyási munkafolyamatok); vagy
  - az alkalmazások elérhetőségére (pl. IT-szolgáltatások kiszervezése, infrastruktúraváltás vagy migráció)?

Jellemző a társaságra?

- i. Igen
  - ii. Nem
2. Tárgyidőszakban sor került-e az IT-ellenőrzésekért felelős kulcsfontosságú informatikai szerepkörökben átalakításra vagy változásra, amelyek hatással lehetnek az IT-ellenőrzések kezelésének és ellenőrzésének módjára?
- i. Igen
  - ii. Nem
3. Ebben a jelentési időszakban a hatályos alkalmazásokat kiszervezték-e harmadik félnek/szolgáltató szervezetnek, vagy házon belülre visszahozták esetleg a korábban kiszervezett tevékenységet?

- i. Igen
- ii. Nem

Készítsük el az alkalmazott informatikai rendszerek leltárát és kapcsolati ábráját.

- Rendszer/applikáció
- Fő üzleti folyamat
- Honnan kap adatot a rendszer?
- Mely rendszerek felé ad át adatot a rendszer?
- További megjegyzések?

Mérjük fel az informatikai környezet komplexitását:

- Milyen applikációról van szó?
- Milyen mértékben automatizáltak a folyamatok?
- Hogyan kerülnek be az adatok a rendszerbe?
- Mekkora az adatok volumene?
- Van-e bármilyen probléma az adott időszak során végrehajtott jelentősebb adatkonverzióval kapcsolatban, és ha igen, milyen jellegűek és jelentőségűek az elvégzett változtatások, és hogyan történt a konverzió?

⇒ komplexitás

- Azonosítottunk-e olyan kontrollokat (automatizált, vagy informatikai támogatástól függő kontrollt), amire hatékonysági tesztet tervez az auditor végrehajtani?
  - Azokra még a további információkat kell összegyűjteni:
    - Rendszer/Aplikáció
    - Vizsgálatunk tárgyát képezi-e?
    - Kulcs üzleti folyamat, amiben részt vesz a rendszer
    - Operációs rendszer neve és verziója
    - Adatbázis neve és verziója
    - Felhasználói hozzáférési útvonal (SSO = Single Sign-On Software, közvetlen, hibrid)
    - Szoftver típusa: helyi vagy kiszervezett
    - Adatközpont (név és hely)
    - Egyéb megjegyzések

Kiber biztonság és adatvédelem

1. Használ-e az ügyfél hardvert és/vagy szoftvert, ami elérte, vagy közel van az élettartama végéhez, vagy esetleg már nem támogatott a frissítése, karbantartása?
2. Használ-e a szervezet nem biztonságos külső kapcsolatokat a kritikus/érzékeny adatok, például az FTP (fájllátviteli protokoll) és az e-mail cseréjéhez?
3. Hozzáférhetnek-e harmadik felek a szervezet belső rendszereihez?

4. Vannak olyan harmadik felek, amelyek tárolják és/vagy feldolgozzák az ügyfél üzleti szempontból kritikus információit?
5. Fizethetők-e az ügyfél által kínált termékek vagy szolgáltatások online?
6. Elfogad-e az ügyfél bitcoinokat vagy más innovatív fizetési termékeket (kriptoalutát)?
7. Tudja a kritikus infrastruktúra részeit üzemeltetni/karbantartani távolról/online az ügyfél?
8. Rendelkezik az ügyfél kiberirányítással, és rendszeresen végez kiberbiztonsági értékeléseket?
9. Volt-e korábban adatszivárgás az ügyfélnél kibertámadások vagy társadalmi manipuláció/adathalászat vagy eszközvesztés eredményeként?
10. Nagy mennyiségben kezel-e az ügyfél személyes adatokat (pl. név és cím, társadalombiztosítási szám, bankszámla, biometrikus/(bio)orvosi adatok, kapcsolatok és/vagy ügyfelek/ügyfelek vagy metaadatok)?
11. Megoszt-e és/vagy fogad-e az ügyfél személyes adatokat (nemzeti vagy nemzetközi) harmadik felekkel?
12. Az ügyfélnek meg kell felelnie bizonyos országspecifikus (IT) törvényeknek és előírásoknak?
13. Végez-e az ügyfél időszakonként kockázatértékelést a kiberbiztonsági és adatvédelmi kockázatok tekintetében?
14. Következtetés - kiberbiztonság, adatvédelmi kockázatok

6.3 Melléklet 3. - Általános IT környezet felmérésére példa témák

Logikai biztonság	LS1	Identitáskezelés – A felhasználói hozzáférés kezelése (hozzáférési jogok és/vagy felhasználói fiókok létrehozása, módosítása és deaktiválása) formalizált és naplózott folyamat tárgya. A hozzáférési jogok és/vagy felhasználói fiókok kérelmeit a feldolgozás előtt hivatalosan jóváhagyják.
Logikai biztonság	LS2	Identitáskezelés – A felhasználói fiókok egyénekhez vannak kapcsolva.
Logikai biztonság	LS3	Időszakos felülvizsgálat – Az üzleti részlegekkel együttműködve a felhasználói fiókokat rendszeresen felülvizsgálják, hogy ellenőrizzék: <ul style="list-style-type: none"> - hogy a felhasználói fiók még mindig érvényes (azaz a felhasználói fióknak aktívnak kell lennie); - a felhasználói fiókhoz biztosított hozzáférési jogok összhangban vannak a munkavállaló szervezeten belüli funkcióival
Logikai biztonság	LS4	Privilegizált fiókok – A kiemelt jogosultsággal rendelkező fiókok (hozzáférés-kezeléssel, konfigurációkezeléssel stb.) csak az arra jogosult személyzetre korlátozódnak.
Logikai biztonság	LS5	Hozzáférés az adatbázishoz – Az adatbázishoz való hozzáférés csak az arra feljogosított személyzetre vonatkozik. (ez kiterjesztett hozzáférést jelent, amely lehetővé teszi az adatbázis struktúrájának írását/módosítását)
Logikai biztonság	LS6	Jelszóbiztonság – A jelszavas biztonsági beállítások megfelelnek a vállalatok biztonsági szabályzatának.
Változás menedzsment	CM1	Irányelvek és eljárások – Meghatározzák és dokumentálják a változások kezelésének folyamatát (új alkalmazás/rendszer, fejlesztés vagy javító karbantartás). Tartalmaz egy speciális munkafolyamatot a vészhelyzeti változások kezelésére.

Változás menedzsment	CM2	Követelményminősítés és jóváhagyás - A változtatási követelményeket a vállalkozás kezdeményezi. Ezek a követelmények részletes specifikáció, költségbecslés tárgyát képezik, és megfelelő prioritási szintet kapnak. Ezután a követelményeket a vezetőség jóváhagyja.
Változás menedzsment	CM3	A változtatásokat tesztelik – A rendszeren belüli megvalósításuk előtt a változtatásokat tesztelik. A tesztek szkriptjei és eredményei dokumentálva vannak.
Változás menedzsment	CM4	Engedélyezett átadás a termelésbe – A változtatások a menedzsment hivatalos jóváhagyása alapján kerülnek át a termelésbe.
Változás menedzsment	CM5	Az informatikai környezetek és feladatok elkülönítése – Az alkalmazási rendszereket, adatbázisokat és rendszerszoftvereket az éles környezettől elkülönült környezetben fejlesztik, módosítják és tesztelik. A termelési, fejlesztési és tesztkörnyezetekhez való hozzáférés megfelelően korlátozott.
Egyéb ITGC	OT1	Feladatok, kötegek, interfészek és feldolgozás – Az automatizált folyamat (jobok, kötegek, interfészek vagy feldolgozás) folyamata meg van határozva és dokumentálva.
Egyéb ITGC	OT2	Az informatikai hardverhez való fizikai hozzáférés korlátozott – A szervertermekhez való hozzáférés a következő: - az engedéllyel rendelkező személyzetre korlátozódik (az egyes munkaköri leírások tekintetében), - meghatározott, megfelelően jóváhagyott és nyomon követhető igénylőlap kitöltésével adható, ha külső vállalkozónak kell beavatkoznia a szerverterem berendezéseibe (szerverek, hűtőrendszer stb.), - minden külső vállalkozót belső személyzetnek kell kísérsenie. Relevanciájának garantálása érdekében a szerverszobákba belépésre jogosult személyzet listáját rendszeresen felülvizsgálják.
Egyéb ITGC	OT3	Hálózatszegmentáció – A hálózati szegmentáció megvan, amely megakadályozza a jogosulatlan hozzáférést a hatálya alá tartozó releváns alkalmazásokhoz.
Egyéb ITGC	OT4	Adatkonverzió / adatmigráció - Az adatkonverziót / adatmigrációt aktívan figyelemmel kísérik, és a hiányosságokat időben kijavítják. Az átalakítás teljes eredményét a vezetőség tesztelte és jóváhagyta, valamint dokumentálta.
Egyéb ITGC	OT5	Adatmentés és helyreállítás – A vállalat a vállalkozással együttműködve biztonsági mentési stratégiát határozott meg, amely megfelel a törvényi és jogszabályi követelményeknek (pénzügyi nyilvántartások megőrzése).

6.4 Melléklet 4. Példák olyan eseményekre (beleértve ügyleteket) és körülményekre, amelyek a lényeges hibás állításnak a pénzügyi kimutatások szintjén vagy az állítások szintjén fennálló kockázatait jelezhetik.

Összetettség	<p><u>Szabályozás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Magas fokú összetett szabályozás tárgyát képező tevékenységek. Pl. hitelezési folyamat a bankoknál <p><u>Vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Összetett folyamatokat magukban foglaló számviteli értékelések. Pl. részesedések értékvesztése, ha pl. diszkontált cashflow modell alapján történik, vagy hitelezési veszteség (ECL) számítása IFRS 9 alapján.
Szubjektivitás	<p><u>Vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Egy számviteli becslés lehetséges értékelési kritériumainak széles skálája. Például az értékcsökkenési leírás vagy építőipari bevételek vezetés általi megjelenítése a teljesítési fok alapján.
Változás	<p><u>Vevő elvesztése:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> A vállalkozás folytatásával kapcsolatos és likviditási kérdések, beleértve a jelentős ügyfelek elvesztését. <p><u>Üzleti modell:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Új termékek vagy szolgáltatások kifejlesztése vagy kínálása, vagy új üzletágak felvétele. <p><u>Emberi erőforrás, kompetencia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Változások a kulcsfontosságú munkatársak személyében, beleértve a kulcsfontosságú vezetők távozását is. <p><u>IT:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Az IT-környezet változásai. A pénzügyi beszámolóhoz kapcsolódó jelentős új informatikai rendszerek bevezetése.
Bizonytalanság	<p><u>Beszámolás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Le nem zárt peres ügyek és függő kötelezettségek: például pénzügyi garanciák, környezetvédelmi helyreállítás.

A vezetés elfogultsága vagy egyéb csalási kockázati tényezők miatti hibás állításra való fogékonyság.	<p><u>Beszámolás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Lehetőségek a vezetés és a munkavállalók számára a beszámoló elkészítés során elkövetett csalásra, beleértve a közzétételekben lévő jelentős információk kihagyását vagy elfedését. <p><u>Ügyletek:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Jelentős ügyletek kapcsolt felekkel. Jelentős számú nem rutinszerű vagy nem szisztematikus ügylet, beleértve csoporton belüli ügyleteket és az időszak végi nagy bevétellel járó ügyleteket is. A vezetés szándéka alapján rögzített ügyletek, például az adósságrefinanszírozás, az értékesítésre szánt eszközök és a piacképes értékpapírok besorolása.
--	---

II. AZ 540. TÉMASZÁMÚ (FELÜLVIZSGÁLT) STANDARD: SZÁMVI- TELI BECSLÉSEK ÉS A KAPCSOLÓDÓ KÖZZÉTÉTELEK KÖNYVVIZSGÁLATA

1 ÁTTEKINTÉS

1.1 A felülvizsgálati projekt célja

Az ISA 540 felülvizsgálat célja az volt, hogy erőteljesebb követelményeket és részletesebb útmutatást állapítson meg a könyvvizsgálat minőségének előmozdítása érdekében. A könyvvizsgálókat megfelelő eljárások elvégzésére ösztönzi a számviteli becslésekkel és a kapcsolódó közzététellel kapcsolatban. Ezek a felülvizsgálatok hangsúlyozzák a szakmai szkepticizmus megfelelő alkalmazásának fontosságát is a számviteli becslések könyvvizsgálata során.

Olyan követelményeket és útmutatást tartalmaz, amelyek arra vonatkoznak, vagy azt fejtik ki, a 315. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard¹¹, a 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard¹², a 450. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard¹³, az 500. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard¹⁴ és egyéb releváns nemzetközi könyvvizsgálati standardok hogyan alkalmazandók a számviteli becslésekre és a kapcsolódó közzétételekre vonatkozóan.

1.2 Oktatási célok

Jelen oktatási anyag célkitűzései:

- 1) A 2022. évi anyagban arra fókuszálunk, hogy a hivatkozott standard alapján a számviteli becslésekkel kapcsolatos könyvvizsgálati tevékenységeket, a teljes könyvvizsgálói munkafolyamatot felölelően mutassuk be, rámutatva arra is, hogy pontosan mely tevékenységekben és hogyan jelenik meg hangsúlyosabban a számviteli becslések témája.
- 2) Külön összefoglaljuk az ISA 540 (felülvizsgált) Számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata standard változásainak irányait, hangsúlypontjait.
- 3) Útmutatásként kínáljuk ezen oktatási anyagot a könyvvizsgálói munkaprogram és munkapapírok összeállításakor. Ehhez az egyes könyvvizsgálói munkaszakaszoknál kérdéseket fogalmaztunk meg, amelyekből a könyvvizsgáló az adott gazdálkodó egységet és számviteli becsléseit ismerve „csemegézhet”, azokat magára szabhatja. A kérdésekre gondolatébresztő válaszokat és példákat adunk, ám a terjedelmi korlátok és az egyes becslési helyzetek változatossága miatt teljességet nem célunk biztosítani.

---

¹¹ 315. témaszámú, „A lényeges hibás állítás kockázatának azonosítása és felmérése a gazdálkodó egység és környezetének megismerésén keresztül” című (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard

¹² 330. témaszámú, „A könyvvizsgáló válaszai a felmért kockázatokra” című nemzetközi könyvvizsgálati standard

¹³ 450. témaszámú, „A könyvvizsgálat során azonosított hibás állítások értékelése” című nemzetközi könyvvizsgálati standard

¹⁴ 500. témaszámú, „Könyvvizsgálati bizonyítékok” című nemzetközi könyvvizsgálati standard

Emlékeztető:

A 2021. évi MKVK oktatási anyagban az ISA 540 standard – még felülvizsgálat előtti állapotban - már részben feldolgozásra került elsősorban példák, esetek részletes bemutatásán keresztül. Olvashat a tárgyi eszközök hasznos élettartama – értékcsökkenése, a készletek, vevőkövetelések és részesedések értékvesztése, valamint a peres ügyekre képzett céltartalékok számviteli becslésekhez kapcsolódó könyvvizsgálói feladatokról és eljárásokról. A standard felülvizsgálata ezen témák könyvvizsgálatának folyamatán és módszertanán alapvetően nem változtatott. Ennek következtében, jelen oktatási anyagban ezen területek számviteli becslésének elvégzésére és annak könyvvizsgálati ellenőrzésére részletesen nem térünk vissza. Kérjük, lapozza fel ismét a 2021. évi oktatási anyagot is.

2 A SZÁMVITELI BECSLÉSEK JELLEGE

A számviteli becslések jelentősége abban rejlik, hogy az események összetettsége, a szubjektivitás és egyéb eredendő kockázati tényezők számviteli értékelésére gyakorolt hatásai befolyásolják a becslés hibás állításra való fogékonyságát.

A gazdálkodó egység tevékenysége, mérete, iparági sajátosságai és működési kockázatai és számos egyéb tényező nagymértékben befolyásolják a számviteli becslések „mennyiségét” és jelentőségét. Egy esemény, helyzet összetettsége alapján egy adott becslés kockázata, a becsléshez alkalmazott módszer(ek), a szükséges adatok és feltételezések jelentős eltéréseket mutathatnak és így **kockázatot hordoznak a könyvvizsgálati bizonyosságra és megbízhatóság alátámasztására vonatkozóan** is.

A jelen (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard úgy definiálja a **becslési bizonytalanságot**, mint **az értékelésben lévő precizitás eredendő hiányára való fogékonyságot**.

Miért okozhat nehézséget a becslések végrehajtása és annak ellenőrzése, miben nyilvánul meg a becslési bizonytalanság?

- A becslések jellegük szerint nagyon *sokfélék*, és *jövőre tekintő körülményeket, feltételezéseket, adatokat* is figyelembe kell venni az értékelésükkor.
- A sokféle számviteli becslés alá vont események lehetnek *egyszerűek vagy igen komplexek* is. Az egyszerűbb módszertől az igen bonyolultig, különböző módszerek közül kell választani a megbízhatóságot szolgálva.
- Nem biztos, hogy *elegendő a saját, könyvvizsgálói szaktudásunk* egy megbízható becsléshez (szakértő és könyvvizsgálói csapatomunka szükséges).
- A becsléshez szükséges *jelenlegi és jövőbeni adatok* – különösen KKV-k esetében – *nem állnak rendelkezésre*. Ide nem kizárólag a számviteli információs rendszer adatait értjük, hanem különböző adatbázisokat, előrejelzéseket, összehasonlító elemzéseket, amelyek a megbízható becslést lehetővé teszik (piaci árak, különböző kamatlábak, gazdasági előrejelzések, hitelminősítések, különböző kockázati elemzések, modellszámítások stb.)
- A gazdálkodó egység *vezetése sok esetben nincs tisztában a számviteli becslések körével és az értékelési módszertanokkal*, és előfordulhat, hogy a becslés eredményét a gazdálkodó egységnek kedvező módon szeretné a vezetés alakítani.

- Az előzőekből adódóan a becslés értékelési eredményei *szubjektivitást* és eltéréseket idéznek elő.

Vélekedhetünk úgy, hogy a KKV szektor vállalatainál alig van becslés, azokat „ezer éve” alkalmazzuk, eddig is megbizonyosodtunk az értékelésükről és megbízhatóságukról, így ez nem is jelent újabb és nagyobb könyvvizsgálói kihívást. Az biztos, hogy a nagyvállalatoknál és az IFRS-t (Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok) alkalmazó vállalatoknál a becslés nagyobb mértékben, nagyobb súllyal és kockázattal van jelen. Mindezekkel együtt, ne feledjük, hogy a gazdálkodó egység mérete önmagában nem megfelelő és elegendő egy ilyen általános következtetés levonásához. Gondoljunk csak egy peres ügy vagy értékvesztések várható hatásainak megállapítására; a gazdálkodó egység méretétől függetlenül hordozhatnak jelentős kockázatokat és vagyonra és eredményre gyakorolt hatásokat, amely a vállalat megítélését, piaci helyzetét, működését és a vállalkozás folytatásának elvét is nagymértékben befolyásolhatja.

Természetesen vannak olyan számviteli becslések, ahol az esemény jellege és a bizonytalanság alacsony mértékű, így a szükséges kockázatfelmérési és könyvvizsgálói eljárások nem kiterjedtek. Ugyanakkor ***minél nagyobb a becslési bizonytalanság, az esemény összetettsége vagy a szubjektivitás, annál nagyobb mértékű és mélyebb kockázatfelmérési és egyéb könyvvizsgálói eljárások elvégzése szükséges.*** Az ISA 540 (felülvizsgált) standard ennek megítélésében és könyvvizsgálói kezelésében nyújt iránymutatást.

Hatálybalépés időpontja:

Az ISA 540 (felülvizsgált) standardot a nemzetközi standardok szintjén már 2019. december 15-én vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálata során kellett alkalmazni. A magyar nemzeti könyvvizsgálói standardként való hatálybalépése 2023. január 1., tehát az 540-es témaszámú (felülvizsgált) standardot a 2023. január 1-jén vagy azt követően kezdődő üzleti évekre kell alkalmazni.

A számviteli becslések jellemző területei

A teljesség igénye nélkül néhány területet említünk a számviteli becslésekre külön választva a számviteli törvény és az IFRS alapján megjelenő tipikus becsléseket. Ezen oktatási anyag végén, mellékletben részletesebben kifejtjük az egyes területekhez kapcsolódó jellemző becslési témákat.

Számviteli törvény alapján:

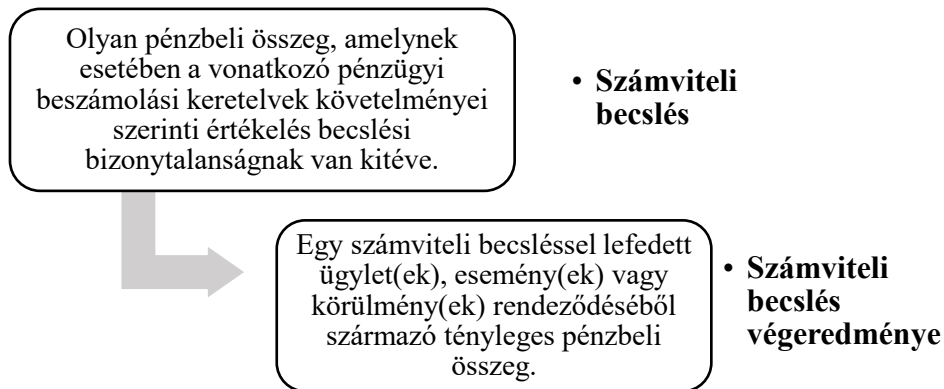
- immateriális javak, tárgyi eszközök értékcsökkenése
- immateriális javak, tárgyi eszközök terven felüli értékcsökkenése
- immateriális javak, tárgyi eszközök és részesedések valós értéken történő értékelése
- saját termelésű készletek önköltségének megállapítása
- készletavulás miatti értékvesztés
- vevőkövetelések értékvesztése
- értékpapírok és részesedések értékvesztése
- a szerződés elszámolási egységére alkalmazott teljesítési fok alapú árbevétel elszámolás

- pénzügyi instrumentumok valós értékelése esetén a valós érték meghatározása (nem jellemző az alkalmazása, különösen nem KKV-k esetében)
- folyamatban lévő peres ügyek kimenetele
- garanciális kötelezettségek
- végkielégítések

IFRS alapján:

- immateriális javak, valamint ingatlanok, gépek és berendezések és befektetési célú ingatlanok értékcsökkenése
- immateriális javak, valamint ingatlanok, gépek és berendezések és befektetési célú ingatlanok értékvesztése
- immateriális javak, valamint ingatlanok, gépek és berendezések és befektetési célú ingatlanok átértékelési modell, illetve befektetési célú ingatlanok esetében valós értékelés esetén a valós érték megállapítása
- eszköz leszerelési kötelmek (ARO) céltartaléknak becslése
- saját termelésű készletek önköltségének megállapítása
- készletavulás miatti értékvesztés
- értékesítésre tartott ingatlanok vagy berendezések értékvesztése;
- pénzügyi instrumentumok értékelése: effektív kamatok, valós értéken történtő értékelés, értékvesztés, származékos és fedezeti ügyleti értékek
- várható hitelezési veszteségekre képzett tartalék
- biztosítási szerződésből származó kötelezettségek értékelése
- garanciális kötelmek
- munkavállalói nyugdíjazási juttatási kötelezettségek
- lízing szerződéseknél lízingbevevők által végzett becslések a futamidőre, kamatra
- részvényalapú kifizetések
- üzleti kombinációban szerzett eszközök vagy kötelezettségek valós értéke, beleértve a goodwill és az immateriális javak meghatározását;
- eszközök vagy kötelezettségek független felek közötti nem pénzbeli cseréi;
- várható ellenérték becslése az árbevétel meghatározásához
- hosszú távú szerződésekre vonatkozóan megjelenített árbevétel – készültségi fok alkalmazása.

Fogalmak

A számviteli becslések végeredményének meghatározásához kapcsolódó kiemelt fogalmak:

- **Becslési bizonytalanság:** az értékelésben lévő precizitás eredendő hiányára való fogékonyság.
- **Méretre szabhatóság:** a gazdálkodó egység számviteli becsléseivel kapcsolatos eljárásainak jellege, ütemezése és terjedelme kisebb vagy nagyobb mértékben függhet attól, hogy az egyes kérdés(ek) milyen mértékben érvényesülnek az adott körülmények között.
- **Szakmai szkepticizmus:** a könyvvizsgáló eljárásait úgy hajtsa végre, hogy ne legyen elfogult azon bizonyítékok irányába, amelyek megerősítőek, és ne zárja ki azokat a bizonyítékokat, amelyek ellentmondóak, hanem mindet mérlegelje.
- **Számviteli becslés eredendő kockázata:** a számviteli becslésre vonatkozó állítás hibás állításra való fogékonysága a kontrollok figyelembevétele előtt. Az eredendő kockázat eredendő kockázati tényezők eredménye, amelyek kihívásokat idéznek elő a számviteli becslés megfelelő elkészítése során. Az eredendő kockázat standard által kiemelt tényezői a becslési bizonytalanság, az összetettség, a szubjektivitás és egyéb tényezők.
  - Összetettség: a számviteli becslés készítésének folyamatában rejlő összetettségre utal, például amikor több adathalmazra vagy feltételezésre van szükség.
  - Szubjektivitás: az értékelési jellemzőkkel kapcsolatban észszerűen rendelkezésre álló ismeretek vagy adatok inherens korlátaiból ered.
- **A vezetés elfogultsága:** a vezetés semlegességének hiánya az információk előállításánál.
- **A vezetés pontbecslése:** a vezetés által a pénzügyi kimutatásokban való megjelenítés vagy közzététel céljára számviteli becslésként kiválasztott összeg.

Miért változtatta meg az IAASB a számviteli becslések könyvvizsgálatára vonatkozó standardját?

A standard módosítását több körülmény is indokolta:

A számviteli becslések súlya és komplexitása egyre jelentősebbé válik és ez átalakítja a könyvvizsgálati kockázatokat is.

1. A **pénzügyi beszámolási standardok változásai** megnövelték a számviteli becslések jelentőségét és láthatóságát a pénzügyi kimutatások felhasználói számára. Az ISA 540 standard korábbi verziója a várható hitelezési veszteségek elszámolásának közelmúltbeli változásai, valamint a biztosítási szerződésekkel, a bevételek elszámolásával és a lízingekkel foglalkozó felülvizsgált IFRS standardok előtt készült.
2. A **könyvvizsgálati kockázatok a bonyolultabb üzleti környezet miatt átalakulnak:**
  - a. Az **üzleti működési környezet is egyre összetettebbé válik**, a vezetői megítélések egyre nagyobb mértékben és súllyal jelennek meg a számviteli, pénzügyi kimutatásokban. Ezekben és a számviteli becslésekben számos előretekintő információt vesznek figyelembe, amelyek megbízhatósága elengedhetetlen.
  - b. A **közzétételek terjedelme és jelentősége** folyamatosan növekszik mind a pénzügyi és nem-pénzügyi adatok, információk tekintetében.
  - c. A pénzügyi szabályozó szervezetek szintén hangsúlyozzák, hogy a **technológián alapuló üzleti folyamatok egyre összetettebbek**, valamint, hogy a számviteli becslések auditálása során a kontrollok működési hatékonyságának tesztelése is szükséges.

3. A szakmai szkepticizmus gyakorlásának javítása:

A **minőségellenőrzések megállapításai** jelentős aggodalmakat vetettek fel a számviteli becslések könyvvizsgálatának minőségével kapcsolatban. Ezt a könyvvizsgálók objektív és szkeptikus gondolkodásmódjának előmozdításával szükséges kezelni.

4. A közérdekű előnyök realizálása a kommunikáció és az átláthatóság javításával:

Az irányítás, a jelentéstétel és a szabályozás javítható a könyvvizsgáló és az irányítással megbízott személyek közötti **kétirányú párbeszéd javításával** az összetett és a nagy becslési bizonytalansággal járó becslésekről. Továbbá bizonyos körülmények között indokolt lehet a szabályozó hatóságokkal vagy prudenciális felügyeletekkel való kommunikáció, valamint a kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések kommunikációja az ISA 701-nek megfelelően.

Melyek a számviteli becslések könyvvizsgálatára vonatkozó IAASB-standard legfontosabb fejlesztései?

A teljes könyvvizsgálati folyamatot átfogó és lefedő, a korábbinál részletesebb előírások és konkrétabb iránymutatások.

Az egyre összetettebb üzleti környezet és a számviteli gyakorlatok változása azt jelenti, hogy a könyvvizsgálóknak szilárdabb megközelítésre van szükségük a számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek lényeges hibás állításai kockázatának azonosításához, értékeléséhez és az arra való reagáláshoz. Az ISA 540 (felülvizsgált) standardban szereplő fejlesztések célja, hogy lépést tartson a változó piaccal.

Az IAASB a következő kulcsfontosságú fejlesztéseket hajtotta végre az ISA 540 (felülvizsgált) standardon:

Hogyan ragadható meg a ISA 540 (felülvizsgált) alkalmazása?

Az ISA 200, az ISA 315 (felülvizsgált) és az ISA 330 meglévő koncepcióira építve kifejezetten elismeri az **eredendő kockázat spektrumát** a számviteli becslések jelentőségének és méretre

szabhatóságának megítélése érdekében. Az eredendő kockázat spektrumának koncepciója szerint az eredendő kockázat értékelése attól függ, hogy az eredendő kockázati tényezők milyen mértékben befolyásolják a hibás állítás valószínűségét vagy nagyságrendjét, és ez egy skálán változik.

A standard részletesen ismerteti és alkalmazásszintű támogatást nyújt arra, hogy az előírásai hogyan alkalmazhatók a kockázatfelmérésben és a lényeges hibás állítás felmért kockázataira adott válaszok megfogalmazásában. Előírja, hogy a könyvvizsgáló további könyvvizsgálati eljárásainak reagálniuk kell a lényeges hibás állítás kockázatainak állítás szintű felmérésének indokaira, valamint, hogy a könyvvizsgáló további könyvvizsgálati eljárásainak figyelembe kell venniük, hogy minél magasabb a lényeges hibás állítás felmért kockázata, annál meggyőzőbb könyvvizsgálati bizonyítéknak kell lennie.

Hogyan veszi figyelembe a ISA 540 (felülvizsgált) az eredendő kockázati tényezőket?

A kockázatfelmérés minden könyvvizsgálat kritikus része. A ISA 540 (felülvizsgált) standard tartalmaz egy **kifejezetten a számviteli becslésekre szabott, továbbfejlesztett kockázatfelmérést**, amely az ISA 315 (felülvizsgált) által előírt kockázatfelmérésre épül, és magában foglalja a gazdálkodó egység és környezetének megértését, folyamatait és belső kontrollját is.

A **becslés bizonytalanságának, összetettségének és szubjektívitasának** eredendő kockázati tényezői központi szerepet játszanak a felülvizsgált kockázatértékelésben és az egész standardban. Mindezek mellett a standard megjegyzi, hogy lehetnek más eredendő kockázati tényezők is, beleértve a vezetés elfogultsága vagy csalás miatti hibás állításokra való hajlamot. (A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és értékelése során a felülvizsgálat előtti ISA 540 standard a becslési bizonytalanságra összpontosított.)

A standard hangsúlyozza a könyvvizsgálónak a számviteli becslésekkel kapcsolatos **kontrollokkal kapcsolatos teszteléseinek és döntéseinek** fontosságát, kiemelve a (felülvizsgált) ISA 315 és az ISA 330 vonatkozó követelményeit (a kontrollokat, valamint a kontrollok működési hatékonyságát a tárgyidőszakban jelentős kockázatokra vonatkozóan tesztelni kell, ha a könyvvizsgáló azt tervezi, hogy ezekre a kontrollokra támaszkodik).

Hogyan kapcsolja az ISA 540 (felülvizsgált) a számviteli becslésekhez a szakmai szkepticizmust?

A standard nagyobb hangsúlyt fektet arra, hogy a könyvvizsgáló **szakmai szkepticizmust** gyakoroljon. Az ISA 540 felülvizsgálata során a szakmai szkepticizmus hangsúlyozása a következő témákban jelenik meg:

- Tervezési szakasz: A gazdálkodó egység és környezetének megismerése, beleértve a kontrollokat, a számviteli becslések készítésével kapcsolatos kontrollokat
- Könyvvizsgálat végrehajtása szakasz: A könyvvizsgálónak olyan módon kell további könyvvizsgálati eljárásokat megterveznie és végrehajtania, amely nem hajlik olyan könyvvizsgálati bizonyíték szerzése felé, amely megerősítő lehet vagy olyan könyvvizsgálati bizonyíték kizárása felé, amely ellentmondó lehet
- A szakmai szkepticizmus erősítéseként bővíti a **"stand back" (visszalépés módszere)** követelményt a számviteli becslésekkel kapcsolatban megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték értékelésével, beleértve mind a megerősítő, mind az ellentmondó könyvvizsgálati bizonyítékokat.

- A bizonyítékok átfogó értékelésének előírása
- A vezetés lehetséges elfogultságának erőteljesebb hangsúlyozása
- Erőteljesebb szóhasználat, például: megkérdőjelez, újragondol

Mi változott a számviteli becslések tesztelése tekintetében?

Az ISA 540 (felülvizsgált) standard egy olyan továbbfejlesztett munkamegoldást tartalmaz, amely a könyvvizsgálók előtt álló kihívásokra válaszol azáltal, hogy több útmutatást és objektív alapú követelményeket biztosít, amelyek lehetővé teszik az elvégzett eljárások jellegének, időzítésének és mértékének méretre szabhatóságát (skalázhatóságát) a becslési bizonytalanság mértékével és a lényeges hibás állítás becsült kockázatával kapcsolatban. Vagyis figyelembe vehető az, hogy a könyvvizsgálói eljárások kisebb vagy nagyobb mértékben függhetnek attól, hogy az egyes kérdés(ek) milyen mértékben érvényesülnek a vizsgált gazdálkodó egység adott körülményei között.

Hogyan változott a lényeges hibás állítás felmért kockázataira adott válaszok megközelítése?

A felülvizsgálat előtti ISA 540 standardhoz hasonlóan a könyvvizsgálónak a felmért kockázatokra kidolgozott könyvvizsgálói eljárásokkal kell válaszolnia. A felülvizsgált standard ettől részletesebb és pontosabb útmutatást nyújt; előírja, hogy ezeknek a könyvvizsgálói eljárásoknak magukban kell foglalniuk egyet vagy többet az alábbi tesztelési megközelítések (stratégiák) közül:

1. Könyvvizsgálati bizonyíték megszerzése a könyvvizsgálói jelentés időpontjáig bekövetkezett eseményekből és/vagy
2. Annak tesztelése, hogy a vezetés hogyan készítette el a számviteli becslést és/vagy
3. Egy könyvvizsgálói pontbecslés vagy tartomány kidolgozása.

E tesztelési stratégiákhoz az IAASB objektív alapú követelményeket vezetett be, amelyek a **módszerekre** (beleértve a modelleket), **feltételezésekre** és **adatokra** irányulnak. Az objektív alapú követelmények lehetővé teszik az elvégzett eljárások jellegének, időzítésének és terjedelmének méretre szabhatóságát, felismerve, hogy minél magasabb a lényeges hibás állítás felmért kockázata, annál meggyőzőbbnek kell lennie a könyvvizsgálati bizonyítéknak.

Milyen egyéb változások vannak a felülvizsgált standardban?

A standard egyéb változásai:

- Kibővíti a **közzétételi követelményeket**, azáltal, hogy kimondja, a megfelelő és valós kép eléréséhez további közzétételekre lehet szükség a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek által megkövetelt közzétételeken felül. Ezért a könyvvizsgálónak könyvvizsgálati bizonyítékot kell szereznie arra vonatkozóan, hogy a kapcsolódó közzétételek elegendőek és "észszerűek"-e. A korábbi a közzétételek „megfelelőek-e” kifejezése helyett az „észszerűek-e” kifejezést alkalmazza a felülvizsgált standard.
- Részletesebb **írásbeli nyilatkozatok**: teljességi nyilatkozat, vagy külön nyilatkozat formájában az alkalmazott módszerek, jelentős feltételezések, a felhasznált adatok, valamint a kapcsolódó közzétételek vonatkozásában.
- Új követelményt tartalmaz a számviteli becslésekkel kapcsolatos kérdések mérlegelésére az irányítással megbízott személyekkel való **kommunikáció** során. Hangsúlyozza a kétirányú kommunikáció fontosságát az irányítással megbízottakkal, adott esetben a

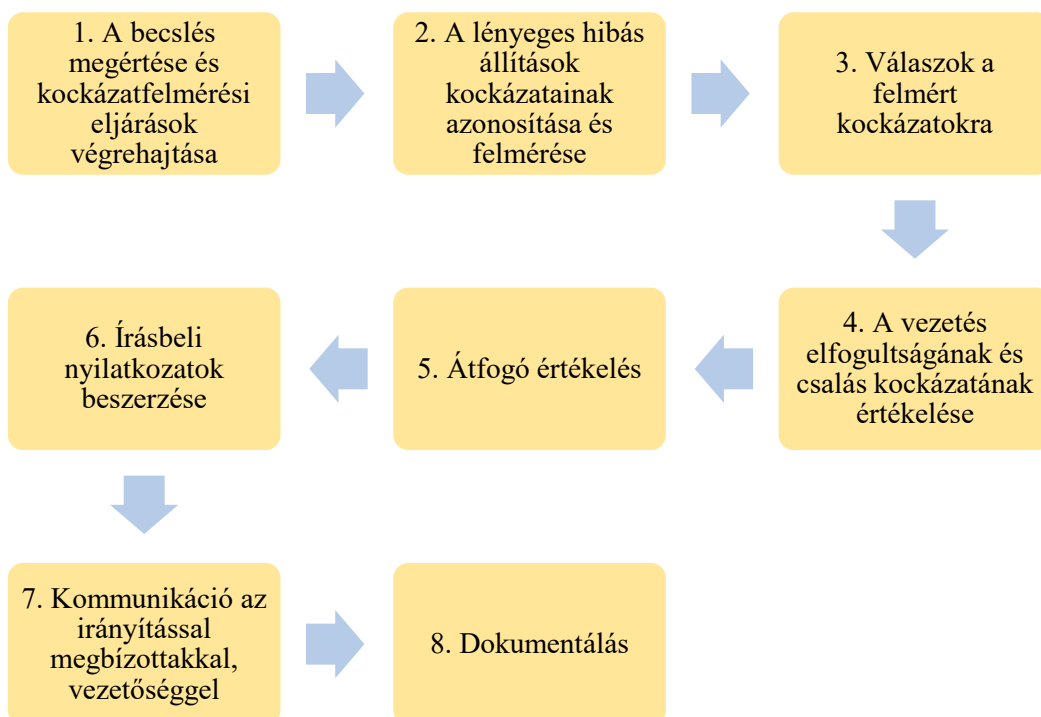
szabályozókkal vagy felügyeleti szervekkel a gazdálkodó egység számviteli gyakorlatainak jelentős minőségi szempontjairól.

- Az Alkalmazási és egyéb magyarázó anyagok átdolgozásra kerültek.

Az ISA 540 (felülvizsgált) részletes áttekintése

A könyvvizsgáló célja, hogy elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezzen arról, hogy a pénzügyi kimutatásokban lévő számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek észszerűek a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek összefüggésében.

A számviteli becslések könyvvizsgálati folyamata:

3 A BECSLÉSI ÉS KOCKÁZATFELMÉRÉSI ELJÁRÁSOK MEGÉRTÉSE

A könyvvizsgálat tervezési szakaszában tedd hangsúlyosabbá a számviteli becslések kockázatfelmérését, értékelését és dokumentálását!

Milyen könyvvizsgálói eljárások és tevékenységek kapcsolódnak a számviteli becslések kockázatfelméréséhez?

A számviteli becslések könyvvizsgálatának első lépése megegyezik a könyvvizsgálati tevékenység kezdeti feladataival, azaz **a gazdálkodó egység és annak környezetének, folyamatainak és belső kontrolljainak megismerése**, összhangban az ISA 315. (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard előírásaival. **Ne feledjük, most ez a könyvvizsgálati tevékenység – igazodva ezen standardhoz - a számviteli becslések témáját helyezi a fókuszba.**

A könyvvizsgáló megismerést célzó eljárásait az ahhoz szükséges mértékben kell végrehajtani, hogy megfelelő alapot nyújtson a pénzügyi kimutatások és az állítások szintjén fennálló lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításához és felméréséhez.

Az ISA 300 A pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatának tervezése standarddal összhangban a **tervezési folyamatnak része** kell, hogy legyen a számviteli becslésekre vonatkozó könyvvizsgálói tervezés, jelen ISA 540 (felülvizsgált) standard követelményeivel kiegészülve.

Az ISA 540 (felülvizsgált) a számviteli becslések megítélésénél az ún. **méretre szabhatóság koncepcióját** fogalmazza meg. Ahogy már említettük, a számviteli becslésekhez kapcsolódó könyvvizsgálói eljárások jellege és terjedelme függ a vállalkozás tevékenységétől, az esemény (a becslés tárgya mögötti eseményre értelmezve) jellegétől és körülményeitől, a rendelkezésre álló adatoktól és azok megbízhatóságától, a szükséges megítélések mértékétől.

- Ha a **becslési bizonytalanság alacsonyabb**, kevésbé mély és részletes könyvvizsgálói kockázatfelmérést és kontroll-ellenőrzést hajtunk végre. Ekkor elegendő lehet az észszerű és megfelelő könyvvizsgálói következtetés levonásához az esemény körülményei, a rendelkezésre álló főkönyvi, analitikus és egyéb dokumentációk vizsgálata, vezetői interjúk alapján történő felmérés.

Ilyen esetek lehetnek például az alacsonyabb becslési bizonytalanságra:

- a végkielégítésre képzett céltartalék becslése,
- számviteli politikában rögzített döntés arról, hogy a gazdálkodó egység nem alkalmazza a maradványértéket, mert eszközkörének túlnyomó része irodai berendezésekből és gyorsan avuló informatikai eszközökből áll.
- Amennyiben **a becslési bizonytalanság magasabb**, mert a számviteli becslések a vezetés általi jelentős megítéléseket foglalnak magukban, az események összetettek és számos tényező befolyásolja kimenetüket, akkor kiterjedtebb könyvvizsgálói kockázatfelmérés és eljárások szükségesek. Vizsgálni kell, hogy a gazdálkodó egységnek az összetettebb becsléshez megfelelő információs rendszere és kontrolljai vannak-e; amennyiben a kontrollok korlátozottak, akkor a könyvvizsgálónak egyéb könyvvizsgálói eljárásokat is alkalmaznia kell. A tulajdonos-vezető szerepét a számviteli becslések készítésében a könyvvizsgálónak fel kell mérnie és figyelembe kell vennie, a lényeges

hibás állítás kockázatainak azonosításakor, mind pedig akkor, amikor mérlegeli a vezetés elfogultságának kockázatát.

Például magasabb lehet a becslési bizonytalanság:

- a vevői értékvesztések elszámolására, amely jelentős vezetői megítéléseket tartalmaz a várható összeg realizálásáról, és annak várható időpontjáról;
- a valós értékelés (átértékelési modell) esetében már a kiválasztott módszer is magasabb becslési bizonytalansághoz vezethet. Egy ingatlanbecslő az ingatlan valós értékét meghatározhatja annak összehasonlító ára, jövedelemtermelő képessége, újrabe-szerzési ára, realizációs értéke stb. alapján, amely összegek között jelentős különbségek lehetnek annak megítélésére, hogy az ingatlan valós értékelési különbsége nő, csökken vagy éppen értékvesztést (terven felüli értékcsökkenést) eredményez. A könyvvizsgálónak meg kell vizsgálni az adott ingatlan funkcióját, használatának módját, a tulajdonos/vezetés terveit az ingatlan használatának (elidegenítésének) módjáról ahhoz, hogy az értékbecslő által számított értékek közül a megfelelőet alkalmazza. Emellett természetesen szükséges az értékbecslés adatainak, feltételezé-seinek, a használt áraknak (költségeknek), az ingatlanhoz kapcsolódó kötelezettsé-geknek stb. vizsgálata is.

A számviteli becslések vonatkozásában a könyvvizsgálónak meg kell határoznia, hogy a megbízást végző munkacsoportnak **szüksége van-e speciális készségekre vagy tudásra** a könyvvizsgálói tevékenységek ellátása során. Például szükség lehet külső szakértő bevonására egy összetett számviteli becslés módszertanának és végeredményének ellenőrzéséhez (pl. valós értékelés esetén a valós érték meghatározásához), az adatok és az információs rendszer megbízhatóságának felméréséhez.

Egy komplex számviteli becslés - azontúl, hogy szakértő bevonását igényelheti – **nem egyszemélyes könyvvizsgálói feladat, felelősség**; egy könyvvizsgálói csapatban a feladatok és eljárások elvégzése felosztható és érvényesülni tud a „több szem, többet lát” (adaptálva, több szem, többet tud) elv. A becslésben használt adatok, feltételezések és módszerek, az informatikai környezet, a számviteli információs rendszer megértése és a könyvvizsgálói válaszokhoz kapcsolódó eljárások azonosítása és végrehajtása, a következtetések levonása és a dokumentálás széleskörű és mély ismereteket igényelhet, magas könyvvizsgálói kockázati szint mellett.

A könyvvizsgálónak **visszamenőlegesen át kell tekintenie a korábbi számviteli becslések végeredményét** vagy, ahol értelmezhető, azok későbbi újrabecslését a tárgyidőszaki lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításának és felmérésének segítése céljából. Ez segít megítélni a korábbi becslési folyamat hatékonyságát, a becslések összetettségét, a változtatások okait, a felhasznált adatok és jelentős feltételezések hatásait, valamint a vezetés elfogultságát. (A korábbi számviteli becslések könyvvizsgálói áttekintése elvégezhető az ISA 240. A könyvvizsgáló csalással összefüggő felelőssége a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatánál standard által előírt áttekintéssel együtt.)

A visszamenőleges áttekintésnek nem az a célja, hogy az előző évi becsléseket felülbírálja. Ha az adott évi becslés végeredménye eltér az előző évitől, akkor az nem szükségszerűen jelent hibát. Ugyanakkor jelenthet hibát, például, ha az előző évben rendelkezésre álló, de lényeges

információt nem vettek figyelembe a becslésben. Ebben az esetben az adott számviteli keretrendszer szabályai szerint kell a hibát kijavítani. Megjegyezzük, hogy a könyvvizsgáló kockázata olyan tekintetben is megnőtt ennek hatására, hogy a vezetés nyilatkozatai (pl. teljességi nyilatkozat) és a becslésre vonatkozó kompetenciái és felelőssége ténylegesen mennyire érvényesült.

3.1 A gazdálkodó egység és környezetének megismerése

A gazdálkodó egység és környezetének tényleges ismerete elengedhetetlen a megbízható számviteli becslés készítéséhez és könyvvizsgálathoz)!

Nyilvánvalóan ezt a megismerést végrehajtjuk az első könyvvizsgálatkor, de ez ugyanilyen fontos minden következő évi könyvvizsgálat első lépései között visszatérni rá, hiszen a gazdálkodó egység ügyletei, körülményei és az események folyamatosan változnak. A változásokat megbeszélhetjük vezetői interjú(k) (kick-off megbeszélés) során:

- a gazdálkodó egység piaci helyzetének változása (pl. értékvesztésre utaló jelek);
- új események és körülmények a gazdálkodásban (pl. külső gazdasági körülmények és hatások, új befektetések, új tevékenység, romló értékesítési vagy finanszírozási feltételek);
- új típusú ügyletek és ezek sajátosságai (pl. valós értékelés, céltartalék, garanciák, fizetési feltételek);
- általános vevői és szállítói szerződési feltételek és egyéb ügyletek feltételeinek változása;
- a számviteli jogszabályi környezet és változásainak hatásai;
- iparági és felügyeleti szabályok és változásainak hatásai, számviteli becslésekre vonatkozó követelményei, útmutatásai, amelyek akár el is térhetnek a számviteli szabályoktól;
- tervezett vagy új jelentős eszköz elidegenítések és/vagy kötelezettség vállalások;
- **a hatályos számviteli szabályok alapján a számviteli becsléseket igénylő jelentős területek, események áttekintése:** melyek azok, mekkora kockázatot jelentenek, milyen feltételezések és adatok alapján, milyen módszerekkel értékeli azokat.

A vezetők alatt érthetjük a tulajdonosokat, az ügyvezetőt, egy adott szakmai terület vezetőjét. A gazdálkodó egység tevékenysége és kockázatai alapján célszerű egy szélesebb körű első audit megbeszélést tartani. KKV-nál sok esetben előfordul, hogy a könyvelő az elsődleges partnere a könyvvizsgálónak. Ez a könyvvizsgálati eljárások lefolytatása folyamán el is fogadható, ám a tervezésnél, a gazdálkodó egység és környezete, működése megismeréséhez szükséges és indokolt a vezetők bevonása, hiszen ők rendelkeznek átfogó és részletesebb ismeretekkel a gazdálkodó egységre vonatkozóan. Egy nagyobb vállalatnál a vállalat mérete és komplexitása, valamint sok esetben a különböző feladat- és felelősségkörök megosztottsága okozhat nehézséget ezen a ponton (pl. külföldön végeztetett könyvelés, külföldi, nem állandóan Magyarországon tartózkodó vezetés, magyar kontrolling részleg).

A könyvvizsgálat tervezési szakaszában használt munkapapírjaink a gazdálkodó tevékenységének és környezetének megismerésére kiválóan alkalmasak erre a célra, pusztán a számviteli becslésekre kiemelt figyelmet kell fordítani, és ezt figyelembe véve kell módosítani a tervezési szakaszt és annak munkapapírjait.

Példa:

Egy gazdálkodó egység vezetésével és az irányítással megbízott személyekkel folytatott, tervezési munkaszakaszt szolgáló könyvvizsgálói megbeszélés során a könyvvizsgáló azonosította, hogy:

- az alapanyagárak emelkedésének hatására a termékek önköltsége nőtt, de az árak emelésére korlátozott lehetőségek vannak
- előfordul időszakos alapanyaghiány
- az alapanyagok beszerzésekor jelentős szállítási késedelmek állnak fenn
- az egyik legjelentősebb vevő nagyságrendekkel kisebb forgalmat fog generálni
- a gazdálkodó egység új, nagyszegű hitel felvételét tervezi külföldi pénznemben
- a gyorsabb vevőkiszolgálás és költséghatékonyság miatt a gazdálkodó egység kisteherautókat vásárolt
- a NAV átfogó vizsgálatot indított stb.

A fentiek alapján milyen számviteli becsléseket azonosíthatunk? Készletek értékvesztése, maradványérték és hasznos élettartam, illetve, hogy a vállalkozás folytatásának elve érvényesül-e.

Ugyan első körben nem a vezetéssel egyeztetjük, de át kell gondolni azt is a számviteli becslések kapcsán, hogy:

- változtatni kell-e a számviteli becslés módszertanát és a kapcsolódó számviteli politikát (maradványérték, hasznos élettartam gyakran felmerülő téma)
- milyen jellegű információk bemutatása szükséges a jogszabályok és a megbízható és valós kép bemutatása érdekében a kiegészítő mellékletben, közzétételekben

Az IFRS-ben számos esetben előírt vagy javasolt a közzététel, beleértve megítélésekre, feltételezésekre vagy a számviteli becsléssel kapcsolatos becslési bizonytalanság egyéb forrásaira vonatkozóan.

3.2 A gazdálkodó egység könyvvizsgálat szempontjából releváns belső kontrolljainak felmérése

A számviteli becslésekhez kapcsolódó belső kontroll tevékenységek könyvvizsgálói felmérése nagymértékben elősegíti a lényeges hibás állítások kockázatainak és az ezekre szükséges válaszokhoz szükséges eljárások azonosítását.

Az előzőekhez hasonlóan, a belső kontroll vizsgálatánál is a számviteli becslésre irányuló kontrollokat kell megvizsgálni, fókuszba helyezni az ISA 540 (felülvizsgált) alapján.

Ebben a könyvvizsgálói munkában is értelmezhető a méretre szabhatóság; a belső kontrolltevékenységeknek több területét/elemét ismerteti a standard, így a gazdálkodó egység működésének jellemzői alapján a könyvvizsgáló meg tudja ítélni, hogy melyekre tud építeni.

A könyvvizsgáló a számviteli becslések belső kontrolljának vizsgálatakor például a következő területeket és könyvvizsgálói kérdéseket vetheti fel a vezetésnek, az irányítással megbízott személyeknek, amelyeket a tervezési szakasz dokumentációjában rögzíteni szükséges.

a) Felügyelet és irányítás terjedelme

Milyen a gazdálkodó egységnél kialakított felügyelet és irányítás terjedelme a számviteli becslésekre vonatkozóan?

- a gazdálkodó egység vezetésére a becsületes és etikus viselkedési kultúra jellemző-e?
- a kontroll környezet mennyire erős és megbízható (szabályozott-e a kontroll folyamata, a számviteli becslésekért felelős személy(ek) meghatározásra került(ek)-e, gyakorolják-e a kontrollt, a kontrollt biztosító IT és egyéb folyamatok léteznek-e stb.)
- Az irányítással megbízott személyek rendelkeznek-e a megfelelő tudással és készségekkel a számviteli becslések megértéséhez (pl.: módszerek, értékelési és IT kockázatok, jogszabályi előírások ismerete)?
- Az irányítással megbízott személyek függetlenek-e a vezetéstől? Rendelkeznek-e szükséges információkkal, hogy időben értékeljék a vezetés számviteli becsléseit, valamint hatáskörrel ahhoz, hogy kétségbe vonják a vezetés intézkedéseit, amikor azok az intézkedések elégtelennek vagy nem megfelelőnek tűnnek?
- Mennyiben és hogyan felügyelik a becslések készítésének folyamatát az irányítással megbízott személyek?

Különösen akkor fontos ez, ha a becslések a vezetés általi jelentős megítélést követelnek meg és így a becslési bizonytalanság jelentős, vagy összetett becslések esetében, ahol nagymennyiségű adat komplex modell(szerű) felhasználására van szükség, vagy a becslési körülmények, vagy módszertanok az előző évhez képest változtak.

A felügyelet és irányítás terjedelme egy KKV esetében gyengébben működő belső kontroll lehet, ha a gazdálkodó egység tevékenysége, mérete és felépítése nem igazán összetett.

b) Speciális tudás

A vezetés hogyan azonosítja a számviteli becslésekhez szükséges speciális tudást, készségeket és hogyan alkalmazza azokat?

- Vannak-e nagyon sajátos és összetett események, szerződéses körülmények és/vagy működési területek a gazdálkodó egységnél?
- Vannak-e az adott számviteli keretrendszerben jogszabályban előírások ezen becslések módjára?

- A Sztv. jellemzően nem tartalmaz konkrét becslési módszereket, az IFRS igen, például az értékvesztés, a különböző eszközök/kötelezettségek valós értékének vagy a céltartalék értékének meghatározásához.
- Vannak-e vagy szükségesek-e összetett értékelések, modellek a számviteli becslésekhez?
- Vannak-e szokatlan vagy nem gyakori események, körülmények, amelyeket a számviteli becslésekben figyelembe kellene venni? Ezek felméréséről a gazdálkodó egység környezeténél írtunk.
- Van-e elegendő munkatárs (létszámában és tudásában) a számviteli becslések megbízható elvégzéséhez?

c) A gazdálkodó egység kockáztfelmérési folyamata

Hogyan azonosítja és kezeli a gazdálkodó egység kockáztfelmérési folyamata a számviteli becslésekkel kapcsolatos kockázatokat?

- A jelentős becslési területek azonosítása hogyan történik a gazdálkodó egységnél, kinek a feladata/felelőssége?

A gazdálkodó egység könyvelését végző egyetlen könyvelő? Vagy van számviteli-pénzügyi osztály a vállalatnál és kizárólagosan a főkönyvelő feladata/felelőssége? A vállalat méretéből és tevékenységeinek komplexitásából adódóan a főkönyvelő és a gazdasági vezető és egyéb területek vezetői rendszeresen egyeztetnek a gazdálkodó egység működését, szerződéseit és tranzakcióit illetően, amelyekből a számviteli becslési területek megfelelően és teljeskörűen beazonosíthatók?

- Valamennyi, a számviteli jogszabályok alapján megkövetelt becslés azonosításra került-e?
- Hogyan történik a becsléshez szükséges adatok, információk kiválasztásának és megfelelőségének biztosítása? Van együttműködés a különböző osztályok és részlegek között? A főkönyvelő, az irányítással megbízott egyszemélyben „próbál becsülni”? Tisztában van a vezetés az adott becslési téma adat/információ igényével?
- A szükséges IT környezet biztosított-e? Integrált számviteli rendszerben rögzítettek az adatok vagy külön Excel-alapú kontrolling rendszer van, vagy az sem?
- A vezetés hogyan azonosította és kezeli a vezetés elfogultságából vagy csalásból eredő hibás állításra való fogékonyságot a számviteli becslések készítése során?
  - figyelmet szentelnek-e a becslések során alkalmazott adatok, feltételezések és módszerek kiválasztására vagy szükség esetén azok változtatására, valamint ezek felügyeleti /áttekintési módjára
  - befolyásol-e kulcsfontosságú mutatókat vagy ösztönzőket a becslés eredménye
  - az alkalmazott jelentős feltételezések és megítélések dokumentálását vagy független áttekintését megköveteli-e a vezetés.

d) A számviteli becslés adatbázisa

Hogyan alakítja ki a gazdálkodó egység számviteli információs rendszerét a számviteli becslések vonatkozásában?

Nyilvánvaló, hogy egy komplexebb számviteli becslés akkor végezhető el megbízhatóan és jó minőségben, ha azt megfelelő mélységű, komplexitású és megbízható adatbázis és számviteli információs rendszer támogatja. A könyvvizsgálónak a következőket kell megvizsgálnia:

- A számviteli becslések rutinszerű és ismétlődő ügyletek rögzítéséből erednek-e, vagy pedig egyszeri vagy szokatlan ügyletekből?

Példa: Egy kereskedelmi tevékenységű vállalatnál rutinszerű ügyletnek minősül az áruértékesítés; az ehhez kapcsolódóan a vevőknek adott forgalmi bónuszok elszámolási gyakorisága és (sávos) mértéke a szerződésben meghatározott. Az ezekből származó elszámolások és sok esetben a fordulónapok környékén a számviteli becslések megfelelően, észszerűen és egyértelműen dokumentálhatók és kalkulálhatók. Ugyanakkor egy peres eljárás vélhetően minden gazdálkodó egységnél egyszeri, de legalábbis szokatlan ügyletnek fog minősülni, ahol számos jövőre vonatkozó feltételezéssel és kevésbé „erős” (kevésbé meggyőző) dokumentációval és bizonyossággal bír a könyvvizsgáló.

- A számviteli információs rendszer hogyan biztosítja a számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek teljességét?

Itt át lehet tekinteni, hogy:

- a becsléshez rendelkezésre állnak-e az aktuális adatok és analitikus információk,
- a becsléshez felhasználható dokumentációk rendelkezésre állnak-e
- a gazdálkodó egység által azonosított becslési területekre született-e becslési végeredmény,
- és ha értelmezhető, az előző évi értékek felülvizsgálata és újraszámítása megtörtént-e?

A könyvvizsgálat során a könyvvizsgáló azonosíthat olyan számviteli becsléseket és kapcsolódó közzétételeket szükségessé tévő ügyletszortokat, eseményeket és körülményeket, amelyeket a vezetés elmulasztott azonosítani, ezek kezelésére az ISA 315 standard ad részletes útmutatást.

- A korábbi módszerek, feltételezések és adatok folytatódó használata megfelelő-e az aktuális környezet vagy körülmények fényében?
- A vezetés változtatott-e a becslési módszereken az előző üzleti évhez képest? Ha ez történt, mi indokolta?
- Hogyan értelmezi, választja ki és kezeli a vezetés a releváns módszereket (modelleket), feltételezéseket és adatforrásokat a számviteli becslésekre vonatkozóan?
- Milyen mértékűnek tekinthető a becslési bizonytalanság és azt hogyan kezeli a gazdálkodó egység?
- A vezetés hogyan tekinti át és használja a korábbi számviteli becslések végeredményeit?

Módszerek (modellek)

A számviteli becslések végrehajtásánál egyszerűbb vagy összetettebb módszerek alkalmazása szükséges; a számviteli szabályok meghatározhatnak egy vagy több javasolt, vagy éppen elvárt módszert, de az is előfordul, hogy nem tartalmazznak a becslés módszerére irányutatást. Bonyolultabb eseményeknél a módszereken túl, átfogó modellek alkalmazása lehet indokolt.

Minél összetettebb a módszer vagy modell, a könyvvizsgálat szempontjából az adatok integritása feletti kontrollok a kalkulációs folyamatok és a becslési bizonytalanság szempontjából annál relevánsabbak lesznek.

Milyen tényezőket kell a könyvvizsgálónak mérlegelnie a módszerek, modellek releváns kontroll tevékenységeinek megismerése során?

- Hogyan határozza meg a vezetés a módszer vagy modell relevanciáját és pontosságát?
- Hogyan validálja a vezetés a módszereket, modelleket?
- A modellek, módszerek elméletileg megalapozottak-e, matematikai összefüggéseik helyesek-e, az adatok pontossága, teljessége és a kapcsolódó feltételezések megfelelőek-e?
- Hogyan és megfelelően módosítják-e a modelleket, módszereket a piaci, egyéb külső és belső feltételek változásainak hatásaira?
- Végeznek-e egyéb kiigazításokat a modellek, módszerek végeredményein, ezek megfelelnek-e a számviteli szabályoknak?
- Megfelelően dokumentált-e a modell, módszer (alkalmazási területe, paraméterei, adatok és feltételezések, validálása és annak eredményei stb.)
- Hogyan támogatja az IT környezet a módszerek, modellek alkalmazását?

Az Sztv. szerint (egyszerűsített) éves beszámolót készítő vállalkozásokat tekintve kevésbé találkozunk összetett módszerekkel és modellekkel, amelynek egyik fő oka, hogy ezen vállalkozások nem alkalmazzák a valós értéken történő értékelést. A jellemző becslési területek – mint értékcsökkenés, maradványérték, vevő és készlet értékvesztés, esetleg céltartalék – jellemzően egyszerűbb módszereket igényelnek. A bennük rejlő könyvvizsgálói kockázat a becslésükhöz kapcsolódó feltételezések és adatok, valamint vezetői megítélések megbízhatóságában rejlik, nem önmagában a módszerben.

Az IFRS-t alkalmazó gazdálkodó egységek az IFRS standardokban számos előírt vagy javasolt és összetettebb módszer alkalmazásával találkozhatnak, akkor is, ha alapvetően a valós értéken történő értékelést nem alkalmazzák. Ilyen lehet például a tárgyi eszközök értékvesztésének kiszámításakor a diszkontált nettó jelenérték és az értékesítési költséggel csökkentett valós érték számítása, vagy az eszközleszerelési kötelelem esetében szintén a nettó jelenérték kalkulálása, a pénzügyi instrumentumok értékelésének és értékvesztésének szabályai, vagy a valószínűségekkel súlyozott átlag alkalmazása pl. céltartalék becslésére stb.

Feltételezések

Egy becslés során több, a becslés végeredményére jelentős hatású feltételezéssel élhet a gazdálkodó egység. Arra vonatkozóan, hogy a vezetés hogyan választotta ki a számviteli becslések készítése során használt feltételezéseket, a könyvvizsgáló például az alábbi kérdéseket mérlegelheti:

- Milyen dokumentációk, külső és belső adatok, információk támasztják alá a vezetés feltételezéseit és ezek megbízhatóak-e?
- Hogyan állapítja meg a vezetés, hogy a feltételezések relevánsak, teljeseek és összhangban vannak egymással?
- Biztosíthatók-e a számviteli szabályoknak a feltételezések közzétételével kapcsolatos követelményei?

Nézzünk néhány példát, milyen feltételezésekkel találkozhatunk gyakrabban egy KKV esetében?

- tárgyi eszközök értékcsökkenésének (hasznos élettartamának) meghatározásakor a gazdálkodó egységek túlnyomó többsége a társasági adótörvény szerinti kulcsokat alkalmazza. Vajon e mögött áll egy vezetői feltételezés, miszerint az megfelel a gazdálkodó egység által használt/tulajdonolt tárgyi eszközök tényleges hasznos élettartamának? Vagy az a feltételezés, hogy ez nem okoz jelentős becslési bizonytalanságot? Vagy csak egy egyszerű és kényelmes megoldás?
- a vevői kintlévőségek realizálhatóságára vonatkozóan az értékvesztések megállapításához kapcsolódóan sok esetben tapasztalhatjuk azt az optimista vezetői véleményt, hogy „azt mondta, hogy ki fogja fizetni, és eddig is előbb vagy utóbb fizetett”.
- peres ügyekre vonatkozóan a jogi dokumentumok és egyéb háttér információk alapján is élhet a vezetés feltételezésekkel, itt is előfordulhat, hogy a vezetés túlzott optimizmussal ítéli meg helyzetét. (Könyvvizsgálói oldalról a jogi teljességi nyilatkozat adhat támpontot a feltételezések megbízhatóságának megítéléséhez.)
- készletek mérlegkészítéskori/fordulónapi piaci értékének vizsgálata esetében a készlet értékesíthetőségével és az eladási árral kapcsolatban is előfordulhat vezetői feltételezések „bevetése”; nem kell elszámolni rá értékvesztést, úgyis el tudjuk majd adni megfelelő áron.

Vegyük észre, hogy a feltételezéseknél könnyen szembesülhetünk a vezetés elfogultságára utaló jelekkel. Természetesen, ha ezeket a feltételezéseket adatokkal és dokumentumokkal alá tudják támasztani, akkor a számviteli becslésben alkalmazhatók.

A valós értéken történő értékelés során erőteljesebben jelennek meg a feltételezések abban a tekintetben, hogy azok a piaci szereplők által használtak vagy a gazdálkodó egység saját megítélését tükrözik arról, hogy a piaci szereplők milyen feltételezéseket alkalmaznának az eszköz vagy kötelezettség árazása során, az adott körülmények között elérhető legjobb információk alapján kialakítva. Előfordulhat, hogy a piacok nem aktívak vagy nem likvidek, ekkor további könyvvizsgálói ellenőrzéseket kell végezni a számviteli becslés feltételezései kapcsán.

Amennyiben a számviteli becslésben alkalmazott feltételezések többfajta végeredményt, kimenetet eredményezhetnek, úgy indokolt lehet ezek hatásait érzékenységvizsgálattal alátámasztani. Például a goodwill értékvesztés tesztjéhez használt üzleti tervekben alkalmazott tényezők változására készül ilyen érzékenységi vizsgálat (IAS 36 Értékvesztés standard).

Adatok

A módszerek, modellek és feltételezések vizsgálatát követően a becsléshez használt adatok, adatforrások megismerése is szükséges, például a következő kérdések megválaszolásával:

- Az adatok külső vagy belső információforrásból származnak?
- Milyen jellegűek az adatok és mi a forrásuk?

- Hogyan ellenőrzi a vezetés és hogyan támasztható alá, hogy az adatok megbízhatóak, megfelelőek, teljeskörűek és rendszeresen karbantartottak, aktualizáltak?
- A használt adatok összhangban vannak-e a korábbi időszakokban használt adatokkal?
- Megfelelő-e az adatok gyűjtéséhez és feldolgozásához az IT környezet és rendszer?
- Hogyan történik az adatok megszerzése, átvitele és feldolgozása?

Például a vevőkövetelések értékvesztése esetében megjelenhetnek külső forrásból származó adatok, információk (a vevő elleni felszámolási eljárásról szóló értesítés, negatív sajtó hírek stb.), ugyanakkor belső analitikus adatokat is felhasználunk (a vevő fizetési késedelme esetén a késedelmes napok száma stb.). Sok esetben az anyavállalat fix értékvesztés kulcsok alkalmazását kéri a meghatározott időn túli követelésekre. Az adatok aktualizáltsága és alátámaszthatósága ellenőrizhető a felszámolói levél alapján, az analitikák alapján és az anyavállalati számviteli útmutatókat áttekintve.

A korábbi időszakokkal való összevetés, sőt a halmozott értékvesztés vizsgálata is értelmezhető és végrehajtható. Az IT környezetnél fontos a helyes korosító lista. Az adatok megszerzésénél és átvitelénél nem is a hogyan az első fontos kérdés, hanem a ki(k)nek a feladata; a pénzügyi vagy számviteli osztályé? Hiszen a pénzügyi osztály kiszámlázási és vevő fizetési adatfeldolgozása során előállt számokat ellenőrizni szükséges: ezt kinek a feladata végrehajtani, volt-e fizetési átütemezés, valóban minden pénzügyi rendezés rögzítésre került-e, a pénzügyi vagy számviteli osztályhoz érkezik a felszámolásról szóló információ, vagy melyikük ellenőrzi és dokumentálja a felszámolás létezését és állapotát stb.

Ha a magyar szabályokon túl az IFRS pénzügyi instrumentumok (IFRS 9 standard) értékvesztési szabályait tekintjük, a várható értékvesztés modell miatt sokkal összetettebb magában az értékvesztés számításában alkalmazott adatok előállítására és ezek felhasználására is (pl: hitel, kölcsön követelésekre egy 12 hónapra vonatkozó várható hitelezési veszteség kalkulációja során lesz egy adatunk a nemteljesítés valószínűségére, a nemteljesítéskori kitettség összegére és a nemteljesítéskori veszteségráta mértékére. Az élettartami értékvesztés esetén még több adatot kell felhasználni, mint a diszkont faktor, a biztosítékból való megtérülés összege stb.

Az adatok helyességének vizsgálata nagyon komplex is lehet, hiszen már önmagában egy adatban is lecsapódhat több feltételezés, sőt az alkalmazott modelltől is függhet maga az adat, annak jellege és forrása (gondoljunk csak a diszkont faktorokra, mint adatokra).

Hogyan érti és kezeli a vezetés a becslési bizonytalanságot?

A könyvvizsgálónak fel kell mérnie azt is, hogy a vezetés hogyan érti és kezeli a becslési bizonytalanságok mértékét.

- Hogyan jutott a vezetés a számviteli becslés végeredményére?

A becslési bizonytalanság mértékének vizsgálatakor nem tekinthetünk el attól sem, hogy a vezetés milyen módon jutott a becslés eredményére, a számított összegre (a számviteli szabályoknak megfelelően). Alkalmazható ún. pontbecslés, amikor a megfelelő összeg az, amelyet megfelelően választanak ki az észszerűen lehetséges értékelési eredmények közül. Lehetséges az is, hogy a becslés eredménye a legrelevánsabb összeg az adott tartomány középső részében lesz, vagy valós értékelés esetén az eredmények értéktartományán belüli azon pont, amely az adott körülmények között a leginkább reprezentatív a valós érték tekintetében, vagy éppen a valószínűségekkel súlyozott átlag lesz.

Például egy peres ügy esetében milyen módszerrel becsülték meg a céltartalék összegét? Hogyan alakult ki a lehetséges értékhatár és abból hogyan választották ki a lekönnyvelt összeget?

Egy garanciális céltartalék esetén az előző évi költségek alapján, a várható meghibásodási arány alapján vagy valószínűségekkel súlyozva dolgozták ki a céltartalék összegét? Miért ezt választották?

- A vonatkozó számviteli szabályozás milyen számviteli becslésekkel kapcsolatos kiegészítő megjegyzések közzétételét követeli meg és ezeknek a gazdálkodó egység meg tud-e felelni? Erről részletesebben a Közzétételek résznél írunk.
- Ha a számviteli becslés jellege igényli, a vezetés azonosított-e, és ha igen, hogyan, alternatív módszereket, jelentős feltételezéseket vagy adatforrásokat – összhangban a vonatkozó számviteli szabályokkal – és mindezek tükrében végzett-e alternatív kimenetekre vonatkozó számításokat?

e) A gazdálkodó egység kontroll-tevékenységei

Melyek a vezetésnek a számviteli becslések készítésére irányuló folyamata fölötti, a könyvvizsgálat szempontjából releváns, kontrolltevékenységei?

A könyvvizsgálat szempontjából releváns kontrolltevékenységek megismerésének a részeként a könyvvizsgáló mérlegelheti:

- Hogyan határozza meg a vezetés a számviteli becslések kialakításához használt adatok megfelelőségét?
- Hogyan történik a számviteli becslések felülvizsgálata és jóváhagyása (beleértve az alkalmazott adatokat, feltételezéseket és módszereket)?
- Szükséges-e és ha igen, hogyan történik a számviteli becslések készítéséért felelős és az adott ügyleteket végző személyek közötti feladatmegosztás?
- Egy kisebb vállalkozás esetében is értelmezhető ez, hiszen az eseményről adatokat szolgáltató vezető munkatárs és a számviteli becslést készítő pénzügyes-számviteles munkatárs feladatai elválasztódnak. Például a termelő berendezés kapacitását a termelési vezető adja meg, egy peres ügy állásáról a jogi képviselő is tájékoztatást nyújt stb. és ezen adatokkal, információkkal dolgozik tovább a pénzügyi-számviteli osztály.
- Mennyire hatékonyak ítéli meg a gazdálkodó egység kontroll-tevékenységének hatékonyságát a könyvvizsgáló; tudja-e kezelni ezen kontroll-tevékenység a szubjektivitásból és becslési bizonytalanságból eredő lényeges hibás állítások kockázatát vagy a becslések összetettségét?

Ha a vezetés nagymértékben használ információs technológiát egy számviteli becslés készítése során, a könyvvizsgálat szempontjából releváns kontrollok valószínűleg magukban foglalnak általános IT-kontrollokat és alkalmazáskontrollokat.

Az előző pontokban említett könyvvizsgálói tevékenységek és kérdések alapján *az IT kontrollok és az ezáltal kezelt kockázatok már könnyebben összegyűjthetők:*

- az IT rendszer képes-e nagymennyiségű adatot kezelni és megfelelően konfigurált-e ehhez?
- Ha különböző rendszereket és/vagy modulokat használ a gazdálkodó egység, az ezek közötti automatizálás megfelelő-e és a szükséges egyeztetéseket elvégzik-e?
- Rendszeresen értékelik-e a modellek kialakítását és kalibrálását?

- A számviteli becsléshez használt adatok külső adatforrásokból vagy belső nyilvántartásokból származnak? Milyen kockázatok kapcsolódnak megszerzésükhöz és feldolgozásukhoz?
- Hogyan biztosított az adatok módosításának megfelelősége, valamint az adatok integritásának és biztonságának fenntartása?
- Milyen hozzáférések (és kinek) biztosítottak?

f) Visszamenőlege áttekintés

A vezetés hogyan tekinti át a korábbi számviteli becslések végeredményeit, és hogyan válaszol az ilyen áttekintés eredményeire?

A könyvvizsgálónak meg kell vizsgálni, hogy a vezetés hogyan reagált az előző időszaki becslések eredményeire? Például:

- Felülvizsgálta-e a vezetés az előző évi becslés értékét az adott évi végeredménnyel összevetve?
- A végeredmény kapcsán áttekintették-e az ott használt adatok, feltételezések, módszerek változásait és azok indoklását?

4 A LÉNYEGES HIBÁS ÁLLÍTÁS KOCKÁZATAINAK AZONOSÍTÁSA ÉS FELMÉRÉSE

Határozd meg a becslési bizonytalanság mértékét! Új könyvvizsgálati elem: eredendő kockázat felmérése a számviteli becslésekre: összetettség, szubjektivitás és egyéb eredendő kockázati tényezők!

A könyvvizsgálat tervezését követően az ISA 315 A lényeges hibás állítás kockázatának azonosítása és felmérése a gazdálkodó egység és környezetének megismerésén keresztül standard előírásaival összhangban a számviteli becslések lényeges hibás állításainak kockázatait kell felmérni az éves beszámoló, pénzügyi kimutatások főlapjainak és kiegészítő mellékletének szintjén is. Ennek érdekében az ISA 540 (felülvizsgált) standard megköveteli az eredendő kockázat és az ellenőrzési kockázat elkülönült felmérését. Ez azt jelenti, hogy a könyvvizsgálónak meg kell ismernie és a könyvvizsgálói válasz során figyelembe kell vennie, hogy

- a) a számviteli becslés milyen mértékben van kitéve **becslési bizonytalanságnak**, valamint, hogy
- b) milyen mértékben befolyásolják az **összetettség, szubjektivitás vagy egyéb eredendő kockázati tényezők** a számviteli becslés készítése során használt módszerek, feltételezések és adatok kiválasztását és alkalmazását, valamint a vezetés pontbecslésének és a pénzügyi kimutatásokba belefoglalandó kapcsolódó közzétételeknek a kiválasztását.

Az **eredendő kockázati tényezők** akár önmagukban, akár együttesen kisebb mértékben befolyásolják az egyszerű számviteli becsléseket, és ebből következően a könyvvizsgáló kevesebb kockázatot azonosít vagy az eredendő kockázati skála alsó végére méri fel az eredendő kockázatot. Ennek éppen az ellenkezője történhet az összetett számviteli becslések esetében, így ezeknél a számviteli becsléseknél az eredendő kockázati tényezők hatásainak figyelembevétele valószínűleg közvetlenül érinti a lényeges hibás állítás azonosított kockázatainak számát és jellegét. A lényeges hibás állítások kockázatának felmérése a fordulónap utáni eseményekre is kiterjed.

A könyvvizsgáló megállapíthat magas **ellenőrzési kockázatot**, akkor az előző részben kifejtett kontrollok hatékony működésére nem támaszkodik, vagy éppen fordítva; alacsony ellenőrzési kockázat mellett nagymértékben támaszkodik a kontrollok hatékony működésére.

Ezek a tényezők nem mérhetők pontosan, Ft-ra; éppen ezért a könyvvizsgálónak úgy kell összeállítani a számviteli becslésekre az eredendő és ellenőrzési kockázat felmérésének kérdéseit, hogy azok megválaszolása átfogó és megbízható képet nyújtson.

4.1 Hogyan tudja a könyvvizsgáló meghatározni a számviteli becslési bizonytalanság mértékét?

A számviteli becslési bizonytalanság mértékének megállapításához a könyvvizsgálónak figyelembe kell vennie:

- A gazdálkodó egység környezetének megismerését és belső kontrolljának felmérését (lásd előző rész).
- A számviteli keretrendszer elírásait a számviteli becslések végrehajtására (adatok, információk, előrejelző feltételezések, kiegészítő mellékletben, megjegyzésekben szereplő információk megkövetelése), amelyek alapvetően magas becslési bizonytalanságot eredményeznek.

Az Sztv. a kiegészítő mellékletben előírja a becslések változásának indoklását és bemutatását, de a becslési bizonytalanságra vonatkozó közzétételt nem követel meg. Minél kevésbé megfigyelhető egy adat, információ, annál nagyobb bizonytalanságot hordoz a felhasználása; az IFRS-ben találkozunk a nem megfigyelhető inputok alkalmazásával és értékelésével a valós értékelés területén. A becslési bizonytalanságokat az IFRS szerinti kiegészítő megjegyzésekben be kell mutatni.

- A vezetés lehetőségeit a pontos és megbízható számviteli becslésre vonatkozóan, például a jelenlegi helyzet és a jövőbeli események, körülmények, hatások megítélésével.

A számviteli becslések bizonytalanságának felmérésekor azt is meg kell vizsgálni, hogy a vállalkozás folytatásának elve a becslési bizonytalanság hatására érvényesülni tud-e (ISA 570 A vállalkozás folytatása standard).

4.2 Hogyan értelmezhetőek és mérhetőek az összetettség, szubjektivitás vagy egyéb eredendő kockázati tényezők?

A becslési bizonytalanságokkal szoros kapcsolatban és összefüggésben áll az összetettség és a szubjektivitás. Az ISA 540 (felülvizsgált) standard szerint a könyvvizsgálónak fel kell mérnie, hogy az összetettség, szubjektivitás és egyéb eredendő kockázati tényezők a számviteli becslésekben hogyan befolyásolják a lényeges hibás állítás kockázatát. Ezt az elemzést végre kell hajtani:

- számviteli becslés során alkalmazott módszer, feltételezések és adatok kiválasztása és alkalmazása kapcsán
- a vezetés pontbecslésének során, valamint
- a pénzügyi kimutatások kiegészítő mellékletében bemutatott információkhoz kapcsolódóan.

Összetettség

Annak figyelembevétele során, hogy a számviteli becslés készítésekor használt módszer kiválasztását és alkalmazását milyen mértékben befolyásolja összetettség, a könyvvizsgáló mérlegelheti:

- A vonatkozó számviteli keretrendszer által előírt értékelési alap jellege megkívánja-e az összetett módszer alkalmazását (erre jobban találunk példát az IFRS-ben, lásd pénzügyi instrumentumok értékelése és értékvesztése, munkavállalói juttatások bizonyos típusai, részvényalapú juttatások stb.)
- A vezetés úgy ítélte-e meg, hogy speciális tudás és készségek szükségesek a számviteli becsléshez? (pl. szakértőt fogadott)
- A számviteli becsléshez alkalmazott módszer, modell széleskörűen alkalmazott az adott eseményre vagy iparágban, vagy a gazdálkodó egység által kidolgozott belső modell?
- Mennyire komplex a módszerben, modellben alkalmazott számítási folyamat?
- A számviteli becsléshez használt adatokat mennyire összetett folyamat révén szerzi meg és rendszerezi a gazdálkodó egység?
- Mennyire egyszerű az adatokat azonosítani, begyűjteni és megérteni?
- A rendelkezésre álló adatokat milyen szinten kell integrálni? A több adatforrásból származó és nagymennyiségű adatok esetében ezek integritását és annak fenntartását biztosítani kell, ami már alapvetően összetettségre utal.
- Mennyi feltételezést használnak a becslés során, ezek között van-e összefüggés?
- Mennyire összetettek a gazdálkodó egység szerződésai, azok feltételei?

Mint azt már említettük, az Sztv-t alkalmazó KKV-k körében az összetett becslések kevésbé jellemzők, mint a nagyvállalatoknál és/vagy az IFRS-t alkalmazó vállalatoknál.

Szubjektivitás

Még ha a számviteli becslés nem is összetett, szubjektivitást bizonyosan tartalmaz. A szubjektivitás mértékének vizsgálatakor a könyvvizsgáló számára irányadó lehet, hogy a vonatkozó számviteli szabályozás megfogalmaz-e a számviteli becslésekre vonatkozóan módszereket vagy értékelési megközelítéseket, technikákat, tényezőket. Ha ilyen jellegű előírásokat a számviteli szabályok nem tartalmaznak, az a szubjektivitást növeli.

Tulajdonképpen minden elem tartalmazhat szubjektivitást; miért éppen azt az adatforrást alkalmazza a gazdálkodó egység, mennyire alátámaszthatók a jelenre és jövőre vonatkozó feltételezések, miért éppen a kiválasztott becslési módszert és értékelési jellemzőket alkalmazza a gazdálkodó egység stb. mennyire elfogult a vezetés stb.

A szubjektivitás könyvvizsgálói alátámasztásához nagyon lényeges a gazdálkodó egység és környezetének, valamint az alkalmazott belső kontrolljainak felmérése és az észszerű következtetések levonása. Természetesen a szakmai szkepticizmus érvényesülésének is kiemelkedő szerepe van a szubjektivitás mértékének megítélésben.

Egyéb eredendő kockázati tényezők

Az egyéb kockázati tényezők között a standard alapvetően a vezetés elfogultságát vagy a számviteli becslés csalás miatti hibás állításra való fogékonyságát említi. Ez adódhat a szubjektivitás

tényezőjéből, a lehetséges kimenetek tartományának nem megfelelő kiválasztásából, a kedvezőbb vagyoni és pénzügyi helyzet kimutatásának elvárásából stb.

Folytatódó könyvvizsgálatok esetén az előző évek során azonosított, a vezetés esetleges elfogultságára utaló jelzések befolyásolhatják a könyvvizsgáló tárgyidőszaki tervezési és kockázatfelmérési eljárásait.

5 VÁLASZOK A LÉNYEGES HIBÁS ÁLLÍTÁS FELMÉRT KOCKÁZATAIRA

Válassz ki az adott számviteli becslés könyvvizsgálatára legalább egy megközelítést és dokumentáld válaszaidat!

A tervezési és lényeges hibás állítások kockázatainak felmérését követően, összhangban az ISA 330. A könyvvizsgáló válaszai a becsült kockázatokra standarddal, szükséges ezen kockázatokra a könyvvizsgálói válaszokat megadni. Ehhez, a könyvvizsgálónak további könyvvizsgálati eljárásokat kell elvégezni, amely során figyelembe kell venni, hogy ha magasabb a lényeges hibás állítás kockázata, akkor meggyőzőbb könyvvizsgálati – megerősítő vagy ellentmondó - bizonyítékokkal szükséges alátámasztani a könyvvizsgálói választ.

Ahogy ezt már az ISA 540 (felülvizsgált) standard lényegi változásainak áttekintésekor a Bevezetésben megemlítettük, **a könyvvizsgálói válasz alátámasztása során szükséges alkalmazni egyet vagy többet az alábbi tesztelési megközelítések közül:**

- a) ***Könyvvizsgálati bizonyíték szerzése a könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező eseményekből és/vagy***
- b) ***Annak tesztelése, hogy a vezetés hogyan készítette el a számviteli becslést és/vagy***
- c) ***A könyvvizsgáló pontbecslésének vagy az általa becsült tartománynak a kialakítása.***

A számviteli becslések esetében további teszteléseket kell végrehajtania a könyvvizsgálónak, hogy elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezzen a releváns kontrollok működési hatékonyságára, ha:

- a könyvvizsgáló várakozása szerint a kontrollok hatékonyan működnek vagy
- az alapvető könyvvizsgálati eljárások önmagukban nem tudnak elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szolgáltatni az állítások szintjén.

A releváns kontrollok működési hatékonyságának tesztelése akkor válik egyre erőteljesebbé, mikor az informatikának a szerepe megnő a becslésekben, például a nagymennyiségű és összetett adat vagy komplex módszerek, modellek alkalmazása miatt, vagy felügyeleti vagy egyéb szabályozás előírja további eljárások végrehajtását a belső kontrollokra. Ha a könyvvizsgáló csak alapvető eljárást alkalmaz, akkor is tesztelnie kell az adatokat például az adatforrások vizsgálatával, a feltételezések dokumentáltságával, kontroll számításokkal.

A számviteli becslésekre vonatkozó könyvvizsgálói bizonyítékokat az ISA 500. Könyvvizsgálói bizonyítékok standard előírásával összhangban kell végrehajtani, amely megfogalmazza a könyvvizsgáló számára annak értékelését, hogy az információ kellőképpen megbízható-e a könyvvizsgáló céljaihoz, beleértve, ahogyan az adott körülmények között szükséges, könyvvizsgálati bizonyíték szerzését az információ pontosságáról és teljességéről, valamint értékelve, hogy az információ kellőképpen aprólékos és részletes-e a könyvvizsgáló céljaihoz.

a) Könyvvizsgálati bizonyíték szerzése a könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező eseményekből

A fordulónap utáni események könyvvizsgálati kérdéseiről részletesen az ISA 560 standard szól, azaz a könyvvizsgáló mindenképpen elvégzi a fordulónap utáni események vizsgálatát.

Amennyiben a könyvvizsgáló alkalmazza ezt a megközelítést a számviteli becslésekre, akkor lényegi kérdés, hogy ez önmagában szolgáltat-e elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot a lényeges hibás állításnak a számviteli becsléssel kapcsolatos kockázatainak a kezeléséhez. Itt fontos lehet, hogy a fordulónap és az értékelés időpontja között mennyi idő telik el, és hogy a körülményekben és egyéb releváns feltételekben történtek-e és milyen jellegű és mértékű változások, amelyek befolyásolhatják a könyvvizsgálati bizonyíték relevanciáját.

Például:

- jogszabályi változás a fordulónapot követően lényegében megszünteti egy készletféle piacát, akkor annak piaci árához és az értékvesztés becsléséhez ezen információ felhasználható. A könyvvizsgáló a bizonyosságot erre vonatkozóan a jogszabályi változás és annak megismerésével szerezheti meg.
- egy peres ügy kapcsán jelentős változások következhetnek be a fordulónapot követően, így az új információk tükrében a számviteli becslés pontosítható. A könyvvizsgáló erre vonatkozóan kérhet dokumentációt, az ügyben folytatott levelezéseket áttekintheti, készíthet vezetői interjúkat.
- egy vevővel szembeni követelésre értékvesztés elszámolása indokolt, ám a vevő fordulónapi tartozásának 70% -át a fordulónap után nem sokkal pénzügyileg rendezte, mivel az eladó a pénzügyi rendezés hiányában további megrendelést nem fogad be tőle. A könyvvizsgálói bizonyosság a pénzügyi rendezésről szóló dokumentációkkal megszerzhető. Ilyenkor célszerű arra is rápillantani a kockázatok felmérése miatt, hogy a következő évben, a mérlegkészítésig az eladó értékesített-e és milyen összegben és feltételekkel a vevőnek.
- a valós érték meghatározásakor szintén bekövetkezhet a fordulónapot követő jelentős változás, de ha azok nem a fordulónapi körülményeket tükrözik, a valós értékre vonatkozó számviteli becslésekben nem relevánsak.

b) Annak tesztelése, hogy a vezetés hogyan készítette el a számviteli becslést

Talán ez a leggyakrabban alkalmazott könyvvizsgálói eljárás a számviteli becslések ellenőrzésére, különösen akkor, ha az előző években már a könyvvizsgáló vizsgálta az adott számviteli becsléseket és az arra utal, hogy a vezetés számviteli becslési folyamata megfelelő. Alkalmazható akkor is, ha a becslés hasonló jellegű, önmagukban nem jelentős tételek sokaságán alapszik vagy adatok rutinszerű feldolgozásából ered.

A számviteli becslés végrehajtásánál a könyvvizsgálói ellenőrzés magába foglalja:

- a) a vezetés által a számviteli becslés készítése során használt **módszerek, jelentős feltételezések és adatok kiválasztásának és alkalmazásának vizsgálatát**, valamint, hogy
- b) a vezetés hogyan választotta ki a **pontbecslést** és hogyan dolgozta ki a **becslési bizonytalanságra vonatkozó közzétételeket**.

A gazdálkodó egység belső kontrolljának megismerésekor a standard már rávilágított arra, hogy a számviteli becslés adatbázisának legfőbb elemei a módszerek, a feltételezések és az adatok. A gazdálkodó egység ide vonatkozó kontroll-tevékenységének megismerését követően a könyvvizsgáló ténylegesen ellenőrzi az elvégzett számviteli becslést.

A módszerekkel kapcsolatosan a könyvvizsgáló ellenőrzi:

- a vonatkozó számviteli szabályok tartalmazzak-e előírást a számviteli becslés módszerére és a gazdálkodó egység ezt (ezeket) megfelelően alkalmazza-e?
- a módszer alkalmazását a vezetőség tudja-e megfelelően indokolni?
- megfelelő-e a módszer az adott körülmények között? (az esemény jellege, a gazdálkodó egység üzletmenete, iparági gyakorlat, gazdálkodó egység környezete alapján)
- a módszer számítási folyamatát megfelelően alkalmazza-e a gazdálkodó egység? (matematikai kontroll)
- ha a vezetés azt állapította meg, hogy különböző módszerek jelentősen eltérő becslések tartományát eredményezik, hogyan vizsgálta a vezetés ezeknek az eltéréseknek az okait
- történtek-e változások a módszertanban az előző évhez képest, ha igen, ezek indokoltak-e (új körülmények és új információk figyelembevétele)?
- összetett modellezés esetében a modell elemeit és a megítéléseket következetesen és megfelelően alkalmazza-e a gazdálkodó egység?
- azonosítható-e a vezetés elfogultságára utaló jelzés?
- a jelentős feltételezések és az adatok integritását – pontosság és teljesség - fenntartották-e a módszer alkalmazása során?

Például:

- az értékcsökkenés esetében vizsgálható, hogy a választott lineáris leírás, maradványérték nélkül, a társasági adótörvényben rögzített értékcsökkenési kulcsok alapján megfelelő módszernek minősül-e. A módszer helyességének vizsgálatán túl (vagy azzal együtt) magának az értékcsökkenésnek matematikai számítása is ellenőrizhető.
- A garanciális céltartalék becslését a gazdálkodó egység úgy végzi el, hogy az adott évben felmerült garanciális javítási költségeket külön gyűjti és ennek éves összegét képezi meg garanciális céltartalékként. A gazdálkodó egység tisztában van azzal, hogy az árukínálata és a rá hárított garanciális kötelelem terjedelme nőtt és mivel új termékfajtáról van szó, így a várható meghibásodási ráta is nőni fog. A könyvvizsgáló ezen információkat felmérve meg tudja állapítani, hogy az alkalmazott módszer a jelenlegi ismeretek és körülmények birtokában nem megfelelő. Ilyenkor a könyvvizsgálónak meg kell kérnie a vezetést további becslési eljárások elvégzésére, majd ezt a könyvvizsgálónak ismételt ellenőriznie kell.
- Az IFRS-ben az eszközök leszerelési kötelemére diszkontált jelenértéket alkalmazva céltartalékot kell képezni. Ehhez meg kell becsülni a leszerelés várható időpontját, a jelenlegi információk és jövőbeni feltételezések alapján a várható leszerelési költség összegét, valamint azt a kamatlábat, amivel a diszkontálást végre kell hajtani. Ebben a becslésben minden tényező változhat; technológiai változások vagy jogszabályi előírások miatt a leszerelés időpontja és a költségek összege, piaci és belső körülmények

között az alkalmazott kamatláb. A könyvvizsgáló feladata, hogy ezen változások indokoltságát és az új becslési tényezők megbízhatóságát alátámassza.

A jelentős feltételezések kapcsán a következőket kell megvizsgálni:

- a feltételezések összhangban vannak-e és megfelelők-e a vonatkozó számviteli szabályokkal összefüggésben?
- a feltételezések alkalmazását a vezetőség tudja-e megfelelően indokolni?
- megfelelő-e a feltételezés az adott körülmények között? (az esemény jellege, a gazdálkodó egység üzletmenete, az iparági gyakorlat, gazdálkodó egység környezete alapján)
- történtek-e változások a feltételezésekben az előző évhez képest, ha igen, ezek indokoltak-e (új körülmények és események figyelembevételével)?
- azonosítható-e a vezetés elfogultságára utaló jelzés?
- több feltételezés alkalmazása esetén ezek összhangban állnak-e egymással és a gazdálkodó egység üzleti tevékenységeinek egyéb területein alkalmazott kapcsolódó feltételezésekkel, a könyvvizsgálónak a könyvvizsgálat során szerzett ismeretei alapján
- készít-e a vezetés érzékenységvizsgálatot?
- a vezetésnek áll-e szándékában és van-e képessége jövőbeni bizonyos lépések megtételére?

Például:

- peres ügy lezárása a felek kölcsönös megállapodásával, amely befolyásolja a becsült céltartalék összegét,
- tervezett adatbázis vásárlás a megbízhatóbb adatok integritásának biztosítása érdekében,
- tervezett létszámleépítések, üzembezárások

Ahhoz, hogy a számviteli becslésekben az ilyen várható lépéseket figyelembe tudja venni a könyvvizsgáló, alá kell támasztania pl. írásos tervekkel és dokumentációkkal, vezetői interjúkkal, az eddig végrehajtott lépésekkel, a fordulónap utáni események vizsgálatával stb.

Tulajdonképpen, ha a módszerek alátámasztásánál felvetett példákat megvizsgáljuk, látjuk, hogy a feltételezések könyvvizsgálói megítélésére azok ugyanúgy helytállóak lehetnek, hiszen egy alkalmazott módszernek részét képezik a különböző feltételezések. Egyéb példaként említhető az eddigieken túl:

- ha a gazdálkodó egység feltételezésekkel él egy NAV ellenőrzés megállapításait illetően és bár a gazdálkodó egység adózási jogalkalmazási gyakorlata, adófizetési helyzete és adómorálja nem támasztja alá, de a létező és azonosított kockázatok alapján olyan feltételezésekkel élnek, hogy nem képeznek ezen eseményre céltartalékot.
- a gazdálkodó egységnek az eszközei értékeléséhez valós értéket kell alkalmaznia, ahol piaci árak és irányadó kamatok meghatározása szükséges, ezek során olyan feltételezésekkel él, amely az adott iparágban vagy az adott tranzakciókra nem alkalmazott, nem jellemző.

A könyvvizsgálói bizonyíték ezekben az esetekben a feltételezések indoklása lehet, illetve amennyiben ez nem vezet észszerű alkalmazásra, akkor a feltételezések módosítása és azok

alátámasztása szükséges (dokumentumok, iparági adatok, összehasonlító adatok, vezetéssel folytatott egyeztetések).

A számviteli becslésben használt adatok megítélésére vonatkozóan a könyvvizsgálónak meg kell válaszolnia, hogy:

- az adatok megfelelők-e a vonatkozó számviteli szabályok alapján?
- az adatok alkalmazását a vezetőség tudja-e megfelelően indokolni?
- megfelelők-e a használt adatok az adott körülmények között? (az esemény jellege, a gazdálkodó egység üzletmenete, az iparági gyakorlat, gazdálkodó egység környezete alapján)
- külső – piaci információk által megerősített - adatokat vagy belső, saját kalkuláció eredményeképpen született adatokat használ a gazdálkodó egység? a külső adatok egy adatforrásból származnak vagy több adatforrásból? Ezek és kapcsolataik, összefüggéseik hogyan ellenőrizhetők?
- valós értékelés esetén az adatok milyen szintű inputok alapján kerültek meghatározásra? (aktív piaci árak, összehasonlító árak vagy egyéb árazási módszerek)
- történt-e az adatok szerkezetében, minőségében és számszerűségében változás, ezek megfelelők-e és a vezetés által indokolhatók-e (új körülmények és események figyelembevétele)?
- az adatok relevánsak és megbízhatók-e az adott körülmények között?
- a vezetés megfelelően értette vagy értelmezte-e az adatokat, beleértve a gazdálkodó egység jogi vagy szerződéses feltételeinek következményeit, hatásait.
- azonosítható-e a vezetés elfogultságára utaló jelzés?

Itt is rá kell világítani arra, hogy a módszerek-feltételezések-adatok szoros kapcsolatban és összefüggésben állnak egymással, így az eddigiekben felvetett példák az adatok könyvvizsgálati alátámasztásánál is megemlíthetők. Ezeken túlmenően, például:

- a végkielégítés céltartalékának becsléséhez a gazdálkodó egység az elbocsátani kívánt dolgozók munkakörében a gazdálkodó egységnél jellemző átlagos bérét használja. Meg kell vizsgálni, hogy ez az adat hogyan került meghatározásra, a vállalkozás ismeri-e pontosan az elbocsátani tervezett munkavállalók egyéni bérét, azaz készíthető-e jobb becslés?
- az Sztv-ben és IFRS-ben egyaránt megjelenik a több beszámolási időszakon át teljesített szolgáltatások árbevétel elszámolásának a készülségi/teljesítési fok alapú kiszámítása. Az adott évi árbevétel ilyen módszer szerinti meghatározása során, ha a leggyakrabban alkalmazott költség-alapú elszámolást nézzük, akkor becsült a „projekt” tervezett összes költsége és összes árbevétele is. A becslési kockázatot csökkentik a rendelkezésre álló szerződésekben rögzített árak, de tapasztalatból tudjuk, hogy a szerződések állománya, a projekthez kapcsolódó feladatok és azok árai, így valamennyi adat folyamatosan módosulnak.
- egy ingatlan valós értékének becslésénél a gazdálkodó egység az adott évben nem kért fel értékbecslőt, hanem a vezetés felülvizsgálta a szakértő előző évi becslését. Ennek felülvizsgálata során a könyvvizsgáló megállapította, hogy nem vagy nem megfelelően korrigálták az értékbecslésben használt adatokat, például inflációs hatásokkal, a várható

extra- költségek valós értékre gyakorolt hatásaival stb. Ebben az esetben a vezetést fel kell kérni az önmaga által készített értékbecslés indoklására és felülvizsgálatára, a megfelelő adatok beszerzésére és alátámasztására. Természetesen a könyvvizsgálónak itt is ismételten ellenőriznie kell a gazdálkodó egység módosított becslését.

c) Pontbecslés és a becslési bizonytalanságra vonatkozó kapcsolódó közzétételek vezetés általi kiválasztása

Annak alátámasztásához, hogy a vezetés hogyan készítette a számviteli becslést, a könyvvizsgálónak fel kell mérnie, hogy:

- a vezetés megértette-e és kezelte-e a becslési bizonytalanságokat,
- megfelelő pontbecslést választott-e és
- a becslési bizonytalanságra vonatkozó kapcsolódó közzétételek kidolgozásával megfelelően kezelte-e a becslési bizonytalanság bemutatását a pénzügyi kimutatásokban.

Hogyan vizsgálható, hogy a vezetés megértette-e és kezelte-e a becslési bizonytalanságokat?

A könyvvizsgálónak ehhez át kell gondolnia, hogy a vezetés:

- érzékelt-e és megértette-e a becslési bizonytalanságokat, amelyek eredendően vagy következményként a módszerek, feltételezések és adatok forrásaiból származnak?
- megértette-e, hogy a becslések végeredménye eredendő varianciát tartalmaz és ehhez kapcsolódóan felmérte-e az értékelési eredmények észszerű tartományát?
- biztosítja-e a szükséges szakmai tudással és készségekkel rendelkező munkavállalókat a számviteli becslésekhez és/vagy von-e be szakértőt?
- mennyiben fogékony a vezetés elfogultságra?

A vezetés pontbecslésének kiválasztása és a becslési bizonytalanság kapcsolódó közzétételei

A pontbecslés azt jelenti, hogy a számviteli becslés során egy meghatározott minta alapján a vezetés választ egy értéket, egy pontot, azaz egy összeget az észszerűen lehetséges értékelési eredmények közül. Ez lehet az átlag, medián, modus, szórás, vagy pl. a valószínűségekkel súlyozott átlag (ha nem egyedi adatok, hanem sokaság, minta alapján számolunk) vagy a legvalószínűbb kimenet stb.

Annak megítélésére vonatkozóan, hogy a vezetés a pontbecslést megfelelően választotta ki és értékelt-e a könyvvizsgáló egyrészt támaszkodhat a vonatkozó számviteli szabályozásra, amely megkövetelheti a pontbecslést vagy előírhat konkrét értékelési módszert. Ha ilyen jellegű szabályt nem tartalmaznak a számviteli előírások, akkor a könyvvizsgálónak azt kell felmérnie, hogy a vezetés alkalmazott-e megítéléseket és azokat hogyan tette. A könyvvizsgáló ezt alátámaszthatja az alkalmazott módszerek, feltételezések, adatok és értékelési jellemzők észszerűségének és megfelelőségének vizsgálatával, a számítás ellenőrzésével stb. (lásd az előző részekben).

A becslési bizonytalanság közzétételeinek ellenőrzéséhez ismét a számviteli szabályrendszer előírásai alkalmazhatók. Például:

- a számviteli becslésekhez kapcsolódó jelentős számviteli politikák,
- a jelentős vagy kritikus megítélések, feltételezések,
- a valós értéken történő értékelés módszere, feltételezései,
- a becslésekben bekövetkezett változások (változtatások) indokai és hatásai

- a becslési bizonytalanság forrásai stb.

Ha a könyvvizsgáló úgy ítéli meg, hogy a vezetés nem tett megfelelő lépéseket a becslési bizonytalanság megértése vagy kezelése érdekében, akkor ennek érdekében fel kell kérnie a vezetést további eljárások végrehajtására. Ezt követően a könyvvizsgáló értékeli a vezetés választását és a további eljárásokat, valamint a számviteli becslés végrehajtásának módját.

A könyvvizsgáló pontbecslése vagy az általa becsült tartomány kialakítása

A könyvvizsgáló a pontbecslés és közzététel ellenőrzésekor a vezetés vagy a saját módszereit, feltételezéseit és adatait egyaránt használhatja, de ezeket úgy kell megtervezni, hogy megfelelő könyvvizsgálói válaszokat és bizonyosságot adjanak.

Indokolt lehet, hogy a könyvvizsgáló saját pontbecslést vagy becsült tartományt határozzon meg, ha:

- úgy ítéli meg, hogy a vezetés nem értette meg vagy kezelte megfelelően és észszerűen a becslési bizonytalanságokat;
- az eddigi tapasztalatok alapján a vezetés eljárása várhatóan nem lesz hatékony;
- a gazdálkodó egység kontroll tevékenységei rosszul megtervezettek és/vagy nem működnek hatékonyan;
- a fordulónap után események ellentmondani látszanak a vezetés becsléseinek;
- vannak megfelelő alternatív feltételezések vagy vonatkozó adatforrások, adatok.

Felhasználható az előző időszak számviteli becslésének könyvvizsgálói megítélése, a gazdálkodó egység belső kontrolljának hatékonyságának felmérése, a fordulónap utáni események felmérése, a könyvvizsgáló által azonosított alternatív feltételezések vagy adatok (adatforrások). A könyvvizsgáló pontbecslést alakíthat ki az esemény és a becslés jellegétől függően.

Példa:

Egy gazdálkodó egység saját tulajdonú ingatlanát hosszú-távú bérlőknek adja ki. A gazdálkodó egységnek jelentős hiteltartozása van és több banki kovenánsnak kell megfelelnie. Az ingatlan értékének meghatározásához független értékbecslőt kértek fel. A könyvvizsgáló úgy döntött, hogy saját pontbecslést dolgoz ki a valós érték becslésére, mert megfelelő alternatív feltételezések és alkalmazható adatok állnak rendelkezésre. Ekkor a könyvvizsgáló alkalmazhatja a vezetés által használt becslési módszert az alternatív feltételezésekkel és adatokkal, vagy saját értékbecslőt kérhet fel. Nem javasolt egy másik becslési módszer alkalmazása, ha erre nem tud a könyvvizsgáló megfelelő módszereket nevesíteni, vagy saját becslési módszert kidolgozni.

A könyvvizsgáló pontbecslésének eredménye eltérhet a vezetés becslésétől, ha a könyvvizsgáló más modellt, módszert alkalmaz és egyéb feltételezéseket, körülményeket is figyelembe vesz.

Például:

- valós értékelés esetén eltérő eredményekre juthatunk, ha a valós értéket diszkontált cash-flow alapú használati érték helyett piaci érték alapján számítjuk,
- ha eltérő hasznos élettartammal dolgozunk,

- ha különböző tényezőkkel kiigazítjuk a becslést,
- szükségesnek tartjuk a termelőberendezések kapacitásának korrigálását egyéb, a vezetés által figyelembe nem vett tényezőkkel
- a diszkontálásnál alkalmazott ráták esetében a vezetés által alkalmazott rátától eltérő jellegű rátát alkalmazunk (belső megtérülési ráta, vagy hitelfelvételi kamatláb, vagy WACC stb.).

Amennyiben a könyvvizsgáló egy könyvvizsgáló által becsült tartományt alakít ki, akkor meg kell határoznia, hogy a tartomány csak olyan összegeket tartalmaz, amelyeket elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték támaszt alá (természetesen összhangban a vonatkozó számviteli szabályokkal). Ez azt jelenti, hogy a könyvvizsgáló bizonyítékot szerez annak meghatározásához, hogy a tartomány két végén lévő pontok észszerűek az adott körülmények között, ezáltal alátámasztva azt, hogy a szóban forgó két pont közé eső összegek szintén észszerűek.

A könyvvizsgáló juthat olyan következtetésre, hogy a becslés eredményezte tartomány jelentősen meghaladja vagy akár többszöröse a lényegességnek, de ez a megítélése szerint megfelelő az adott körülmények között. Ilyenkor a becslési bizonytalansággal kapcsolatos közzétételek észszerűségének a könyvvizsgáló általi értékelése növekvő fontosságúvá válik.

6 SZÁMVITELI BECSLÉSEKHEZ KAPCSOLÓDÓ KÖZZÉTÉTELEK

A közzétételekre vonatkozó előírások tekintetében hozott-e bármi újat a felülvizsgált standard?

A pénzügyi beszámolási keretelvek és vonatkozó számviteli szabályok által előírtakon felül további közzétételek is szükségesek lehetnek a valós bemutatás érdekében.

Az IAASB felismerte, hogy a számviteli becslésekre vonatkozó közzétételek kritikus fontosságúak a pénzügyi kimutatások felhasználói számára az alkalmazott számviteli politikák, a becslési bizonytalanság jellege és mértéke, valamint a számviteli becslésekkel kapcsolatos legfontosabb megítélések és egyéb kérdések megismerése szempontjából, különösen akkor, amikor a becslési bizonytalanság mértéke magas.

A felülvizsgált standard 22. szakasza, valamint az erre visszahivatkozó 26. (b) és 29 (b) szakaszai rögzítik a közzétételek felmért kockázataira válaszként adott eljárásokat, melyek az oktatási anyag előző részeiben ismertetésre kerültek, így ezeket itt nem ismételjük meg.

A közzétételek tekintetében a felülvizsgált standardban változást jelent, hogy míg a korábbi standard a számviteli becslésekkel kapcsolatban az „észszerű” kifejezést használta, a közzétételekkel kapcsolatban azonban a „megfelelő” kifejezést, addig a felülvizsgált standard mind a számviteli becslések, mind a kapcsolódó közzétételek tekintetében az „észszerűek a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek összefüggésében” kifejezést használja.

Az észszerű azt jelenti, hogy a vonatkozó beszámolási keretelvek releváns követelményeit megfelelően alkalmazták, beleértve a számviteli becsléssel kapcsolatos arra vonatkozó közzétételeket, hogy hogyan alakították ki a becsléseket, illetve azokat, amelyek kifejtik a becslési bizonytalanság jellegét, terjedelmét és forrásait.

A vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek, számviteli szabályok előírhatnak közzétételeket:

- amelyek ismertetik a számviteli becslés összegét, és kifejtik az annak készítésére szolgáló folyamat jellegét, korlátait, az észszerűen lehetséges eredmények változékonyságát
- amelyek ismertetik a számviteli becslésekkel kapcsolatos jelentős számviteli politikákat (akár konkrét elveket, alapokat, gyakorlatokat)
- amelyek ismertetik a becslési bizonytalanság fő forrásait
- amelyek ismertetik a jelentős vagy kritikus megítéléseket, feltételezéseket, illetve ezek megváltoztatásának indokait
- megjelenítési kritériumok nem teljesülése esetén a körülmények megfelelő közzétételét (Pl: függő kötelezettségek)

Példák a közzétételekre:

Fontos látnunk, hogy jelentős különbségek lehetnek abban, hogy milyen mélységű közzétételeket ír elő egy pénzügyi beszámolási keretelv, gondoljunk csak a magyar számviteli törvényre és az IFRS-ekre, utóbbi jellemzően több és részletesebb közzétételt ír elő.

Példák a számviteli törvényből:

- immateriális javak, tárgyi eszközök esetében a terv szerinti értékcsökkenés, a várható hasznos élettartam és a maradványérték újbóli megállapítását indokolni kell és a vagyona és eredményre gyakorolt hatást külön be kell mutatni. Ezek a változások következhetnek terven felüli értékcsökkenés elszámolásából vagy annak visszairásából, vagy ha az évenként elszámolásra kerülő értékcsökkenés megállapításakor figyelembe vett körülményekben lényeges változás következett be.
- az értékhelyesbítések állományváltozásait az értékelésbe bevont eszköz-csoportonkénti bontásban, a piaci értéken történő értékelés elveit és módszereit
- a kiegészítő mellékletben be kell mutatni a követelések eredeti, nyilvántartásba vételi értékét, az üzleti évben elszámolt, illetve visszaírt, halmozottan elszámolt értékvesztés összegét
- valós értéken történő értékelés esetén a kiegészítő mellékletben be kell mutatni az általános értékelési eljárásokkal számított piaci érték (jelenérték) esetén alkalmazott feltételeket (így különösen: a diszkonttényezőt, a várható osztaléknövekedési rátát, a belső megtérülési rátát, az effektív hozamot, az alternatív befektetés hozamát); a számított piaci érték meghatározásánál figyelembe vett tényezőket

Példák IFRS-ből:

- Az IAS 1 előírja, hogy amennyiben a valós bemutatás megköveteli további közzétételeket kell szerepeltetni, amennyiben az IFRS-ek konkrét előírásainak való megfelelés nem elegendő ahhoz, hogy a felhasználók megértsék bizonyos ügyletek, események és feltételek hatását a gazdálkodó pénzügyi helyzetére
- Az IAS 36 alapján a gazdálkodó egységnek közzé kell tennie az egyedi eszköz vagy pénztermelő egység vonatkozásában azokat az eseményeket, körülményeket, amelyek értékvesztéshez, vagy értékvesztés visszairáshoz vezettek, az eszköz megtérülő értékét

és módszerét (elidegenítési költségekkel csökkentett valós értéke vagy használati értéke), a használt értékelési technikákat és fő feltételezéseket

- Az IAS 37 szerint a gazdálkodó egységnek közzé kell tennie a céltartalékok kapcsán a kötelelem jellegének leírását, a gazdasági hasznok kiáramlásának várható ütemezését, kiáramlások összegével vagy ütemezésével kapcsolatos bizonytalanságokat, amennyiben szükséges jövőbeli eseményekkel kapcsolatos főbb feltételezéseket
- IFRS 15: a gazdálkodónak közzé kell tenni az alábbiakhoz használt módszerekre, inputokra és feltételezésekre vonatkozó információkat: ügyleti ár meghatározása, változó ellenérték becslése, pénz időértékének hatása, nem pénzbeli ellenérték értékelése, az ügyleti ár allokálása, visszaküldési és visszatérítési kötelek értékelése.

Az ágazati szabályozó szervezetek és felügyeleti szervek szintén meghatároznak közzétételt a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményein felül.

A számviteli keretelvek, szabályok által előírtakon kívül szükség lehet további közzétételekre a valós bemutatás elérése érdekében. A könyvvizsgáló a gazdálkodó egység és környezetének, ügyleteinek, bekövetkezett események ismeretében alakíthatja ki várakozását a tekintetben, hogy milyen közzétételt kellene tartalmaznia a pénzügyi kimutatásoknak.

Az ilyen „önkéntes” közzétételek nem okoznak inkonzisztenciát, illetve összehasonlítási problémát az egyes gazdálkodók beszámolói között?

Ennek sajnos fennáll a veszélye, nem beszélve arról, hogy sok esetben az ügyfelet is nehéz rávenni arra, hogy olyan közzétételt foglaljon bele a beszámolóba, amelyre vonatkozóan a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek nem tartalmaznak kötelező előírást. Ugyanakkor a könyvvizsgálónak végső soron arról kell kijelentést tennie, hogy szerepel-e a beszámolóban minden olyan közzététel, amely a valós bemutatás megvalósításához szükséges (valós bemutatást előíró keretelvek esetében), így ez az ő szakmai megítélésének a kérdése, hogy mely addicionális közzétételekre van szükség ennek megvalósításához.

A könyvvizsgálói jelentésre vonatkozóan hogyan kell elképzelni, milyen hatása lehet a számviteli becsléseknek és kapcsolódó közzétételeinek?

Ha a számviteli becslés és kapcsolódó közzétételei jelentős könyvvizsgálói figyelmet igényelnek, akkor ez kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdés is lehet (ld: ISA 701).

Az ISA 705. (felülvizsgált) A független könyvvizsgálói jelentésben szereplő vélemény minősítése standard¹⁵ iránymutatást tartalmaz a könyvvizsgálói véleményre vonatkozó hatásokra abban az esetben, amikor a könyvvizsgáló meggyőződése szerint a vezetés közzétételei a pénzügyi kimutatásokban nem megfelelők vagy félrevezetők, például a becslési bizonytalanság tekintetében. Szintén ez a standard szolgál iránymutatásul abban az esetben, amikor a könyvvizsgáló nem tud elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni a számviteli becsléssel kapcsolatos könyvvizsgálói véleménye kialakításához.

---

¹⁵ 705. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard 22–23. bekezdések

7 A VEZETÉS ELFOGULTSÁGÁNAK ÉS A CSALÁS KOCKÁZATÁNAK ÉRTÉKELÉSE

Fontos a motivációra okot adó körülmények, események felismerése.

A számviteli becslésekkel kapcsolatos egyéb eredendő kockázati tényezők egyike a vezetés elfogultsága vagy a számviteli becslés csalás miatti hibás állításra való fogékonysága, definicióként: a vezetés semlegességének hiánya az információk előállítása során.

Mivel a számviteli becslések velejárója a vezetés általi megítélésekben jelen lévő szubjektivitás, ezért a szubjektivitás mértékével együtt nő a vezetés nem szándékos vagy szándékos elfogultságára való fogékonyság. Amennyiben félrevezetési szándék áll fenn, a vezetés elfogultsága csalási jellegű, melynek motivációja szerteágazó lehet: kítűzött nyereségcél elérése, szabályozói követelményeknek való megfelelés, közeljövőben megvalósuló tranzakció).

A vezetés elfogultsága a számviteli becslések készítése során többféle módon megjelenhet:

- a becslés kialakításához használt módszer kiválasztásakor (Például: iparágban szokásosan használt módszer helyett saját modell alkalmazása)
- a jelentős feltételezések kiválasztása során (Példa: jövőbeli termelési mennyiségek túl optimista megállapítása)
- az adatok kiválasztása során (nem az üzleti tevékenységben egyébként használt árformák, kamatlábak használata)

A könyvvizsgálónak értékelnie kell, hogy a vezetés által a pénzügyi kimutatásokban foglalt számviteli becslések készítése során alkalmazott megítélések és meghozott döntések, még ha önmagukban észszerűek is, a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések-e, és ha igen értékelnie kell a könyvvizsgálatra gyakorolt hatásokat.

Hangsúlyosan mérlegelni kell a vezetés elfogultságára való fogékonyságot abban az esetben amikor egy tulajdonos-vezetőnek jelentős befolyása van a számviteli becslések előállítása felett, például kisebb gazdálkodók esetében.

Tehet valamit maga a gazdálkodó annak érdekében, hogy a vezetés elfogultságának felmérését minimalizálja?

A gazdálkodó lépéseket tehet annak érdekében, hogy azonosítsa és kezelje a vezetés elfogultságából eredő hibás állításra való fogékonyságot:

- különös figyelmet fordít a módszerek, feltételezések és adatok kiválasztására, illetve változtatásuk szükségességére
- teljesítménymutatók figyelemmel kísérése és a szokatlan értékek kivizsgálása
- azon pénzügyi ösztönzők azonosítása, amelyek motivációt jelenthetnek a vezetés elfogultságára
- megfelelő felügyelet és áttekintés kialakítása a számviteli becslések készítése során
- előírja a jelentős megítélések indoklásának dokumentálását vagy független áttekintését

Példa a vezetés elfogultságának és a csalás kockázatának értékelésére:

A Társaság fényképezőgépeket gyárt, beszámolóját az IFRS-ek alapján állítja össze. Az utóbbi időben a mobiltelefonokba épített kamerák térnyerése és fejlődése jelentős negatív hatást gyakorolt a Társaság bevételeire és eredményességére. A vezetés a romló piaci körülményeket értékvesztésre utaló indikátorként azonosította, ezért a fordulónapra vonatkozóan becslést készített a termelőüzem megtérülő értékére vonatkozóan. A becslés készítésénél a Társaság az üzem használati érték számítására vonatkozó DCF modellt alkalmazott, amelyben több feltételezést használt.

A könyvvizsgáló a feltételezések vizsgálatakor azonosította, hogy a vezetés által használt jövőbeli bevételekre vonatkozó feltételezés túlzottan optimistának tűnik, ami a vezetés elfogultságára utaló jelzés lehet. A könyvvizsgáló felmérte a bevételekre vonatkozó feltételezések kiválasztásának indokát, és azt találta, hogy a legfrissebb piaci elemzés a kamerák értékesítésére vonatkozóan azután jelent meg, hogy a vezetés a becslést elkészítette, és ebben a legfrissebb elemzésben a piac csökkenésének előrejelzése magasabb, mint amit a vezetés használt. Ennek tudatában, illetve figyelembe véve, hogy a vezetés nyitott a becslés felülvizsgálatára az új piaci elemzés birtokában, a könyvvizsgáló azt a következtetést vonta le, hogy nem elfogultság okozta a vezetés döntését, valamint nem azonosított félrevezetési szándékot, ezért azt nem tekintette a csalás fokozott kockázatára utaló jelzésnek.

8 ÁTFOGÓ ÉRTÉKELÉS

A felülvizsgált standardban megjelent egy új bekezdés: Átfogó értékelés címmel, mit takar ez?

Az átfogó értékelés célja a könyvvizsgálói bizonyítékok alapján annak megállapítása, hogy a számviteli becslések és kapcsolódó közzétételek észszerűek-e a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretek, számviteli szabályok összefüggésében.

A korábbi standardban nem ilyen címszóval, de szerepelt hasonló: „A számviteli becslések észszerűségének értékelése és a hibás állítások meghatározása”. A felülvizsgált standard emelt szintű követelményként írja elő átfogó értékelés végrehajtását a végrehajtott könyvvizsgálói bizonyítékok alapján a 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálói standarddal összhangban, melyre a nemzetközi segédanyagokban „stand-back”-ként hivatkoznak. Ez azt jelenti, hogy a könyvvizsgáló a végrehajtott eljárások és megszerzett bizonyítékok alapján értékeli, hogy:

- továbbra is helytállóak-e a hibás állítás kockázatainak felmérései. Előfordulhat, hogy az eljárások végrehajtása során szembesül a könyvvizsgáló azzal, hogy például egy számviteli becslés készítéséhez használt modell összetettebb annál, mint amit a kockázatfelmérésnél feltételezett, vagy nagyobb mértékű szubjektivitásnak lehet kitéve. Ilyen esetben szüksége lehet kiegészítő könyvvizsgálói eljárások végrehajtására.
- a vezetés döntései a számviteli becslések megjelenítésével, értékelésével, bemutatásával és közzétételével kapcsolatban összhangban vannak-e a vonatkozó beszámolási keretekkel, valamint
- a megszerzett bizonyíték elegendő és megfelelő-e a számviteli becsléssel kapcsolatos könyvvizsgálói vélemény kialakításához.

A standard e pontjában ismételten hangsúly helyeződik a szakmai szkepticizmus gyakorlására azáltal, hogy minden bizonyítékot figyelembe kell venni, akár megerősítő, akár ellentmondó.

A végrehajtott eljárások és összegyűjtött bizonyítékok alapján a könyvvizsgáló megállapítja, hogy a számviteli becslések és kapcsolódó közzétételek észszerűek-e a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek összefüggésében.

Az észszerű, azt jelenti, hogy a számviteli becslés készítése során használt adatok és feltételezések összhangban vannak-e egymással, illetve a gazdálkodó egység üzleti tevékenységének egyéb területein használtakkal, és megfelelő információkat vesz-e figyelembe.

Az átfogó értékelés által a könyvvizsgáló áttekinti, hogy a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek előírásai teljesültek-e (pl: számviteli becslés megjelenítése), a hibás állítások megfelelően azonosításra kerültek, beleértve a csalásra utaló hibás állításokat is, és a közzétételek megfelelőek (valós bemutatást előíró vagy megfelelést előíró keretelvek), beleértve a becslési bizonytalanságra vonatkozókat is, és elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékok támasztják alá.

Hangsúlyozandó, hogy az átfogó értékelés elvégzését, az alkalmazott jelentős megítéléseket és a levont következtetéseket megfelelően dokumentálni kell a könyvvizsgálati dossziében.

9 ÍRÁSBELI NYILATKOZATOK BEKÉRÉSE

Változott-e az írásbeli nyilatkozatokkal kapcsolatos követelmény?

A vezetés nyilatkozik arról, hogy a számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek készítésekor alkalmazott **módszerek, jelentős feltételezések és adatok** megfelelők-e.

Az ISA 580. Írásbeli nyilatkozatok standarddal összhangban a könyvvizsgálónak írásbeli nyilatkozatot kell kérni a vezetéstől és adott esetben az irányítással megbízott személyektől arra vonatkozóan, hogy **a számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek készítésekor alkalmazott módszerek, jelentős feltételezések és adatok megfelelők-e olyan megjelenítés, értékelés vagy közzététel eléréséhez, amely összhangban van a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel**. A korábbi standardban csak a jelentős feltételezések voltak előírva, amelyek észszerűségéről a vezetést nyilatkoztatni kellett.

Ezen kívül a könyvvizsgáló megítélése alapján szükség lehet konkrét számviteli becslésekkel kapcsolatos írásbeli nyilatkozatot is kérni, például: releváns információk és közzétételek teljeskörűsége, vezetés szándéka és képessége, speciális szakértelem alkalmazása, fordulónap utáni események, megjelenítési kritériumokkal kapcsolatos nyilatkozatok.

Példa írásbeli nyilatkozatra (a vezetőség teljességi nyilatkozatába foglalva):

Az eszközök értékelésével kapcsolatos becslések elvégzését illetően, beleértve a goodwill értékelését is, a következő nyilatkozatokat tesszük:

- *Megerősítjük, hogy az általunk tett jelentős megítélések figyelembe vettek minden olyan releváns információt, amelyről tudomásunk van*
- *Úgy gondoljuk, hogy az általunk használt módszerek, feltételezések és adatok kiválasztása és alkalmazása következetesen és megfelelően történt*

- *Megerősítjük, hogy az alkalmazott jelentős feltételezések megfelelően tükrözik azt a szándékunkat és képességünket, hogy az XY megállapodásban lefektetett kötelezettségeket a szervezet nevében végrehajtsuk.*
- *Megerősítjük, hogy a pénzügyi kimutatásokban a számviteli becslésekre vonatkozóan tett közzétételek, beleértve a becslési bizonytalanságot leírókat is teljesek és észszerűek a {Vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel} összhangban.*
- *Megerősítjük, hogy megfelelő speciális készségeket vagy szakértelmet alkalmaztunk a becslések elkészítésekor.*
- *Megerősítjük, hogy nincs szükség a pénzügyi kimutatásokban szereplő számviteli becslések és közzétételek helyesbitésére, a fordulónap utáni események hatásait is figyelembe véve.*

10 KOMMUNIKÁCIÓ AZ IRÁNYÍTÁSSAL MEGBÍZOTT SZEMÉLYEKSEL, A VEZETÉSSSEL VAGY EGYÉB RELEVÁNS FELEKKEL

Milyen kommunikációs követelményeket fogalmaz meg a felülvizsgált standard?

Hangsúlyozottabb kommunikációs követelmények: Külön függelék (2.sz.) foglalkozik azokkal a kérdésekkel, melyeknek kommunikációját az irányítással megbízottak felé a számviteli becslésekkel kapcsolatban a könyvvizsgáló mérlegelheti.

Az ISA 260. (felülvizsgált) Kommunikáció az irányítással megbízott személyekkel standard 16. bekezdés (a) pontja előírja, hogy:

„A könyvvizsgálónak kommunikálnia kell az irányítással megbízott személyek felé:

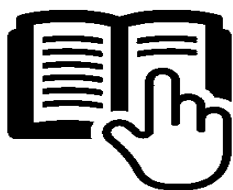
A könyvvizsgáló álláspontját a gazdálkodó egység számviteli gyakorlatának jelentős minőségi szempontjairól, beleértve a számviteli politikákat, a **számviteli becsléseket** és a pénzügyi kimutatások közzétételeit.”

Az ISA 540. (felülvizsgált) standardban jelentős hangsúlyt kapott a felek közötti kommunikáció szabályainak összefoglalása, valamint külön Függelék (2. számú) sorolja fel azokat a kérdéseket, amelyeknek a kommunikációját a könyvvizsgáló mérlegelheti a számviteli becslésekkel kapcsolatban az irányítással megbízott személyek felé. Ebből kiemelve néhány példa:

- a lényeges hibás állítás kockázatai;
- számviteli politikák kiválasztásának megfelelősége;
- a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések;
- változások a számviteli becslés készítésének módszereiben;
- a jelentős feltételezések összhangja.

Az ISA 265. A belső kontroll hiányosságainak kommunikálása az irányítással megbízott személyek és a vezetés felé standard ezenkívül előírja a könyvvizsgáló számára, hogy **írásban** kommunikálja az irányítással megbízott személyek felé a belső kontroll könyvvizsgálat során azonosított jelentős hiányosságait. A számviteli becslésekkel kapcsolatos kontroll hiányosságok kapcsolódhatnak például a számviteli politikák, a módszerek, feltételezések és adatok kiválasztásához, a kockázatkezelési rendszerhez, az adatintegritáshoz, a modellek kidolgozásához és validálásához.

Példa:

A korábbi fényképezőgépet gyártó társaság példájánál maradva a könyvvizsgáló az irányítással megbízott személyekkel megbeszélést folytat, melyhez előzetesen írásbeli összefoglalót, agendát készít. A tervezési szakaszban a kommunikációban jelzi, hogy az üzem értékelésével kapcsolatosan milyen kockázatát azonosította a lényeges hibás állításnak, ismertetve ennek hátterét (hanyagolt piaci kilátások, konkurens termékek, csökkenő várható bevétel és profitabilitás). Ezen kívül felvázolja, hogy milyen eljárásokat fog elvégezni: a vezetés által az eszköz értékeléséhez használt módszer megismerése, annak felmérése, hogy a módszer alkalmazása összhangban van-e a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel, illetve következetesen alkalmazták-e, a becslési folyamat megismerése és a Társaság által működtetett belső kontrollok tesztelése. A Társaság által alkalmazott feltételezések felülvizsgálatánál figyelembe veszi az iparági várakozásokat és külső adatokat fog használni. Tájékoztatást ad arról is, hogy amennyiben szükségesnek ítéli meg, szakértőt is igénybe fog venni az eljárások lebonyolításához.

A könyvvizsgálat későbbi szakaszában, a jelentés kiadása előtt szintén írásban kommunikálja az irányítással megbízottak felé, hogy a tervezett és elvégzett vizsgálatai alapján milyen következtetést tud levonni. Ennek keretében informálja az irányítással megbízottakat, hogy a feltételezések vizsgálatánál a jövőbeli bevételekkel kapcsolatos feltételezések módosítására volt szükség, de nem azonosított ezzel kapcsolatban szándékos csalásra utaló jelet, azonban felhívja a figyelmet arra a belső kontroll hiányosságra, amely abból fakadt, hogy nem kísérték figyelemmel, hogy szükséges-e felülvizsgálni a becslést a feltételekben bekövetkezett változás miatt

A könyvvizsgáló számára fentiekén kívül előírás vagy megengedett lehet, hogy közvetlenül kommunikáljon szabályozó szervezetekkel vagy a prudenciális felügyelettel (például pénzügyi szektor). Ez a kommunikáció segíthet a könyvvizsgálónak a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításában és felmérésében, és az azokra való válaszadásban.

11 DOKUMENTÁLÁS

Fontos szempont a szakmai szkepticizmus demonstrálása a könyvvizsgálati dokumentáción keresztül.

A dokumentálás az elvégzett munka bizonyítéka, ami nincs dokumentálva, az olyan mintha nem végezték volna el. A könyvvizsgálati dokumentációról szóló ISA 230. standard előírásain kívül az ISA 315. (2019-ben felülvizsgált), valamint az ISA 330. standardok dokumentációra vonatkozó előírásait is be kell tartani. A számviteli becslésekkel kapcsolatosan a könyvvizsgálat egésze során van dokumentációs feladata a könyvvizsgálónak.

Elsőként a gazdálkodó egység és környezete megismerése során előírás, hogy dokumentálja ezek kulcsfontosságú elemeit a számviteli becslésekhez kapcsolódóan is. Ennek során kell megfelelő mélységű ismereteket szereznie arról, hogy milyen jellegű számviteli becslések fordulnak elő az adott gazdálkodónál, milyen folyamatokat alakított ki a gazdálkodó ezen szám-

viteli becslések elkészítéséhez, és milyen belső kontroll tevékenységek kapcsolódnak hozzájuk. Ez a megismerés segíti a könyvvizsgálót abban, hogy azonosítsa és felmérje a számviteli becslésekhez kapcsolódó eredendő kockázatokat, illetve felmérje a kontroll kockázatot, és kialakítsa válaszáat ezekre a kockázatokra. A könyvvizsgáló számára azonban nem előírás annak dokumentálása, hogy hogyan lett minden eredendő kockázati tényező figyelembe véve a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése során minden egyes számviteli becslés vonatkozásában.

A vezetéssel és az irányítással megbízott személyekkel folytatott kommunikáció dokumentálása is alátámasztásul szolgálhat a könyvvizsgáló megítéléséhez.

Szintén dokumentálni kell a könyvvizsgálati eljárások kapcsolatát az állítások szintjén fennálló lényeges hibás állítás kockázataival, tekintetbe véve az ezen kockázatok felmérésének okait

Külön dokumentációt kell készíteni a fent említett témakörökben a számviteli becslésekre vonatkozóan?

Nem feltétlenül, ez mindig az adott megbízás körülményeitől függ. A gazdálkodó és környezete megismerésének dokumentálására készülhet egy munkalap, amely természetesen tartalmazza a becslések megismerésének eredményét is. Ugyanígy az eredendő kockázatok felmérését sem kell feltétlenül külön választania az egyéb területekre végzett kockázatfelméréstől. Minél jelentősebb a számviteli becslések jelenléte, és azoknak a lényeges hibás állításra való fogékonysága, annál kiterjedtebb dokumentáció szükséges, tehát adott esetben észszerű lehet külön dokumentumot készíteni a számviteli becslésekkel kapcsolatos könyvvizsgálati megítélések és eljárások dokumentálására.

Milyen egyéb dokumentációs kötelezettségeket ír elő a standard?

A standard külön nevesít néhány olyan helyzetet, amelyeket bele kell foglalni a könyvvizsgálati dokumentációba:

- könyvvizsgáló válaszáat, amikor a vezetés nem tett megfelelő lépéseket a becslési bizonytalanság megértése és kezelése céljából (vezetés felkérése további eljárások végrehajtására, könyvvizsgáló saját pontbecslésének kialakítása, belső kontroll hiányosság kommunikálása)
- a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzéseket és ezek értékelését a könyvvizsgálatra való kihatásokról
- jelentős megítéléseket azzal kapcsolatban, hogy a számviteli becslések és a kapcsolódó közzétételek észszerűek-e, vagy hibás állítást tartalmaznak-e.

Ezen felül a könyvvizsgáló természetesen további kérdéseket is belefoglalhat a dokumentációba, különösen, ha a számviteli becslés kialakításához használt módszerek, jelentős feltételezések, vagy adatok összetettek, mivel ebben az esetben speciális készségekre vagy tudásra lehet szükség a megbízást végrehajtó munkacsoporton belül, amelynek rendelkezésre állását, vagy megszerzését szintén dokumentálni szükséges.

Hogyan tudja a könyvvizsgáló demonstrálni a szakmai szkepticizmus gyakorlását a könyvvizsgálati dokumentációban?

A szakmai szkepticizmus gyakorlásának is lenyomata a könyvvizsgálati dokumentáció. A számviteli becslésekkel kapcsolatos dokumentációban bizonyítékot nyújthat a szakmai szkepticizmus gyakorlására például:

- a megerősítő és ellentmondó bizonyítékok dokumentálása, és a könyvvizsgáló ezekre vonatkozó értékelése;
- számviteli becslésekre és közzétételekre vonatkozó saját várakozás kidolgozása és összevetése a pénzügyi kimutatásokkal;
- a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések és ezek értékelésének dokumentálása;
- vezetéssel és az irányítással folytatott kommunikáció dokumentálása, amelyben viszszaalakozzon a megkérdőjelező hozzáállás.

Végső konklúzió az ISA 540 (felülvizsgált) standard alapján

A számviteli becslések könyvvizsgálata során a könyvvizsgáló részéről a szakmai szkepticizmus gyakorlása kiemelt jelentőséggel bír, mivel a számviteli becslések eredendően ki vannak téve olyan kockázati tényezőknek, mint a becslési bizonytalanság, összetettség és szubjektivitás, és ezek azonosítása, felmérése és a megfelelő könyvvizsgálói válaszok kialakítása a könyvvizsgáló részéről is jelentős megítéléseket igényelhet. A vizsgált társaság megfelelő mélységű megismerése, átgondolt könyvvizsgálói munkaprogram kialakítása, és mindezek következetes dokumentálása segít a könyvvizsgálónak a felülvizsgált 540. témaszámú standardnak megfelelő könyvvizsgálat lefolytatásában a számviteli becslésekre vonatkozóan.

„Mindaddig, amíg a tudattalan tudatossá nem válik, a tudatalatti fogja irányítani az életed, és te sorsnak fogod hívni.” (Carl Jung)

12 MELLÉKLET: A SZÁMVITELI BECSLÉSEK JELLEMZŐ TERÜLETEI CÍMŰ RÉSZHEZ

A Bevezetőben említettünk néhány területet a számviteli becslésekre, jelen mellékletben részletesebben kifejtjük az egyes területekhez kapcsolódó jellemző becslési témákat (nem elkülönítve az Sztv. és IFRS becslési területeit, hanem a jellemzően előforduló becslési területekre fókuszálva).

Becslési területek és témái:

1. Immateriális javak, tárgyi eszközök értékcsökkenése

- a várható hasznos élettartam és maradványérték becslése, ahol a könyvvizsgálónak vizsgálnia kell az észszerű hasznos élettartamot és maradványértéket, az eszközhöz kapcsolódó cash flowkat,
- a hasznos élettartam végén várható piaci érték becslésének adatait, annak forrását és megbízhatóságát
- hasznos élettartam és maradványérték felülvizsgálata évenként és/vagy működési körülményekben bekövetkező változások esetén

2. Immateriális javak, tárgyi eszközök terven felüli értékcsökkenése:

- a piaci érték alátámasztása,
- a feleslegessé válás, megrongálódás, megsemmisülés, hiány, jogok korlátozásának vagy megszüntetésének indokoltsága, dokumentáltsága és az eszköz „maradék-értékének” kalkulációja

3. Immateriális javak, tárgyi eszközök és részesedések valós értéken történő értékelése esetében a piaci érték meghatározásának módja, az értékbecslő által alkalmazott módszerek és

adatok áttekintése (szükség esetén újraszámítást kérni) és a vállalkozás tevékenységeinek figyelembevételével a megfelelő módszer és érték kiválasztása és ennek dokumentálása

4. Saját termelésű készletek önköltségének megállapítása:

- a közvetlen előállítási költség tartalmának vizsgálata, ahol ugyan a számviteli szabályrendszerek adnak útmutatást, de a költség és az adott eszköz kapcsolatának közvetlen és szoros volta magában hordoz valamilyen szintű becslést
- az alkalmazott költség felosztási módszereknek az alkalmazása: megfelelő-e a választott módszer, a módszer kellő részletezettségű, az alapadatok megbízhatóak és a költségfelosztás átlátható, logikus és karbantartott rendszerben történik
- a készletügyi fok számításának módszertanának és pontosságának ellenőrzése

5. készletavulás miatti értékvesztés: az avulás okának, mértékének és a várható eladási árnak az alátámasztása szükséges

6. vevőkövetelések értékvesztése: jogi teljességi nyilatkozat, korosító kimutatások, vezetői interjúk és egyéb külső információk alapján a vállalati becslés ellenőrzése

7. értékpapírok és részesedések értékvesztése esetén a piaci érték alátámasztása

8. a szerződés elszámolási egységére alkalmazott teljesítési fok alapú árbevétel elszámolás:

- a teljesítési fok mérésének módszerének vizsgálata, hogy az megfelel-e a tevékenységnek (naturália alapú, költség alapú, folyamat felmérésen alapuló), valamint, hogy az ehhez szükséges adatok rendelkezésre állnak-e, hogyan gyűjtik és rendszerezik azokat
- a becsléshez minden szükséges adatok teljeskörűségének vizsgálata (pl. a költségfelosztások helyessége)
- a teljesítési fok tesztelése: a felmerült és tervezett adatok összhangja fennáll-e, jól számolták-e a teljesítési fokot, minden folyamatban lévő szolgáltatásra alkalmazták-e
- a szerződéshez kapcsolódó teljes árbevétel helyes összegű-e.

9. folyamatban lévő peres ügyek kimenetele: ahol becsülni szükséges a peres ügy kimenetelének valószínűségét (erre kérhetünk jogi megerősítést) és ellenőrizni kell a várható kifizetendő összeg meghatározásában figyelembe vett adatokat, feltételezéseket és módszereket.

10. garanciális kötelezettségek: a kötelezettség jellegének (jogsabályi garancia, időben kiterjesztett garancia, ingyenes garancia) vizsgálata, a becsléshez használt adatok, feltételezések és módszerek vizsgálata

11. végkielégítések: a kapcsolódó dokumentumok áttekintése, bérkalkuláció áttekintése.

III. 1. TÉMASZÁMÚ NEMZETKÖZI MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSI STANDARD: MINŐSÉGIRÁNYÍTÁS PÉNZÜGYI KIMUTATÁSOK KÖNYVVIZSGÁLATÁT VAGY ÁTVILÁGÍTÁSÁT, VAGY EGYÉB BIZONYOSSÁGOT NYÚJTÓ SZOLGÁLTATÁSOKRA SZÓLÓ VAGY KAPCSOLÓDÓ SZOLGÁLTATÁSI MEGBÍZÁSOKAT VÉGREHAJTÓ TÁRSASÁGOK SZÁMÁRA (ISQM 1)

1 ÁTTEKINTÉS

1.1 Jelen oktatási anyag célkitűzései

1. Elősegítse az újonnan bevezetésre kerülő 1. témaszámú minőségirányítási standard értelmezését, mivel az teljesen új alapokra helyezi a könyvvizsgálók minőségbiztosítását.
2. Tömören és lényegretörően kiemelve azokat a legfontosabb szempontokat, amelyek mellett minden könyvvizsgálónak át kell alakítania a korábbi minőségellenőrzési gyakorlatát és létre kell hoznia, majd működtetnie egy kockázatalapú, teljesen egyedi és rugalmas minőségirányítási rendszert.
3. Magyarázatokkal szolgáljon, példákat mutasson az ISQM 1 által megfogalmazott elvárásokra.
4. Ugyanakkor **nem célja** az oktatási anyagnak, hogy a több mint 100 oldal terjedelmű Standard és magyarázata mellé egy másik nagy terjedelemmel bíró átfogalmazott magyarázattal szolgáljon. Emiatt az oktatási anyag kevesebb, mint 20 oldalon arra fókuszál – több helyen szó szerint idézve magát a standardot vagy magyarázatát - amely a leglényegesebb és legfontosabb az értelmezés, megértés és a gyakorlatba való átültetés szempontjából. Javasoljuk, hogy az oktatási anyag meghallgatása és elolvasása után magát az ISQM 1 teljes szövegét alaposan tanulmányozzák át!

2 ISQM 1

2.1 Az újonnan bevezetendő ISQM 1 hatóköre és hatálybalépésének napja

Az IAASB 2022. december 15-től, a Magyar Könyvvizsgáló Kamara és a Közfelügyeleti Hatóság várhatóan 2024. január 1-től teszi kötelezővé az új 1. témaszámú minőségirányítási standardot (ISQM 1), mely a korábbi 1. témaszámú minőségellenőrzési standard (ISQC 1) helyébe lép majd.

Az ISQM 1 a könyvvizsgálók, könyvvizsgáló társaságok azzal kapcsolatos felelőségeivel foglalkozik, hogy minőségirányítási rendszert

- 1. alakítson ki**
- 2. vezessen be és**
- 3. működtessen**

pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára vagy átvilágítására, vagy egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló vagy kapcsolódó szolgáltatási megbízásokra vonatkozóan.

Ezzel a standarddal párhuzamosan egy másik új, a 2. témaszámú minőségirányítási standard **(ISQM 2) is hatályba fog lépni, amely a megbízás minőségének áttekintését végző személy kijelölésével és alkalmasságával, valamint a megbízás minősége áttekintésének végrehajtásával és dokumentálásával foglalkozik és alakít ki új elvárásokat. A két standard együtt**

értelmezendő, gyakorlatilag az ISQM1 alkalmazása során kialakított minőségirányítási rendszer egyik nagyon fontos elemét szabályozza külön standard formájában.

Ezzel párhuzamosan a 220. témaszámú könyvvizsgálati standard is módosul, így ezt az ISA 220 (Felülvizsgált) standardot is javasolt együtt áttanulmányozni az ISQM 1 és ISQM 2 előírásaival együtt.

Megemlítendő továbbá, hogy **az összes új és felülvizsgált standard a releváns etikai követelményekkel együtt értelmezendő**, illetve figyelemmel kell lenni az egyéb, helyi szabályozásra is, így pl. a megbízás minősége áttekintését végző személy vonatkozásában a magyar előírások betartása továbbra is kötelező.

2.2 A standard célja

Az ISQM 1 standard kimondja, hogy **„A köz érdekét a minőségi megbízások következetes végrehajtása szolgálja.”**

Ebből kifolyólag a könyvvizsgálók és könyvvizsgáló társaságok célja olyan minőségirányítási rendszer kialakítása, bevezetése és működtetése a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálataira vagy átvilágításaira, vagy a társaság által végrehajtott egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló vagy kapcsolódó szolgáltatási megbízásokra vonatkozóan, amely kellő bizonyosságot nyújt a társaságnak arra, hogy:

- (a) a társaság és munkatársai a szakmai standardokkal és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményekkel összhangban teljesítik felelősségeiket, és a megbízásokat ezekkel a standardokkal és követelményekkel összhangban hajtják végre; továbbá
- (b) a társaság vagy a megbízásért felelős partnerek által kiadott megbízással kapcsolatos jelentések megfelelőek az adott körülmények között.

A standard által definiált minőségirányítási rendszer kialakítása, bevezetése és működtetése lehetővé teszi minőségi megbízások következetes végrehajtását azáltal, hogy kellő bizonyosságot nyújt a társaságnak arra vonatkozóan, hogy a minőségirányítási rendszer 14. bekezdés (a) és (b) pontban kinyilvánított céljai megvalósulnak. A minőségi megbízások azon keresztül valósulnak meg, hogy a megbízások tervezése és végrehajtása, valamint az azokra vonatkozó jelentéstétel a szakmai standardokkal és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményekkel összhangban történik. A szakmai standardok céljainak elérése és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményeknek való megfelelés magában foglalja szakmai megítélés alkalmazását, és amikor a megbízás típusa szempontjából értelmezhető, szakmai szkepticizmus gyakorlását.

2.3 A társaság minőségirányítási rendszere – elvárások

Míg a jelenleg hatályos 1. témaszámú minőségellenőrzési standard (ISQC 1) minőségellenőrzési rendszer kialakítását és alkalmazását írta elő, addig az új ISQM 1 standard minőségirányítási rendszerrel kapcsolatos elvárásokat fogalmaz meg.

Alapvetően más, kockázatalapú megközelítést igényel a minőségirányítási rendszer (MIR) kialakítása és bevezetése, működtetése, mivel a standard előírja, hogy az

- folyamatosan és ismétlődő módon működjön
- reagáljon a társaság, valamint annak megbízásai jellegének és körülményeinek változásaira

- működése nem lineáris, azaz hibamegelőző és hibajavító mechanizmusokat szükséges a könyvvizsgálati folyamatokba építeni.

Az új 1. témaszámú minőségirányítási standard alkalmazásában egy minőségirányítási rendszer a következő nyolc komponenssel foglalkozik: (Hiv.: A3. bekezdés)

1. A társaság kockázatfelmérési folyamata;
2. Irányítás és vezetőség;
3. Releváns etikai követelmények;
4. Ügyfélkapcsolatok és konkrét megbízások elfogadása és megtartása;
5. Megbízás végrehajtása;
6. Erőforrások;
7. Információk és kommunikáció; és
8. A figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamat.

A **kockázatalapú megközelítés** az alábbi lépéseket foglalja magában:

- (a) **minőségcélok kialakítása** (A társaság által kialakított minőségcélok a minőségirányítási rendszer komponenseire vonatkozó, a társaság által elérendő célokból állnak. A társaság számára követelmény a jelen nemzetközi minőségirányítási standard által meghatározott minőségcéloknak, valamint a minőségirányítási rendszer céljainak eléréséhez a társaság által szükségesnek ítélt bármilyen további minőségcéloknak a kialakítása.)
- (b) A minőségcélok elérése szempontjából **fennálló kockázatok azonosítása és felmérése** (ezekre a jelen standard minőségi kockázatokként hivatkozik). A társaság számára követelmény a minőségi kockázatok azonosítása és felmérése, hogy alapot nyújtsanak a felmért kockázatokra adott válaszok kialakításához és bevezetéséhez. Ezt csak akkor tudja a társaság elvégezni, ha tétélesen áttekinti a saját folyamatait, beleértve a működési és kiszolgáló (pl. HR, IT) folyamatait is, majd azonosítja azokat a területeket, amelyek kockázatot, fenyegetettséget jelentenek egy-egy minőségcél elérésére vonatkozóan (pl. szakértelemmel nem rendelkező kollégát alkalmaz és nem biztosítja számára azt a képzést, amellyel a standardoknak megfelelő minőségű munkavégzésre képes). Gyakorlatilag gyökérok elemzést kell végezni folyamatonként annak érdekében, hogy a minőséget veszélyeztető tényezők forrását a társaság be tudja azonosítani.
- (c) **Válaszok kialakítása és bevezetése** a minőségi kockázatok kezelése céljából. Tehát a feltárt kockázatokra megoldásokat kell találni, azokat kezelni szükséges (a válaszokat a gyökérok elemzés eredményeit felhasználva kell kialakítani).

Méretre szabhatóság

- Egy kockázatalapú megközelítés alkalmazása során a társaság számára követelmény, hogy figyelembe vegye:
  - (a) a társaság jellegét és körülményeit (milyen pozícióban és milyen végzettséggel dolgoznak a társaságnál a szakemberek, hány aláíró könyvvizsgáló van, hálózatban működik-e stb.) és

(b)a társaság által végrehajtott megbízások jellegét és körülményeit (azaz milyen kitettséggű és kockázatú megbízásokat vállal a könyvvizsgáló(társaság), van-e pl. állami megbízása vagy közérdeklődésnek kitett társaságnak nyújt-e szolgáltatást, milyen tranzakciók várhatók az ügyfeleknél, ki és milyen célból használja fel az általa kibocsátott jelentéseket, stb).

- Emiatt a társaság minőségirányítási rendszerének kialakítása, különösen a rendszer összetettsége és formalitása, körülmények, stb, változó lesz. De a **folyamatok is eltérőek lesznek társaságonként**, ennek megfelelően a végeredmény (alkalmazandó politikák és eljárások, belső szabályzatok, azok dokumentálási formája és módja) is eltérő lesz minden társaság esetében.
- Az itt felsorolt okok miatt az is előfordulhat, hogy az egyes komponensek más-más súllyal és fontossággal kerülnek a kockázatelemzés látóterébe, így pl. egy egyéni könyvvizsgáló esetében a kommunikáció egészen más kockázattal és tartalommal bír, mint egy 10-15 főt foglalkoztató audit cég esetében.

Hálózatok és szolgáltatók

A társaság akkor is felelős a saját minőségirányítási rendszeréért, ha megfelel a hálózati követelményeknek, vagy hálózati szolgáltatásokat vesz igénybe, vagy egy szolgáltatótól származó erőforrásokat használ. A gyakorlatban ez azt is jelenti, hogy a könyvvizsgáló társaság nem háríthatja át a minőségirányítási rendszeréért való felelősségét a hálózatra vagy annak „csúcsszervezetére” amiatt, mert tagja egy könyvvizsgáló hálózatnak és esetleg annak az előírásait követi. Továbbá nem elégséges egy az egyben implementálni a hálózat regionális vagy globális központjában kialakított „egyen” folyamatokat és válaszokat, hiszen ahogy a méretre szabhatóságnál is láttuk nincs egyforma társaság még hálózaton belül sem, így pl. eltérő humán erőforrást használ az azonos hálózat A országban lévő irodája, mint B országban lévő, emiatt a kockázata és az arra adott válasza is el fog térni.

Fogalmak

A standard számos új fogalmat vezet be és magyaráz, erre itt nem térünk ki részletesen, mivel a standardokban ezek részletesen megtalálhatók. A fontos, mindenkit érintő és kritikus fogalmak az alábbiak a hivatkozásokkal együtt:

- hiányosság a társaság minőségirányítási rendszerében – 16.a
- külső ellenőrzések – 16.g
- megállapítások egy minőségirányítási rendszer vonatkozásában – 16.h
- szakmai megítélés – 16.o
- minőségcélok – 16.q
- minőségi kockázat -16.r
- válasz – 16.u
- szolgáltató – 16.v
- minőségirányítási rendszer – 16.x

2.4 Legfontosabb ismeretek a MIR egyes komponensei kapcsán

1. Kockázatfelmérési folyamat

Ennek rövid kifejtését lásd az előző oldalon a **kockázatalapú megközelítés lépéseinek** bemutatásánál.

2. Irányítás és vezetőség

A társaságnak ki kell alakítania olyan minőségcélokat, amelyek a társaság irányításával és vezetőségével a tekintetben foglalkoznak, hogy az irányítás és a vezetés felelős azért, hogy létrehozzák azt a környezetet, amely támogatja a minőségirányítási rendszert. Az ezzel kapcsolatos, standard által megfogalmazott minőségcélok a következők:

- A társaság minőség iránti elkötelezettséget mutat fel a társaság egészében jelen lévő kultúrán keresztül, amely elismeri és megerősíti a minőség iránti elköteleződést; azaz a társaság (vezetése és alkalmazottai) olyan szervezeti kultúrát alakít ki és működtet, amelynek középpontjában a minőség iránti elköteleződés van és ez a visszacsatolásokban és döntésekben is megnyilvánul (Hiv.: A55–A56. bekezdések)
- A vezetőség viseli a minőségre vonatkozó felelősséget és elszámoltathatóságot. (Hiv.: A57. bekezdés)
- A vezetőség az intézkedésein és magatartásán keresztül a minőség iránti elkötelezettséget tanúsít. (Hiv.: A58. bekezdés)
- A szervezeti felépítés, valamint a feladatkörök, felelősségek és hatáskör kijelölése megfelelő ahhoz, hogy elősegítse a társaság minőségirányítási rendszerének kialakítását, bevezetését és működését. (Hiv.: A32., A33., A35., A59. bekezdések)
- Az erőforrás-szükségleteket, beleértve a pénzügyi erőforrásokat, megtervezik, és az erőforrások megszerzése, kiosztása vagy megbízásokhoz való hozzárendelése a társaság minőség iránti elkötelezettségével összhangban történik. (Hiv.: A60–A61. bekezdések)

A társaságnak meg kell határoznia, hogy az(ok) a személy(ek), aki(k) a minőségirányítási rendszer, a függetlenségi követelmények és a figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamat működtetési felelősségével van(nak) felruházva, közvetlen kommunikációs vonallal rendelkezik (rendelkeznek) ahhoz (azokhoz) a személy(ek)hez, aki(k) a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal van(nak) felruházva. Ebben az esetben a méretre szabhatóságot nyugodtan alkalmazzuk, hiszen egy kicsi társaság esetében valószínűleg nem válik el a végső felelősséggel és elszámoltathatósággal bíró személy attól a személytől, aki pl. az etikai, függetlenségi szabályokért felel a cégen belül. Közepes vagy nagyobb, több száz főt foglalkoztató könyvvizsgáló társaság esetében ez megoldhatatlan feladat lenne a folyamatot támogató, felelős kollégák bevonása nélkül. Így a standard lehetőséget ad a feladatok szétosztására, csak meg kell jelölni azokat a személyeket, akik az adott területért konkrétan felelnek. Továbbá biztosítani kell, hogy ezek a személyek közvetlen kapcsolatban lehessenek a végső felelősséget vállaló személlyel (vezérigazgató) vagy testülettel (Igazgatóság).

3. Releváns etikai követelmények

- **A társaság és munkatársai:**
  - (i) **ismerik** a társaságra és a társaság megbízásaira **vonatkozó releváns etikai követelményeket**; és (Hiv.: A22., A24. bekezdések)
  - (ii) **teljesítik** a társaságra és a társaság megbízásaira **vonatkozó releváns etikai követelményekkel kapcsolatos felelősségeiket**.
- **Mások**, beleértve a hálózatot, a hálózatba tartozó társaságokat, a hálózatban vagy a hálózatba tartozó társaságban lévő személyeket vagy a szolgáltatókat, akikre vonatkoznak a társaságra és a társaság megbízásaira vonatkozó releváns etikai követelmények:
  - (i) ismerik a rájuk vonatkozó releváns etikai követelményeket; és (Hiv.: A22., A24., A65. bekezdések)
  - (ii) teljesítik a rájuk vonatkozó releváns etikai követelményekkel kapcsolatos felelősségeiket.

4. Ügyfélkapcsolatok és konkrét megbízások elfogadása és megtartása

Az új ISQM 1 előírja olyan minőségcélok megfogalmazását a könyvvizsgáló(társaságok) számára, amely biztosítja megfelelő ügyfélkiválasztási és megtartási folyamatot, hiszen a minőségi munkavégzés alapja a megfelelő ügyfélfogadási folyamat. A standard alapján az alábbi szempontokra kell figyelemmel lennünk:

- (a) Meghatározandók a társaság azzal kapcsolatos megítélései, hogy elfogadjanak vagy megtartsanak-e egy ügyfélkapcsolatot vagy konkrét megbízást az alábbiak alapján:
  - a megbízás jellegéről és körülményeiről, valamint az ügyfél (beleértve a vezetést és adott esetben az irányítással megbízott személyeket) tisztességéről és etikai értékeiről szerzett információk, amelyek elegendők az ilyen megítélések alátámasztásához; és (Hiv.: A67–A71. bekezdések)
  - a társaság képessége arra, hogy a szakmai standardokkal és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményekkel összhangban hajtsa végre a megbízást. (Hiv.: A72. bekezdés)
- (b) A társaság pénzügyi és működési prioritásai nem vezetnek nem megfelelő megítélésekhez arra vonatkozóan, hogy elfogadjanak vagy megtartsanak-e egy ügyfélkapcsolatot vagy konkrét megbízást. (Hiv.: A73–A74. bekezdések)

Ebből fakadóan a jövőben nem fordulhat elő az a szituáció, hogy egy társaság vezetősége csak az árbevétel növelése érdekében vállal el egy ügyfelet, úgy, hogy már előre tudja, hogy nem rendelkezik a végrehajtás időszakában elegendő erőforrással a minőségi munka elvégzéséhez. Vagy erős etikai aggályok merülnek fel a leendő ügyfél tulajdonosai vagy vezető tisztségviselőivel szemben, de ezeket az aggályokat nem vesszük figyelembe, mikor mérlegeljük a megbízás elfogadását.

5. Megbízás végrehajtása

- (a) A megbízásért **felelős munkacsoportok értik és teljesítik** a megbízásokkal kapcsolatos **felelősségeiket**.

- (b) A megbízásért felelős **munkacsoportok irányításának és felügyeletének**, valamint az elvégzett munka ellenőrzésének jellege, **ütemezése és terjedelme megfelelő**.
- (c) A megbízásért felelős **munkacsoportok megfelelő szakmai megítélést** és amikor értelmezhető a megbízás típusa szempontjából, szakmai szkepticizmust **alkalmazzanak**. (Hiv.: A78. bekezdés)
- (d) A nehéz vagy vitás kérdésekre vonatkozóan **konzultációt folytatnak** és a meghozott **következtetéseket megvalósítják**. (Hiv.: A79–A81. bekezdések).
- (e) A megbízásért felelős munkacsoporton belüli, vagy a megbízásért felelős munkacsoport és a megbízás minőségének áttekintését végző személy vagy a társaság minőségirányítási rendszerében tevékenységeket végző személyek közötti **véleménykülönbségekre** felhívják a társaság figyelmét és megoldják azokat. (Hiv.: A82. bekezdés).
- (f) A **megbízás dokumentációját** időben összeállítják és megőrzik.

6. Erőforrások

A társaságnak ki kell alakítania a következő, itt listázott minőségcélokat, amelyek **erőforrásoknak időben történő megfelelő megszerzésével, fejlesztésével, felhasználásával, fenntartásával, elosztásával** és hozzárendelésével foglalkoznak abból a célból, hogy lehetővé tegyék a minőségirányítási rendszer kialakítását, bevezetését és működését: (Hiv.: A86–A87. bekezdések) Azaz amikor az erőforrásokkal kapcsolatos folyamatait a társaság áttekinti, akkor pl. ki kell alakítsa azt a szempontrendszert, kritériumrendszert amely mellett alkalmazottakat (emberi erőforrás) fog felvenni vagy szolgáltatót igénybe venni. Tehát pontosan tudnia kell milyen minőségcél akar elérni az újonnan belépő kollégával, milyen feladatkört szán neki. Arra is van lehetősége – és ez egy másik minőségcél fog generálni – hogy nem a belépő kollégákkal szemben van szakmai elvárása, hanem egy tréningfolyamat után határozza meg az elérendő minőségcél, és ha nem tudja teljesíteni a minimum szintet, akkor megválnak a potenciális jelölttől.

Tehát amire figyeljünk a standard szerint:

Emberi erőforrások

- (a) Munkavállalókat vesznek fel, képeznek ki és tartanak meg, és azok rendelkeznek szakértelemmel és képességekkel arra vonatkozóan, hogy: (Hiv.: A88–A90. bekezdések)
  - (i) következetesen minőségi megbízásokat hajtsanak végre, beleértve azt, hogy rendelkeznek a társaság által végrehajtott megbízások szempontjából releváns tudással vagy tapasztalattal; vagy
  - (ii) a társaság minőségirányítási rendszerének működésével kapcsolatos tevékenységeket végezzenek vagy felelőségeket teljesítsenek.
- (b) A munkatársak intézkedéseiken és magatartásukon keresztül a minőség iránti elkötelezettséget tanúsítanak, fejlesztik és fenntartják a megfelelő szakértelmet feladatköreik elvégzéséhez, és elszámoltatják vagy elismerik őket időben történő

értékeléseken, kompenzáción, előléptetésen és egyéb ösztönzőkön keresztül.

(Hiv.: A91–A93. bekezdések)

- (c) Külső forrásokból (vagyis a hálózatból, a hálózatba tartozó másik társaságtól vagy egy szolgáltatótól) szereznek személyeket, amikor a társaságnak nincs elegendő vagy megfelelő munkatársa ahhoz, hogy lehetővé váljon a társaság minőségirányítási rendszerének működése vagy megbízások végrehajtása. (Hiv.: A94. bekezdés)
- (d) Mindegyik megbízásra olyan megbízásért felelős munkacsoportot jelölnek ki, beleértve egy megbízásért felelős partnert, akik megfelelő szakértelemmel és képességekkel rendelkeznek ahhoz, beleértve elegendő idő biztosítását, hogy következetesen minőségi megbízásokat hajtsanak végre. (Hiv.: A88–A89., A95–A97. bekezdések)
- (e) Olyan személyeket jelölnek ki a minőségirányítási rendszeren belüli tevékenységek végrehajtására, akik megfelelő szakértelemmel és képességekkel rendelkeznek, beleértve elegendő időt is, az ilyen tevékenységek végzéséhez.

Technológiai erőforrások

- (f) Megfelelő technológiai erőforrásokat szereznek be vagy fejlesztenek, vezetnek be, tartanak fenn és használnak, hogy lehetővé váljon a társaság minőségirányítási rendszerének működése és a megbízások végrehajtása. (Hiv.: A98–A101., A104. bekezdések)

Szellemi erőforrások

- (g) Megfelelő szellemi erőforrásokat szereznek be vagy fejlesztenek, vezetnek be, tartanak fenn és használnak, hogy lehetővé váljon a társaság minőségirányítási rendszerének működése és minőségi megbízások következetes végrehajtása, és az ilyen szellemi erőforrások összhangban vannak a szakmai standardokkal és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményekkel, ahol értelmezhető. (Hiv.: A102–A104. bekezdések)

Szolgáltatók

- (h) A szolgáltatóktól származó emberi, technológiai vagy szellemi erőforrások megfelelők a társaság minőségirányítási rendszerében és a megbízások végrehajtása során való használatra, figyelembe véve a 32. bekezdés (d), (e), (f) és (g) pontokban foglalt minőségcélokat. (Hiv.: A105–A108. bekezdések) Tehát az előző 3 erőforrás (emberi, technológiai és szellemi) elvárásai és előírásai (minőségcéljai) vonatkoznak értelemszerűen a szolgáltatóktól származó emberi, technológia és szellemi erőforrásokra is

7. Információ és kommunikáció

A társaságnak ki kell alakítania a következő minőségcélokat, amelyek a **minőségirányítási rendszerrel kapcsolatos információk időben történő megszerzésével, létrehozásával vagy felhasználásával**, valamint információknak a társaságon belüli és külső feleknek való időben történő **kommunikálásával** foglalkoznak abból a célból, hogy lehetővé tegyék a minőségirányítási rendszer kialakítását, bevezetését és működését: (Hiv.: A109. bekezdés)

- (a) Az információs rendszer releváns és megbízható információkat azonosít, gyűjt, dolgoz fel és tart meg, amelyek támogatják a minőségirányítási rendszert, akár belső, akár külső forrásokból származnak. (Hiv.: A110–A111. bekezdések)
- (b) A társaság kultúrája elismeri és megerősíti a munkatársak felelősségét az információcseréért a társasággal és egymással. (Hiv.: A112. bekezdés). Tehát nagy hangsúlyt kap – ahogy a kockázatfelmérésnél már említésre került – a könyvvizsgáló társaságok szervezeti kultúrája, amelybe a társaság minden résztvevője beletartozik, és amelynek van múltja, jelene és jövője a stratégián és szervezeti célokon keresztül. Maga a szervezeti kultúra egy meglehetősen komplex és kissé megfoghatatlannak tűnő „dolog” a fizikai és nem fizikai aspektusaival, és amellyel számos szakirodalom és tanulmány foglalkozik, így a cégvezetőknek lehetőségük van ezeket az értékes anyagokat figyelembe venni az ISQM 1 standard implementálása és a jövőbeni üzleti sikereik miatt is. Jelen esetben a szervezeti kultúrából számunkra csak a kommunikáció és az információcsere az, ami hangsúlyt kap, és elvárás lenne, hogy olyan környezetet teremtsünk a társaságon belül (kollégák és vezetőség között is), amely támogatja és elősegíti az információk időben való megosztását.
- (c) Releváns és megbízható információkat cserélnek a társaság egészében és a megbízásért felelős munkacsoportokkal, beleértve, hogy: (Hiv.: A112. bekezdés)
  - (i) közlik az információkat a munkatársakkal és a megbízásért felelős munkacsoportokkal, és az információk jellege, ütemezése és terjedelme elegendő ahhoz, hogy megértsék és elvégezzék a minőségirányítási rendszeren vagy a megbízásokon belüli tevékenységek végrehajtására vonatkozó felelősségeiket; továbbá
  - (ii) a munkatársak és a megbízásért felelős munkacsoportok információkat kommunikálnak a társaság felé, amikor tevékenységeket hajtanak végre a minőségirányítási rendszeren vagy a megbízásokon belül. (Erre lehet jó példa az, hogy ha valaki – még akár a felelős munkacsoporton kívül is – azt észleli, hogy alapvetően sérülnek a cég függetlenségi szabályai, vagy egyértelműen valaki szándékosan vagy véletlenül nem tartja be a külső-belső szabályokat, könyvvizsgálati standardokat, ezért lépéseket kell tennie és kommunikálnia kell ezt a társaság, a társaság vezetése felé.)
- (d) Releváns és megbízható információkat kommunikálnak külső felek felé, beleértve, hogy:
  - (i) a társaság kommunikálja az információkat a társaság hálózata felé vagy azon belül, vagy a szolgáltatók felé, ha vannak ilyenek, lehetővé téve, hogy a hálózat vagy a szolgáltatók teljesítsék a hálózati követelményekkel vagy hálózati szolgáltatásokkal, vagy az általuk nyújtott erőforrásokkal kapcsolatos felelősségeiket; és (Hiv.: A113–A114. bekezdések)
  - (ii) kommunikálnak információkat kifelé, amikor azt jogszabály, szabályozás vagy szakmai standardok előírják, vagy annak érdekében, hogy támogassák

a minőségirányítási rendszer külső felek általi megértését. (Hiv.: A114–A115. bekezdések)

8. Figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamat

A 8. komponens biztosítja azt, hogy a már kialakított, implementált és működtetett minőségirányítási rendszer tartósan jól működjön, az esetlegesen ki nem korrigált hiányosságokat, hibákat ki lehessen időben javítani, és egyben lehetővé teszi azt is, hogy a rendszer rugalmas (proaktív) legyen, a könyvvizsgáló(társaság) külső-belső környezetével együtt tudjon változni maga a minőségirányítási rendszer is, így elérje azt a célt, amelyért létrehozták: **„A köz érdekét a minőségi megbízások következetes végrehajtása szolgálja.”**

Emiatt a társaságnak ki kell alakítania egy figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamatot azért, hogy: (Hiv.: A138. bekezdés)

- (a) releváns, megbízható és időszerű információt adjon a minőségirányítási rendszer kialakításáról, bevezetéséről és működéséről;
- (b) megfelelő intézkedéseket tegyen az azonosított hiányosságokra való válaszadás céljából úgy, hogy a hiányosságokat időben helyrehozzák.

Ennek során a társaságnak figyelembe kell vennie: (Hiv.: A139–A142. bekezdések)

- (a) a minőségi kockázatokra adott felmérések okait; (azaz melyek azok a valós gyökérokok, amelyek módosítása, változtatása ténylegesen kiküszöbölheti az adott (minőségi) kockázatot)
- (b) a válaszok kialakítását (a gyökérokok figyelembevételével)
- (c) a társaság kockázatfelmérési folyamatának, valamint figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamatának kialakítását; (Hiv.: A143–A144. bekezdések), amely gyakorlatilag egy iterációs folyamat
- (d) a minőségirányítási rendszerben bekövetkező változásokat; (Hiv.: A145. bekezdés)
- (e) a korábbi figyelemmel kíséresi tevékenységek eredményeit, azt, hogy a korábbi figyelemmel kíséresi tevékenységek továbbra is relevánsak-e a társaság minőségirányítási rendszerének értékelése során, és azt, hogy a korábban azonosított hiányosságok kezelését célzó helyrehozó intézkedések hatékonyak voltak-e; és (Hiv.: A146–A147. bekezdések)
- (f) egyéb releváns információkat, beleértve a munkának a szakmai standardokkal és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményekkel összhangban való elvégzésének megghiúsulásaival vagy a társaság jelen nemzetközi minőségirányítási standarddal összhangban kialakított politikáinak vagy eljárásainak való meg nem feleléssel kapcsolatos panaszokat és gyanúsításokat, külső ellenőrzésekből származó információkat és szolgáltatóktól származó információkat is. (Hiv.: A148–A150. bekezdések)

A társaságnak bele kell foglalnia az elvégzett megbízások ellenőrzését a figyelemmel kíséresi tevékenységeibe, és meg kell határoznia, hogy melyik megbízásokat és megbízásért felelős partnereket válassza ki, azaz mely partnerek esetében végez belső minőségellenőrzést.

A megállapításokat a társaságnak értékelnie kell, a hiányosságokat azonosítani, majd azokat kiértékelni. A mögöttes okokat – a kockázatelemzés eszközeivel – szintén ki kell vizsgálni és a szükséges lépéseket megtenni válaszok formájában.

Meghatározott válaszok

- (a) A társaság politikákat vagy eljárásokat alakít ki:
  - (i) a releváns etikai követelményeknek való megfelelést veszélyeztető tényezők azonosítására, értékelésére és kezelésére; valamint (Hiv.: A117. bekezdés)
  - (ii) a releváns etikai követelmények bármilyen megsértésének azonosítására, kommunikálására, értékelésére és jelentésére, továbbá a megsértések okaira és következményeire való, időben történő megfelelő válaszadásra. (Hiv.: A118–A119. bekezdések)
- (b) A társaság legalább évente beszerzi a függetlenségi követelményeknek való megfelelés dokumentált megerősítését minden munkatárstól, akiknek függetlenségét a releváns etikai követelmények előírják.
- (c) A társaság politikákat vagy eljárásokat alakít ki a munkának a szakmai standardokkal és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményekkel összhangban való elvégzésének megghiúsulásaival vagy a társaság jelen nemzetközi minőségirányítási standarddal összhangban kialakított politikáinak vagy eljárásainak való meg nem feleléssel kapcsolatos panaszok és gyanúsítások fogadására, kivizsgálására és megoldására. (Hiv.: A120–A121. bekezdések)
- (d) A társaság kialakít olyan politikákat vagy eljárásokat, amelyek olyan körülményekkel foglalkoznak, amikor:
  - (i) a társaság egy ügyfélkapcsolat vagy konkrét megbízás elfogadását vagy megtartását követően szerez tudomást olyan információról, amely miatt visszautasította volna az ügyfélkapcsolatot vagy a konkrét megbízást, ha ezt az információt az ügyfélkapcsolat vagy konkrét megbízás elfogadása vagy megtartása előtt ismerte volna; vagy (Hiv.: A122–A123. bekezdések)
  - (ii) a társaságot jogszabály vagy szabályozás kötelezi egy ügyfélkapcsolat vagy konkrét megbízás elfogadására. (Hiv.: A123. bekezdés)
- (e) A társaság politikákat vagy eljárásokat alakít ki, amelyek: (Hiv.: A124–A126. bekezdések)
  - (i) kommunikációt írnak elő az irányítással megbízott személyekkel tőzsdén jegyzett gazdálkodó egységek pénzügyi kimutatásai könyvvizsgálatának végrehajtása során arról, hogy a minőségirányítási rendszer hogyan támogatja a minőségi könyvvizsgálati megbízások következetes végrehajtását; (Hiv.: A127–A129. bekezdések)
  - (ii) foglalkoznak azzal, amikor egyébként helyénvaló külső felekkel kommunikálni a társaság minőségirányítási rendszeréről; és (Hiv.: A130. bekezdés)

- (iii) foglalkoznak az előző két pontban ismertetett külső kommunikáció során nyújtandó információkkal, beleértve a kommunikáció jellegét, ütemezését és terjedelmét, valamint megfelelő formáját. (Hiv.: A131–A132. bekezdések)
- (f) A társaság politikákat vagy eljárásokat alakít ki, amelyek a megbízás minőségének a 2. témaszámú nemzetközi minőségirányítási standard szerinti áttekintéseivel foglalkoznak és a megbízás minőségének áttekintését írják elő:
  - (i) tőzsdén jegyzett gazdálkodó egységek pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálataira;
  - (ii) olyan könyvvizsgálatokra vagy egyéb megbízásokra, amelyekre vonatkozóan jogszabály vagy szabályozás a megbízás minőségének áttekintését írja elő; továbbá (Hiv.: A133. bekezdés)
  - (iii) olyan könyvvizsgálatokra vagy egyéb megbízásokra, amelyekre vonatkozóan a társaság azt állapítja meg, hogy a megbízás minőségének áttekintése megfelelő válasz egy vagy több minőségi kockázat kezelésére. (Hiv.: A134–A137. bekezdések)

3 A MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSI RENDSZER ÉRTÉKELÉSE

A minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy(ek)nek értékelnie (értékelniük) kell a minőségirányítási rendszert a társaság nevében. Az értékelést egy adott időpontra vonatkozóan kell elvégezni legalább évente. (Hiv.: A187–A189. bekezdések)

Az értékelés alapján a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy(ek)nek a társaság nevében le kell vonnia (vonniuk) valamelyik következtetést a következők közül: (Hiv.: A190., A195. bekezdések)

- (a) A minőségirányítási rendszer kellő bizonyosságot nyújt a társaságnak arra, hogy a minőségirányítási rendszer céljai teljesülnek; (Hiv.: A191. bekezdés)
- (b) A minőségirányítási rendszer kialakítására, bevezetésére és működésére súlyos, de nem átfogó hatást gyakorló azonosított hiányosságokkal kapcsolatos kérdéseken kívül a minőségirányítási rendszer kellő bizonyosságot nyújt a társaságnak arra, hogy a minőségirányítási rendszer céljai teljesülnek; vagy (Hiv.: A192. bekezdés)
- (c) A minőségirányítási rendszer nem nyújt kellő bizonyosságot a társaságnak arra, hogy a minőségirányítási rendszer céljai teljesülnek. (Hiv.: A192–A194. bekezdések)

Ha a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy(ek) a (b) vagy (c) pontban leírt következtetésre jut(nak), a társaságnak: (Hiv.: A196. bekezdés)

- (a) Gyors és megfelelő intézkedést kell hoznia; és
- (b) Kommunikálnia kell:
  - (i) a megbízásért felelős munkacsoportokkal és a minőségirányítási rendszerben tevékenységekre kijelölt egyéb személyekkel, amennyiben ez releváns a felelősségeik szempontjából; valamint (Hiv.: A197. bekezdés)

- (ii) külső felekkel a társaságnak a politikáival vagy eljárásaival összhangban.
(Hiv.: A198. bekezdés)

A társaságnak időszakos teljesítményértékelést kell végeznie a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy(ek)re, és a társaság minőségirányítási rendszerére vonatkozó működtetési felelősséggel felruházott személy(ek)re vonatkozóan.

Ennek során a társaságnak figyelembe kell vennie a minőségirányítási rendszer értékelését., azaz ne legyen ellentmondás a felelősök teljesítményértékelése és a minőségirányítási rendszer értékelése között. (Azaz, ha hiányosságok vannak a minőség, minőségirányítás terén és *b* vagy *c* kategóriába esik azt adott társaság minőségirányítási rendszere, akkor a felelős vezetők teljesítménye sem lehet kiváló.) (Hiv.: A199–A201. bekezdések)

4 DOKUMENTÁLÁS

A társaságnak dokumentációt kell készítenie minőségirányítási rendszeréről, amely elegendő ahhoz, hogy: (Hiv.: A202–A204. bekezdések)

- (a) támogassa a minőségirányítási rendszer munkatársak általi következetes megértését, beleértve a minőségirányítási rendszerrel és a megbízások végrehajtásával kapcsolatos feladatköreik és felelősségeik megértését;
- (b) támogassa a válaszok következetes bevezetését és működését; és
- (c) bizonyítékot nyújtson a válaszok kialakítására, bevezetésére és működésére abból a célból, hogy támogassa a minőségirányítási rendszernek a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy(ek) általi értékelését. Tehát az az eset nem fordulhat elő, hogy a vezérigazgató, mint végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy a társaság minőségirányítási rendszerét megfelelőnek értékeli (azaz kellő bizonyosságot nyújtónak), ugyanakkor nem tudja dokumentumokkal alátámasztani ezen állítását. Erre az állításra ugyanaz igaz, mint minden más könyvvizsgálói állításra, tehát hitelt érdemlően meg kell tudni indokolni és dokumentációval megtámogatni azt, hogy a minőségirányítási rendszer eléri a célját. Erre lehet példa a folyamatfelmérések dokumentációja, kockázatelemzés dokumentációja, gyökérok elemzés (pl. Miért módszer) dokumentációja, gyökérok elemzés alapján adott válaszok dokumentációja, megvalósítás dokumentációja, külső – belső minőségellenőrzések dokumentációja, stb).

A dokumentáció készítése során a társaságnak bele kell foglalnia:

- (a) a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal, valamint a minőségirányítási rendszerre vonatkozó működtetési felelősséggel felruházott személy(ek) azonosítását;
- (b) a társaság minőségcéljait és minőségi kockázatait; (Hiv.: A205. bekezdés)
- (c) a válaszok leírását és azt, hogy a társaság válaszai hogyan kezelik a minőségi kockázatokat;
- (d) a figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamattal kapcsolatban:
  - (i) a végrehajtott figyelemmel kíséresi tevékenységek bizonyítékát;

- (ii) a megállapítások értékelését, valamint az azonosított hiányosságokat és azok kapcsolódó alapvető okát (okait);
  - (iii) az azonosított hiányosságok kezelését célzó helyrehozó intézkedéseket, valamint az ilyen helyrehozó intézkedések kialakításának és bevezetésének az értékelését; valamint
  - (iv) a figyelemmel kíséréssel és helyrehozással kapcsolatos kommunikációkat; továbbá
- (e) az 54. bekezdés szerinti levont következtetés alapját.

A társaságnak dokumentálnia kell az 58. bekezdésben foglalt kérdéseket a hálózati követelményekre vagy hálózati szolgáltatásokra vonatkozóan, valamint a hálózati követelmények vagy hálózati szolgáltatások 49. bekezdés (b) pont szerinti értékelését. (Hiv.: A206. bekezdés)

A társaságnak meg kell állapítania egy időszakot a minőségirányítási rendszerre vonatkozó dokumentáció megőrzésére, amely elegendő ahhoz, hogy lehetővé tegye a társaság számára a társaság minőségirányítási rendszere kialakításának, bevezetésének és működésének figyelemmel kísérését, vagy ennél hosszabb időszakot, ha azt jogszabály vagy szabályozás írja elő.

IV. 2. TÉMASZÁMÚ NEMZETKÖZI MINŐSÉGI IRÁNYÍTÁSI STANDARD: MEGBÍZÁS MINŐSÉGÉNEK ÁTTEKINTÉSE

1 ÁTTEKINTÉS

2020 decemberében az IAASB kettő új és egy felülvizsgált minőségirányítási standardot adott ki, amelyek megerősítik és korszerűsítik a könyvvizsgáló társaságok minőségirányítási megközelítését.

A három standard: az ISQM 1, az ISQM 2 és a felülvizsgált ISA 220 –as standard.

1.1 Oktatási célok:

Jelen oktatási anyag célkitűzései:

Jelen oktatási anyagban arra fókuszálunk, hogy rámutassunk arra a szemléletváltásra, ami megfigyelhető a jelenleg hatályos és az új ISQM standard követelmények között.

Külön összefoglaljuk az új standard előírásait segítve annak könnyebb érthetőségét.

Továbbá ezen oktatási anyag útmutatóként szolgálhat a megbízás minőségének áttekintése végrehajtására és dokumentálására vonatkozóan.

2 ISQM 2

Mivel foglalkozik az ISQM 2?

A megbízás minőségének áttekintésére vonatkozó követelményeket jelenleg a hatályos ISQC 1 és az ISA 220 tartalmazza. Ugyanakkor a két új standard, az ISQC1 helyébe lépő ISQM 1 és ISQM 2 standardok, valamint a felülvizsgált ISA 220 témaszámú nemzetközi standard kidolgozásának célja, hogy erősítsék a társaságok minőségirányítási rendszereit, mindazonáltal segítséget nyújt, a társaságok részére, hogy olyan minőségirányítási rendszert alakítsanak ki, amely a társaság és az általa végzett megbízások jellegéhez és körülményeihez igazodik. Az új elvárásokról és változásokról szól ez az oktatási anyag.

Az ISQM2 a megbízás minőségének áttekintését végző személy kijelölésével és alkalmasságával, valamint a megbízás minőségének áttekintését végző személynek a megbízás minőségének áttekintése végrehajtására és dokumentálására vonatkozó felelősségeivel foglalkozik.

Továbbá: **Az ISQM2 alkalmazása során kialakult politikák és eljárások VÁLASZOK az ISQM1 által definiált minőségi célokra és kockázatokra annak érdekében, hogy a társaság elérje a legfőbb célt:**

„A köz érdekét a minőségi megbízások következetes végrehajtása szolgálja.”

2.1 Hatókör:

Az új standard külön meghatározza, hogy az 1. témaszámú nemzetközi minőségirányítási standard által meghatározott megbízásokra alkalmazandó.

Az új ISQM2 standarddal összhangban végzett minőségi áttekintésre a társaság meghatározott választ ad, amelyet az 1. témaszámú nemzetközi minőségirányítási standarddal összhangban alakít ki és vezet be. Fontos megemlíteni, hogy a megbízás minőségének áttekintését a megbízás szintjén hajtja végre a megbízás minőségének áttekintését végző személy a társaság megbízásából. Az elvégzendő eljárások jellege, ütemezése és terjedelme a gazdálkodó egység jellegétől és körülményeitől függően változhat. (Pl. előfordulhat, hogy a megbízást végrehajtó

munkacsoport nem, vagy sokkal kevesebb jelentős megítélést tesz, akkor kevésbé széles körű eljárásokra lesz szüksége a megbízás minőségének áttekintését végző személynek.)

A megbízás minőségének áttekintésére vonatkozó külön standard számos, a minőségi munkavégzést elősegítő változással jár, többek között:

- kiemelt hangsúlyt helyez a megbízás minőségének áttekintésének a fontosságára
- fókuszba kerül a megbízás minőségének áttekintését végző személy (jelenleg még hatályos megnevezés alapján a megbízáshoz kapcsolódó minőségellenőr) alkalmassága, valamint a megbízás áttekintése végrehajtásának (jelenleg még hatályos megnevezés alapján a megbízáshoz kapcsolódó minőségellenőrzés elvégzésének) és dokumentálására vonatkozó követelményeknek való megfelelés biztosítása;
- mechanizmust biztosít a társaság és a megbízás minőségének áttekintését végző személy felelősségeinek egyértelműbb megkülönböztetésére; és
- növeli az ISQM 1 méretre szabhatóságát.

2.2 A standard célja:

Az ISQM 2 több fél (azaz a társaság és a megbízás minőségének áttekintését végző személy) felelősségével foglalkozik. A standard célja a társaság céljaként került megfogalmazásra mivel egyrészt a megbízás minőségének áttekintését végző személy a társaság nevében jár el, másrészt a vezetés minőség iránti elkötelezettségét valósítja meg azon keresztül, hogy a megbízásért felelős munkacsoport által hozott jelentős megítéléseket és az azokra vonatkozó következtetéseket objektíven értékeli. A célkitűzésnek eredményorientáltnak kell lennie. Ennek megfelelően a standard célkitűzése utalást tartalmaz arra, hogy a megbízás minőségének áttekintését a társaság által kijelölt, erre jogosult személy végzi, és kifejezetten meghatározza az áttekintés kívánt eredményét (azaz a megbízásért felelős csoport által hozott jelentős értékelések és az azokból levont következtetések objektív értékelését).

Nem változott az a követelmény, mely szerint a megbízás minőségének áttekintését végző személy nem tagja a megbízásért felelős munkacsoportnak, ugyanakkor külön felhívja a standard a figyelmet, hogy az áttekintés végrehajtása nem változtatja meg a megbízásért felelős partnernek, a minőségnek a megbízáson való irányítására és elérésére vonatkozó felelősségeit. Továbbá nem követelmény, hogy bizonyítékot szerezzen a megbízásra vonatkozó vélemény vagy következtetés alátámasztásához, ugyanakkor az áttekintés során felmerült kérdésekre a munkacsoport további bizonyítékokat tud szerezni még a jelentés kiadása előtt. Az ISQM 2 megköveteli, hogy a megbízás minőségének áttekintését végző személy értékelje - amennyiben a megbízás típusára alkalmazható - a megbízásért felelős munkacsoport szakmai szkepticizmusának gyakorlását is.

2.3 Hatályba lépés dátuma:

- a 2024. január 1-jétől vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálata és átvilágítása; és
- Egyéb bizonyosságot nyújtó és kapcsolódó szolgáltatási megbízások, amelyek 2024. január 1-je után kezdődnek.

2.4 Átfogó fogalmak és azok összehasonlítása az ISQC 1, valamint ISA 220-as standardban leírtakkal

Az ISQM 1 új minőségirányítási standardhoz való igazodás érdekében az ISQM 2 a meglévő ISQC 1 és ISA 220 standardokban szereplő "megbízashoz kapcsolódó minőségellenőrzés, illetve megbízashoz kapcsolódó minőségellenőr" kifejezéseket "megbízás minőségének áttekintése/ megbízás minőségének áttekintését végző személy" kifejezésekre változtatja.

A megbízás minőségének áttekintését végző személynek:

- ismernie kell a z ISQM2 nemzetközi minőségirányítási standardot, beleértve az alkalmazási és egyéb magyarázó anyagokat azért, hogy megértsék a standard célját és megfelelően alkalmazzák annak a számukra releváns követelményeit.

2.5 A megbízás minőségének áttekintését végző személyek kijelölése és alkalmassága

Az ISQM 2 17. bekezdése **új követelményt** tartalmaz a társaságok számára, hogy olyan politikákat vagy eljárásokat alakítsanak ki, amelyek előírják, hogy a megbízás minőségének áttekintését végző személy kinevezéséért való felelősséget olyan személy(ek)re kell bízni, aki(k) rendelkezik(nek) a társaságon belül a felelősség ellátásához szükséges **szakértelemmel, képességekkel és megfelelő hatáskörrel**.

Annak érdekében, hogy ez a személy(ek) a megbízás minőségének áttekintését végző személy kijelölésére alkalmas(ak) legyen az alábbi ismeretekkel kell, hogy rendelkezzen:

- mik a felelősségei egy megbízás minőségét áttekintő személynek;
- ismerje annak a gazdálkodó egységnek a jellegét és körülményeit, beleértve a megbízásért felelős munkacsoport összetételét, amelyre a minőség áttekintése vonatkozik.

A megbízás minőségének áttekintését végző személynek az alábbi kritériumoknak kell megfelelnie:

- rendelkezzen szakértelemmel és képességekkel, beleértve az elegendő időt, valamint megfelelő hatáskörrel a megbízás minőségének áttekintéséhez; (Hiv.: A5–A11. bekezdések)
- feleljen meg a releváns etikai követelményeknek, beleértve a megbízás minőségének áttekintését végző személy objektivitását és függetlenségét veszélyeztető tényezők vonatkozásában; továbbá (Hiv.: A12–A15. bekezdések)
- feleljen meg a megbízás minőségének áttekintését végző személy alkalmassága szempontjából releváns jogszabály és szabályozás rendelkezéseinek, ha van ilyen. (Hiv.: A16. bekezdés)
- a megbízás minőségének áttekintését végző személyek kijelöléséért felelős személy nem lehet a munkacsoport tagja

Bizonyos körülmények között azonban (például egy kisebb társaság vagy egyéni könyvvizsgáló esetében) lehet, hogy nem kivitelezhető, hogy a megbízásért felelős munkacsoport tagjától eltérő személy jelölje ki a megbízás minőségének áttekintését végző személyt.

A társaság felruházhathat több személyt a megbízás minőségének áttekintését végző személyek kijelöléséért való felelősséggel. Például a társaság politikái vagy eljárásai a megbízás minőségének áttekintését végző személyeknek tőzsdén jegyzett gazdálkodó egységek könyvvizsgálataihoz való kijelölésére meghatározhatnak a tőzsdén nem jegyzett gazdálkodó

egységek könyvvizsgálataihoz vagy egyéb megbízásokhoz való kijelöléstől eltérő folyamatot, úgy, hogy eltérő személyek felelősek mindegyik folyamatért. (Hiv.: A3. bekezdés).

A megbízás minőségének áttekintése során alkalmazandó jogosultsági kritériumok

Az ISQM 2-ben a megbízás minőségének áttekintését végző személy kinevezésére és jogosultságára vonatkozó (akár belső, akár külső) követelmények szigorúbbak, mint a hatályos ISQC 1-ben foglaltak. Az a követelmény azonban, hogy a megbízás minőségének áttekintését végző személye nem lehet a megbízási csoport tagja, **változatlan marad**.

A hatályos ISQC 1 a megbízáshoz kapcsolódó minőségellenőrök alkalmassági kritériumaira vonatkozó követelményeket tartalmazza, amelyek a technikai képzettségre összpontosítanak, beleértve a szükséges szakmai tapasztalatot és az egyéb feltételek teljesülése alapján való jogosultságot, valamint a minőségellenőr objektivitásának fenntartását. Az ISQM 2 kiterjeszti a jogosultsági követelményeket, és az ISQM 1-ben leírt egyéb szerepekhez hasonlóan írja le a megbízás minőségének áttekintését végző személy szakértői kompetenciáját és képességeit.

Az ISQM 2 A5-A8. bekezdéseiben további magyarázatot találunk arra vonatkozólag, hogy egy adott személy rendelkezik-e az adott megbízás minőségi áttekintésének elvégzéséhez szükséges kompetenciával és képességekkel.

Szakértelem és képességek, beleértve az elegendő időt és a megfelelő hatáskört

Ilyenek például:

- a szakmai standardoknak és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményeknek, valamint a társaság megbízás szempontjából releváns politikáinak és eljárásainak ismerete,
- • a gazdálkodó egység ágazatának ismerete,
- • hasonló jellegű és összetettségű megbízások ismerete és azok szempontjából releváns tapasztalat; valamint
- • a megbízás minőségének áttekintését végző személy felelősségeinek ismerete a megbízás minősége áttekintésének végrehajtása és dokumentálása során, amely megszereshető vagy fokozható a társaságtól kapott releváns képzéssel.

Az ISQM 2 18(a) bekezdése tartalmaz egy új, kifejezett követelményt, amely szerint a társaság politikáinak vagy eljárásainak meg kell követelniük, hogy a megbízás minőségének áttekintését végző személynek elegendő idő álljon rendelkezésére az áttekintés elvégzésére.

Megfelelő hatáskör:

Bár a hatályos ISQC 1 hivatkozik az áttekintés elvégzéséhez szükséges felhatalmazásra, nem ad további információt arról, hogy miként jutnak hozzá ehhez a felhatalmazáshoz. A jogosultságot különböző eszközökkel lehet megalapozni, nem csak egy bizonyos cím vagy pozíció birtoklásával a társaságon belül.

Az ISQM 2 A9-es bekezdése kiemeli, hogy: Társaságszintű intézkedések segítenek kialakítani a megbízás minőségének áttekintését végző személy hatáskörét. Például a megbízás minőségének áttekintését végző személy feladatköre iránti tisztelet kultúrájának létrehozásával kevésbé valószínű, hogy a megbízás minőségének áttekintését végző személy nyomást tapasztal a megbízásért felelős partner vagy más munkatársak részéről a megbízás minőségének áttekintése végeredményének nem helyénvaló befolyásolása céljából. Egyes

esetekben a megbízás minőségének áttekintését végző személy hatáskörét növelhetik a társaság véleménykülönbségek kezelését célzó politikái vagy eljárásai, amelyek magukban foglalhatnak olyan intézkedéseket, amelyeket a megbízás minőségének áttekintését végző személy megtehet, amikor véleményeltérések merülnek fel a megbízás minőségének áttekintését végző személy és a megbízásért felelős munkacsoport között.

Releváns etikai követelmények, beleértve az objektivitást is.

Az ISQM 2 18(b) bekezdése előírja, hogy a megbízás minőségének áttekintését végző személyeknek meg kell felelniük a vonatkozó etikai követelményeknek, beleértve a megbízás minőségének áttekintését végző személy objektivitását és függetlenségét érintő veszélyeket is.

Türelmi idő egy személyre vonatkozóan, miután a megbízásért felelős partner volt

A társaság ISQM 2 18. bekezdés (b) ponttal összhangban kialakított politikáinak vagy eljárásainak foglalkozniuk kell az objektivitást veszélyeztető olyan tényezőkkel, amelyeket az hoz létre, hogy egy személyt azt követően jelölnek ki a megbízás minőségének áttekintését végző személynek, hogy korábban a megbízásért felelős partner volt. Az ISQM 2 19. bekezdése új követelményt tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a Társaság politikáiban vagy eljárásaiban két-éves vagy - amennyiben a vonatkozó etikai követelmények megkövetelik - hosszabb türelmi időt kell meghatározni, mielőtt a megbízásért felelős partner átveheti a vonatkozó megbízás(ok) esetében a minőség áttekintését végző személy szerepét. Ez a követelmény minden olyan megbízásra vonatkozik, amely az ISQM 1 szerint meghatározott olyan megbízások közé tartozik, amely megbízások a tárgyát képezik a megbízás minősége áttekintésének.

Az ISQM 2 A17-A18. bekezdéseiben található további útmutatás és példák találhatóak a türelmi idővel, annak esetlegesen más személyekre való kiterjesztésével és alkalmazásával kapcsolatban. Az útmutatás szerint:

A társaság politikái vagy eljárásai azzal is foglalkozhatnak, hogy helyénvaló-e türelmi idő a megbízásért felelős partneren kívüli személyre vonatkozóan, mielőtt kijelölhető a megbízás minőségének áttekintését végző személynek az adott megbízás vonatkozásában. Ebben a tekintetben a társaság mérlegelheti az adott személy feladatkörének és a megbízásra vonatkozóan tett jelentős megítélésekkel való korábbi kapcsolatának jellegét.

Például a társaság megállapíthatja, hogy egy megbízásért felelős partner, aki egy csoport számára végzett könyvvizsgálati megbízás során egy komponens pénzügyi információira vonatkozó könyvvizsgálati eljárások végrehajtásáért felelős, nem jelölhető ki a csoport részére végzett megbízás minőségének áttekintését végző személynek az adott könyvvizsgálati partnernek a csoport részére végzett könyvvizsgálati megbízást érintő jelentős megítélésekben való részvétele miatt.

A megbízás minőségének áttekintését végző személy jogosultsága szempontjából releváns jogszabályok és szabályozás

Az ISQM 2 18. bekezdésének c) pontja tartalmaz egy új, kifejezett követelményt, amely szerint a társaság politikáinak vagy eljárásainak meg kell követelnie, hogy a megbízás minőségének áttekintését végző személy meg kell, hogy feleljen a releváns jogszabályi és szabályozási rendelkezéseknek, ha vannak ilyenek, amelyek a megbízás minőségének áttekintését végző személy alkalmassága szempontjából relevánsak.

Az ISQM 2 A16. bekezdésében további információk találhatóak a megbízás minőségének áttekintését végző személy alkalmasságára vonatkozóan, mint például, hogy rendelkezzen bizonyos képzettséggel vagy engedéllyel ahhoz, hogy végrehajthassa a megbízás minőségének áttekintését.

Általános felelősség a megbízás minőségének áttekintésének végrehajtásáért

Az ISQM 2 21. bekezdése tartalmaz egy új követelményt, miszerint a társaságnak olyan politikákat vagy eljárásokat kell kialakítania, amelyek:

- a) megkövetelik a megbízás minőségének áttekintését végző személytől, hogy vállaljon általános felelősséget a megbízás minőségének áttekintésének elvégzéséért; és
- b) Foglalkozzanak a megbízás minőségének áttekintését végző személy felelősségével az áttekintésben közreműködő személyek irányításának és felügyeletének jellegét, időzítését és mértékét, valamint munkájuk áttekintését illetően.

A megbízás minőségének áttekintését végző személyt segítő személy(ek) jogosultsági kritériumai

Az ISQM 2 20. bekezdése tartalmaz egy új követelményt, amely szerint a társaságnak olyan politikákat vagy eljárásokat kell kialakítania, amelyek meghatározzák a megbízás minőségének áttekintését végző személyt segítő személyek alkalmassági kritériumait. Az ISQM 2 azt is előírja, hogy az ilyen személyek nem lehetnek a megbízási csoport tagjai.

Az ISQM 2 A19-A21. bekezdései további útmutatást nyújtanak olyan körülmények között, amikor a megbízás minőségének áttekintését végző személy asszisztenseket használ.

A hatályos ISQC 1 tartalmazza azt a követelményt, hogy a társaság politikái és eljárásai rendelkezzenek a megbízás minőségének áttekintését végző személy helyettesítéséről, ha az áttekintést végző személy objektív áttekintés elvégzésére való képessége sérülhet. Az ISQM 2 22. bekezdése kibővíti ezt a rendelkezést azzal, hogy megköveteli a társaságtól, hogy olyan politikákat vagy eljárásokat hozzon létre, amelyek foglalkoznak azokkal a körülményekkel, amelyekben a megbízás minőségének áttekintését végző személy a megbízás minőségének áttekintésének elvégzésére való alkalmassága sérül, valamint a társaság által meghozandó megfelelő intézkedések, beleértve a helyettesítő személy azonosítására és kijelölésére vonatkozó eljárást ilyen körülmények között.

Az ISQM 2 A23. bekezdésében olyan tényezőket ismerhetünk meg, amelyek relevánsak lehetnek a társaság számára annak mérlegelése során, hogy a megbízás minőségének áttekintésére jogosult személy jogosultsága a megbízás minőségének áttekintése során sérült-e.

Az ISQM 2 23. bekezdése egy új követelményt tartalmaz a megbízás minőségének áttekintését végző személyre vonatkozóan, amely szerint a megbízás minőségének áttekintését végző személynek a következő konkrét lépéseket kell megtennie, ha a megbízás minőségének áttekintését végző személy olyan körülményekről szerez tudomást, amelyek a megbízás minőségének áttekintését végző személy alkalmasságát rontják:

- Értesíti a társaság megfelelő személyét (személyeit).
- Ha a megbízás minőségének áttekintése még nem kezdődött meg, utasítsa vissza a megbízás minőségének áttekintésére szóló kinevezést.
- Ha a megbízás minőségének áttekintése megkezdődött, szakítsa meg a megbízás minőségének áttekintését.

3 MEGBÍZÁS MINŐSÉGÉNEK ÁTTEKINTÉSE

Az ISQM 2 pontosítja és javítja a megbízás minőségének áttekintésének elvégzésére vonatkozó követelményeket, hogy növeljek azok megbízhatóságát.

Az ISQM 2 standard 24-27-es bekezdése sorolja fel, hogy milyen követelmények vannak a megbízás minősége áttekintésének elvégzésére vonatkozóan. Ezekre most részletesen nem térünk ki, csak néhány újdonságot emelünk ki, megjegyezve, hogy a követelmények között a megbízás minősége áttekintését végző személyre vonatkozó követelmények mellett, a megbízásért felelős partnerre vonatkozó követelmények is megtalálhatók.

Az egyik legfontosabb változás: a megbízás minősége áttekintésének időzítése. Korábban elegendő lehetett egy utólagos áttekintés, az ISQM2 azonban megköveteli a preventív, azaz a folyamatba épített áttekintést. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a közérdeklődésre számot tartó társaságok esetében csak „utólagos áttekintésre” eddig sem volt lehetőség az EU Rendelet értelmében. (537/2014. EU Rendelet).

Ebből következően, mint új követelmény megjelent az áttekintést végző személy részéről való tájékoztatási kötelezettség a megbízásért felelő partner felé (pl., ha aggályai vannak a megbízásért felelős munkacsoport által tett jelentős megítélések vagy az azokra vonatkozóan levont következtetések megfelelőségével kapcsolatban). További értesítési kötelezettsége van a társaságon belül egy vagy két más személy felé arról, amennyiben az előzőleg említett aggályokat nem sikerül eloszlatni, hogy a megbízás minőségének áttekintése nem fejezhető be. Az is új követelmény, hogy a minőség áttekintését végző személynek meg kell állapítania, hogy a megbízás minősége áttekintésének végrehajtására vonatkozó követelményei teljesültek-e, és befejeződött-e a megbízás minőségének áttekintése. Ha igen, a megbízás minőségének áttekintését végző személynek értesítenie kell a megbízásért felelős partnert, hogy a megbízás minőségének áttekintése befejeződött.

Előzőekkel összhangban a megbízásért felelős partnerrel szemben pedig követelményként kell rögzíteni a belső politikákban és eljárásokban, hogy a megbízásért felelős partnernek fennáll az a felelőssége a megbízás minőségének áttekintésével kapcsolatban, hogy a megbízásért felelős partner számára nem megengedett a megbízással kapcsolatos jelentést azelőttre dátumozni, hogy a 27. bekezdéssel összhangban értesítést kap a megbízás minőségének áttekintését végző személytől arról, hogy befejeződött a megbízás minőségének áttekintése.

Előzőek kapcsán összességében elmondható, hogy az általánosságban tetten érhető újdonságok ebben a standardban nem is annyira a megbízás minősége áttekintésének a végrehajtásában, illetve a társaság minőség feletti kontrollja szempontjából betöltött szerepében vannak, hanem sokkal inkább abban, hogy mindezeket a megbízásért való felelősségeket vállaló személyek személyes felelősségeiként fogalmazza meg a standard, illetve azt támasztja követelményként, hogy a társaság belső minőségirányítási rendszerében is az adott személyek felelősségeként legyenek rögzítve ezek a felelősségek. A lényegi változás tehát alapvetően abban mutatkozik meg az eddigiekhez képest, hogy a megbízások minőségéért való általános felelősség a társaság szintjén, „leosztásra” kell, hogy kerüljön a megbízásért felelős személyekre, akik révén a társasági felelősségek teljesíthetők. Ezeknek a személyes vezetői felelősségeknak az előírása és folyamatos gyakorlása az, ami újszerű megközelítést hordoz magában azzal a céllal, hogy ez által lehessen fokozni, növelni a megbízások végrehajtásának a minőségét.

4 DOKUMENTÁLÁS

Az ISQC1-ben külön fejezet foglalkozott a Figyelemmel kíséréssel, a kommunikációval, a panaszok és állításokkal, valamint a minőség-ellenőrzés rendszerének dokumentációjával, melyek alapvetően az utólagos minőségellenőrzésre vonatkoztak. Az ott meghatározott dokumentálási követelményekkel összhangban kell elvégezni a megbízás minősége (jelentés kiadása előtti) áttekintését is, ugyanakkor az ISQM 2 további követelményeket támaszt a dokumentáció tartalmi elemeire vonatkozóan.

A standard ezzel kapcsolatban szintén rögzíti, hogy a belső politikákban és eljárásokban rögzíteni kell, hogy a megbízás minőségének áttekintését végző személynek felelősséget kell vállalnia az elvégzett áttekintése dokumentálásáért, valamint, hogy ezt a dokumentációt foglalják bele a megbízás dokumentációjába.

A dokumentációt illetően, a megbízás minőségének áttekintését végző személynek először is meg kell állapítania, hogy a megbízás minősége áttekintésének dokumentációja elegendő – ehhez, hogy az adott megbízással korábban kapcsolatban nem álló tapasztalt gyakorló könyvvizsgáló is megértse a megbízás minősége áttekintése során végrehajtott eljárások jellegét, ütemezését és terjedelmét, valamint az áttekintés végrehajtása során levont következtetéseket. A dokumentációnak az alábbi információkat kell kötelezően tartalmaznia:

- (a) a megbízás minőségének áttekintését végző személy és a megbízás minőségének áttekintésében segítséget nyújtó személyek neveit;
- (b) az áttekintett megbízási dokumentáció azonosítását;
- (c) a megbízás minősége áttekintésének végrehajtására vonatkozó követelményei teljesültek-e, és befejeződött-e a megbízás minőségének áttekintése
- (d) a standard által előírt (Hiv.: 26. és 27. bekezdések) értesítéseket; és
- (e) a megbízás minősége áttekintésének befejezési időpontját.

Végezetül részletesen bemutatjuk a megbízás minősége áttekintését végző személyre vonatkozó tájékoztatási/értesítési követelményeket, valamint a megbízási partner megbízás minőségének áttekintésével kapcsolatos felelősségeire vonatkozó követelményeket.

Hivatkozás az ISQM 2-ben	Értesítést igénylő körülmények	Értesítendő fél(ek)
23. bekezdés, A24	Amikor a megbízás minőségének áttekintését végző személy tudomást szerez olyan körülményekről, amelyek miatt sérül a megbízás minőségének áttekintését végző személy alkalmassága.	Megfelelő személy(ek) a társaságon belül
26. bekezdés, A49	Ha a megbízás minőségének áttekintését végző személynek aggályai vannak a megbízásért felelős munkacsoport által tett jelentős megítélések vagy az azokra vonatkozóan levont következtetések megfelelőségével kapcsolatban.	Megbízásért felelős partner, és a megfelelő személyek a társaságnál
27. bekezdés	A megbízás minőségének áttekintése befejezése.	Megbízásért felelős partner

Hivatkozás az ISQM 2-ben	Az ISA 220 (felülvizsgált) követelményei és/vagy alkalmazási anyagai	Hivatkozás az ISA 220 (felülvizsgált)-ban
Hiv. A25.	A megbízásért felelős partnerre vonatkozó követelmények olyan könyvvizsgálati megbízások során, amelyekre vonatkozóan követelmény a megbízás minőségének áttekintése.	Hiv. 36.
Hiv. A35.	Előírás a megbízásért felelős partner számára a jelentős kérdésekre és jelentős megítélésekre vonatkozó, beleértve a megbízás során azonosított nehéz vagy vitás kérdésekre vonatkozókat, valamint a levont következtetésekre vonatkozó dokumentáció áttekintése.	Hiv. 31.
Hiv. A36.	Példák olyan jelentős megítélésekre, amelyeket a megbízásért felelős partner azonosíthat a megbízás végrehajtására vonatkozó átfogó könyvvizsgálati stratégiával és könyvvizsgálati tervvel, a megbízás elvégzésével és a megbízásért felelős munkacsoport által levont átfogó következtetésekkal kapcsolatban.	Hiv. A93.
Hiv. A42.	Példák a szakmai szkepticizmus megbízás szintjén való gyakorlásának akadályaira, nem tudatos könyvvizsgálói elfogultságokra, amelyek akadályozhatják a szakmai szkepticizmus gyakorlását, valamint lehetséges intézkedésekre, amelyeket a megbízásért felelős munkacsoport tehet azért, hogy csökkentse a szakmai szkepticizmus megbízás szintjén való gyakorlásának akadályait.	Hiv. A34-A36.
Hiv. A44.	Előírás a megbízásért felelős partner számára, hogy a könyvvizsgálói jelentés dátumozása előtt felelősséget vállaljon annak meghatározásáért, hogy teljesültek-e a releváns etikai követelmények, beleértve a függetlenségre vonatkozókat is.	Hiv. 21.
Hiv. A46.	A megbízásért felelős partnerrel szemben támasztott követelmény annak megállapítása a könyvvizsgálói jelentés dátumozása előtt, hogy a megbízásért felelős partner részvétele elegendő és megfelelő volt a könyvvizsgálati megbízás egésze során, így a megbízásért felelős partner megalapozottan állapítja meg, hogy az alkalmazott jelentős megítélések és a levont következtetések megfelelőek a megbízás jellegére és körülményeire tekintettel.	Hiv. 40(a).

V. AZ ISA 220 (FELÜLVIZSGÁLT) KÖNYVVIZSGÁLATI STANDARD: ELSŐ ALKALOMMAL TÖRTÉNŐ ALKALMAZÁS

1 ÁTTEKINTÉS

2020 decemberében az IAASB összesen három (egy új és két felülvizsgált) könyvvizsgálati standardot bocsátott ki, amelyek megerősítik és korszerűsítik, és új alapokra helyezik a könyvvizsgáló cégek minőség iránti felelősségét:

- az ISQM 1., Minőségirányítás pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatát vagy áttekintését, illetve egyéb bizonyosságot nyújtó vagy kapcsolódó szolgáltatási megbízásokat végző könyvvizsgáló cégek számára,
- az ISQM 2., A megbízás minőségének áttekintése, és
- az ISA 220. (Felülvizsgált), Minőségirányítás pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatához.

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard a könyvvizsgálat minőségirányítására összpontosít a megbízás szintjén, és megköveteli, hogy a könyvvizsgálattal megbízott partner aktívan irányítsa a könyvvizsgálat végrehajtását, és felelősséget vállaljon a minőség eléréseért. A standard kitér a megbízás teljes időtartama alatt történő elegendő és megfelelő partneri részvételre, valamint a könyvvizsgáló cég politikáinak vagy eljárásainak és az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard követelményeinek betartására.

1.1 Oktatási anyag célkitűzései

- Megismerni, hogy melyek a legfőbb különbségek a jelenleg hatályos ISA 220 könyvvizsgálati és az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standardok között a könyvvizsgálati megbízások végrehajtása során;
- megtudni, hogy a megbízásért felelős partnernek milyen feladatai és kötelezettségei vannak a megbízás végrehajtása során (különösképpen az egyedül és munkacsoportban végzett könyvvizsgálati feladatokra);
- megismerni, hogy mit jelent a „minőség irányítása és megvalósítása” kifejezés a könyvvizsgálati megbízások gyakorlati végrehajtása során;
- gyakorlati példák és vélemények gyakorló könyvvizsgálóktól, amelyek segítik a könyvvizsgálók munkáját.

2 ISA220

2.1 Mivel foglalkozik az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard?

A jelenleg hatályos ISA 220 minőségellenőrzési standard a könyvvizsgálati megbízás szintjén kizárólag a minőségellenőrzésre vonatkozó követelményekkel foglalkozik. Ezzel **szemben az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard a könyvvizsgáló könyvvizsgálati megbízások szintjén történő minőségirányítással kapcsolatos konkrét felelősségeivel foglalkozik.**

2.2 Mikortól hatályos az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard Magyarországon?

Az ISA 220 (Felülvizsgált) könyvvizsgálati standard a 2022. december 15-én vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára vonatkozik,

ugyanakkor Magyarországon várhatóan 2024. január 1-jén vagy azt követően kezdődő üzleti évek könyvvizsgálata során kell majd először alkalmazni.

2.3 Mi az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard célja?

A jelenleg hatályos ISA 220 könyvvizsgálati standard a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatahoz kapcsolódó minőségellenőrzési eljárásokat érintő konkrét felelősségre összpontosít a könyvvizsgálat megbízás szintjén. Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard célja hasonló, ugyanakkor **a felülvizsgált könyvvizsgálati standard azt hangsúlyozza, hogy a könyvvizsgáló** - az a kamarai tag könyvvizsgáló, akit a könyvvizsgáló cég meghatározott könyvvizsgálói megbízatás tekintetében a könyvvizsgáló cég nevében elvégzendő jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálat elsődrendű felelőseként jelölt ki – (a továbbiakban: partner vagy könyvvizsgáló) **felelős a minőségirányítási standardokban foglalt előírásoknak a könyvvizsgálati megbízások végrehajtása során történő gyakorlati megvalósításáért, valamint a könyvvizsgálati standardoknak megfelelő könyvvizsgálat végrehajtásáért, és nem csupán a minőségellenőrzési eljárások végrehajtásáért.** Továbbá az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard a könyvvizsgáló feladatait összekapcsolja a többi könyvvizsgálati standarddal, beleértve azokat is, amelyek a könyvvizsgálói jelentéssel foglalkoznak. Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard célja a minőség irányítása a megbízás szintjén, úgy, hogy ésszerű bizonyosságot szerezzen arról, hogy a minőséget úgy érték el, hogy:

- a könyvvizsgáló a szakmai standardokkal és az alkalmazandó jogi és szabályozási követelményekkel összhangban teljesítette a könyvvizsgálói feladatokat, és a könyvvizsgálatot a szakmai standardokkal és az alkalmazandó jogi és szabályozási követelményekkel összhangban végezte; és
- a könyvvizsgálói jelentés az adott körülmények között megfelelő.

A vezetői felelőségek nagyobb hangsúlyt kapnak:

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standardban **az egyik legnagyobb különbség a korábbi standardhoz képest, hogy tisztázza és konkrétabbá teszi a megbízásért felelős partner szerepét a könyvvizsgálat végrehajtása során.** Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard törekszik arra, hogy tisztázza a megbízásért felelős partner szerepét a könyvvizsgálat minőségének irányításában és annak elérésében, valamint személyes közreműködésének mértékét a könyvvizsgálat teljes időtartama alatt.

2.3.1 A megbízásért felelős partner hogyan éri el ezt a célt:

- A megbízásért felelős partner átfogó felelősséggel tartozik a minőség irányításáért és eléréséért, valamint a megfelelő minőségorientált környezet megteremtéséért a megbízásért felelős munkacsoport számára (13. bekezdés). Ez a felelősség magában foglalja azt is, hogy a könyvvizsgálat teljes időtartama alatt elegendő és megfelelő módon részt vesz a könyvvizsgálati eljárások végrehajtásában. A megbízásért felelős partner köteles továbbá felelősséget vállalni a könyvvizsgáló cég minőség iránti elkötelezettsége és a megbízásért felelős munkacsoporttól elvárható magatartást tükröző intézkedésekért (14. bekezdés).
- A megbízásért felelős partner felelős a megbízásért felelős munkacsoport irányításáért és felügyeletéért, valamint munkájuk áttekintéséért is (29. bekezdés).

- A megbízásért felelős partner köteles meghatározni az irányítás, felügyelet és az áttekintés jellegét, ütemezését és terjedelmét (30. bekezdés).
- A megbízás végrehajtása vége felé, de még a könyvvizsgálati jelentés keletkezése előtt a megbízásért felelős partnernek is "hátra kell lépnie", és meg kell vizsgálnia, hogy teljesítette-e az általános felelősségvállalását a minőségnek a könyvvizsgálati megbízáson való irányításáért és eléréséért (40. bekezdés).

A megbízásért felelős partneren kívüli, irányítási, felügyeleti és áttekintési feladatokat ellátó személyektől elvárja a standard, hogy a könyvvizsgáló cég által képviselt kultúrát és a munkatársaktól elvárható viselkedési és etikai normákat az általuk irányított és felügyelt megbízásért felelős munkacsoport többi tagja felé kommunikálják. Ez magában foglalhatja a könyvvizsgáló cég kultúrájáról és a könyvvizsgálat minőségének fontosságáról szóló kommunikációra való figyelemfelhívást, vagy a könyvvizsgáló cég képzési nyilvántartásának áttekintését is, annak megállapítása érdekében, hogy a megbízásért felelős munkacsoport tagjai elvégezték-e a vonatkozó képzéseket.

2.3.2 A megbízásért felelős partner elegendő és megfelelő mértékű részvétele

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard megköveteli, hogy a megbízásért felelős partner elegendő és megfelelő mértékben részt vegyen a könyvvizsgálati munka végrehajtásában, valamint demonstrálja a vezetői szerepet, a megfelelő viselkedési és etikai normákat, valamint a vállalati kultúrát. Ezt például úgy érheti el, hogy:

- Rendszeresen részt vesz a megbeszélésen a megbízásért felelős munkacsoport tagjaival, és a vizsgált cég vezetőivel, szakértőivel.
- Rendszeres tart az „ismereteit naprakészen tartó” megbeszéléseket a megbízásért felelős munkacsoport vezetőivel, a könyvvizsgálati munka előrehaladása és a felmerülő kérdések megvitatása céljából, különösen a jelentős ügyletek és következtetések vonatkozásában. Ez a megbeszélés kiterjedhet arra is, hogy szükség van-e az átfogó könyvvizsgálati stratégia és a könyvvizsgálati terv jelentős módosítására.
- Beszél a megbízási csapat többi tagjával, hogy ennek révén is irányítsa, felügyelje és ellenőrizze munkájukat.

2.4 Méretre szabhatóság:

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard követelményeit a könyvvizsgálat jellegével és körülményeivel összefüggésben méretre szabható (skálázható) módon kell alkalmazni, tehát a kisebb létszámú könyvvizsgáló cégeknek figyelembe kell venni a könyvvizsgálati megbízás jellegét és körülményeit – és ha az lehetőséget ad az eltérésre, akkor az ISQM 1 minőségirányítási standard alapján a méretre szabhatóság szempontjaira tekintettel kialakított belső szabályzatok és eljárások figyelembevételével kell megfelelni az ISA 220 (Felülvizsgált) könyvvizsgálati standard előírásainak.

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard rávilágít arra, hogy a standard szerinti minőségirányítás hogyan alkalmazható a különböző körülmények között, mégpedig az alábbiak szerint:

Az ISA 220 (felülvizsgált) bekezdése	A legfontosabb méretre szabhatósági (skalázhatósági) pontok kisebb könyvvizsgáló cégek esetében:
A13-A14.	Egy kisebb cégnél kijelölhető egyetlen partner, aki felelős az összes megbízás minőségirányításért; A különböző méretű cégeknél alkalmazott belső szabályzatok vagy eljárások lehetnek kevésbé formálisak. Az irányítási, felügyeleti és áttekintési felelőségek következményei különböznek, ha a megbízásért felelős partner a megbízásért felelős munkacsoport egyetlen tagja (pl. egyéni könyvvizsgáló vagy egyszemélyes könyvvizsgáló cég esetében). Ilyen esetekben például a könyvvizsgálónak saját magának kell észrevennie és kijavítania a saját hibáját.
A29.	A megbízásért felelős partner által a könyvvizsgáló cég minőség iránti elkötelezettségének demonstrálására tett intézkedések jellege és mértéke eltérő lehet.
A80.	Hogyan működik a megbízásért felelős partner általános felelőssége az irányításért és a minőség eléréséért, valamint a kellő és megfelelő bevonás, amikor az irányítási, felügyeleti és áttekintési feladatokat másokra ruházzák.
A95-A97.	Példák arra, hogyan lehet az irányítás, a felügyelet és az áttekintés megközelítését testre szabni.

2.5 Főbb fogalmak az ISA 220 (felülvizsgált), a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatának könyvvizsgálati standardban:

Megbízásért felelős munkacsoport

Egy adott könyvvizsgálati megbízást végző, annak végrehajtásában részt vevő valamennyi partner és munkatárs, valamint a megbízáson könyvvizsgálati eljárásokat végző bármely más személy, kivéve a könyvvizsgáló külső szakértőjét és a megbízás végrehajtásában közvetlen segítséget nyújtó belső auditorokat (610. témaszámú (2013-ban módosított), „A belső auditorok munkájának felhasználása” című könyvvizsgálati standard alapján megengedett). Szintén nem tagja a megbízásért felelős munkacsoportnak a megbízás minőségének áttekintését végző személy, amennyiben a könyvvizsgálati megbízás tárgyát képezi a megbízás minősége áttekintésének. (lásd: ISQM 2)

A definíció módosítása elismeri, hogy ha egy személy könyvvizsgálati eljárásokat végez - helytől vagy foglalkoztatási státusztól függetlenül -, akkor az adott személynek függetlennek kell lennie, és munkáját a megbízásért felelős partnernek, illetve az őt részben helyettesítő személynek megfelelően kell irányítani, felügyelni és áttekinteni. A felülvizsgált definíció meghatározza azt is, hogy a megbízásért felelős munkacsoportok különböző módon szerveződhetnek, beleértve, hogy fizikailag együttesen dolgozhatnak vagy akár különböző földrajzi helyeken helyezkedhetnek el, vagy akár tevékenységük szerint is szerveződnek, például szolgáltató központokba.

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard azt is elmagyarázza, hogy a könyvvizsgáló cég szabályzatainak vagy eljárásainak alkalmazása hogyan igényelhet eltérő intézkedéseket, ha a megbízásért felelős munkacsoportban olyan személyek is részt vesznek, akik nem partnerei és nem alkalmazottai a megbízásért felelős könyvvizsgáló cégnek, például egy másik könyvvizsgáló cég alkalmazottai, vagy a kiszervezett könyvvizsgálati feladatokat ellátó alvállalkozók munkatársai. (lásd az A23-A25. bekezdéseket).

Szolgáltatásnyújtó központok

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard elismeri, hogy egy könyvvizsgáló cég dönthet úgy, hogy bizonyos ismétlődő vagy speciális jellegű feladatokat megfelelően képzett személyzet egy csoportja, például egy szolgáltatásnyújtó szervezet végez. A szolgáltatásnyújtó központokat létrehozhatja a könyvvizsgáló cég, a hálózat, vagy ugyanazon a hálózaton belül más cégek, struktúrák vagy szervezetek. Például egy központosított eljárást lehet használni a külső megerősítési feladatok megkönnyítésére.

A megbízásért felelős munkacsoport például olyan személyekből állhat, mint:

- A könyvvizsgáló cég informatikai (IT) csapatának tagjai;
- A könyvvizsgáló cég pénzügyi eszközökkel vagy pénzügyi értékelésekkel foglalkozó szakértői;
- Közreműködő egyének a könyvvizsgáló cég (vagy könyvvizsgálói hálózat) szolgáltatási központjából;
- A vállalatcsoport részére végzett könyvvizsgálati megbízásban részt vevő könyvvizsgálók, és azok munkacsoportjai;
- A raktárakban vagy távoli helyen lévő készletekkel kapcsolatos könyvvizsgálati eljárásokat végző személyek (függetlenül attól, hogy ezek a személyek a könyvvizsgáló cégtől, a hálózathoz tartozó cégtől vagy egy másik könyvvizsgáló cégtől származnak);
- Irányítási, felügyeleti és áttekintési feladatokat ellátó egyéb partnerek (kivéve az ISQM 2 standard szerint a megbízás minőségének áttekintését végző személyt)

Fontos megjegyezni, hogy a megbízásért felelős munkacsoport fogalmába kifejezetten nem tartoznak bele a következő két feladatkört ellátó személyek: (1) a könyvvizsgáló külső szakértője és (2) a megbízás során közvetlen segítséget nyújtó belső auditorok.

3 KAPCSOLAT AZ ISQM 1 ÉS ISQM 2 KÖNYVVIZSGÁLATI STANDARDOKKAL

3.1 ISQM 1: Minőségirányítás a könyvvizsgáló cég szintjén

Az ISQM 1 előírja, hogy a könyvvizsgáló cégnek minőségirányítási rendszert kell kialakítania, bevezetnie és működtetnie a könyvvizsgáló cég által végzett megbízások minőségének irányítására. A könyvvizsgáló cég minőségirányítási rendszere olyan környezetet teremt, amely lehetővé teszi és támogatja a megbízásért felelős munkacsoportokat a minőségi megbízások elvégzésében.

3.2 ISQM 2: Könyvvizsgálati megbízások minőségorientált áttekintése:

A megbízás minőségének áttekintése a könyvvizsgáló cég minőségirányítási rendszerének részét képezi. Az ISQM 2 az ISQM 1-re épül azáltal, hogy konkrét követelményeket tartalmaz a következőkre vonatkozóan:

- A megbízás minőségét áttekintő személy kinevezése és jogosultsága (beleértve: alkalmassága);
- A megbízás minőségének áttekintésére vonatkozó eljárások; és
- A megbízás minősége áttekintésének dokumentációja.

4 MINŐSÉGIRÁNYÍTÁS A MEGBÍZÁS ÉS A KÖNYVVIZSGÁLÓ CÉG SZINTJÉN

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard a könyvvizsgálónak a megbízás szintjén történő minőségirányítással kapcsolatos felelősségeivel és a megbízásért felelős partner kapcsolódó felelősségeivel foglalkozik. Ez a standard a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatának végrehajtására vonatkozik.

A könyvvizsgáló cég felelős a minőségirányítási rendszer tervezéséért, végrehajtásáért és működtetéséért. Ugyanakkor a minőségirányítási rendszer szempontjainak megvalósítása és működtetése a megbízás szintjén a könyvvizsgáló cég jellegétől és méreteitől, valamint az általa végzett megbízásoktól függ. Tehát minél több és sokrétű könyvvizsgálati megbízás végrehajtásáért felelős a könyvvizsgáló cég, annál komplexebb minőségirányítási rendszert kell felépítenie és működtetnie az egyes könyvvizsgálati megbízások végrehajtásának szintjén is.

A megbízásért felelős munkacsoport és a könyvvizsgáló cég minőségért felelős munkavállalói közötti kommunikáció kritikus fontosságú a minőségi könyvvizsgálati megbízás szempontjából. A kommunikációra akkor lehet szükség, ha:

- A megbízásért felelős munkacsoport rendelkezik azokkal az információkkal, amelyekre a könyvvizsgáló cégnek szüksége van a könyvvizsgáló cég minőségirányítási rendszerének megtervezéséhez, bevezetéséhez és működtetéséhez (lásd a 4. bekezdés c) pontját).
- A vonatkozó etikai követelményeknek való megfelelés veszélyben van (lásd a 18. bekezdést).
- A megbízásért felelős munkacsoport olyan információról szerez tudomást, amely a könyvvizsgáló céget a könyvvizsgálati megbízás elutasítására készíthette volna, ha az információ korábban ismert lett volna (lásd a 24. bekezdést).
- A megbízásért felelős munkacsoport számára kijelölt vagy rendelkezésre bocsátott erőforrások nem elegendőek vagy nem megfelelőek a könyvvizsgálati megbízás körülményeihez képest (lásd a 27. bekezdést).
- A megbízásért felelős partner olyan információkról szerez tudomást, amelyek relevánsak lehetnek a könyvvizsgáló cég figyelemmel kíséresi és helyreállítási folyamata szempontjából (lásd a 39. bekezdés c) pontját).

4.1 A könyvvizsgáló cég minőségirányítási rendszerétől való függés:

Fontos, hogy a megbízási szintű minőségirányítás és a könyvvizsgáló cég szintű minőségirányítás összehangoltan működjön. Sok esetben a könyvvizsgáló cég belső szabályzatai vagy eljárásai segíthetik a megbízásért felelős munkacsoportot az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standardnak való megfelelésben.

A megbízásért felelős munkacsoport általában a könyvvizsgáló cég szabályzataira vagy eljárásaira támaszkodhat (tehát nem követelmény, hogy támaszkodjon, azt minden megbízás esetén egyedileg kell mérlegelni, hogy a minőségi kockázatokra adott társaságszintű válaszokra támaszkodhat-e, és azok megfelelőek-e az adott megbízás körülményei között.) a könyvvizsgálati standardok követelményeinek való megfelelés során, kivéve, ha:

A hatályos ISA 220 megjegyzi, hogy a megbízási csoportok jogosultak a könyvvizsgáló cég minőségellenőrzési rendszerére támaszkodni, kivéve, ha a könyvvizsgáló cég vagy más felek által szolgáltatott információk másra utalnak (4. bekezdés). Az IAASB eltávolította ezt a bekezdést, és olyan alkalmazási anyaggal helyettesítette, amely elmagyarázza, hogy bizonyos körülmények között a megbízási partner a könyvvizsgáló cég szabályzataira vagy eljárásaira támaszkodhat az ISA 220 (felülvizsgált) követelményeinek való megfelelés során. Ennek a megközelítésnek az a célja, hogy elkerülje annak kockázatát, hogy a megbízási csoport "vakon" támaszkodjon a könyvvizsgáló cég minőségirányítási rendszerére anélkül, hogy figyelembe venné, hogy a könyvvizsgáló cég minőségirányítási politikái vagy eljárásai megfelelnek-e a célnak a megbízás konkrét körülményei között.

- a megbízásért felelős munkacsoport megértése vagy gyakorlati tapasztalata azt jelzi, hogy a könyvvizsgáló cég belső szabályzatai vagy eljárásai nem fogják hatékonyan kezelni a megbízás jellegét és körülményeit; vagy
- a könyvvizsgáló cég vagy más felek által nyújtott információk a könyvvizsgáló cég belső szabályzatának nem megfelelő működtetésére utalnak, mint például a könyvvizsgáló cég belső figyelemmel kíséresi tevékenységei, külső ellenőrzések (Kamara vagy Közfelügyelet) vagy más releváns források által szolgáltatott információk arra utalnak, hogy a könyvvizsgáló cég belső szabályzatai vagy eljárásai nem működnek hatékonyan.

Példák a minőségi kockázatokra adott könyvvizsgáló cég szintű válaszokra, amelyekre a megbízásért felelős munkacsoport támaszkodhat az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard standardnak való megfelelés során.

- Szakértők felvétele és szakmai képzési folyamatok;
- Az informatikai (IT) alkalmazások, amelyek támogatják a könyvvizsgáló cég függetlenségének ellenőrzését;
- Az ügyfélkapcsolatok és könyvvizsgálati megbízások ügyfél elfogadását és fenntartását támogató informatikai alkalmazások fejlesztése; és
- könyvvizsgálati módszertanok és a kapcsolódó végrehajtási IT és egyéb eszközök és útmutatók kidolgozása.

5 AZ ISA 220 (FELÜLVIZSGÁLT) KÖNYVVIZSGÁLATI STANDARD FŐBB VÁLTOZÁSAI

Az oktatási anyag ezen szakasza az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard főbb változásait emeli ki a hatályos ISA 220-hoz képest.

5.1 Vezetői felelősségek a könyvvizsgálat minőségének irányításáért és eléréséért

A vezetői felelősség kulcsfontosságú az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard alkalmazásához, mivel végső soron a megbízásért felelős partner felelős, és ezért elszámoltatható az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standardnak való megfelelésért.

A fent tárgyalt kérdéseken túl, a felülvizsgált standard meghatározza a könyvvizsgálati megbízások végrehajtására vonatkozó általános megközelítést, beleértve:

- Olyan környezet megteremtésének szükségességét, amely hangsúlyozza a könyvvizsgáló cég szervezeti kultúráját és az elvárt viselkedést;
- Világos, következetes és hatékony intézkedések szükségességét, amelyek tükrözik a könyvvizsgáló cég minőség iránti elkötelezettségét; és
- A megbízásért felelős partner felelősségét, amennyiben átruházzák a megbízásért felelős munkacsoport más tagjaira a könyvvizsgálati eljárások, feladatok vagy tevékenységek tervezését és végrehajtását.

A szakmai szkepticizmus és esetleges akadályainak enyhítése:

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard hangsúlyozza annak fontosságát, hogy **a megbízásért felelős munkacsoport minden egyes tagja gyakorolja a tőle elvárható szakmai szkepticizmust, ugyanakkor azt is elismeri, hogy egyes könyvvizsgálati megbízásokban rejlő körülmények olyan nyomást gyakorolhatnak a megbízásért felelős munkacsoportra, amely akadályozhatja a szakmai szkepticizmus megfelelő gyakorlását a könyvvizsgálati eljárások megtervezésekor és végrehajtásakor, valamint a könyvvizsgálati bizonyítékok értékelésénél.**

Ezért az átfogó könyvvizsgálati stratégiának a 300. témaszámú könyvvizsgálati standarddal összhangban való kidolgozásakor szükséges lehet, hogy a megbízásért felelős munkacsoport mérlegelje, hogy fennállnak-e ilyen körülmények a könyvvizsgálati megbízásban, és ha igen, milyen intézkedéseket szükséges megtennie a könyvvizsgáló cégnek vagy a megbízásért felelős munkacsoportnak ahhoz, hogy csökkentsék ezeket az akadályokat.

Példák arra a standardban, amikor a szakmai szkepticizmus gyakorlása akadályoztatott lehet a könyvvizsgálat során:

- költségvetési korlátok a könyvvizsgáló cég részéről, szoros jelentéstételi határidők, a vezetőség együttműködésének hiánya vagy az automatizált eszközökre és technikákra való túlzott támaszkodás;
- tudatalatti vagy tudatos szakmai elfogultság, amelyek akadályozhatják a szakmai szkepticizmus gyakorlását.

5.2 Releváns etikai követelmények, beleértve a függetlenséggel kapcsolatos követelményeket is

A hatályos ISA 220 megköveteli, hogy a megbízásért felelős partner figyeljen arra, hogy a megbízásért felelős munkacsoport tagjai betartják a vonatkozó etikai követelményeket. Továbbá megfelelő intézkedéseket tesz, ha a megbízásért felelős partner tudomására jut az etikai nem megfelelés, vagy a függetlenségi követelményeknek való meg nem felelés. E meglévő követelmények továbbfejlesztésén túlmenően **az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard új követelményeket támaszt.**

A könyvvizsgáló cég információs rendszerének és az általa biztosított erőforrásoknak segíteniük kell a megbízásért felelős munkacsoportot a könyvvizsgálati megbízás jellegére és körülményeire vonatkozó releváns etikai követelmények megértésében és teljesítésében, mint például:

- folyamatosan kommunikálnia kell a függetlenségi követelményeket a megbízásért felelős munkacsoportok felé;
- képzést nyújt;
- útmutatót, kézikönyveket készít.

5.3 Ügyfélkapcsolatok és könyvvizsgálati megbízások ügyfél elfogadása és megtartása

Az ügyfél elfogadás és a megtartás vizsgálata elsősorban a könyvvizsgáló cég felelőssége. A hatályos ISA 220 megköveteli, hogy a megbízásért felelős partner meggyőződjön arról, hogy megfelelő ügyfél elfogadási és megtartási eljárásokat követnek, megállapítja, hogy az ezzel kapcsolatos releváns következtetések megfelelőek, és haladéktalanul kommunikálja a könyvvizsgáló céggel azokat az információkat, amelyek miatt a könyvvizsgáló cég elutasította volna a könyvvizsgálati megbízást, ha ez az információ korábban rendelkezésre állt volna.

E meglévő követelmények megtartása mellett **az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard tartalmaz egy új követelményt, mely szerint az ügyfél elfogadási és megtartási folyamat során szerzett információkat figyelembe kell venni a könyvvizsgálati megbízás könyvvizsgálati standardokkal összhangban történő megtervezésekor és végrehajtásakor**, mint például:

- a megbízás feltételeinek értelmezése;
- hibából, akár csalásból eredő lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése;
- a csoport, annak komponensei és azok környezeteinek megismerése;
- az irányítással megbízott személyekkel történő kommunikáció;
- kockázatbecslés és a könyvvizsgáló válaszai során. (lásd az ISA 220 23. és az A53-A56. bekezdést).

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard A53-A54. bekezdései példákat tartalmaznak az ügyfél elfogadás és a megtartás folyamata során szerzett információkra, amelyek segíthetik a megbízásért felelős partnert abban, hogy megfeleljen a könyvvizsgálati standardok követelményeinek, és megalapozott döntéseket hozzon a megfelelő lépésekről.

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard új előírást is tartalmaz, amely kapcsolódik az ISQM 1 cégszintű követelményeihez, amelyek az ügyfélkapcsolatok ügyfél elfogadásával és megtartásával, valamint az egyedi megbízásokkal foglalkoznak.

Az olyan információk, mint például a következők, segíthetnek a megbízásért felelős partnernek megállapítani, hogy az ügyfélkapcsolatok és konkrét könyvvizsgálati megbízások elfogadására és megtartására vonatkozóan levont következtetések megfelelők-e:

- A gazdálkodó egység főbb tulajdonosainak, kulcspozícióban lévő vezetőinek és az irányítással megbízott személyeknek a tisztessége és etikai értékei;
- Az, hogy rendelkezésre áll-e elegendő és megfelelő erőforrás a megbízás végrehajtásához;

- Az, hogy a vezetés és az irányítással megbízott személyek elismerték-e a megbízással kapcsolatos felelősségeiket;
- Az, hogy a megbízásért felelős munkacsoport rendelkezik-e szakértelemmel és képességekkel, beleértve az elegendő időt, a megbízás végrehajtásához; és
- az, hogy a jelenlegi vagy korábbi megbízás során felmerült jelentős kérdéseknek vannak-e kihatásai a megbízás megtartására vonatkozóan.

Amennyiben a fentiek részben vagy egészben nem teljesülnek, a megbízásért felelős partnernek az ISQM 1 alapján kialakított belső szabályzatai, és eljárásai alapján el kell gondolkodnia a megbízás elfogadásáról.

5.4 A könyvvizsgálat megbízás végrehajtásával összefüggő erőforrások

A hatályos ISA 220 csak a megbízásért felelős munkacsoport tagjainak kijelölésével foglalkozik. **Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard jelentősen kibővíti ezt, és a megbízás szintjén a minőség irányításához és annak eléréséhez szükséges erőforrások teljes körével foglalkozó követelményeket is tartalmaz. Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard egyik fő változása, hogy a standard megköveteli a következők alkalmazását.** (ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard: A59- A79 bekezdések)

A legjelentősebb változás, hogy a megbízásért felelős partner feladata, hogy intézkedjen, ha a kijelölt vagy a rendelkezésre bocsátott erőforrások nem elegendők vagy nem megfelelőek a megbízás körülményeihez képest. A megfelelő intézkedések közé tartozik a megfelelő személyekkel, például az erőforrásokért vagy a megbízás minőségirányítási tevékenységeiért felelős vezetővel (pl.: HR igazgató) való rendszeres kommunikáció, a további vagy alternatív erőforrások szükségességéről.

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard új előírása, hogy a megbízásért felelős partnernek meg kell állapítania, hogy elegendő és megfelelő erőforrást rendeltek-e ki vagy bocsátottak-e a megbízásért felelős munkacsoport rendelkezésére. A megbízásért felelős munkacsoport személyi összetételének meghatározását befolyásolhatja a könyvvizsgálati megbízás jellege és a végrehajtás körülményei, a könyvvizsgáló cég belső szabályzatai, vagy gyakorlati eljárásai, valamint a megbízás során esetlegesen felmerülő szakmai kérdések is.

Gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a megbízásért felelős partnernek egy megállapítást kell tennie - a dokumentáció szintjén -, hogy elegendő és megfelelő erőforrást jelöltek ki a megbízás elvégzésére, miután meghatározták a munkacsoport összetételét, stb. Tehát az erre vonatkozó következtetését is dokumentálnia szükséges. Fontos, hogy ez túlmutat a megbízásért felelős partner azon korábbi felelősségén, hogy a partner saját maga határozta meg vagy jelölte ki a munkacsoport tagjait (beleértve a megbízás végrehajtásához szükséges szakértőket is).

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard további újítása, hogy **kimondja, hogy a könyvvizsgáló cég pénzügyi és működési prioritásai nem írhatják felül a megbízásért felelős partner felelősségét a minőség eléréséért és annak meghatározásáért.**

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy már az ajánlat adás fázisában sokkal nagyobb hangsúlyt kell arra helyezni, hogy várhatóan milyen erőforrás igényei lesznek a megbízás végrehajtásának.

5.5 Könyvvizsgálati megbízás végrehajtása

5.5.1 Irányítás, felügyelet és áttekintés

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard megköveteli, hogy a megbízásért felelős partner vállalja a felelősséget a megbízásért felelős munkacsoport irányításáért és felügyeletéért, valamint munkájuk áttekintéséért. Az irányítás, a felügyelet és az áttekintés felelőssége kizárólag a megbízásért felelős partnerre hárulhat, vagy megosztható a megbízásért felelős munkacsoport más tagjaival.

A fentiek szerint a partner irányítási, felügyeleti és áttekintési feladatai megoszthatóak. Ez azt jelenti, hogy a megbízásért felelős partner nem biztos, hogy személyesen tervezi meg és végzi el a könyvvizsgálat végrehajtásával kapcsolatos összes irányítási, felügyeleti, illetve áttekintési feladatát, ugyanakkor **meg kell róla győződnie, hogy a fent említett feladatainak maradéktalanul eleget tett.**

A megbízásért felelős partnernek a könyvvizsgálati megbízás során megfelelő időpontokban át kell tekintenie a könyvvizsgálati dokumentációt. Fontos megjegyezni, hogy a követelmény kifejezetten előírja, hogy **a megbízásért felelős partner vizsgálja felül a jelentős kérdésekre és jelentős megítélésekre vonatkozó könyvvizsgálati eljárásokat és azokkal összefüggésben készített dokumentációt.**

A „jelentős kérdések” az ISA 230 8(c) bekezdésében használt kifejezés, amelyet a hatályos ISA 220 könyvvizsgálati standard nem magyaráz tovább.

Ezzel szemben az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard további útmutatást tartalmaz arra vonatkozóan, hogy milyen típusú megítélések lehetnek jelentős megítélések, mint például:

- A megbízás tervezéséhez kapcsolódó kérdések, mint például a lényegesség meghatározásával kapcsolatos kérdések.
- A megbízásért felelős munkacsoport összetétele, beleértve:
  - szakértelmüket a számvitel vagy könyvvizsgálat egy speciális területén alkalmazó munkatársakat;
  - szolgáltató központokhoz tartozó munkatársak igénybevételét.
- A könyvvizsgáló által igénybe vett szakértő bevonására vonatkozó döntés, beleértve egy külső szakértő bevonására vonatkozó döntést.
- Az elfogadási és megtartási folyamat során szerzett információk megbízásért felelős munkacsoport általi mérlegelése és az ezekre az információkra általuk javasolt válaszok.
- A megbízásért felelős munkacsoport kockázat felmérési folyamata, beleértve az olyan helyzeteket, ahol az eredendő kockázati tényezők mérlegelése és az eredendő kockázat felmérése a megbízásért felelős munkacsoport általi jelentős megítélést kíván.

Az ISA 300 standard 9(a) bekezdésének megfelelő módosítása értelmében **a könyvvizsgálati tervnek mostantól tartalmaznia kell a tervezett irányítási, felügyeleti és áttekintési tevékenységek jellegének, ütemezésének és mértékének leírását.**

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard A95. bekezdése példákat hoz arra, hogy az irányítás, felügyelet és az áttekintés megközelítése hogyan igazítható a különböző megbízási körülményekhez.

- A kapcsolt felekkel való kapcsolatok, ügyletek és közzétételek megbízásért felelős munkacsoport általi mérlegelése.
- A megbízásért felelős munkacsoport által a megbízás jelentős területein végrehajtott eljárások eredményei, például bizonyos számviteli becslésekre, számviteli belső szabályzataira vagy a vállalkozás folytatásával kapcsolatos szempontokra vonatkozó következtetések.
- A szakértők által végzett munka megbízásért felelős munkacsoport általi értékelése és az abból levont következtetések.
- Csoport részére végzett könyvvizsgálatok esetében:
  - a javasolt átfogó, csoportra vonatkozó könyvvizsgálati stratégia és csoportra vonatkozó könyvvizsgálati terv;
  - a komponensek könyvvizsgálóinak bevonásával kapcsolatos döntések, beleértve azt, hogy hogyan irányítsák és felügyeljék őket és hogyan tekintsék át a munkájukat, beleértve például, amikor vannak olyan területek, ahol nagyobb a felmért kockázata annak, hogy egy komponens pénzügyi információi lényeges hibás állítást tartalmaznak;
  - a komponensek könyvvizsgálói által végzett munka értékelése és az abból levont következtetések.
- Hogyan kezelték az átfogó könyvvizsgálati stratégiát és könyvvizsgálati tervet érintő kérdéseket.
- A megbízás során azonosított helyesbített és nem helyesbített hibás állítások jelentősége és beszámolóbeli elhelyezkedése.
- A javasolt könyvvizsgálói vélemény és a könyvvizsgálói jelentésben kommunikálandó kérdések, például a kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések vagy egy „A vállalkozás folytatásához kapcsolódó lényeges bizonytalanság” bekezdés.

Ezen túlmenően a megbízásért felelős partner köteles felülvizsgálni a könyvvizsgálati dokumentációt olyan egyéb ügyekkel kapcsolatban, amelyek a megbízásért felelős partner szakmai megítélése szerint relevánsak, ugyanakkor ez nem azt jelenti, hogy a megbízásért felelős partnernek az összes könyvvizsgálati dokumentációt felül kell vizsgálnia.

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard azt is előírja, hogy **a megbízásért felelős partner vizsgálja felül a pénzügyi kimutatásokat, a könyvvizsgálói jelentést és a vezetésnek, az irányítással megbízott személyeknek vagy a szabályozó hatóságoknak szóló hivatalos írásbeli kommunikációt.** (lásd a 33-34. bekezdést).

Az ISA 220 (felülvizsgált) A98. bekezdése megjegyzi, hogy a könyvvizsgáló szakmai megítélése alapján kell eldönteni, hogy mely írásbeli kommunikációt kell felülvizsgálni.

5.5.2 Konzultáció

A konzultációval kapcsolatos követelmények nem változnak meg lényegesen. Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard kapcsolódik az ISQM 1 könyvvizsgáló cég szintű követelményeihez, amelyek a nehéz vagy vitás ügyekkel kapcsolatos konzultációval foglalkoznak (lásd a ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard A99 bekezdését).

5.5.3 A könyvvizsgálati dokumentáció minőségének áttekintése

A hatályos ISA 220 tartalmazza a könyvvizsgálati megbízás minősége áttekintésének elvégzésére vonatkozó követelményeket és útmutatást, beleértve a megbízás minőségének áttekintését végző személyre vonatkozó követelményekre is. Ezek a követelmények és útmutatások átke-
rültek az ISQM 2 standardba.

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standardban már nincsenek a megbízás minőségének áttekintésére vonatkozó követelmények, ugyanakkor a felülvizsgált standard továbbra is tartalmaz követelményeket és előírásokat a megbízás minőségének áttekintésével kapcsolatos megbízásért felelős partner felelősségeire vonatkozóan. Ezek nagyrészt arra összpontosítanak, hogy a megbízásért felelős partner és a megbízásért felelős munkacsoport hogyan lép kapcsolatba a megbízás minőségének áttekintését végző személlyel (lásd a 36. és az A103-A106. bekezdést).

E meglévő követelmények megtartása mellett az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard tartalmaz egy új, kifejezett követelményt a következőkre vonatkozóan:

A megbízásért felelős partner együttműködik a megbízás minőségének áttekintését végző személlyel, és tájékoztatja a megbízásért felelős munkacsoport többi tagját az erre vonatkozó felelősségéről, továbbá meg kell beszélnie a könyvvizsgálati megbízás során felmerült jelentős kérdéseket és jelentős megítéléseket, beleértve a megbízás minőségének áttekintése során azonosítottakat, a megbízás minőségének áttekintését végző személlyel.

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard kapcsolódik az ISQM 2 követelményeihez, amely kizárja, hogy a megbízásért felelős partner kibocsássa a könyvvizsgálói jelentését mindaddig, amíg a megbízás minőségének áttekintését végző személytől nem kap értesítést arról, hogy a megbízás minőségének áttekintését az áttekintésért felelős partner befejezte.

5.5.4 Véleménykülönbségek

A hatályos ISA 220 megköveteli, hogy a megbízásért felelős munkacsoport kövesse a könyvvizsgáló cég véleménykülönbségek kezelésére és megoldására vonatkozó belső szabályait és gyakorlati eljárásait. E meglévő követelmény továbbfejlesztésén túlmenően **az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard tartalmaz egy új követelményt, amely pontosabban meghatározza a megbízásért felelős partner szerepét a véleménykülönbségek kezelésében.**

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard 38. bekezdése kifejezetten megköveteli a megbízásért felelős partnertől, hogy:

- felelősséget vállaljon azért, hogy a véleménykülönbségeket a könyvvizsgáló cég belső szabályzatainak vagy gyakorlati eljárásainak megfelelően kezeljék és oldják meg;
- nyomon kövesse és megállapítsa, hogy a levont következtetéseket dokumentálták és végrehajtották; és
- a könyvvizsgálói jelentés kibocsátását mellőznie kell a véleménykülönbségek rendezéséig.

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard kapcsolódik az ISQM 1 véleménykülönbségekkel foglalkozó könyvvizsgáló cég szintű követelményeihez (lásd a ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard A107 bekezdését).

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard javítja és pontosítja az ISA 220-ban szereplő, meglévő figyelemmel kíséresi és helyrehozási követelményeket. A felülvizsgált standard abból indul ki, hogy a megbízásért felelős partner felelős a figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamat releváns szempontjainak kezeléséért, beleértve:

- a) a könyvvizsgáló cég figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamatából származó információk megértéséért, beleértve adott esetben a hálózat és a hálózatban lévő könyvvizsgáló cégek figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamatából származó információkat is;
- b) a fenti a) pontban említett információk relevanciájának és a könyvvizsgálati megbízásra gyakorolt hatásának meghatározásáért és a megfelelő intézkedések megtételéért; és
- c) a könyvvizsgálati megbízás teljes időtartama alatt éberrel figyelni azokra az információkra, amelyek relevánsak lehetnek a könyvvizsgáló cég ellenőrzési és helyreállítási folyamata szempontjából, és az ilyen információkat közölni a folyamatért felelős személyekkel.

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard kapcsolódik az ISQM 1 könyvvizsgáló cég szintű követelményeihez, amelyek a figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamatra vonatkoznak (lásd a ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard A109 bekezdését).

5.5.5 Dokumentáció

A hatályos ISA 220 a könyvvizsgálati megbízás minősége áttekintésének dokumentációjára vonatkozó követelményeket is tartalmaz, amelyek a megbízás minőségének áttekintését végző személyre, az általa végzett áttekintés dokumentálására irányulnak. Ezek a követelmények átkerültek az ISQM 2-be.

A felülvizsgált standard ugyanakkor új követelményként írja elő a megbízásért felelős könyvvizsgáló számára, hogy a könyvvizsgálati dokumentációba foglalja bele, hogy a megbízás minőségének áttekintése a könyvvizsgálói jelentés kibocsátásának időpontjában vagy azt megelőzően befejeződött (lásd a ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard 41(c) bekezdését).

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard új előírást is tartalmaz, amely kimondja, hogy nem szükséges, se nem kivitelezhető, hogy a könyvvizsgáló minden egyes, a könyvvizsgálat során mérlegelt kérdést vagy meghozott szakmai megítélést dokumentáljon.

5.5.6 Általános felelősségvállalás a minőség irányításáért és eléréséért

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard megköveteli, hogy a könyvvizsgálói jelentés kibocsátása előtt a megbízásért felelős partner megállapítsa, hogy általános felelősséget vállalt a könyvvizsgálati megbízás minőségének irányításáért és eléréséért. Ez a követelmény kitér a megbízásért felelős partnernek a könyvvizsgálatban való részvételére is, valamint arra, hogy a megbízás jellegét és körülményeit, annak bármely változását, valamint a könyvvizsgáló cég kapcsolódó belső szabályzatait vagy eljárásait figyelembe vették.

5.5.7 Csoport könyvvizsgálat

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standardot úgy dolgozták ki, hogy az a hatályos ISA 600 standarddal együtt alkalmazható legyen, beleértve az olyan fejlesztéseket, mint a megbízásért felelős munkacsoport fogalmának tisztázása és a megbízásért felelős partner vezetői felelőssége a teljes megbízási csapat tekintetében.

6 ÖSSZEFOGLALÁS:

Az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard a könyvvizsgálat minőségirányítására összpontosít a megbízás szintjén, és megköveteli, hogy a könyvvizsgálattal megbízott partner aktívan irányítsa a könyvvizsgálat végrehajtását, és felelősséget vállaljon a minőség eléréséért. A standard kitér a megbízás teljes időtartama alatt történő elegendő és megfelelő partneri részvételre, az elegendő és megfelelő erőforrások biztosítására, megfelelő környezet biztosítására, a szakmai szkepticizmus fenntartására és demonstrálására, a munkacsoport irányítására, figyelemmel kísérésre, mindezek folyamatos kommunikálására, valamint a könyvvizsgáló cég politikáinak vagy eljárásainak és az ISA 220 (felülvizsgált) könyvvizsgálati standard követelményeinek betartására.

VI. 4400. TÉMASZÁMÚ (FELÜLVIZSGÁLT) „MEGÁLLAPODÁS SZERINTI ELJÁRÁSOK VÉGREHAJTÁSÁRA SZÓLÓ MEGBÍZÁSOK” CÍMŰ KAPCSOLÓDÓ SZOLGÁLTATÁSOKRA VONATKOZÓ NEMZETKÖZI STANDARD A STANDARD VÁLTOZÁSAINAK ÖSSZEFOGLALÁSA

1 ÁTTEKINTÉS

A szervezeteknek sok esetben nem egy olyan komplex és összetett vizsgálatra van szükségük, mint a jogszabály szerinti könyvvizsgálat. Globálisan és Magyarországon is egyre fokozódott az igény arra vonatkozóan, hogy a pénzügyi, valamint a nem pénzügyi információk megbízhatóságát valamilyen ismérvek szerint növeljék. Azok a területek, ahol leginkább szükség lehet egy harmadik fél megerősítésére, leggyakrabban a finanszírozás, támogatás vagy valamely jogszabályi kötelezettségnek való megfelelés feltételeinek a vizsgálata.

1.1 Oktatási célok:

- megismerni a 4400-as felülvizsgált standard tartalmát, kitérve a fontosabb újdonságokra, változásokra,
- bemutatni a 4400-as standard szerinti megbízás és jelentéstétel azon főbb ismérveit, amelyek megkülönböztetik egy bizonyosságot nyújtó szolgáltatási megbízástól és jelentéstételtől, azért, hogy a könyvvizsgálók képessé váljanak
  - annak felismerésére, hogy mely esetekben lehet releváns a felülvizsgált 4400-as standard alkalmazása, és
  - arra, hogy a megbízó számára is érthetővé tegyék ezeket a különbségeket és megértsék/megértessék, hogy a megbízó által a könyvvizsgálótól elvárt elvégzendő eljárásokat a megbízónak és a könyvvizsgálónak kell (írásban) közösen meghatározniuk és ezekben közösen kell megállapodniuk,
- megismerni, hogy melyek a tipikus, megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízások,
- gyakorlati példákon keresztül szemléltetni az egyes tipikus megbízásokkal kapcsolatos eljárásokat és könyvvizsgálói jelentéseket a felülvizsgált 4400-as standard követelményeinek megfelelően

1.2 Előszó

A nemzetközi könyvvizsgálat-standardok számozása alapján is lehet azonosítani, hogy azokat milyen típusú megbízásokra kell alkalmazni. Az alábbi segédlet megkönnyíti az eligazodást a standardok számozása és aközött, hogy azok mire vonatkoznak:

1-99 minőségellenőrzési standardok			
Bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra vonatkozó keretelvek			Kapcsolódó szolgáltatásokra vonatkozó standardok
Múltra vonatkozó pénzügyi információk		Egyéb pénzügyi információk	
100-999 nemzetközi könyvvizsgálati standardok	2000-2699 átvilágítási megbízásokra vonatkozó standardok	3000-3699 bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra vonatkozó standardok	4000-4699 kapcsolódó szolgáltatásokra vonatkozó standardok

A nemzetközi könyvvizsgálati standardokhoz Magyarországon kapcsolódik még egy nemzeti standard is. Ez a **Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standard (MNKS)**. A nemzetközi standardok és az MNKS együtt alkotják a Magyarországon alkalmazandó könyvvizsgálati standardokat.

A kapcsolódó szolgáltatásokra jelen pillanatban két standard vonatkozik:

Téma-szám	Letöltés	Dokumentum címe	Alkalmazás
4400	https://mkvk.hu/hu/letolthetoanyagok/standardok/egyeb-standardok/isrs-4400-revised-agreed-upon-procedures-final_h_magyar-sajatosságok	Megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízások	<i>a felülvizsgált standardot azokra a megállapodás szerinti eljárások végrehajtásáról szóló megbízásokra kell alkalmazni, amelyeknél a megállapodás feltételeiről a megbízási szerződésben 2023. január 1-jén vagy azt követően állapodnak meg, a korábbi megbízásokra a felülvizsgálat előtti standard alkalmazandó</i>
4410	https://mkvk.hu/bundles/csms-site/mkvk/uploads/userfiles/files/hu/letolthetoanyagok/dokumentumok/standardok_2018/ISRS_4410_2018.pdf	Összeállításra vonatkozó megbízások	<i>azokra az összeállításra vonatkozó megbízásokra kell alkalmazni, amelyek esetében a megbízási szerződés, valamint az összeállításra vonatkozó megbízással kapcsolatos jelentés 2019. január 1-jei vagy azt követő keltezésű</i>

2 4400-AS STANDARD

Jelen oktatási anyag a kapcsolódó szolgáltatások közül a felülvizsgált 4400-as standardról fog szólni.

Könyvvizsgáló által nyújtott szolgáltatás, de nem könyvvizsgálati megbízás!

A jogszabály szerinti könyvvizsgálatot az MNKS és a 100-999 könyvvizsgálati standardok szabályozzák. Ebből adódóan a kapcsolódó szolgáltatások esetében ezeket a könyvvizsgálati standardokat nemcsak, hogy nem kell, de nem is szabad figyelembe venni. A kapcsolódó szolgáltatások esetében kizárólag a minőségellenőrzési standardok, a kapcsolódó szolgáltatásra vonatkozó standard és az ügyfél, valamint a könyvvizsgáló közötti megállapodás az irányadó. A standard címe is árulkodó, nem véltlenül hívják MEGÁLLAPODÁS SZERINTI ELJÁRÁSOK VÉGREHAJTÁSÁRA SZÓLÓ MEGBÍZÁSOK-RA vonatkozó standardnak.

A 4400-as standard korábbi változata belefért mintegy 11 oldalba. A felülvizsgált standard már 40 oldal.

2.1 A felülvizsgált standardhoz vezető ötéves út

A jelenleg hatályos ISRS 4400-as standardot több mint 20 éve fogadták el és mindeddig változatlan formában volt hatályban. A megállapodás szerinti vizsgálatokra ugyanakkor egyre növekvő kereslet alakult ki, ahogy a finanszírozás és támogatási projektek száma folyamatosan emelkedett, valamint ezek elszámolásával kapcsolatos igények és elvárások is előtérbe kerültek.

2015-ben az IAASB elindított egy projektet a megállapodás szerinti vizsgálatokhoz kapcsolódó kérdések megvizsgálására.

2016 novemberében az IAASB egy vitairatot indított el, hogy felmérje az igényeket és a megállapodás szerinti vizsgálatokkal kapcsolatban felmerült problémákat. Számos visszajelzés érkezett mindenféle joghatóságtól, amelyek a vitairatban meghatározott problémákkal túlnyomórészt egyetértettek. A vitairatra adott válaszok eredményeképpen 2017 szeptemberében az IAASB elindította a 4400-as standard felülvizsgálatára vonatkozó projektet.

2018 novemberében az IAASB kiadta a 4400-as standard tervezetét. A tervezetre 52 javaslat érkezett, többek között könyvvizsgáló cégektől, az International Federation of Accountants-tól (IFAC), ill. a közsférából.

A végleges változatot 2019 decemberében fogadták el.

2.2 Hatálybalépés napja

A felülvizsgált 4400-as standardokat Magyarországon azokra a megbízásokra kell alkalmazni, amelyeknek a feltételeiről a felek 2023. január 1-jén vagy azt követően állapodnak meg.

2023. január 1-jén, vagy azt követően létrejövő megbízásokra kell alkalmazni.

Ne zavarjon meg senkit, hogy a felülvizsgált standard szövegezése szerint azt a 2022. január 1-jei vagy azt követő megbízásokra kell alkalmazni, mivel ez a nemzetközi standard hatályára

vonatkozik, amit a magyar fordításnak is tartalmaznia kell. A nemzetközi könyvvizsgálati standardokat ugyanis lényegében változatlan tartalommal és formában alkalmazza, de szükség esetén a magyar sajátosságok figyelembevétele mellett implementálja a Magyar Könyvvizsgálói Kamara elnöksége. Legtöbbször ez azt jelenti, hogy a Kamara gondoskodik a nemzetközi standardok megfelelő szakmai tartalommal történő magyar nyelvre fordításáról, a szükséges magyar sajátosságok beépítéséről (beleértve a magyar nemzeti standardként való alkalmazás időpontjának a meghatározását is), valamint az elkészült és a közfelügyeleti hatóság által is jóváhagyott nemzeti standard közzétételéről.

2.3 A felülvizsgált 4400-as standard céljai:

A standard felülvizsgálata során felmerült kérdésekre adott válaszokat a standard céljai között találjuk. A könyvvizsgálónak a megbízást úgy kell végrehajtania, hogy ezen célokat folyamatosan szem előtt kell tartania:

1. A könyvvizsgálónak meg kell állapodnia a megbízó féllel a végrehajtandó eljárásokról.
2. Végre kell hajtania az 1-es pontban meghatározott eljárásokat; és
3. a végrehajtott eljárásokat és a kapcsolódó megállapításokat a standard szerint meghatározott módon kommunikálnia kell.

Ezek a célok egyértelművé teszik, hogy - szemben egy bizonyosságot nyújtó szolgáltatással, ahol a könyvvizsgálónak a kockázatbecslése alapján kell megterveznie a végrehajtandó eljárásokat és ezen kockázatokra megszerzett könyvvizsgálati bizonyítékok alapján kell megfogalmaznia a könyvvizsgálói véleményét a könyvvizsgálói jelentésben itt ilyen típusú tervezésre nincs szükség.

Kellő bizonyosság / korlátozott bizonyosság

Lásd: Keretelvek 77-78. oldal <https://mkvk.hu/tudastar/standardok/keretelvek-glosszarium>

A jelenleg hatályos 4400-as standard a célok tekintetében kissé félreérthető, hiszen úgy fogalmaz, hogy a könyvvizsgáló olyan **könyvvizsgálati jellegű munkát** végezzen el, amelyben a könyvvizsgáló és a gazdálkodó megállapodott. Ugyanakkor már a korábbi standard is célként tűzte ki, hogy a könyvvizsgáló a vizsgálat eredményeiről ne fogalmazzon meg véleményt, hiszen a vizsgálat tárgya tekintetében nem szolgáltat bizonyosságot, kizárólag a ténymegállapításait kommunikálja. A jelentés felhasználóira vár a feladat, hogy ezen ténymegállapításokat értékeljék.

A 4400-as standard szerinti vizsgálatok esetében a könyvvizsgálónak nem kell kockázatbecslési eljárásokat végrehajtania és ezek alapján megterveznie a könyvvizsgálatot: a végrehajtandó eljárásokról a megbízónak és a könyvvizsgálónak közösen kell megállapodniuk. A gyakorlati életben gyakran előfordul, hogy a megbízó nincs tisztában azzal, hogy milyen eljárásokat is kellene a könyvvizsgálónak végrehajtani. Előfordulhat, hogy a könyvvizsgálónak kell azokat összeszednie más forrásokból. Sok esetben ezek az információk ugyan rendelkezésére állnak az ügyfélnek, de az ügyfél nem tudja azokat értelmezni. Például egy európai uniós pályázat esetében a támogatásról szóló szerződésben található egy hivatkozás arra vonatkozóan, hogy

milyen eljárásokat kell a könyvvizsgálónak elvégeznie. Könyvvizsgáló felelőssége ilyen esetben, hogy a megbízó megértse az eljárásokat és meggyőződjön arról, hogy az megfelel a megbízás céljainak, és azokat elfogadja.

A megállapodás szerinti vizsgálatok eredményeképpen, a jelentés felhasználója valamilyen döntési helyzetbe kerüljön. Minél pontosabbak a ténymegállapítások, annál felelősségteljesebb döntést tud hozni a könyvvizsgáló jelentésének felhasználója.

A könyvvizsgálónak a végrehajtott eljárások eredményét tényszerűen kell a jelentésében megállapítania. A könyvvizsgáló a megállapításaival kapcsolatban nem fogalmazhat meg véleményt, szemben a jogszabály szerinti könyvvizsgálattal, ahol a megállapítások alapján véleményt kell megfogalmaznia. A megállapodás szerinti vizsgálatok eredményeképpen a jelentés felhasználója valamilyen döntési helyzetbe kerül. Minél pontosabbak a ténymegállapítások, annál felelősségteljesebb döntést tud hozni a könyvvizsgáló jelentésének felhasználója.

2.4 Fogalmak és követelmények

A többi standardhoz hasonlóan a felülvizsgált 4400-asban is megjelentek a fogalmi meghatározások.

A fogalmi meghatározások közül elsősorban a megbízásért felelős partner, a megbízásért felelős munkacsoport és a gyakorló könyvvizsgáló definiálását érdemes átgondolni. Kisebb könyvvizsgáló cégek esetében ezek sokszor félreértésre adhatnak okot Magyarországon, hiszen ezek a felelősségi körök gyakran nem különülnek el egymástól.

A megbízásért felelős partner a megbízás teljesítéséért, valamint a társaság nevében kibocsátott jelentésért felel. Ez a személy lehet partner a könyvvizsgáló társaságnál, de a titulus nem kizárólagos feltétel. Ez a személy a gyakorlatban nem más, mint az, aki a megfelelő felhatalmazások alapján jogosult a könyvvizsgáló társaság nevében eljárni és aki a megbízásért is felelős.

A megbízásért felelős munkacsoport - ahogy azt már a könyvvizsgálati megbízásoknál megismertük - magában foglal mindenkit, aki eljárásokat hajt végre a megbízás során. Beletartozik a megbízásért felelős partner, az alkalmazottak, az alvállalkozók, illetve minden olyan személy, aki egy könyvvizsgálói hálózat tagjaként esetleg részt vett a megbízásban.

A gyakorló könyvvizsgáló a konkrét megbízás szakmai teljesítéséért személyében is felelős személy.

 <p>Megbízásért felelős partner</p>	 <p>Gyakorló könyvvizsgáló</p>	 <p>Megbízásért felelős munkacsoport</p>
<p>Felelős a megbízás szerződés szerinti teljesítéséért, a társaság nevében kibocsátott jelentésért és ezáltal a belső minőségellenőrzési rendszerért</p>	<p>Felelős a megbízás szakmai teljesítéséért, a munkacsoport irányításáért és azért, hogy a megbízást a belső minőségellenőrzési szabályaiknak megfelelően végezzék.</p>	<p>Felelős a rábízott feladatok szakmai teljesítéséért, és a belső minőségellenőrzési szabályaik betartásáért.</p>

Asszisztens nélkül, egyedül dolgozó könyvvizsgálók esetében ezeket a feladatköröket egy személy tölti be.

Szakmai megítélés és releváns etikai követelmények a fogalmi meghatározások között.

A fogalmi meghatározások között további két új és érdekes definíció jelenik meg. Az egyik a szakmai megítélés, a másik a releváns etikai követelmények.

A jelenleg hatályos ISRS 4400-as standardban a függetlenség kérdésköréről a megbízás alapelvei között szerepel néhány gondolat. Az ilyen típusú megbízásoknak kizárólag akkor volt feltétele a könyvvizsgáló függetlensége, ha azt a felek a megbízás feltételei között meghatározták. Ha a könyvvizsgáló nem volt független, akkor arról ilyen értelmű nyilatkozatot kellett tennie a ténymegállapításokról szóló jelentésében.

Az felülvizsgált ISRS 4400-as szerinti megbízás esetében már nem kizárólag függetlenségről, hanem a könyvvizsgáló etikai követelményeknek való megfeleléséről beszél. Ezek az etikai követelmények a könyvvizsgálati megbízások során már megismert nemzetközi etikai kódexben (az IESBA Etikai kódexben) szerepelnek, valamint a nemzeti követelményekkel együtt érvényesek.

A **releváns etikai követelményeknek való megfelelés** elsődlegesen arra irányul, hogy a könyvvizsgálónak objektívnak kell maradnia a megbízás során. Bár egy könyvvizsgálónak nehéz lenne bármelyik etikai alapelvről lemondania: tisztesség, objektivitás, szakmai hozzáértés és megfelelő gondosság, titoktartás, hivatáshoz méltó magatartás. A függetlenség továbbra sem kötelező érvényű kritérium, ugyanakkor erről az adott megbízást érintő jogszabály vagy a felekkel kötött megállapodás eltérően is rendelkezhet. Az IESBA Etikai Kódexben szerepelnek a Nemzetközi függetlenségi standardok, amiben viszont nem szerepel előírás a megállapodás szerinti vizsgálatokra vonatkozóan. A függetlenségre vonatkozó feltételeket ezért minden egyes megbízásnál körültekintően kell mérlegelni.

A függetlenség továbbra sem kötelező érvényű kritérium, ugyanakkor erről az adott megbízást érintő jogszabály, vagy a felekkel kötött megállapodás eltérően is rendelkezhet.

Szakmai megítélés alá eső körülmények a megbízás elfogadása, végrehajtása és a jelentéstétel során is keletkezhetnek. Mindezek szükségessé teszik, hogy a könyvvizsgáló ezen körülményeket dokumentálja is, melyre a legalkalmasabb módszer sokszor egy megfelelő ellenőrző lista készítése. Ugyanakkor a könyvvizsgálónak folyamatosan szem előtt kell tartania, hogy az ilyen típusú megbízások esetében nagyon korlátozott annak lehetősége, hogy szakmai megítélést alkalmazzon. Mindez a megbízás jellegéből adódik, hiszen az elvégzendő eljárásokat a megbízó határozza meg, a jelentéstétel során is objektíven kell a megállapításokat közölni, az eredmények értékelése pedig a jelentés felhasználójának a feladata, nem a könyvvizsgálóé.

Példák, amikor a szakmai megítélés alkalmazható:

Egy megbízás elfogadása során a könyvvizsgálónak gyakran mérlegelnie kell, hogy:

- *a végrehajtandó eljárások jellege, üteme és terjedelme a megbízás céljaival összhangban van-e,*
- *annak mérlegelése és egyeztetése, ha a végrehajtandó vizsgálatok nem alkalmasak a megbízás céljára,*
- *rendelkezésre áll-e elegendő erőforrás a megbízás teljesítéséhez,*
- *szükséges-e külső szakértőt bevonni.*

A végrehajtás során mérlegelnie kell, hogy:

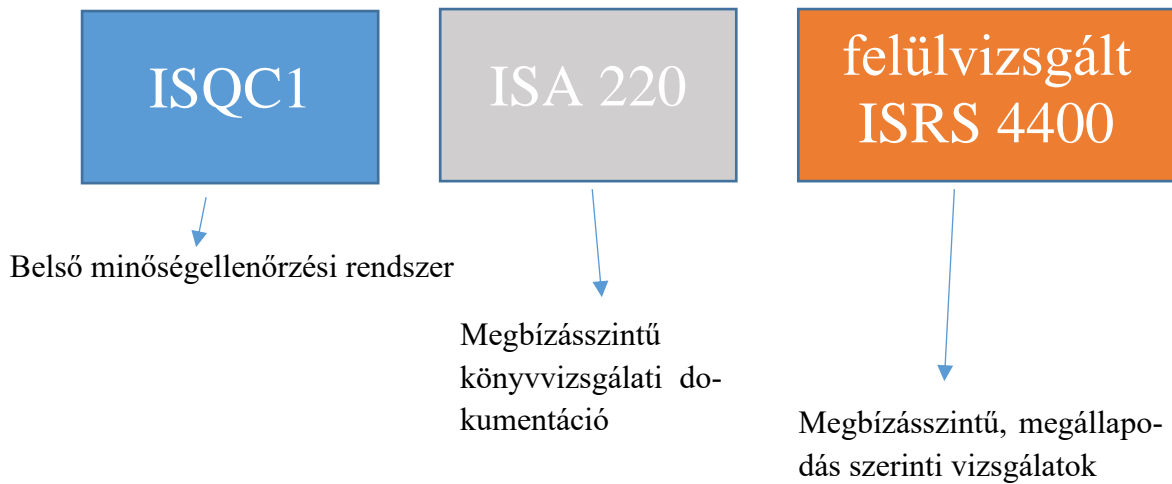
- *felvetődik-e csalás, vagy jogszabálynak történő nem megfelelés gyanúja,*
- *a megbízás szempontjából releváns információk teljességére, eredetiségére és megbízhatóságára vonatkozóan merül-e fel kétség (integritás), vagy kétely, hogy az információk esetleg félrevezetők lehetnek,*
- *egyes vizsgálatok valamely ok folytán nem végrehajthatók-e.*

A jelentéstétel során pedig a megállapítások objektív módon és kellő részletességgel való leírása során, különös tekintettel arra, ha kivételeket állapít meg a könyvvizsgáló

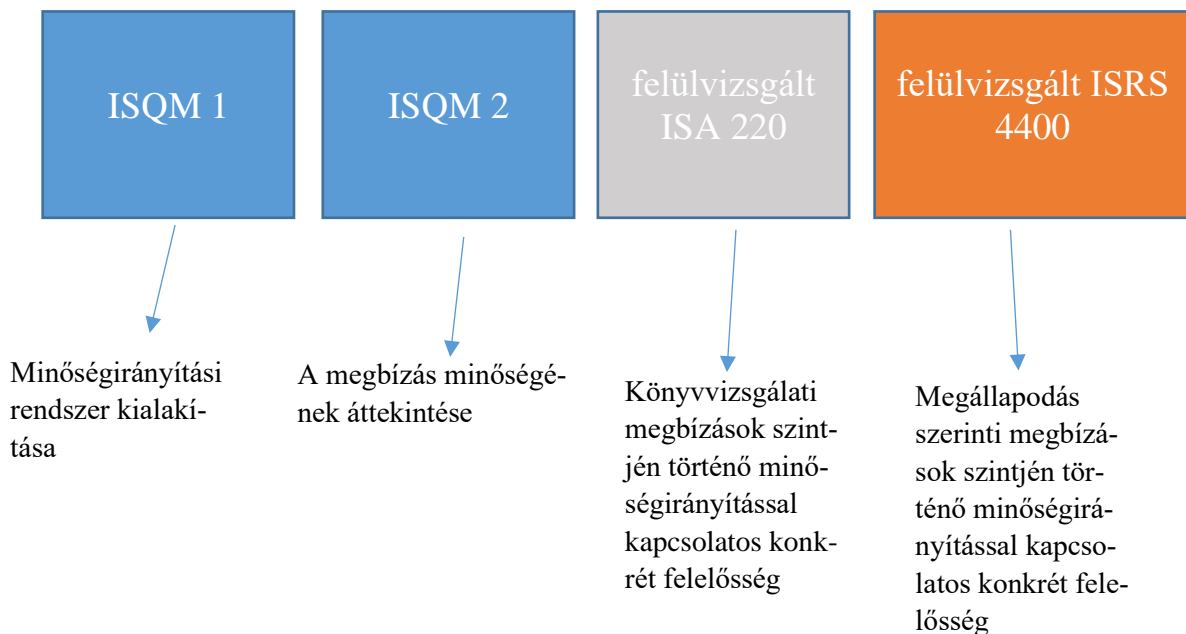
3 MINŐSÉGELLENŐRZÉS, MINŐSÉGIRÁNYÍTÁS

A könyvvizsgálati megbízások esetében releváns a megbízásszintű minőségellenőrzés, amelyhez az ISA 220-as standard ad segítséget és a társaság szintjén a minőségellenőrzés, amelyet ISQC1 standard ír elő. Ez utóbbi hivatott biztosítani azt, hogy a megbízás szintjén előírt minőségellenőrzési kritériumokat a könyvvizsgáló (társaság) minden egyes megbízás esetében teljesítse. A felülvizsgált 4400-as standard kijelenti, hogy a megbízásért felelős partnernek felelősséget kell vállalnia a megbízás átfogó minőségéért és azért, hogy a megbízást a társaság minőségellenőrzési politikái és eljárásai szerint végezzék el.

2023.01.01-jén vagy azt követően megállapodott vizsgálatokra már vonatkoznak minőségirányítási szabályok.

Figyelem! A minőségbiztosítási standardok is változtak, amelyeknek a várható hatálybalépése 2024. január 1.

Bővebben lásd a két új és az egy felülvizsgált minőségirányítási standard (ISQM 1, ISQM 2, ISA 220) kötelező oktatási anyagai között.

A megállapodás szerinti megbízások esetében globálisan és Magyarországon is eltérő munkát végeztek a könyvvizsgálók, ezért szükségessé vált ebben a standardban is megfogalmazni és egységesen előírni a megbízásért felelős partner felelősségeit a megbízás szintjén. (ISRS 4400.19.).

A megbízásért felelős partnernek felelősséget kell vállalnia a megbízás átfogó minőségért, beleértve, ha értelmezhető, a gyakorló könyvvizsgáló által igénybe vett szakértő által végrehajtott munkát.

A megbízásért felelős partner felel azért is, hogy a megbízást a társaság minőségellenőrzési politikái és eljárásai szerint végezzék el.

Természetesen ez azt is jelenti, hogy a belső minőségellenőrzési rendszer dokumentációját, a MER szabályzatot felül kell vizsgálni, és a szükséges módosításokat végre kell hozni annak érdekében, hogy a felülvizsgált 4400-as standardban meghatározott, a megbízásért felelős partner felelőssége alkalmazható lehessen.

A belső minőségellenőrzési rendszer kiegészítését már 2022. évben szükség lehet elvégezni a felülvizsgált 4400-as standard előírásainak megfelelően.

A kiegészítésnek tartalmaznia szükséges legalább, hogy a megállapodás szerinti vizsgálatok esetében:

- a megbízások elfogadása és megtartása esetén melyek a megfelelő eljárások,
- hogyan kerül biztosításra, hogy a megbízásért felelős munkacsoport, adott esetben a gyakorló könyvvizsgáló által igénybe vett külső szakértő együttesen megfelelő szakértelemmel és képességekkel rendelkezik a megbízás elvégzéséhez,
- a megbízásra vonatkozó releváns etikai követelményeknek való megfelelés monitorozására milyen eljárásokat alkalmaz, valamint, ha a megbízásért felelős munkacsoport tagjai nem felelnek meg ezen előírásoknak melyek a megfelelő intézkedések,
- arra vonatkozó eljárások biztosítása, hogy a megbízást a szakmai standardoknak és a vonatkozó jogi és szabályozó követelményeknek megfelelően irányítják, felügyelik és végzik,
- a megbízási dokumentáció fenntartására, megőrzésére vonatkozó belső szabályok.

A minőségellenőrzési rendszer kialakítása és működtetése a könyvvizsgáló cég feladata, ezért ennek betartása is a megbízásért felelős partner felelőssége, hiszen ő jogosult a társaság képviselésére. Ezért is kellett a fogalmak között a megbízásért felelős partnert definiálni.

A minőségellenőrzési szabályzat céljait úgy kell kialakítani, hogy a könyvvizsgáló társaság és annak munkatársai megfeleljenek a standard előírásainak, valamint a magyar jogszabályokban előírt feltételeknek és a kiadott jelentések a körülmények figyelembevétele mellett megfelelőek legyenek.

Megbízás elfogadása

„Az egyik legfontosabb döntés, amit a társaság meghozhat, annak meghatározása, hogy mely megbízásokat fogadja el, illetve mely ügyfélkapcsolatokat tartsa meg. Egy rossz döntés kiszámíthatatlan időhöz, kifizetetlen díjakhoz, a partnerekre és munkatársakra háruló plusz stresszhez, a jó hírnév elvesztéséhez és ami mindennél rosszabb, esetleges perekhez vezethet.”

Forrás: Útmutató a nemzetközi könyvvizsgálati standardok használatához a kis- és középvállalkozások könyvvizsgálata során (IFAC 4. kiadás) 2. kötet

Nem szabad elfogadnia a könyvvizsgálónak a megbízást, ha tudomása van bármilyen tényről, ami alapján az elvégzendő eljárások nem alkalmasak a megbízási célok elérésére.

A megbízás elfogadásának az első és legfontosabb feltétele, hogy a könyvvizsgáló megismerje a megbízás célját. Nem szabad elfogadnia a könyvvizsgálónak a megbízást, ha tudomása van bármilyen tényről, ami alapján az elvégzendő eljárások nem alkalmasak ezen célok elérésére.

A standard felsorolja azon körülményeket, amelyek mellett elfogadható egy ilyen megbízás:

- a végrehajtandó eljárások alkalmasak a megbízás céljának az elérésére és ezt a megbízó elismeri,
- a gyakorló könyvvizsgáló képes megszerezni a megállapodás szerinti vizsgálat végrehajtásához szükséges információkat,
- az eljárások leírásai egyértelműek, tárgyilagosak, úgy vannak megfogalmazva, hogy ne legyenek félrevezetőek,
- a megbízás elfogadásakor a könyvvizsgáló megfelel a releváns etikai követelményeknek és úgy véli, hogy a könyvvizsgáló társaság meg is fog tudni felelni azoknak,
- ha a függetlenségi követelményeket a megbízás vagy jogszabály írja elő, akkor azoknak megfelel-e a könyvvizsgáló és azt fenn is tudja-e tartani.

Ha a megbízás végrehajtása során bármilyen olyan információ a könyvvizsgáló tudomására jut, ami kétségessé tette volna a megbízás elfogadását, akkor arról haladéktalanul tájékoztatnia kell a megbízásért felelős partnert, hogy megtehessek a szükséges lépéseket.

A standard szerinti megbízás feltételeit szerződésben kell rögzíteni. Ez a megbízási szerződés nem egyenlő a könyvvizsgálati szerződéssel! Javasolt, hogy a könyvvizsgáló az ilyen típusú megbízásokra rendelkezzen egy mintával, amelyet a megbízásai során alkalmazni tud.

A szerződésnek legalább tartalmaznia kell:

- a vizsgálat tárgyát vagy tárgyait, amelyre vonatkozóan az eljárásokat végre kell hajtani,

A megbízás tárgya lehet pénzügyi és nem pénzügyi információ is.

- a megbízás célját és a jelentés célzott felhasználóit, pontosan úgy, ahogyan azt a megbízó fél megadja,
- ha a megbízónál azonosítható a megbízás tárgyáért felelős fél, akkor arra vonatkozó kijelentést, hogy az eljárások végrehajtását a könyvvizsgáló az alapján végzi, hogy a felelős fél felel a megbízás tárgyáért,
- azoknak a releváns etikai követelményeknek az elismerését, amiknek a gyakorló könyvvizsgáló megfelel az eljárások végrehajtása során,
- arra vonatkozó kijelentést, hogy előírás-e a gyakorló könyvvizsgáló számára a függetlenségi követelményeknek való megfelelés, és ha igen, akkor a releváns követelményeket is rögzíteni kell,
- a megállapodás szerinti vizsgálatok jellegét is ismertetnie kell a könyvvizsgálónak, mi szerint:
  - a könyvvizsgáló végrehajtja azokat az eljárásokat, amelyekben megállapodott a megbízóval,
  - megállapításai a tényszerű eredmények,
  - a gyakorló könyvvizsgáló nem nyilvánít véleményt és nem fejez ki bizonyosságot nyújtó következtetést,

- annak az elismerését, hogy a megállapodásban szereplő eljárások alkalmasak a megbízás céljára, és ezt a megbízó elismeri.

Olyan eset is előfordulhat, hogy a megbízón kívül valamilyen másik félnek is szükséges elismernie a megbízás célját.

- a jelentés címzettjének az azonosítását, azaz, hogy kinek készül a jelentés,
- a végrehajtandó eljárások jellegét, ütemezését és terjedelmét egyértelműen megfogalmazva,
- a jelentés várható formájára és tartalmára való hivatkozást.

Ha a megállapodás szerinti eljárásokat módosítják a megbízás során, akkor ezen módosításokról is meg kell állapodni.

Ha a felülvizsgált standard miatti változások egy folyamatban lévő vagy ismétlődő megbízást érintenek, akkor a könyvvizsgálónak meg kell fontolnia a szerződés módosítását.

Példák a megbízás tárgyára:

A megbízás tárgya lehet pénzügyi és nem pénzügyi információ is. Íme néhány példa a megbízás tárgyára vonatkozóan:

- támogatási megállapodáshoz kapcsolódó pénzügyi elszámolás, kiadások,
- árbevétel (az árbevétel százalékában fizetett tagdíjak, jogdíjak, bérleti díjak vagy franchise díjak),
- a társaság finanszírozási megállapodásai,
- javadalmazási politikában szereplő teljesítményértékelési mutatói,
- tőkemegfelelési mutatók szabályozó hatóságok számára

De lehetnek olyan vizsgálati tárgyak is, amelyek nem pénzügyi információk:

- légitársaság által bejelentett utaslétszám,
- üvegházhatású gázok kibocsátásának a mennyisége,
- hamis vagy hibás áruk megsemmisítésének a megfigyelése,
- szerencsejátékhoz kapcsolódó adatgeneráló folyamatok szabályozó hatósághoz történő bejelentése

A megbízás végrehajtása

Ne feledjük el, hogy a gyakorló könyvvizsgáló csak a megállapodás szerinti vizsgálatokat végzi el. Ebbe az is beletartozik, hogy a könyvvizsgáló írásbeli nyilatkozatokat kérjen a felelős féltől. Ha az eljárásoknak a részét képezi az, hogy a könyvvizsgáló interjúkat készít, akkor kérheti **azok** írásban történő megerősítését is. Ebből adódóan a könyvvizsgálónak nem kötelező írásbeli nyilatkozatokat kérnie akkor, ha ez az eljárás nem szerepel a megbízásában, de kérhet, ha vannak olyan eljárások, amelyek szóbeli információk, interjúk elvégzését követelik meg. A jogszabályszerinti könyvvizsgálatok esetében alkalmazott, a vezetés által adott teljességi nyilatkozat semmiképpen nem alkalmazható változatlan formában a megállapodás szerinti vizsgálatok körében. A teljességi nyilatkozatra az 580-as standard előírásait kell alkalmazni, mivel az biztosítja, hogy a nyilatkozat megfeleljen a könyvvizsgálat céljának és jellegének. A megállapodás szerinti vizsgálatok célja és jellege, ahogy ezt korábban is ismertettük, ettől lényegesen eltér.

A könyvvizsgálónak nem kell írásbeli nyilatkozatokat kérnie, csak akkor, ha az az eljárás a megbízás részét képezi.

Előfordulhatnak olyan esetek, amikor a gyakorló könyvvizsgálónak szakértőt is igénybe kell vennie az eljárások végrehajtása során. A szakértővel szembeni elvárások hasonlóak, mint a könyvvizsgálati megbízások esetében.

Szakértői munka felhasználásának a menete:

1. A szakértővel meg kell állapodni a munka jellegét, ütemezését és terjedelmét illetően.
2. Ellenőrizni kell, hogy az elvégzett munka jellege, üteme és terjedelme összhangban van-e azzal, amiben megállapodtak.
3. Vizsgálni kell, hogy a szakértő megállapításai megfelelően írják-e le az elvégzett munkát. Ennek megfelelően a szakértői jelentésben szerepelnie kell annak, hogy a szakértő milyen munkát végzett el és ezen munka alapján milyen megállapításokat tett.

Szakértő = kompetencia + képességek + tárgyilagosság

A megállapodás szerinti eljárásokról szóló jelentés

A standard meghatározza azokat a formai és tartalmi elemeket, amelyeket a jelentésnek tartalmaznia szükséges. A formai előírás szerint a jelentésnek írásban kell készülnie.

A megállapodás szerinti eljárásokról szóló jelentésben a felülvizsgált ISRS 4400-as standardban szereplő összes előírás visszaköszön, amelyet a könyvvizsgálónak vagy alkalmaznia kell, vagy alkalmazhat. A könyvvizsgálónak a jelentésben szereplő kijelentések alátámasztására megbízási dokumentációt is kell készítenie. Ebben a dokumentációban szerepelnek azok a bizonyítékok, amelyek a jelentést alátámasztják.

A megállapodás szerinti eljárásokról szóló jelentés tartalma:

- a megállapodás szerinti eljárásokról szóló jelentés célja,
- a megbízó fél és a felelős fél felelősségei,
- a gyakorló könyvvizsgáló felelősségei
  - szakmai, etikai és minőségellenőrzési felelősségek
- az elvégzett eljárások és a ténymegállapítások.

A megállapodás szerinti megbízásról szóló jelentés felhasználói nagyon pontosan meghatározhatóak, ezért indokolt a könyvvizsgálónak a jelentés felhasználását ezen személyek részére korlátoznia. Félrevezető lehet, ha ezen jelentés alapján más felhasználók esetleg nem helyénvaló megállapításokat vonnának le. A könyvvizsgáló megállapításai alapján a jelentés felhasználói kerülnek döntési helyzetbe. Az elvégzendő eljárások is ennek megfelelően kerülnek meghatározásra.

A standard szemléltető példákat is tartalmaz, melyeken keresztül bemutatják, hogy a jelentésnek milyen tartalmi elemekkel kell rendelkeznie. Az egyik ilyen példán mutatjuk be az új típusú jelentést:

<p>[XYZ] TERMÉKEK BESZERZÉSÉRE VONATKOZÓ MEGÁLLAPODÁS SZERINTI ELJÁRÁSOKRÓL SZÓLÓ JELENTÉS</p> <p>[Címzett] részére</p> <p>A jelen megállapodás szerinti eljárásokról szóló jelentés célja, és a felhasználás és terjesztés korlátozása</p> <p>Jelentésünk kizárólag azt a célt szolgálja, hogy <i>segítsen a [célzott felhasználó]-nak meghatározni, hogy az [xyz] termékek [megbízó fél] által történő beszerzése megfelel-e a [célzott felhasználó] beszerzési politikáinak</i>, és lehet, hogy nem megfelelő más célra. Ez a jelentés kizárólag a [megbízó fél] és a [célzott felhasználó] részére készült és azt más felek nem használhatják fel, és az más feleknek nem adható tovább.</p> <p>A megbízó fél és a felelős fél felelősségei</p> <p>A [megbízó fél] elismerte, hogy a megállapodás szerinti eljárások megfelelőek a megbízás céljára. A [megbízó fél] által azonosított [felelős fél] felel a vizsgálat tárgyáért, amelyre vonatkozóan a megállapodás szerinti eljárások végrehajtásra kerülnek.</p> <p>A gyakorló könyvvizsgáló felelősségei</p> <p>A megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízást a 4400. témaszámú, „Megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízások” című (felülvizsgált) kapcsolódó szolgáltatásokra vonatkozó magyar nemzeti standarddal összhangban hajtottuk végre. Egy megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízás azoknak az eljárásoknak az általunk való végrehajtását foglalja</p>	<p>Cím, ami egyértelműen jelzi, hogy megállapodás szerinti eljárásokról szóló jelentést olvas a felhasználó!</p> <p>Rossz cím: Könyvvizsgálói jelentés Nagyon rossz cím: Független könyvvizsgálói jelentés</p> <p>A megbízási szerződésben meghatározott címzettek.</p> <p>A jelentés célja és arra vonatkozó kijelentés, mely szerint a jelentés más célra nem biztos, hogy megfelelő.</p> <p>Előfordulhat, hogy a jelentés felhasználása és terjesztése korlátozásra kerül, ami az ilyen típusú megbízások esetében igen csak javasolt. Ebben az esetben ez a szakasz kiegészülhet a szürke szövegrésszel</p> <p>Sok esetben előfordul, hogy a könyvvizsgáló a félreértések elkerülése végett szükségesnek tartja megjegyezni, hogy tevékenysége a vizsgálat tárgyára korlátozódott.</p> <p>Lásd: megbízás elfogadása. A megbízó felelőssége, hogy mivel bíz meg minket.</p> <p>A gyakorló könyvvizsgáló felelőssége, hogy a megbízás a 4400-as (felülvizsgált) standard előírásaival összhangban kerül végrehajtásra. A standard Magyarországi hatályba lépését követően már hivatkozhatunk rá, mint magyar nemzeti standard.</p>
---	--

<p>magában, amelyekről a [megbízó féllel] megállapodtunk, valamint a megállapítások jelentését, amelyek a végrehajtott megállapodás szerinti eljárások tényszerű eredményei. Nem tesszünk nyilatkozatot a megállapodás szerinti eljárások megfelelésével kapcsolatban.</p> <p>Ez a megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízás nem bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló megbízás. Ennek megfelelően nem fejezünk ki véleményt vagy bizonyosságot nyújtó következtetést.</p> <p>Ha további eljárásokat hajtottunk volna végre, akkor más kérdések is tudomásunkra juthattak volna, amelyekről jelentést tettünk volna.</p> <p><i>Szakmai etika és minőségellenőrzés</i></p> <p>Megfeleltünk a [releváns etikai követelmények ismertetése]-ben foglalt etikai követelményeknek. A jelen megbízás céljára nincsenek olyan függetlenségi követelmények, amelyeknek kötelesek vagyunk megfelelni.</p> <p>Társaságunk alkalmazza az 1. témaszámú, „Minőségellenőrzés a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálataival és átvilágításával, valamint az egyéb bizonyosságot nyújtó és kapcsolódó szolgáltatási megbízások végrehajtásával foglalkozó társaságok esetében” című nemzetközi minőségellenőrzési standard előírásait, és ennek megfelelően átfogó minőségellenőrzési/minőségirányítási rendszert tart fenn, beleértve az etikai követelményeknek, szakmai standardoknak és a vonatkozó jogi és szabályozási előírásoknak megfelelő, dokumentált politikákat és eljárásokat.</p> <p>Eljárások és megállapítások</p> <p>Végrehajtottuk az alábbiakban leírt azon eljárásokat az [xyz] termékek beszerzésére vonatkozóan, amelyekről megállapodtunk a [megbízó féllel].</p>	<p>Itt is jelzi a könyvvizsgáló, hogy ez a típusú megbízás nem nyújt bizonyosságot, és ezért véleményt sem mond az eljárások eredményéről.</p> <p>A könyvvizsgáló kinyilatkoztatja, hogy a megállapodás szerinti etikai követelményeknek megfelel, melyek között nem lettek függetlenségi követelmények meghatározva.</p> <p>Az ISQM 1 hatálybalépésétől kezdődően minőségellenőrzési rendszer helyett, minőségirányítási rendszerrel rendelkeznek a könyvvizsgálók, ezért ezen módosítást a jelentésben is alkalmazni kell.</p> <p>Ez a szakasz nyújt garanciát a megbízó félnek arra, hogy az igénybe vett szolgáltatás a könyvvizsgáló társaságnál kialakított és működtetett belső minőségellenőrzési rendszer alá tartozik.</p>
--	--

Eljárások	Megállapítások	<p>A végrehajtott eljárások eredményét a könyvvizsgálónak tényszerűen kell a jelentésében megállapítania. A könyvvizsgáló nem fogalmazhat meg véleményt a megállapításaival kapcsolatban.</p>
<p>[A gyakorló könyvvizsgáló aláírása] [A gyakorló könyvvizsgáló jelentésének dátuma] [A gyakorló könyvvizsgáló címe]</p>	<p>A gyakorló könyvvizsgáló nem alkot véleményt a jelentésben, csak az eljárások eredményeit, mint megállapításokat jeleníti meg tárgyilagosan.</p> <p>A jelentés dátuma nem lehet korábbi, mint a megbízás dátuma.</p>	

4 ESETTANULMÁNYOK

4.1 Esettanulmány 1.

Pénzes Alapítvány (továbbiakban: Alapítvány) kuratóriuma úgy döntött, hogy egyes kiemelt személyeknek, meghatározott teljesítménymutatók alapján jutalmat ad. Kidolgoztak egy javadalmazási rendszert, amelyet a Javadalmazási Politikában el is fogadtak. A kuratórium szeretne megbizonyosodni arról, hogy a teljesítménymutatók helyesen kerültek-e kiszámításra, az alapul szolgáló 202X. december 31-i adatok egyeznek-e az alapítvány könyvelésében szereplő adatokkal tekintettel arra, hogy ezen adatokat az érdekelt felek adják meg számukra. Ennek megfelelően a következő vizsgálatok elvégzésével bízzák meg a könyvvizsgálót.

A Pénzes Alapítvány Javadalmazási Politikájában meghatározott kiemelt személyek 202X. december 31-i nem auditált adatok alapján kalkulált teljesítményértékelési mutatóinak felülvizsgálatára eljárások:

- Egyeztesse a szavatoló tőke kalkulációjának alapjául szolgáló mérlegtételeket az Alapítvány 202X. december 31-i nem auditált főkönyvi kivonatához.
- A fennálló kötelezettségállományt, mely a tőkemegfelelési mutató kalkuláció alapjául szolgáló kezességvállalási kockázat számításának alapadata, egyeztesse az Alapítvány 202X. december 31-i nem auditált főkönyvi kivonatában szereplő értékhez.
- A piaci kockázat alapjául szolgáló devizakitettség értékét egyeztesse a 202X. december 31-i nem auditált főkönyv értékéhez.
- Vizsgálja meg, hogy a tőkemegfelelési mutató kalkulációja az Alapítvány módosított Tőkemegfelelés belső értékelésének szabályzatában foglalt módszernek megfelelően történik-e.
- Vizsgálja felül a számítás matematikai megfelelőségét.

Megbízás elfogadása:

A minőségirányítási politikának megfelelően megállapításra került, hogy a megbízás elfogadásának nincsen akadálya, a könyvvizsgálati munkacsoport és a könyvvizsgáló rendelkezik megfelelő szakértelemmel és erőforrással. Külső szakértő bevonására nincs szükség. A vizsgálatok végrehajthatóak és megfelelnek a céloknak.

Releváns etikai követelményeknek a következőket azonosítottuk:

A Magyarországon hatályos jogszabályokban és a Magyar Könyvvizsgálói Kamara „A könyvvizsgálói hivatás magatartási (etikai) szabályairól és a fegyelmi eljárásról szóló szabályzata”-ban („Szabályzat”), valamint az ezekben nem rendezett kérdések tekintetében a Könyvvizsgálók Nemzetközi Etikai Standardok Testülete által kiadott „Nemzetközi Etikai Kódex kamarai tag könyvvizsgálóknak (a Nemzetközi Függetlenségi Standardokkal egybefoglalva)” című kézikönyvében (az „IESBA Kódex”) foglalt etikai és függetlenségi előírásoknak.

A megbízási szerződés megkötésének nincsen akadálya.

A megbízási szerződésben az Alapítvány elismerte, hogy a megállapodás szerinti eljárások megfelelőek a megbízási céljára. Valamint, hogy az Alapítvány felel a vizsgálat tárgyáért, amelyre vonatkozóan a megállapodás szerinti eljárások végrehajtásra kerülnek.

A Megbízás végrehajtása

Az eljárások végrehajtásához szükséges adatok bekérése:

- Javadalmazási Politika
- az Alapítvány módosított Tőke megfelelés belső értékelésének szabályzata
- Kiemelt személyek 202X. december 31-i nem auditált adatok alapján kalkulált teljesítményértékelési mutatói
- az Alapítvány 202X. december 31-i nem auditált főkönyvi kivonata,
- az Alapítvány 202X. december 31-i kimutatása a fennálló kötelezettségállományról
- az Alapítvány 202X. december 31-i devizakitettségi értékének kimutatása
- az Alapítvány 202X. december 31-i tőke megfelelési mutatójának a kalkulációja

Az adatokat az alapítvány vezetése hiánytalanul rendelkezésünkre bocsájtotta, így a vizsgálatok végrehajtásának nem volt akadálya. A vizsgálatok végrehajtása a következő eredményekkel járt:

Tőke megfelelési mutató értéke az Alapítvány számítása szerint: 10,9%

Tőke megfelelési mutató értéke a mi számításunk szerint: 11,1%

Eltérés: 0,2%

Az eljárások elvégzése során más eltérést nem találtunk.

Áttekintés

A minőségellenőrzési rendszernek megfelelő áttekintés végrehajtásra került, ennek eredményei:

- Elvégzésre került minden eljárás, ami a megbízási szerződésben szerepel, új eljárás végrehajtására nem merült fel igény, az eljárásokon nem kellett változtatni.
- A megbízás végrehajtása alatt a megbízásért felelős munkacsoport végig megfelelt a releváns etikai követelményeknek.
- A megbízás alatt nem merült fel olyan tény, vagy körülmény, ami vezetés által szolgáltatott adatok és információk hitelességét megkérdőjelezné.
- A megbízás dokumentációja elkészült,
- A gyakorló könyvvizsgáló, és a megbízásért felelős partner a minőségellenőrzési rendszer előírásainak megfelelően az áttekintéseket végrehajtotta.

Jelentéstétel

A szerződésben szereplő releváns etikai követelmények, a végrehajtott eljárások és a ténymegállapítások alapján a következő jelentés került kiadásra:

MEGÁLLAPODÁS SZERINTI ELJÁRÁSOKRÓL SZÓLÓ JELENTÉS

A Pénzes Alapítvány Kuratóriuma részére

A jelen megállapodás szerinti eljárásokról szóló jelentés célja

Jelentésünk kizárólag azt a célt szolgálja, hogy segítsen a Pénzes Alapítványnak („Alapítvány”) az Alapítvány Javadalmazási Politikájában meghatározott kiemelt személyek 202X december 31-i nem auditált adatok alapján kalkulált teljesítményértékelési mutatóinak felülvizsgálata során és más célú felhasználásra nem alkalmas. Ez a jelentés kizárólag az Alapítvány Kuratóriuma részére készült és azt más felek nem használhatják fel, és az más feleknek nem adható tovább.

A Megbízó fél felelősségei

Az Alapítvány elismerte, hogy a megállapodás szerinti eljárások megfelelőek a megbízás céljára.

Az Alapítvány felel a vizsgálat tárgyáért, amelyre vonatkozóan a megállapodás szerinti eljárások végrehajtásra kerülnek.

A gyakorló könyvvizsgáló felelősségei

A megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízást a 4400. témaszámú, „Megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízások” című (felülvizsgált) kapcsolódó szolgáltatásokra vonatkozó magyar nemzeti standarddal összhangban hajtottuk végre. Egy megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízás azoknak az eljárásoknak az általunk való végrehajtását foglalja magában, amelyekről az Alapítvánnyal megállapodtunk, valamint a megállapítások jelentését, amelyek a végrehajtott megállapodás szerinti eljárások tényszerű eredményei. Nem teszünk nyilatkozatot a megállapodás szerinti eljárások megfelelőségével kapcsolatban.

Ez a megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízás nem bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló megbízás. Ennek megfelelően nem fejezünk ki véleményt vagy bizonyosságot nyújtó következtetést. Ha további eljárásokat hajtottunk volna végre, akkor más kérdések is tudomásunkra juthattak volna, amelyekről jelentést tettünk volna.

Szakmai etika és minőségellenőrzés

Megfeleltünk a Magyarországon hatályos jogszabályokban és a Magyar Könyvvizsgálói Kamara „A könyvvizsgálói hivatás magatartási (etikai) szabályairól és a fegyelmi eljárásról szóló szabályzata”-ban („Szabályzat”), valamint az ezekben nem rendezett kérdések tekintetében a Könyvvizsgálók Nemzetközi Etikai Standardok Testülete által kiadott „Nemzetközi Etikai Kódex kamarai tag könyvvizsgálóknak (a Nemzetközi Függetlenségi Standardokkal egybefoglalva)” című kézikönyvében (az „IESBA Kódex”) foglalt etikai és függetlenségi előírásoknak.

Társaságunk alkalmazza az 1. témaszámú, „Minőségellenőrzés a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatával és átvilágításával, valamint az egyéb bizonyosságot nyújtó és kapcsolódó szolgáltatási megbízások végrehajtásával foglalkozó társaságok esetében” című nemzetközi minőségellenőrzési standard (ISQC 1) előírásait, és ennek megfelelően átfogó minőségellenőrzési

rendszer tart fenn, beleértve az etikai követelményeknek, szakmai standardoknak és a vonatkozó jogi és szabályozási előírásoknak megfelelő, dokumentált politikákat és eljárásokat.

Eljárások és megállapítások

Végrehajtottuk az alábbiakban leírt azon eljárásokat, amelyekről az Alapítvánnyal a 202Y. HH. NN-án kelt, Megállapodás szerinti vizsgálatok végzése az Alapítvány Javadalmazási Politikájában meghatározott kiemelt személyek 202X. december 31-i nem auditált adatok alapján kalkulált teljesítményértékelési mutatóinak felülvizsgálatára vonatkozó megbízás feltételei szerint megállapodtunk.

Eljárások

1. Egyeztettük a szavatoló tőke kalkulációjának alapjául szolgáló mérlegtételeket az Alapítvány 202X. december 31-i nem auditált főkönyvi kivonatához.
2. A fennálló kötelezettségállományt, mely a tőkemegfelelési mutató kalkuláció alapjául szolgáló kezességvállalási kockázat számításának alapadata, egyeztettük az Alapítvány 202X. december 31-i nem auditált főkönyvi kivonatában szereplő értékhez.
3. A piaci kockázat alapjául szolgáló devizakitettség értékét egyeztettük a 202X. december 31-i nem auditált főkönyv értékéhez.
4. Megvizsgáltuk, hogy a tőkemegfelelési mutató kalkulációja az Alapítvány módosított Tőkemegfelelési belső értékelésének szabályzatában foglalt módszernek megfelelően történik-e.
5. Felülvizsgáltuk a számítás matematikai megfelelését.

Megállapítások

Az 5. pontban foglalt eljárások elvégzése során az alábbi eltérést találtuk:

Tőkemegfelelési mutató értéke az Alapítvány számítása szerint:	10,9%
Tőkemegfelelési mutató értéke a mi számításunk szerint:	11,1%
Eltérés:	0,2%

Az 1-4. pontokban foglalt eljárások elvégzése során eltérést nem találtunk.

[A gyakorló könyvvizsgáló aláírása]

[A gyakorló könyvvizsgáló jelentésének dátuma]

[A gyakorló könyvvizsgáló címe]

4.2 Esettanulmány 2.

KELLAPÉNZT Kft. (Társaság) egyik ügyfelével (Ügyfél) szemben fennálló követeléseit értékesíteni szeretné. A követelések vevője szeretne megbizonyosodni arról, hogy ezen követelések esetében a Társaság és az Ügyfél között a szerződésekben szerepel-e olyan kitétel, amely korlátozná, hogy ezen szerződésekből eredő követelések engedményezésre kerüljenek, vagy azokra zálogjogot alapítsanak. Ezért a Társaság Vezetése az Ügyféllel szembeni, meghatározott szerződések vizsgálatát, valamint a teljességre vonatkozóan az írásbeli megerősítés kérését rendeli meg a könyvvizsgálótól. Az elvégzendő eljárások a következők:

- Tanulmányozza át a Társaság külön mellékletben felsorolt szerződéseit (Szerződésjegyzék), annak ellenőrzésére, hogy a szerződések tartalmazzak-e olyan részt, amely megakadályozza a Társaság XY Kft.-vel szemben fennálló követeléseinek zálogjogba adását vagy harmadi személy részére való engedményezését.
- Kérjen írásbeli visszaigazolást a vezetéstől arról, hogy a Szerződésjegyzék teljes és pontos, és tartalmaz minden a vizsgálat tárgyához kapcsolódó megállapodást.

Megbízás elfogadása:

A minőségirányítási politikának megfelelően megállapításra került, hogy a megbízás elfogadásának nincsen akadálya, a könyvvizsgálati munkacsoport és a könyvvizsgáló rendelkezik megfelelő szakértelemmel és erőforrással. Külső szakértő bevonására nincs szükség. A vizsgálatok végrehajthatóak és megfelelnek a céloknak.

Releváns etikai követelményeknek a következőket azonosítottuk:

A Magyarországon hatályos jogszabályokban és a Magyar Könyvvizsgálói Kamara „A könyvvizsgálói hivatás magatartási (etikai) szabályairól és a fegyelmi eljárásról szóló szabályzata”-ban („Szabályzat”), valamint az ezekben nem rendezett kérdések tekintetében a Könyvvizsgálók Nemzetközi Etikai Standardok Testülete által kiadott „Nemzetközi Etikai Kódex kamarai tag könyvvizsgálóknak (a Nemzetközi Függetlenségi Standardokkal egybefoglalva)” című kézikönyvében (az „IESBA Kódex”) foglalt etikai és függetlenségi előírásoknak.

A megbízási szerződés megkötésének nincsen akadálya.

A megbízási szerződésben a Társaság elismerte, hogy a megállapodás szerinti eljárások megfelelőek a megbízás céljára. Valamint, hogy a Társaság felel a vizsgálat tárgyáért, amelyre vonatkozóan a megállapodás szerinti eljárások végrehajtásra kerülnek.

A Megbízás végrehajtása

Az eljárások végrehajtásához szükséges adatok bekérése:

- Szerződésjegyzékben szereplő szerződések
- Írásbeli visszaigazolást a vezetéstől arról, hogy a Szerződésjegyzék teljes és pontos, és tartalmaz minden a vizsgálat tárgyához kapcsolódó megállapodást.

A szerződéseket és a nyilatkozatot a Társaság vezetése hiánytalanul rendelkezésünkre bocsájtotta, így a vizsgálatok végrehajtásának nem volt akadálya. A vizsgálatok végrehajtása a következő eredményekkel járt:

1. A szerződésjegyzékben felsorolt szerződésekben nem találtunk olyan szakaszt, amely korlátozná a Társaság Ügyféllel szembeni követeléseinek engedményezését vagy azokon zálogjog alapítását.

2. A vezetéstől 202Y. HH. NN írásbeli nyilatkozatot kaptunk arról, hogy a Szerződésjegyzék teljes és pontos, és tartalmaz minden, az Ügyféllel megkötött megállapodást. Nyilatkoztak továbbá arról is, hogy az Ügyféllel szembeni követelések fennállnak, bankoknak, biztosítóknak, faktoring társaságoknak vagy egyéb finanszírozó partnereknek nem engedményezték, vagy zálogjogba nem kerültek és más módon sem adták át harmadik félnek.

Áttekintés

A minőségellenőrzési rendszernek megfelelő áttekintés végrehajtásra került, ennek eredményei:

- Elvégzésre került minden eljárás, ami a megbízási szerződésben szerepel, új eljárás végrehajtására nem merült fel igény, az eljárásokon nem kellett változtatni.
- A megbízás végrehajtása alatt a megbízásért felelős munkacsoport végig megfelelt a releváns etikai követelményeknek.
- A megbízás alatt nem merült fel olyan tény, vagy körülmény, ami vezetés által szolgáltatott adatok és információk hitelességét megkérdőjelezné.
- A megbízás dokumentációja elkészült,
- A gyakorló könyvvizsgáló, és a megbízásért felelős partner a minőségellenőrzési rendszer előírásainak megfelelően az áttekintéseket végrehajtotta.

Jelentéstétel

A szerződésben szereplő releváns etikai követelmények, a végrehajtott eljárások és a ténymegállapítások alapján a következő jelentés került kiadásra:

MEGÁLLAPODÁS SZERINTI ELJÁRÁSOKRÓL SZÓLÓ JELENTÉS

A KELLAPÉNZT Kft. Vezetése a részére

A jelen megállapodás szerinti eljárásokról szóló jelentés célja

Jelentésünk kizárólag azt a célt szolgálja, hogy segítsen a KELLAPÉNZT Kft. („Társaság”) Vezetésének az A. Függelékben szereplő Szerződésjegyzékben meghatározott szerződések vizsgálataiban, valamint a Vezetés írásbeli nyilatkozatának a bekérésében, és más célú felhasználásra nem alkalmas. Ez a jelentés kizárólag a meghatározott szerződésekre vonatkozik és nem terjed ki a Társaság pénzügyi információinak az összeségére.

A Megbízó fél felelősségei

A Társaság elismerte, hogy a megállapodás szerinti eljárások megfelelők a megbízás céljára.

A Társaság felel a vizsgálat tárgyáért, amelyre vonatkozóan a megállapodás szerinti eljárások végrehajtásra kerülnek.

A gyakorló könyvvizsgáló felelősségei

A megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízást a 4400. témaszámú, „Megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízások” című (felülvizsgált) kapcsolódó szolgáltatásokra vonatkozó magyar nemzeti standarddal összhangban hajtottuk végre. Egy megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízás azoknak az eljárásoknak az általunk való végrehajtását foglalja magában, amelyekről az Alapítvánnyal megállapodtunk, valamint a megállapítások jelentését, amelyek a végrehajtott megállapodás szerinti eljárások

tényszerű eredményei. Nem teszünk nyilatkozatot a megállapodás szerinti eljárások megfelelőségével kapcsolatban.

Ez a megállapodás szerinti eljárások végrehajtására szóló megbízás nem bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló megbízás. Ennek megfelelően nem fejezünk ki véleményt vagy bizonyosságot nyújtó következtetést. Ha további eljárásokat hajtottunk volna végre, akkor más kérdések is tudomásunkra juthattak volna, amelyekről jelentést tettünk volna.

Szakmai etika és minőségellenőrzés

Megfeleltünk a Magyarországon hatályos jogszabályokban és a Magyar Könyvvizsgálói Kamara „A könyvvizsgálói hivatás magatartási (etikai) szabályairól és a fegyelmi eljárásról szóló szabályzata”-ban („Szabályzat”), valamint az ezekben nem rendezett kérdések tekintetében a Könyvvizsgálók Nemzetközi Etikai Standardok Testülete által kiadott „Nemzetközi Etikai Kódex kamara tag könyvvizsgálóknak (a Nemzetközi Függetlenségi Standardokkal egybefoglalva)” című kézikönyvében (az „IESBA Kódex”) foglalt etikai és függetlenségi előírásoknak. Társaságunk alkalmazza az 1. témaszámú, „Minőségellenőrzés a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálásával és átvilágításával, valamint az egyéb bizonyosságot nyújtó és kapcsolódó szolgáltatási megbízások végrehajtásával foglalkozó társaságok esetében” című nemzetközi minőségellenőrzési standard (ISQC 1) előírásait, és ennek megfelelően átfogó minőségellenőrzési rendszert tart fenn, beleértve az etikai követelményeknek, szakmai standardoknak és a vonatkozó jogi és szabályozási előírásoknak megfelelő, dokumentált politikákat és eljárásokat.

Eljárások és megállapítások

Végrehajtottuk a Társasággal egyeztetett, alábbiakban leírt azon eljárásokat, amelyekről a Társasággal a 202Y. HH. NN-án kelt, megbízás feltételei szerint megállapodtunk. Ennek megfelelően az egyeztetett elvégzendő eljárások: az A. függelékben szereplő szerződéslistában meghatározott szerződéseket vizsgáljuk meg, valamint kérjük a Vezetéstől írásbeli megerősítést.

Eljárások

1. Megvizsgáltuk a Társaság mellékletben felsorolt szerződéseit (A. Függelék - Szerződésjegyzék), annak ellenőrzésére, hogy a szerződések tartalmazzak-e olyan részt, amely megakadályozza a Társaság XY Kft-vel szemben fennálló követeléseinek zálogjogba adását vagy harmadi személy részére való engedményezését.
2. Írásbeli nyilatkozatot kértünk a vezetéstől arról, hogy az A. Függelékben szereplő szerződésjegyzék teljes és pontos, és tartalmaz minden a vizsgálat tárgyához kapcsolódó megállapodást.

Megállapítások

1. Az A- Függelékben szereplő szerződésjegyzékben szereplő szerződéseket megvizsgáltuk és nem találtunk arra vonatkozó korlátozást, ami korlátozná a követelések engedményezését, vagy zálogjogba adását.
2. Írásbeli nyilatkozatot kaptunk XY ügyvezetőtől és ZV főkönyvelőtől. miszerint az A. Függelékben szereplő szerződésjegyzék teljeskörűen és pontosan tartalmaz minden a vizsgálat tárgyához kapcsolódó megállapodást. Nyilatkoztak továbbá arról is, hogy a vizsgált szerződésekből eredő követelések fennállnak és az Ügyfél által el-

ismertek, bankoknak, biztosítóknak, faktoring társaságoknak vagy egyéb finanszírozó partnereknek nem engedményezték, vagy zálogjogba nem kerültek és más módon sem adták át harmadik félnek azokat.

[A gyakorló könyvvizsgáló aláírása]

[A gyakorló könyvvizsgáló jelentésének dátuma]

[A gyakorló könyvvizsgáló címe]